

ART

2021
2022

forum

ART 2021
2022
forum

**MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI
ÉS IPARMŰVÉSZETI
TÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGE**

**ASSOCIATION OF HUNGARIAN
FINE ARTS AND
APPLIED ARTS SOCIETIES**

ART 2021 2022 forum

Kiadó:

Magyar Képzőművészeti
és Iparművészeti Társaságok Szövetsége
(MKITSZ)

Felelős szerkesztő:

Lobler Ferenc, Péter Ágnes

Címsor:

Dezső Andrea

Fedőlap, tipográfia:

Kiss Ilona

Nyomdai előkészítés:

Arany Imre | Layout Factory

Nyomdai kivitelezés:

Nalors Grafika Kft., Vác

A kiadvány támogatói:

Magyar Művészeti Akadémia
Hungart

E-mail:

ferenclobler@icloud.com

Székhely:

1044 Budapest, Ugró Gyula u. 17

Megjelenik 350 példányban

HU-ISSN-1416-1990

TARTALOM

BÚCSÚ BUTAK ANDRÁSTÓL

BUTAK ANDRÁS	7
KOMOR TÖREDÉKEK, FESZES KONSTRUKCIÓK	9
RENDSZERTELEN GONDOLATOK	
BUTAK ANDRÁS KIÁLLÍTÁSA ELÉ	14

MAGYAR GRAFIKUSMŰVÉSZEK

SZÖVETSÉGE

„CERUZÁK VALLOMÁSAI”	20
TOTÁLIS KITERJESZTÉS, FORMANYELVI VARIÁNSOK.....	22
DIGIT/KLASSZIK 5. 2021	25
ÜZENET	29
A SZÜKSÉGSZERŰ RAJZ	33

MAGYAR FESTŐK TÁRSASÁGA

ELKÖSZÖNÉS	42
TÜKÖR REFLEXIÓK	44
CIVILIZÁLT PHILIA.....	51
KALANDOZÁS EGY MŰTÁRGY KÖRÜL.....	57
AGYI-SZÖRFÖLÉS, DESZKÁZÁS KISS ILONA	
SZELLEMI HULLÁMAINAK PÁLYÁJÁN	59

MAGYAR SZOBRÁSZ TÁRSASÁG

25+	64
GAÁL TAMÁS 21	65
ÉRMEK ÉS POSZTOK	67
„A HANGZÁS MAGA A CSEND”	71
REJTETT ÉGBOLT	74
IDEIGLENES ÁLLANDÓ	76
ÉRŐVONALAK.....	78
AZ EMLÉKEZÉS FORMÁI.....	80

MAGYAR VÍZFESTŐK TÁRSASÁGA

TRANSPARENS ZÓNÁK.....	84
------------------------	----

MAGYAR ILLUSZTRÁTOROK TÁRSASÁGA

———— VÉGTELEN SZÍNJÁTÉK.....	90
------------------------------	----

MAGYAR MŰVÉSZKÖNYVALKOTÓK TÁRSASÁGA

———— MARGÓ NÉLKÜL.....	104
———— KÖZÖTT.....	105
———— VERSPOSZTEREKTŐL A MŰVÉSZKÖNYVEKIG.....	106

SYMPOSION TÁRSASÁG

———— MŰVÉSZTELEP 2021–2022.....	112
———— KIÁLLÍTÁS 2021–2022.....	117

SYMPOSION ALAPÍTVÁNY

———— 14. NEMZETKÖZI VELENCEI-TAVI SYMPOSION.....	126
———— NEMZETKÖZI VELENCEI-TAVI SYMPOSION.....	129
———— VELENCÉTŐL BIKFALVÁIG.....	131
———— XVI. NEMZETKÖZI VELENCEI-TAVI SYMPOSION – RÉTEGEZŐDÉSEK.....	141

FIATAL IPARMŰVÉSZEK STÚDIÓJA EGYESÜLET

———— FISE40 B32.....	150
----------------------	-----

KAPOS ART KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI EGYESÜLET

———— KAPOS ART DOKUMENTA	
———— HARMINC ÉVES A KAPOS ART EGYESÜLET.....	156
———— „SZIGETVÁR KULCSA”.....	163
———— 11. GROTESZK TRIENNÁLÉ.....	168

BELVÁROSI MŰVÉSZEK TÁRSASÁGA

———— AMPERSAND 2021 LOGO & LOGOTYPE.....	176
———— ANOMÁLIA.....	178
4 ——— A MŰALKOTÁS MINT ANOMÁLIA.....	182
———— PERSPEKTÍVA.....	186
———— PERSPEKTÍVA – MEGNYITÓSZÖVEG.....	188

VESZPRÉMI MŰVÉSZ CÉH

MESÉK, ÁLMOK ÉS EGYEBEK...	192
AQUAART / AZ ÉLTETŐ VÍZ	198

**SZÉKESFEHÉRVÁRI MŰVÉSZEK
TÁRSASÁGA**

M. TÓTH ISTVÁN RAJZAI	204
KORTÁRS LIGET	208
CSENDÉLETFESTÉS	210
AVARTÚZ	211
NÉGYEK	216

BARABÁS MIKLÓS CÉH – KOLOZSVÁR

SOLO IPSE	222
-----------	-----

**ART 9 FERENCVÁROSI
KÉPZŐMŰVÉSZEK EGYESÜLETE**

KALLIGRÁFIA	228
KOR-SZAK-TÁRSAK	233
GLASS+	236
IDEIGLENESEN ÁLLANDÓ	239
REJTETT ÉGBOLT	240
AZ EMLÉKEZÉS FORMÁI	242

**MAGYAR ELEKTROGRÁFIAI
TÁRSASÁG**

DIGITÁLIS AGORA – III. NEMZETKÖZI DIGITÁLIS MŰVÉSZETI TRIENNÁLÉ	248
A VILÁG MINT MEDIATIZÁLT KOLLÁZS	255
ÁRAMSZÜRET 20 – LÉPTÉKVÁLTÁS	261
TOVÁBBÍTOTT ÜZENETEK 2. – EMBER ÉS EMLÉKEZET	268
V4 ABSTRACTION	275

**TYPOSZALON MAGYAR
TIPOGRÁFUSOK EGYESÜLETE**

„CANTATA TYPOGRAPHIA”	278
TYPOMAGE 4 – ZIGÁNY EDIT	283

MURAVIDÉK BARÁTI KÖR KULTURÁLIS EGYESÜLET

RÉSZ-KÉPEK	288
TŰZBEN PIKTURÁLT KÉPEK.....	292
DADA A SZÍNPADON	299
KAPCSOLATOK.....	306
A TÁJ SZELLEMÉNEK KERESÉSE	313
KAPCSOLATOK 3.....	321
MERT MINDEN FESTÉS ÁLMODÁS.....	329
ÖSSZETARTOZÁSOK 3.....	337

BAJAI NAGY ISTVÁN MŰVÉSZETI EGYESÜLET

EGYKOR ÉS MA. EMLÉKEZETÜNKEL LÁTUNK.....	346
SZINTÉZIS.....	351

ÚJPESTI MŰVÉSZEK TÁRSASÁGA

TÉR-JÁTÉKOK.....	358
EGYENSÚLY	359
SZABADON	363
ÚJPESTI TÉLI TÁRLAT.....	364

IN MEMORIAM

IN MEMORIAM NÉMETH MÁTYÁS.....	368
IN MEMORIAM SIPOS LÁSZLÓ	370

ARCHÍVUM

AZT ARTFORUM MEGJELENT SZÁMAI.....	374
------------------------------------	-----

TAGEGYESÜLETEK

AZ MKITSZ TAGEGYESÜLETEI	386
--------------------------------	-----

BUTAK ANDRÁS*1948–2021**Búcsúztató beszéd az újpesti temetőben**2022. január 19.*

Kedves családtagok, gyászoló gyülekezet!

A Munkácsy díjas művész, Butak András búcsúztatására gyűltünk össze, hogy felidézzük alakját és munkásságát valamint a vele kapcsolatos emlékeinket. Az 1980-as évek közepe táján találkozhattunk Budapesten – szakmai közegben – egy hosszú hajú fiatalemberrel, aki Romániából érkezett hazánkba. Ahogy erre az időszakra visszatekintett, szavait idézem: „figyeltem, tájékoztam és jegyzeteltem” mondta. A kezdeti időszakot követően megkezdte dolgozó életét, legfőbb jó tulajdonságait felmutatva, így az önzetlenséget, a közösségben való gondolkodást és az előre látást. E tulajdonságaihoz kapcsolódott a folyamatos szervező munkája, mintegy 35 éven keresztül. A magyarországi politikai rendszer változtatásával lehetőség nyílt (az Egyesületi Törvény alapján állva) az önálló szakmai szervezetek megalakítására. Ennek a sarkalatos változásnak köszönhetően elsőként szervezte meg a Magyar Grafikusművészek Szövetségét, amelyet sorra követtek más önálló útra lépő szakmai egyesületek, szerveződések. Nemzetközi szintéren pedig az Európai Művészek Tanácsa (Koppenhága) feltételét valósította meg azzal, hogy

a Magyar Képző- és Iparművészeti Társaságok Szövetségét, mint „ernyőszervezetet” életre keltette és elnökeként haláláig vezette. Ennek eredményeként tagozódott be Magyarország az európai közegbe, miközben az idő tájt még nem volt tagja hazánk az Európai Közösségnek! Sokan álltak-álltunk mellé akkoriban a szerveződések idején, így Péter Ágnes és Szurcsik József is, akik folyamatosan segítették munkáját bel- és külföldön egyaránt. Életrszakaszaiban a nehézségek leküzdésében humora is segítette, erről tanúskodik többször hangoztatott kijelentése: „engem nem érhet meglepetés a hivatalok részéről, hiszen Bukarestben szocializálódtam”! A magyarországi felsőoktatásban eltöltött éveit a Nyugat-magyarországi Egyetemen, a szombathelyi Savaria Egyetem Művészeti Intézet és a Rajzi tanszék vezetésének céltudatos átszervezése jellemezte, a kollégák és a hallgatók megelégedettségével kísérve. Meghatározó fejezete életének, az egyetlen professzionális hazai grafikai alkotó műhellyel (Vác, Nalors Kft.) ápolt folyamatos harmonikus viszony fenntartása. Ennek eredményeként az elmúlt évtizedekben a hazai sokszorosító grafikai alkotások jelentős része Vácott szülehetett meg és e folyamat a mai napig tart... Minden jelentős, a közösségéért tevékenykedő ember, távozásával nagy űrt hagy maga után. Így érezzük ezt András távozása esetében is. Ő azonban feladatokat is hagyott ránk. Próbáljunk megfelelni ezeknek!

Stefanovits Péter

KOMOR TÖREDÉKEK, FESZES KONSTRUKCIÓK

Tárlat Butak András emlékére

Elhangzott 2022. november 18-án,

Budapesten, az Újpest Galériában,

a Kolozsvártól Újpe stig. In memoriam

Butak András című kiállítás megnyitóján

Az egykori „hazai pályán”, Újpe sten megvalósult Butak András- emléktárlat megszervezésének indítéka, megrendezésének ténye felemelő: egy művész egyéniségére, munkásságára emlékeznek kortársai. Az egyéniség és a munkásság fogalmai a 2021-ben eltávozott Butak András esetében rendkívül bonyolult szövettű történetet és tartalmat jelölnek: az autonóm művészeti életművet felépítő, a festői és grafikus, papírművészeti és művész- könyv-készítői tevékenységet, valamint a magyar művészeti élet veszélyes vizein manőverező, megalkuvásokat nem ismerő művészetszervezői, művészetdiplomáciai ténykedést ölelnek fel. Az 1948-ban Bukarestben született, művészeti tanulmányait Kolozsváron végző, az 1980-as évektől Magyarországon mű- ködő Butak András hallatlan széleskörű munkálkodása során a magyar művészet megszámlálhatatlanul sok kortársával te- remtett kapcsolatot, akik között számos Erdélyben maradt vagy hozzá hasonlóan az anyaországban megtelepedett alkotót, a kü- lönböző művésztársaságok megalapítása és működése kapcsán dolgozó művészt, barátot, tanítványt vehetünk számba, akik kö- zül ezúttal harmincketten vannak jelen e tárlaton alkotásaikkal. A múlt század utolsó, az új évszázad első két évtizedében szoros barátságok fűződtek, termékeny munkakapcsolatok alakultak, művészeti védszövetségek szerveződtek hol Butak András ve- zetésével, hol csak az aktív részvételével, és a kortársak művei önnön esztétikai értékeiken túlmenően ezekről a művészeti és emberi kapcsolatokról is árulkodnak, s egyúttal Butak András munkásságának, szerepének fontosságát és jelentőségét is hang- súlyozzák.

Butak András művészi munkásságáról összegző szándék- kal azt szögezhetjük le, hogy a korszellemmel együttlélegző gra- fikai alkotásainak különleges szakmai erénye, hogy leleményesen ötvözi a tradicionális és a legújabb sokszorosító eljárásokat, ille- tve bravúrosan egyesíti a sokszorosítás eszközeit és metódusait a művész kézjegyét megjelölő és kiemelő, közvetlen művészi be- | 9
avatkozásokkal. E művész még az erdélyi képzőművészeti gim- náziumi tanulmányai során, a hatvanas évek elején ismerkedett

meg a sokszorosító technikákkal: tanulmányait, első próbálkozásait a gyanú árnyéka kísérte Románia kommunista diktatúrájában.

A technika-igényes eljárásokat alig-alig gyakorolhatta, de a linóleum- és a fametszés elé nem gördíthetett senki sem akadályokat: vadkörtefa-dúcok és hársfa-rajztáblák tömeges felhasználása kísérte a Szabó Béla fametsző iskoláját idéző kezdeti Butak-munkákat. A főiskolai tanulmányokat követően – ahol az egyedi rajz mellett főként a festészet játszott domináns szerepet felkészülésében –, már a Magyarországra való áttelepülése után felszabadultan kezdhetett újra sokszorosítással, metszéssel foglalkozni: magas nyomású, éles metszésű kompozícióin főként tájképeket jelenített meg. 1986-ban fordulat következett be grafikai munkásságában: ekkor – mivel nagyon jó minőségű modellgipszhez jutott – gipszmetszetek, gipsznyomatok készítésével kezdett foglalatoskodni.

Később a gipsznyomatról filmet készített, felnagyította és a kompozíciót szitanyomással rögzítette papírívekre. Ekkor konstataálta, hogy a felnagyítás révén megőrződött, sőt, hangsúlyozódott a metszés, a vágás eredeti karaktere, s egyúttal kiemelte a formaalakítás véletlenjeit, apróbb bizonytalanságait is. A következő fázis a számítógép munkafolyamatba-iktatása volt: a gipszdúcról készült lenyomatot a számítógépbe szkennelte, ahol az eredeti kompozíció kis elmozdulásokat hozott létre, majd a finom beavatkozások nyomait a műbe építő képről filmet készített, amelyet nagy méretben szitanyomással kivitelezett. Felismerte, hogy az egymást követő munkafázisok alatt fokozatosan gazdagodik, lépésről lépésre nyeri el végső formáját egy-egy alkotása, amely őrzí az eredeti gipszmetszet jellegzetes auráját, de amelyben a nagyítás és az elmozdítások véletlenszerűnek tűnő foltokat, különös faktúrákat, módosult kontúrokat hoznak létre. Így állhattak előttünk a nagyon finom vonalakból, és a puhaságokban és érzékenységekben elenyésző foltokból – a tudott bizonyosságokból és a játékos bizonytalanságokból, a tudatosságokból és a véletlenszerűségekből – szerveződő, a feketék és a fehérek ellentéteire, átmeneteire hangolt, Butak András kutató szellemű munkásságát fémjelző sorozat különösségekben játszó, ezredfordulós lapjai. E grafikai eszközhasználat, e szuverén grafikai nyelvezet elvont, elvonatkoztatott gondolati tartamokat, 10 | asszociatív árnyaltságú kifejezéseket szolgált: a valóság-elemeket, az ábrázolást, a tárgyi megjelenítés motívumait e művekben hiába keresi, nem fedezheti fel a szemlélő: a folyamatok, az áram-

Lobler Ferenc

lások, a lüktetések, a mozgások, a sodrások és sodródások, a hullámzások, a rácsszerkezet-torzulások, a vad örvénylések, a kaotikus rendszerek képi-fogalmi világa tárul fel a Butak András által készített kompozíciók által.

Az egyedi grafikai lapokhoz, a hagyományos és megújított sokszorosító eljárásokhoz szorosan kötődő munkáinak megalkotása mellett a különböző papírművészeti ágazatokban, a papírobjektok, a papírplasztikák körében és a művészkönyvkészítés területén is aktív alkotótevékenységet fejtett ki.

D. Udvary Ildikó a 2010-ben megjelent *Hungart-kismonográfia*ban Butak András művészkönyvalkotói munkásságát tárja fel és elemzi, megállapítván hogy művészi pályája a grafikai hagyományokból táplálkozva az objekt-művészet új lehetőségei felé mutat, s hogy „művészkönyveit szoros egységben, egyetlen koherens művészi világkép elemeiként értelmezhetjük, egységes és folyamatosan bővülő, gazdagodó művészkönyvtárként.” A kortárs Kováts Albert Butak András kalligrafikus motívumokat hordozó, és történeti, történelmi hivatkozásokban

Stefanovits Péter

dús művészkönyvei kapcsán meghatározó vonásként a „széles és gazdag asszociációs aurát” jelöli meg, amely terminust érvényesnek vélhetjük az ezen az emléktárlaton felsorakoztatott, **12** a Butak festői vonzódásait tanúsító akvarell-sorozat értelmezése kapcsán is. Ezek a főként kisméretű kompozíciók az 1980-as végétől a 2010-es évek végéig ívelő periódusban készültek, és

a harminc esztendő időtartam ellenére roppant egységes fel-fogásról, stílusról, alkotómódszerről tanúskodnak: mind a mű-vek formanyelve, mind motívumhasználata, mind kékekre és zöldekre hangolt komor, sötét színvilága egységesítő tényező. Fontos jellemző a konstruktív jelleg, a sötétségbe burkolózó árnyalat, és a töredékszerűség.

Ehhez a kollekciónak kapcsolódik a harminckét művész – jobbára a Butak-generációt fémjelző idősebb művészcsapat tagjainak, valamint a közép- és idősebb művészeinek – alkotásai-ból felfűződő emléktárlat festészeti és grafikai együttese, amely – Butak mester törekvéseivel kissé ellentétben – meglehetősen fegyelmezettnek, mértéktartónak, konvenció-követőnek íté-letű. A technikai változatosság mellett, amelyben természetesen domináns az akvarellfestészet – a sokszereplős tárlatok sajátos-ságaiból eredően – egészséges stíluskavalkád regisztrálható, s ez a változatosság jellemzi a művek által körvonalazódó gondolati-tartalmi-érzéki vonatkozásokat is. De talán joggal hiányoljuk ezúttal a rendhagyó munkákat: a Butak-életmű konzekvenciája-ként, vagy legalábbis párhuzamaként, szellemi rokonaként meg-született papírplasztikákat, objektumokat, művészkönyveket vagy a besorolhatatlan, formai-technikai kutatásokat és újításokat rep-rezentáló műveket. És ha már a hiányokról szólnunk, akkor emlé-keztetnünk kell arra is, hogy meglehetősen kevés, csupán öt friss, konkrétan Butak Andrásra és munkásságára hivatkozó-reflek-táló mű fedezhető fel e kollekciónak – Jozefka Antal, Lobler Ferenc, Luzsicza Árpád, Stefanovits Péter, Szarka Hajnalka al-kotásai –, míg az alkotók többsége valamely régebbi vagy újabb műve közönség elé tárásával, vagyis alkotása jelenlétével tiszte-leg az egykori művésztárs emléke előtt ezen a Magyar Vízfestők Társasága szervezésében, a társaság egyik alapítója emlékére megrendezett tárlaton.

Úgy tűnik – és ez a tárlat is ezeket a reményeinket éltet-heti –, hogy az életmű nem felejtődik, nem kallódik el, mert konkrét kezdeményezések indultak, hogy a legfontosabb művek közintézményekbe és közgyűjteményekbe kerüljenek. Így telje-síthetik e közép-európai művész alkotásai küldetésüket: a sötét árnyalatokba burkolt színekkel megjelenített, komor kompozí-ciók, a kalligrafikus töredékek és a feszes konstrukciók, a plasztikává nemesedett papírtárgyak egy kor, egy korszak mély ér-telmű, érzékeny művészeti üzeneteiként hagyományozódnak | 13
az utókorra.

RENDSZERTELEN GONDOLATOK BUTAK ANDRÁS KIÁLLÍTÁSA ELÉ

I.

A világhírű, magyar fotográfus Brassai (sz. Halász Gyula) barátjáról, Picassóról írott könyvében idézi a mestert: kétféle alkotó létezik, mondta: az egyik minél előbb megalkotja a „mézeskalácsformáját”, hogy azután csak sokszorosítsa műveit, míg a másik minden nap újra kezdi életét a műteremben... úgy gondolom, Picassónak igaza van.

Aki ismeri Butak András művészként, szakmai szervezet irányítójaként, akár tanszékvezetőként, az egységet, hasonlóságot könnyen megelheti személyisége és munkamódszere, illetve művei között, módszertanilag mindenképpen.

Mindennapjaiban folyamatos idő és térbeli rendszerezést folytat és nincsenek megoldatlan kérdések számára, mint, például: Mit tesz egy hozzá hasonló, rendszeralkotó személyiség a rengeteg kulcsával? Válasza: rendszerbe foglalja őket, ezért sok, eltérő színű kulcstartóval rendelkezik, és így most már csak a kulcstartók rendszerezése van hátra, hogy őket is kordában lehessen tartani...

Analizáló, rendszerépítő alkat: rajzi munkásságában mintegy 35 éve folytat szerves elemzést, rendszerépítést. Korai kis-méretű rajzain kvázi természeti csendéletek, amorf, teret alakító formák jelennek meg, melyeket nagyszámú sorozatokká alakít.

Számtalan munkájában az „Építkezés”, a „Növekvő építmény” a „Megbontott építkezés” változó címeikkel, de közelítésében azt a következetes, rendszerépítő utat járja tovább, amely út a végtelenbe visz.

Abba a ritkán vállalt irányba, amely nem a kozmikus végtelent idézi, hanem a mikrovilágba tartó, az elemi világok közegebe, ahol a tér hasonlatos az univerzumhoz, szintén végtelen, ahogy a részecskefizika kutatói közlik, újabb kori tudományos tényként, mely hír számomra nehezen értelmezhető, miszerint az atommagban a pozitron és a neutrínók közötti tér ugyancsak végtelen...

Munkái több évtizedes visszatekintésben is egyéni karakterrel bírnak, de megítélésem szerint Picassónak csak félig van igaza, mert jellegzetességük ellenére nem a negatív formákból sokszorosított „mézescalács” jellegű műveket látunk Butak András életművében. Változatosságuk a modulált méret és anyaghasználat hatásán túlmutató, ugyanis tágabb a világ-értelmezési tartománya alkotásainak, mint a képzőművészetben a redukált formavilágot használó művészeké.

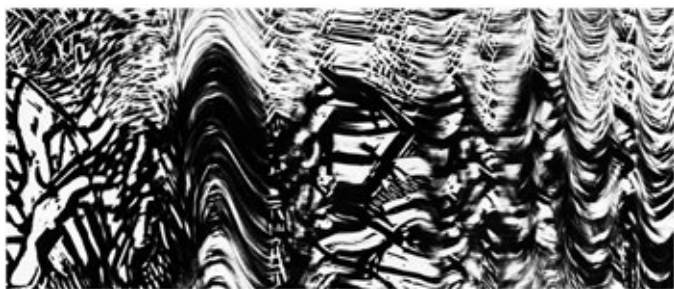
Optikailag a korszakait, sorozatait átfogóan szemlélve tűnik fel a jelenség számunkra, miszerint filmes kifejezéssel élve évről-évre finoman ráközelít és egyre inkább premier plánba hozza sajátos objektjeit, beléjük hatol, analizálja azokat.

Itt látható sorozatával az elemi alkotószervezeteket tartó formákat írja le és úton van a mikrovilág felé. Jó utat András, és megváltoztatom véleményemet: Picassónak nincs igaza!

II. ÉLETÚT

Butak András Bukarestben született 1948-ban, egy Sepsiszentgyörgyről elszármazott magyar család gyermekeként. Felsőfokú végzettséget szerzett a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Egyetem festő szakán 1974-ben, amit egy további mesterképző év követett festészet-grafika szakon.

Képzőművészeti tevékenysége a kezdetektől egyéni hangú, saját útját járó, elemző, kísérletező jellegű. Természeti elemek, a mikrovilág analitikus megközelítése már az első kiállítását is jellemzi. (Kolozsvár, Szépművészeti Múzeum, 1975) Az ezt követő évek folyamatos munkával és rendszeres bemutatkozásokkal teltek. Munkáit technikai sokszínűség jellemzi: a ceruza és szénrajzok mellett az akvarell festés, valamint a sokszorosító technikák közül a szitanyomatok születése jellemzi ezt a korszakát. Az újabb alkotásait rendszeresen bemutatja a bukaresti Atelier 35 Galériában. (1976-ban Rajzok, majd 1978-ban Rajzok'78 címmel amit az 1980-as Képek-Jelek-Szimbólumok című kiállítása követett.)

1981-ben áttelepült Magyarországra. Hamar beilleszkedett az itteni művészeti közegbe, kiteljesítette kifejezési eszközeit, így a magasnyomású gipszmetset nyomatok további számítógépes feldolgozásával egyéni világát gazdagította.

Számtalan csoportos kiállításon vett részt Európa országai-
ban, így az elmúlt tíz évben: Pilsen (Csehország), Marseille (Franciaország), Bécs (Ausztria), Vilnius (Litvánia), Alexandria (Egyiptom), Algír (Algéria), Moszkva (Oroszország) helyszíneken.

Legrégebbi szervezeti pozíciója a Magyar Grafikusművészek Szövetségének vezetése, mint annak elnöke. Mind emellett, az országos és nemzetközi rendezvények megvalósításában is szerepet vállalt. Így a miskolci Országos Grafikai Triennálé, a salgótarjáni Országos Rajztriennálé szervezésében, valamint a pilseni nemzetközi Rajzbiennálé helyszínén. Közösségi tevékenységének köszönhető, hogy hazánk már az 1996-os évben az európai Művészek Tanácsa tagjává válhatott, mivel teljesítette azt a szervezeti átalakítást, amelyet „ernyőszerkezeti” formának neveznek. Butak András volt a motorja a Magyar Képző és Iparművészeti Társaságok Szövetsége, mint hazai ernyőszerkezet létrehozásának és élete végéig elnöke is e társaságnak.

III.

A Munkácsy-díjas művész, Butak András búcsúztatására gyűltünk össze, hogy felidézzük alakját és munkásságát, valamint a vele kapcsolatos emlékeinket.

Az 1980-as évek közepe táján találkozhattunk Budapesten – szakmai közegben – egy hosszú hajú fiatalemberrel, aki Romániából érkezett hazánkba. Ahogy erre az időszakra visszatekintett, szavait idézem: „figyeltem, tájékozódtam és jegyzeteltem” mondta. A kezdeti időszakot követően megkezdte dolgos életét, legfőbb jó tulajdonságait felmutatva, így az önzetlenséget, a közösségekben való gondolkodást és az előre látást. E tulajdonságaihoz kapcsolódott a folyamatos szervező munkája, mintegy 35 éven keresztül.

A magyarországi politikai rendszer változtatásával lehetőség nyílt (az Egyesületi Törvény alapján állva) az önálló szakmai szervezetek megalakítására. Ennek a sarkalatos változásnak köszönhetően elsőként szervezte meg a Magyar Grafikuművészek Szövetségét, amelyet sorra követtek más önálló útra lépő szakmai egyesületek, szerveződések.

Nemzetközi szintéren pedig az Európai Művészek Tanácsa (Koppenhága) feltételét valósította meg azzal, hogy a Magyar Képző és Iparművészeti Társaságok Szövetségét, mint „ernyőszerkezetet” életre keltette és elnökeként haláláig vezette. Ennek eredményeként tagozódott be Magyarország az európai közegbe,

miközben az idő tájt még nem volt tagja hazánk az Európai Közösségnek!

Sokan álltak-álltunk mellé akkoriban a szerveződések idején, így Péter Ágnes és Szurcsik József is, akik folyamatosan segítették munkáját bel- és külföldön egyaránt.

Életrészeiben a nehézségek leküzdésében humora is segítette, erről tanúskodik többször hangoztatott kijelentése: „engem nem érhet meglepetés a hivatalok részéről, hiszen Bukarestben szocializálódtam”!

A magyarországi felsőoktatásban eltöltött éveit a Nyugat-magyarországi Egyetemen, a szombathelyi Savaria Egyetem Művészeti Intézet és a Rajzi tanszék vezetésének céltudatos átszervezése jellemezte, a kollégák és a hallgatók meglepetésével kísérve.

Meghatározó fejezete életének, az egyetlen professzionális hazai grafikai alkotó műhellyel (Vác, Nalors Kft.) ápolta folyamatos harmonikus viszony fenntartása. Ennek eredményeként az elmúlt évtizedekben a hazai sokszorosító grafikai alkotások jelentős része Vácott születhetett meg és e folyamat a mai napig tart... Minden jelentős, a közösségéért tevékenykedő ember, távozásával nagy űrt hagy maga után. Így érezzük ezt András távozása esetében is.

Ő azonban feladatokat is hagyott ránk. Próbáljunk megfelelni ezeknek!

Stefanovits Péter
az MMA rendes tagja

**MAGYAR
GRAFIKUSMŰVÉSZEK
SZÖVETSÉGE**

„CERUZÁK VALLOMÁSAI”

A Magyar Grafikusművészek

Szövetségének kiállítása,

2021. május 14–29., Újpest Galéria

A kiállítást megnyitja Szurcsik József

Munkácsy-díjas képzőművész

Kiállítók

Árkossy István, Bács Emese, Bakos Tamás, Bodnár Imre, Boldizsár Gábor, Butak András, Csörgő Tamás, Damó István, Dobos Éva, Durucskó Zsolt, Egle Anita, Erdész Erika, Fürjesi Csaba, Gulyás Andrea, Gyórfly Sándor, Kádár Katalin, Kiss Ilona, Kótai Tamás, Kovács Johanna, Jónás Péter, Lichner Barbara, Mallár Gabriella, Miklós Gábor, Orr András, Rába Judit, Ráskai Szabolcs, Ruttkay Sándor, Sándor Lilla, Szabó Henrietta, Szőnyi Krisztina, Varga Bálint, Vitárius Nikoletta, Zsankó László

Szőnyi Krisztina

Zsankó László

TOTÁLIS KITERJESZTÉS, FORMANYELVI VARIÁNSOK

Kiss Ilona könyvművész színterei

2021. július 4. – augusztus 3.

Galeria Arcis, Nádasdy-vár, Sárvár

Ha ránézünk a meghívóra láthatjuk a kiállítót, amint kanapén ül piros harisnyában a kedvenc tárgyai között. Régimódi óra, kerámia kancsó sárvári kockás liliummal díszítve, nyitott könyv grafikákkal, a háttérben *Digitális föld* című olajképe természet közeli témával, kezében egy csutkababa kékfestős kötényben, a helyszínt pedig a művész Csalogány utcai műtermének márvány utánzatú zöld oszlopai adják. A mű címe *Kiterjesztés*. Ugyanebben a szellemenben, ugyanezen a helyszínen, de kék színre és kék harisnyára hangolva készült a *Mesél a könyvem* megnevezésű digitális munka. Kevés olyan izgalmas történhet a nézővel, mint amikor ismerkedik egy alkotóval, mert mintegy a lakásába-műtermébe léphet. Megtapasztalhatja, hogy milyen tárgyak veszik körül a művészt, kicsit bepillanthat a lelkébe. Mindez azért lehetséges, mert a festőecset, a ceruza és a számítógép mellett Kiss Ilona a fényképezőgépet is szívesen kézbe veszi. Ez nem azt jelenti, hogy az alkotónak legalább két énje lenne, sokkal inkább a művészi kifejező eszközök kreatív alkalmazásáról tanúskodik.

Mindazonáltal a festészet is jelen van életművében, olyankor is egy sajátos képalkotási mechanizmus izgatja, történetesen a motívumok feszültségével aktivizálja a nézőt. Minden munkája esztétikai minőséget hordoz, legyen szó sokszorosított grafikáról, művészkönyvről vagy más, a látványt képpé rögzítő megközelítéséről. Ha belépünk sajátos világába és egyetlen szóval jellemezzük műveit, az a sokoldalúság lenne. Fogalmi eszközökkel alig lehet megragadni, olyan differenciáltan szól a világról. Pedig van véleménye mindenről. Visszatérve a tárlat címére: *Kiterjesztés*, ami megannyi utalás a térre, az időre, a filozófiára, de a megtalálásnak és az elvesztésnek az egyidejű tapasztalata is kiérezhető. Alkotás közben láttelepet készít a körülötte lévő világról, benne saját magáról, családtagjairól meg rólunk. Ezt láthatjuk a *Liget, Folytontermő ófa*, „*Én ámulok, hogy elmúlok*” J. A., *Sár, víz, por...* megnevezésű képeken. Mindenféle szentimentalizmustól mentesen van a műveiben valami patetikus- a szó jó értelmében.

22 | Úgy élnek a motívumok, a figurák, mintha mindig is Kiss Ilona alkotásain szerettek volna megjelenni. Előadják magukat színészként, bábfiguraként és sokan fontosnak mutatják lényüket mellék-

szereplőként is. Olyanok az emberfigurák, mintha egy kivágott társasjáték kellékei lennének. Ezeket mozgatja a témából áradó gondolatiság mentén. Ilyen a *Jó napot!* szitanyomat, amivel az Európa Tanács különdíját nyerte el a kilencvenes évek közepén illetve a *Látogatók* című munkája. Az önmaguknak kontextust teremtő figurákkal könnyedén bánik, mert a meghökkentést, a fordulatokat a művész komponálja. Kiterjesztett térbe állítja őket és így az asszociációs mező kiszélesedik, nem hagyja, hogy önmaguk illusztrációivá váljanak.

Alig van olyan képzőművészeti műfaj, amit ne tudna prezentálni a kiállító. Egy komoly szakmai életút eredményeképpen jöttek létre alkotásai: díjakkal ismerték el munkásságát, számos hazai és nemzetközi szakmai zsűriben fejt ki véleményező tevékenységet. Alkotásai megtalálhatók Európa legfontosabb múzeumaiban, főleg német és francia területen. A többségében az elmúlt két évtizedben készített alkotásokból összeállított kiállítás minden szegmensét felmutatja munkásságának. Nyilván nem tudta azonban azt a számtalan könyvet, katalógust, egyéb kiadványt bemutatni, amit egyedi megbízásból készített.

Rengeteg és változatos betűformát használ, megújította a grafikai világot a művészkönyvekkel. Teátrális plasztikának is felfoghatjuk ezeket a formaalkotási opuszokat. A legváltozatosabb alakzatok láttak napvilágot keze nyomán. Nem idegen tőle az ironikus felfogás, a játékos, néha a groteszk vagy már-már frivol megközelítés sem. Kiss Ilona bűvészmozdulattal egy üres zsákba nyúl és, hipp-hopp elénk ránt egy adott motívumot, amivel

az ő fogalmi mezőjébe invitálja a nézőt. *Kávé-könyvecske* című alkotásából több nyelven, több kiadás készült. Ez a legismertebb munkája, amit a Frankfurti Nemzetközi Könyvvásárra készített és a legtöbb rangos gyűjteményben helyet kapott szerzte a világban. Ezerféle anyag, mint márványpapír, bőr, kávé-filter, linómetszet, írógépes szöveg ötvözéséből állt össze ez a művészkönyv. A többi ilyen jellegű kompozícióját is gazdag matéria felhasználással teszi egészszé. Versidézetekkel pedig költőink nagyjait idézi: Balassi Bálint */Egy katona ének/*, József Attila */„Töredékek”/*, az 1956-ot megidéző Gérecz Attila */„Hagyatékom” /* Petőfi Sándor */ „A farkasok dala”/* jelenik meg a könyvobjektiken.

Dróthálós műveivel olyan lehetőséget teremtett magának, amivel ízig-vérig kortárs alkotásokat hozott létre. Itt kell megjegyezni, hogy a drótháló egykoron a papírmerítés eszköze volt. Az ilyen technikával alkotott műveken a fémet bőrrel keretezi, az érdes felületet megszelídíti, meleggé teszi. Ezeknek a kompozícióknak a többsége reliefszerű. Ilyen felfogásban tiszteleg a nagy előd, *Misztótfalusi Kis Miklós* könyvművész előtt valamint a pergamen helyett elsők között papírt használó Nádasy Tamás nyomdaalapítót is megidézi *Alapító* című munkájával. Régmúlt idők könyveinek roncsolt-módosított, megmunkált változataiba applikálja a magyar költészet általa kedvelt alakjait. Megjelenik *Janus Pannonius, Arany János, Hajnóczy Péter, Illyés Gyula* valamint az első női költőnk *Petrőczy Kata Szidónia* illetve írónk *Dukai Takách Judit*. A versrészletek és a talált tárgyakra tűnő motívumok jól megférnek egymás mellett. Két dobozkép mutatja kísérletező kedvét, nevezetesen a *Föl a földtől* és az *On line* című alkotások. Ebben a kreációkban érezni, hogy a képarchitektúra és a térszerkesztés alkotói örömet okoz számára. Hatásosan közvetíti a művészi tartalmat azért, hogy a megfoghatatlan álmok, omlatag látomások egy régi harmóniáról visszajöjjenek műveibe. A címadással jól bánik a kiállító, mert mindig indokol és elvezeti a befogadót az általa vélt gondolati mezőbe például *Áradás, Háló, Pillanat, Csúcs, út, rét, Kis ház, Kis bárka* linómetszetek megnevezésénél is tapasztalhatjuk mind ezt. Unikális technikai megoldás, hogy ez utóbbi két alkotásnál többszöri fűrészteses megoldással jut el a kívánt hatású végkifejlethez. A sokféle műfaj mellett, olyan nyugodt és egységes kiállítást láthatunk a sárvári Nádasy Várban munkáiból, mintha valamennyi alkotását egy lendülettel tervezte volna.

Cs. Tóth János

művészeti író, a Magyar Érdemkereszt Kitüntetettje

DIGIT/KLASSZIK 5. 2021

Grafikai közkincsek 2020

2021. augusztus 23. – szeptember 6.

A Grafika Hónapja keretében

Megnyitotta: Stefanovits Péter

Munkácsy Mihály-díjas képzőművész,

a Magyar Művészeti Akadémia

Képzőművészet Tagozatának vezetője

Kiállítók:

Árkossy István, Bodor Anikó, Damó István, Deák Németh Mária, Éles Bulcsú, Gallusz Gyöngyi, Illés Anna, Kiss Zoltán, Miklós Árpád, Nagy Gábor György, Péli Mandula, Rába Judit, Szőnyi Krisztina, Varga Zsófia, Végvári Beatrix, Zsankó László

Miklós Árpád

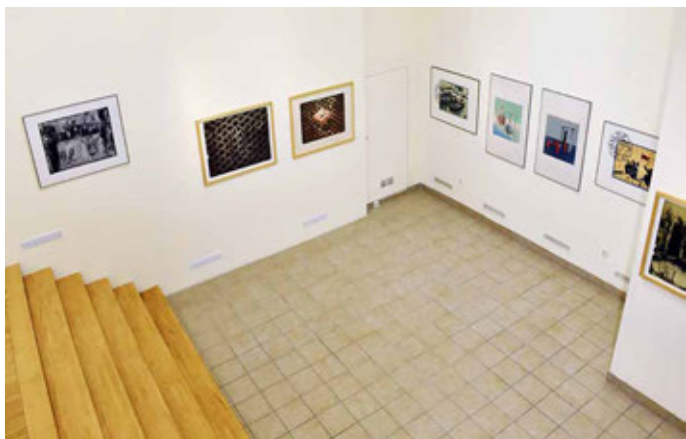

Árkossy István

GRAFIKAI KÖZKINCSEK/ DIGIT-KLASSZIK 5 '2021 / címszó alatt a Magyar Grafikusművészek Szövetsége és A Magyar Grafikáért Alapítvány hagyományaik szerint, ismét egy ritka különlegességet kíván bemutatni a művészetek kedvelőinek, illetve a grafika iránt érdeklődők számára.

Köztudott, hogy 2020-ban egy kormányrendelet értelmében és a Magyar Művészeti Akadémia közvetítésével a Magyar Grafikusművészek Szövetségének lehetősége volt pályázati úton kortárs grafikusművészektől vásárolni grafikai alkotásokat (és
 26 | ezáltal létrehozni egy saját gyűjteményt) amelyben a sokszorosított grafikai lapok mellett, egyedi alkotások is helyet kaptak. Olyan tehetséges és a grafikai technikákat magas színvonalon

művelőktől volt lehetősége a szövetségnek vásárolni, akik folyamatosan részt vesznek a kortárs magyar grafikai életben ám eddig nem részesültek ösztöndíjban vagy díjakban, habár alkotásaik igazi „közkinccsek”, amelyeket érdemes megismerni. Nem volt könnyű helyzetben a szövetség a vásárlásoknál. Mégis figyelembe véve a kiállító grafikusművészek kimagasló tevékenységét végül is hosszas töprengés után a vásárlások megtörténtek.

A jelen kiállítás egy válogatást kíván bemutatni ezen igazi „közkinccsekből” a látogatók számára.

MGSZ

ÜZENET

*Kiállítás a Magyar Grafikusművészek
Szövetsége alapításának 30. évfordulójára
2022. november 22. – december 10.*

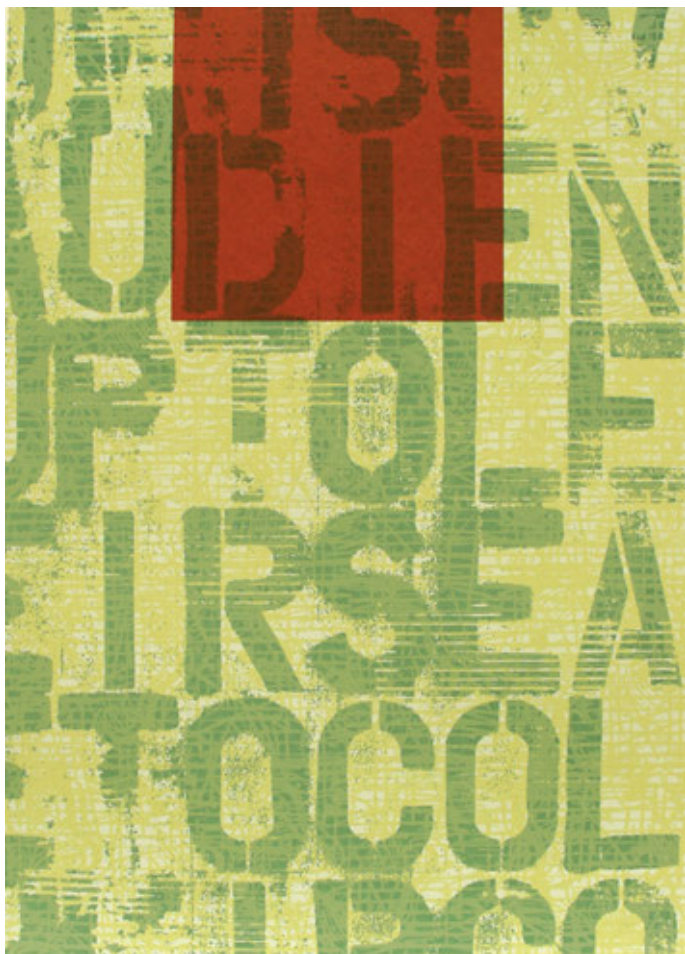
Várnegyed Galéria, Budapest

Megnyitotta: Stefanovits Péter képzőművész

A Magyar Grafikusművészek Szövetsége, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének Képgrafikai Szakosztálya jogutódaként, 1992-ben azzal a céllal alakult meg, hogy a művészi grafika hagyományos és új technikáinak művelői számára szakmai fórumot teremtsen, hírt adjon a grafikai művészetek legfrissebb hazai és külföldi fejleményeiről. A Szövetség első kiállítását Grafikai műtermek címen, 1992 júliusában a Váci utcai Csók István Galériában rendezte meg, 77 alkotó műveit mutatva be. A katalógussal kísért tárlatot akkor Benes József, Butak András és Kovács Péter Balázs rendezte, és Supka Magdolna művészettörténész nyitotta meg. A kiállítás nyomán Grafikai műtermek címen rövidesen szaklapot is indítottak. 1993-ban a Magyar Grafikusművészek Szövetsége létrehozta *A Magyar Grafikáért Alapítványt*, amelynek legfontosabb hivatása egy kortárs grafikai gyűjtemény építése volt. 1994 óta a Szövetség rendszeresen pályázik annak érdekében, hogy a Szövetség tagjainak lehetőségünk legyen alkotóművészeti munkát folytatni a Váci Országos Grafikai Műhelyben. Az így létrehozott alkotásokból 20 év alatt több mint 1600 sokszorosított grafikai mű született. 2015-ben

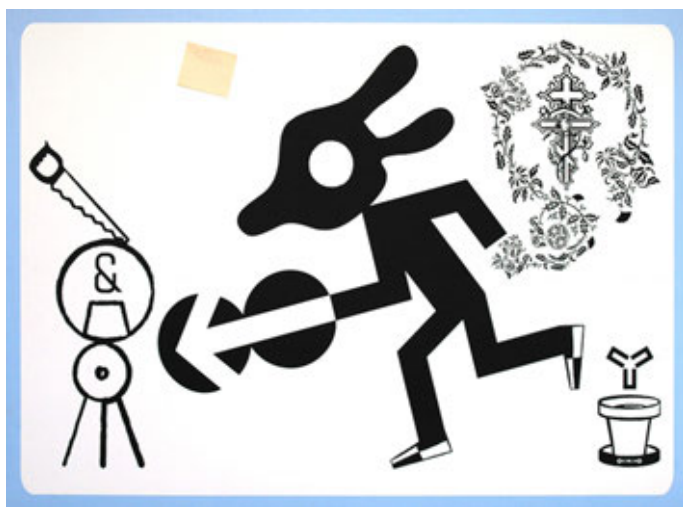
Csorba-Simon István

Györfly Sándor

a Magyar Grafikusművészek Szövetsége 1300 sokszorosított grafikai lapot oktatási céllal átadott a Magyar Képzőművészeti Egyetem Művészeti Gyűjteményének. A mostani kiállítás ebből, a kortárs grafikát reprezentáló anyagból nyújt válogatást, így módon emlékezve a 30 éve alapított Szövetségre, és annak legfontosabb „motorjára”, a 2021-ben elhunyt Butak Andrásra.

Butak András 1948-ban született Bukarestben, tanulmányait 30 | 1975-ben fejezte be a kolozsvári Ion Andreescu Képzőművészeti Főiskolán. 1981-ben telepedett át Magyarországra, ahol alkotóművészi tevékenysége mellett jelentős szervező munkát is vég-

Rácmolnár Sándor

zett. Grafikai munkáinak visszatérő motívumai az organikus alakzatok, amelyeket egyéni technikákkal nyomtatott le, olykor művészkönyvekké fűzve azokat. Grafikáin a növényi indák olykor kusza írásjelek képét sejtetik, egymásra vetítve a szerves organizmusok és a civilizált jelrendszerek formáit.

Butak András

Stefanovits Péter

E művekből kiindulva, a kiállításon olyan alkotások láthatóak, amelyek az egyik legősibb rajzi formához, a képi jelekhez és az íráshoz kapcsolódnak. Egy részük jelszerű képződményeket használ, másutt pedig az írás maga mint rajzi forma, és jelentéshordozó elem válik képpé. A kettő néhol egybe olvad, a formák szavakká alakulnak, az írott szavak pedig képpé formálódnak. Üzeneteik kódja nem oldható fel véglegesen, jelentésük csak részlegesen és szakaszokban közelíthető meg.

Révész Emese
művészettörténész

A SZÜKSÉGSZERŰ RAJZ

V. Országos Rajztriennálé

2022. november 26. – 2023. február 1.

Dornyai Béla Múzeum, Salgótarján

„Delineo necesse est” – mondhatnánk a közismert latin mondás mintájára. Mert a rajz alapösztön. „*A rajz törvénye a tudatalatti törvényéhez hasonlít. [...] Valami trance-szerű mediális kapcsolatot keletkezik a tudatalatti és a rajzoló szerszám között*” – írta 1945-ben a magyar rajzművészet egyik legfontosabb értője elméletírója és gyűjtője, Gombosi György, aki a rajzot az emberi nyomhagyás elemi ösztönének, ősi és irracionális képződménynek tekintette.¹ Nézetei olyan archaikus mondákban eredeztek, mint Plinius *Természethistóriájának* története Butades fazekas lányáról, aki szerelmese emlékét úgy kívánta megörökíteni, hogy árnyképét körbe rajzolta.² Az ókori mítoszt a reneszánszban már úgy értelmezték mint a művészetek születésének legendáját, amelyben a látvány rögzítésére az egyik legnemesebb emberi érzelem, a szerelem készlet. Az újragondolt legenda a látvány rögzítését a körvonalrajzhoz kapcsolta, amiben már ott visszhangzott a későreneszánsz neoplatonizmusának öröksége, amely elsőként tekintett úgy a kézrajzra mint minden képi alkotás eredőjére.³ Giorgio Vasari a *disegnot* már kettős értelemben használta, mely egyszerre szellemi és fizikai képződmény, jelenti a mű gondolati magvát és első képi megfogalmazását. Ezen a nyomvonalon haladva egy évszázaddal később Federico Zuccari már megkülönböztette a belső és külső rajz fogalmát (*disegno interno* és *disegno esterno*), elválasztva a képi gondolatot annak papírra vetett formájától.⁴

Ennek a fél évezredes örökségnek is része van abban, hogy a kézrajz a kortárs képi gyakorlatban *eredendően konceptuális gesztus*, amely önmagában a puritán médium választásával reflektál a rajz történetileg kialakult típusaira. Az akadémikus gyakorlatban a rajz a tanulás, megfigyelés, leképzés, mintakövetés alapvető eszköze volt, amely része a kész mű szisztematikusan

1 Gombosi György: Új magyar rajzművészet. Budapest, 1945, 2.

2 „A festészet kezdetének kérdése bizonytalan ... de egyetértünk abban, hogy az ember árnyképének körülrajzolásával kezdődött.” – idősebb Plinius: *Természetről*. Enciklopédia. Ford. Gesztelyi Tamás. Budapest, 2001, 163, 205

3 Gonda Zsuzsa: *Kép a képben. Művész és közönség öt évszázad grafikusképzésében* | **33**
Burgkmairtól Picassóig. Budapest, Szépművészeti Múzeum, 2005, 7–43.

4 Heribert Hutter: *A művészi rajz története és technikája*. Ford.: Veress Pál. Budapest, Corvina, 1968

Baksai József

felépített előkészítési folyamatának. A rajz attól kezdve léphetett színre saját jogán, ahogy megszabadult didaktikus kötelékeitől, és a befejezett, nagy mű ideájának szertefoszlásával elhalványult alávetett, előkészítő státusza.

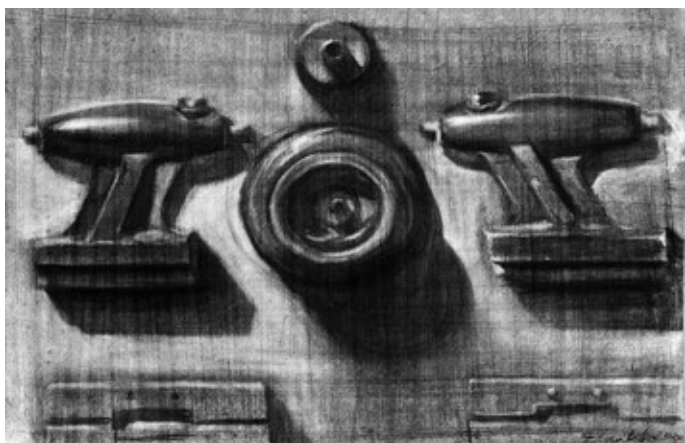
34 | A Salgótarjáni Rajzbiennálé közvetlen előzményének tekint-
hető az 1980-ban a Magyar Nemzeti Galériában megrendezett
nagyszabású rajzkiállítás, már hangsúlyozottan kizárta a kortárs
rajz köréből az előkészítő vázlatokat, és kifejezetten az önlevű,

autonóm rajzi alkotásokra fókuszált.⁵ Ez, a Bálint Endrétől ef Zábó Istvánig ívelő bemutató teremtette meg azt a bázist, amelyre az 1982-ben indult Salgótarjáni Országos Rajzbiennálé épült. Az azóta eltelt 40 év során többször változott a kézrajz megítélése, kortárs művészeti státusza. A 2010-es években egyértelműen új figyelem fordult az egyedi rajz irányába, mint olyan médium felé, amely éppen visszafogott, gondolati és originális jellegénél fogva tűnik ki az ezredforduló harsogó „képzetéből”.⁶ A 2010 óta három évente megrendezett salgótarjáni seregszemle áttekintése reprezentatív, de természetesen nem teljeskörű, részint mivel a pályázati kiírás megszabja a benyújtandó művek fizikai paramétereit (kizárva köréből a nagy méretű, installatív és mediálisan kevert műveket), másrészt minthogy számos alkotó távolságtartó az ilyen típusú kollektív seregszemlékkel kapcsolatban. A tárlat mindazonáltal kettős hivatást tölt be: egyrészt felmutatja a kortárs rajz legfrissebb hazai példáit, másrészt ezáltal kíván kedvet csinálni az egyedi rajzi technikák használatához, bizonyítva, hogy a rajz sajátos eszköztárral bíró, releváns kortárs képi kifejező eszköz.

A rajz nem stílus – ahogy a képzőművészetben egyetlen technika sem jelent stiláris kötöttséget. A széntől a filctollig terjedő spektrumában éppúgy találunk vonalas mint tónusos, grafikus és festői, monokróm és színpompás példákat. A tónus nélküli rajzi vonal önmagában alkalmas motivikusan összetett, nagy távlatú kompozíciók létrehozására, amint azt *Horváth Kinga* tájképe, *Lévai Ádám* egyetlen, megszakítás nélküli vonallal kanyarított jelenetei bizonyítják. *Kiss Ilona* és *Martinez Márk* rajzai egyaránt önarcképek, az egyik allegorikus szerepjáték, a másik klasszikus szigorral megformált szembesítő önportré. Mindkettőben közös azonban az árnyalás nélküli rajzi vonal gazdag eszköztárának magabiztos használata. A vonalrajz *a capella* énekre emlékeztető, szikár tisztasága mellett a tónusok a zenei akkordokhoz hasonlíthatóak. *Árkossy István* szürrealista kompozíciója a fehértől a feketéig terjedő tónusfokozatokból bontakozik ki. Míg ő graficeruzával dolgozik, *Király György* egy

5 *Rajzkiállítás 1980*. Rendezte: B. Supka Magdolna, Dévényi István, Szabó Katalin. Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 1980.

6 Néhány a fontosabb külföldi és hazai kötetek közül: *Drawing now*. Herausgegeben von Klaus Albrecht Schröder und Elsy Lahner. Albertina, Bécs, 2015; Emma Dexter: *Vitamin D: New perspectives in drawing*. London – New York, Phaidon Press Ltd, 2016; *Rajz? Drawing?* Bev.: Bódi Kinga. Budapest Galéria, 2010.; *Szabadkéz. Rajz a modern magyar művészetben tegnap is ma*. MODEM, Debrecen, 2014.; *Delineo ergo cogito*. Szerk.: Haász Katalin, Nagy Barbara, SziJ Kamilla. Budapest, Nyílt Struktúrák Művészeti Egyesület, Vasarely Múzeum, 2022.

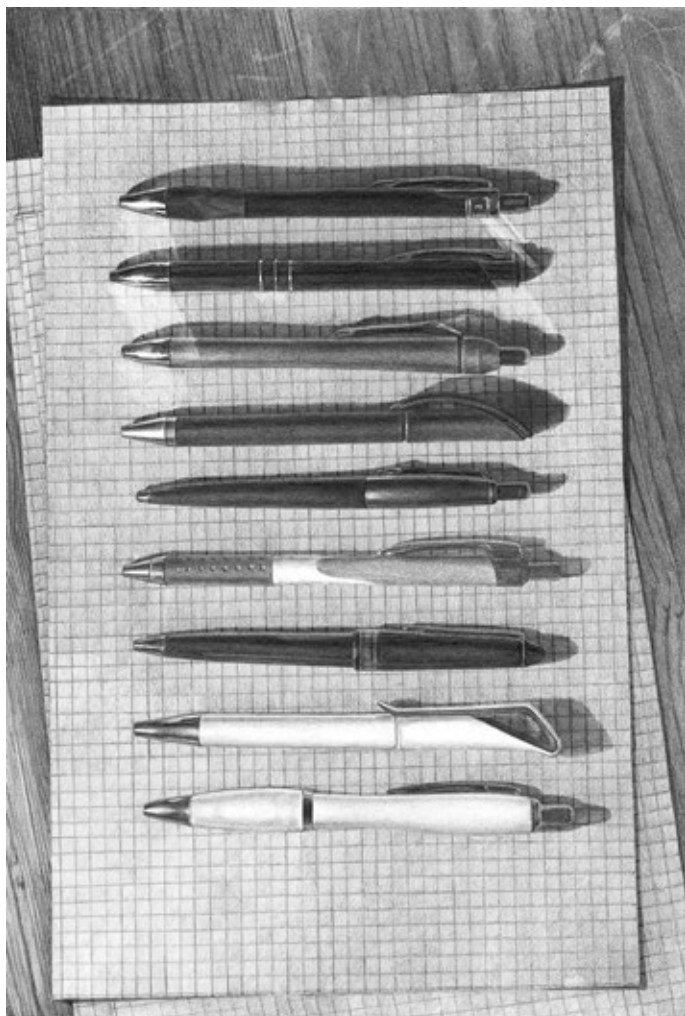

Zsankó László

másik alapvető rajzi eszközt, a szenet használja csendéletein, ahol a minimalista motívumokat fény-árnyék füstös *sfumato*ja vonja be a fémhomály sejtelmes ködfátyolával. *Bodor Anikó* kompozíciói a környezet elhagyásával, a tiszta folthatással operálva idézik meg az embertömeg mozgását. A rajzi eszköztár gazdagságával tűnnek fel *Nagy Gábor* sajátos arc-analizisei, amelyek különféle plasztikusan anyagszerű, elvont és szimbolikus rajzi felületek hibrid mixtúrája révén tárják fel az arcok rétegzettségét, asszociációs körükbe vonva klasszikus művészettörténeti előképeket is. A képalkotás ősi formáihoz tér vissza *Durucskó Zsolt*, aki a frottázs direkt lenyomatot alkotó eszközével rendel egymás mellé geometrikus és metrikus alakzatokat. *Fürjesi Csaba* a rajzi nyomhagyás elemi formáit emeli be nagy méretű művébe, ahol a neutrális felületet finom karcolások, dörzsölések révén teszi elevenné, az „Imitatio Christi” felirattal utalva a valóság leképezésének spirituális tartalékaira. Művén a karcolások, sérülések és a felirat dülöngélő betűi a falfirkák idő-marta felületeit idézik. A *Street art* radikális, rendszerkritikus és provokatív attitűdje hatja át *Csernátony Lukács László* munkáját, az egymásra festett rétegek és feliratok által többszörösen felülírt és módosított jelentését.

A kézírás a rajz absztrakt formája, amely önmagában is rendelkezik vizuális minőséggel.⁷ Régóta témája az írás vizuális

⁷ *Képbe zárt írások. 1945 utáni rajzok és grafikák a Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria gyűjteményéből.* Konceptió: Bódi Kinga. Szépművészeti Múzeum – Magyar Nemzeti Galéria, Budapest, 2015.

Csörgő Tamás

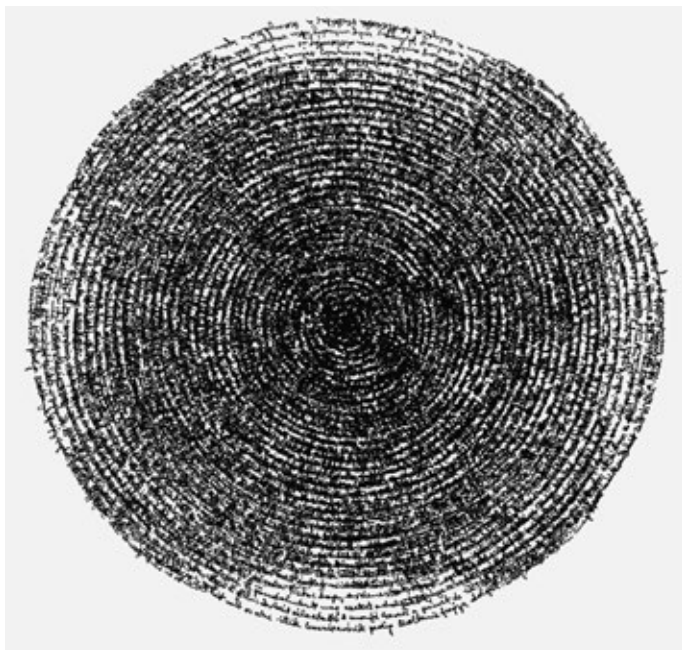
képe *Szőnyi Krisztina* műveinek, amelyeken a betűsorok értelme belevész a szavak soraiból alkotott labirintusokba. Szintén az írás vizuális látványából indulnak ki *Lichner Barbara* hétköznapi nyomtatványokat imitáló rajzai, ahol a látvány összképe felülírja és ezzel kioltja a napi megélhetés szigorúan tényszerű bizonylatainak nyomasztó adathalmazát. Az írás mellett a rajz másik | **37** elemi, mindenki által használt formája a firka, vagyis az automatikus rajz, amely a nyomhagyó kéz (és elme) asszociatív vándor-

lásának nyújt szabad teret. Ehhez a rajzi metódushoz kötődik Balogh Kristóf változatos pop kulturális figurákat halmozó fantázia-rajza. És ide kapcsolódnak *Kun Fruzsina* kis méretű jegyzetlapjai, amelyek amolyan „helyzetgyakorlatok”, szabad asszociációs variációk egy témára. Absztrakt és figurális határán egyensúlyoznak *Orosz-Stefán Renáta* képei, amelyek játékos módon absztrakt festékfoltokat egészítenek ki a gyerekvilághoz kötődő, figurális elemekkel.

A rajzi jelek, emblémák használata több alkotó műveiben feltűnik: *Kótai Tamás* gazdag textúrákra íródott jelei (a közép-amerikai Nasca-vonalakhoz hasonló) elsüllyedt civilizációk mára nem dekódolható üzeneteit idézik. Amint *Budaházi Tibor* spirál alakzata is archaikus jelek sorába illeszthető. *Orosz Csaba* irreális tárgykombinációi ugyancsak egy elveszett kódrendszert sejtetnek, olyasmit, mint a szabadkőművesek emblémái vagy a címerek elvont jelrendszere. *Stefanovits Péter* színes rajzai viszont a képzeletvilág könnyedebb világát követve helyeznek egymás mellé hétköznapi tárgyakat, egy szubjektív jelrendszer fragmentumait.

A kortárs rajzi spektrum másik végpontján olyan rajzok vannak, amelyek közvetlen kapcsolatban állnak a látvánnyal. Ilyenek *Csörgő Tamás* lenyűgöző precizitással megformált csendéletei, amelyek a grafit szűkre szabott eszköztárával a realizmus már-már mágikus hatású végpontjáig mennek el. *Sáros András Miklós* a barlangok cseppköveinek pontos megfigyeléséből bontja ki rajzi alakzatait, a figyelmes nézőnek feltárva a szeretlen felszín mögött nyüzsgő fantázialények birodalmát. A dolgok pusztá jelenlétének egzisztenciális bűvölete hatja át *Kiss Botond* faragott kövekből rakott falának közelnézetét éppúgy, mint *Imreh Sándor*, *Csomós Zoltán*, *Székely Annamária* nagyvárosi „leleteit”, vagy *Zsankó László* kimérten rendezett tárgy csendéleteit. A nyüzsgő mindennapi élet megragadására tesznek kísérletet *Bács Emese* színes nagyvárosi zsánerképei, a jelenkori Budapest tipikus karaktereivel. A fényképhasználat révén alkot egyfajta „másodlagos valóságot” *Gábor Imre*, aki a privátfotókat átírva a családi emlékezet mechanizmusának nyomvonalait tárja fel. *Gyczy Csongor* szintén mediatizált képeket, a *selfiek* én-reprezentációs portrétípusát zavarja meg és írja felül geometrikus emblémákkal. A kidolgozás naturalizmusa révén a reális mági-

38 | kussá, a képzeletbeli pedig valóságosává válhat, mint *M. Nagy Szilvia* lenyűgöző valóságúsággal, manierista bőséggel megformált képzeletbeli lényei vagy *Orbán György* mesebeli erdeje.

Szőnyi Krisztina

A valóság látványhoz való viszonyának tekintetében tanulságos olyan művek sorát áttekinteni, amelyek valamilyen módon a tájra reflektálnak. Tárgyukhoz való viszonyuk többszörösen rétegzett, némelyik az optikai látványból, mások pedig a táj síkszerű vizuális leképezésének képi hagyományához nyúlik vissza. *Horváth Kinga* hajszálvékony, íves vonalhálójának elvont jelrendszerével képes megidézni a nagy távlatú táj monumentalitását. *Jónás Péter* vörös kréttarajzai az arányok és felületek egymáshoz való viszonyát, reflexeit és tükröződéseit képezi le táj-gyakolatain. *Sóváradi Valéria* szénrajza a német romantika tájképbábrázolásának hagyományait követi, amikor nézőpontja elmosza a távlat stabil léptékét, spirituális hatású, fenséges tájlátványt hozva létre. Hasonló eszköztárral él *Sulyok Gabriella*, aki a távol-keleti tusfestők hagyományai nyomán a közelnézet és a ködbe vesző távlat irreális ötvözetével monumentális, nem emberléptékű tájképeket alkot. A távol-keleti hagyományokat követik *Herbert Anikó* rizspapírral rajzolt, leheletfinom fái is. Álom és valóság határán mozgó tájak bontakoznak ki *Baksai József* szénrajzai révén, ahol a roppant távlatokban feltűnő tárgyak irreális hatást keltenek. *Erdész Erika* letisztult fekete-fehér

tusrajzain pedig nem meghatározható (de láthatóan jelentésteli) kihalt tájak, üres terek önmagán túlmutató világa tárul fel.

A táj leginkább elvont geometrikus sémája a térkép, amely matematikai jelrendszerre absztrahálja a természeti alakzatok összetett látványát. *Kádár Katalin* „Összeomló nagyváros”-a kettős nézőpontból értelmezhető, nézhető repedező erődnek éppúgy, mint felülnézetből látott utcahálózatnak. *Orr András* szénrajzain a madártávlati nézőpont semlegesíti a füstölgő kráterek fenyegető jelenlétét. *Madácsy István* pedig a térképrajzolók magassági fokozatokat jelző vonalrajzát használva ábrázol szent hegyeket, a geográfiai leírás szenttelen eszköztárával mutatva be az emberi kultúra ikonikus jelentőségű, spirituális jelentésekkel gazdagított természeti objektumait. Esetében a természettudományos rajz jelrendszerének következetes alkalmazása teremti meg azt a szempontváltás, amely új megvilágításba helyezi a jól ismert tájképi helyeket.

Az alkotók egy része számára a rajz médiuma önmagában jelalkotó képződmény, amely alkalmas a művészettörténeti előzmények beemelésére. *Csorba-Simon István* privátfotók nyomán megrajzolt kompozíciói a műtermi élet hétköznapijait rögzítik. Kifinomultan elvont rajzstílusa oly módon emeli ki a műtermi zsánerek egyes elemeit, hogy azok szimbolikus jelentést nyernek, a művész-lét egzisztenciális látéletei lesznek. Kivételes rajzi kultúrával megformált jelenkori enteriőrjeinek újabb időrétegét képezi az albumok reprodukcióin keresztül megjelenő művészettörténeti hagyomány. *Németh Róbert* a művészi grafikai olyan nagymestereit kezd „párbeszédet” mint Hendrick Goltzius vagy Claude Melan, akik a mechanizált vonalstruktúrájukkal a nyomdai sokszorosítás módszerét előlegezték meg. *Rácmolnár Sándor* grafikái a populáris kultúra, giccs és magas művészet motívumainak mixtúrái, ahol a különféle képi stílusok és gondolati sémák kollázsából bontakozik ki egy fanyar iróniával megrajzolt világ. Műveinek a kamasz- és dilettáns rajzokat idéző színesceruza használata éppúgy szerves része, mint az újrahasznosított hordozó, az elkoszolódott könyvborítók tépett felülete. Rajzai kontakzómák, ahol a magas kultúra kifinomult utalásai (Joseph Kossuth széke van Yves Saint Lauren Mondrian-mintás ruhája) találkozik a tömegkultúra hordalékaival. Rajzai olyanok, mint a rajz ma: egyszerre nagyon ősi és nagyon mai, nagyon közvetlen és nagyon elvont, nagyon elit és nagyon demokratikus...

**MAGYAR FESTŐK
TÁRSASÁGA**

ELKÖSZÖNÉS

*Kováts Albert, a Magyar Festők Társasága
elnökének búcsúbeszéde a Tükör kiállítás
megnyitóján, 2021. október 22-én*

Hölgyeim és Uraim, Kedves Barátaim, ahogy a meghívón is olvasható, köszöntéssel kezdem, szeretettel üdvözlök mindenkit a Magyar festők Társasága idei utolsó megnyitóján. Ez a megnyitó és a megnyíló kiállítás remélem, minden jelenlévőnek élmény lesz, de nekem különösen fontos a mai nap hiszen ez az utolsó szervezésem és rendezésem. A leköszönésem okait annak idején részletesen megírtam, de az a tény, hogy 25 éve vezetem az egyesületet, önmagában bőséges ok a vezetőváltásra. Van, aki nek 10 év is sok.

Különös véletlenként egybeesik ezzel egy fontos és jeles évforduló: az 56-os forradalom ünnepének előestéjén vagyunk. 56 nemcsak életrajzi elem, sőt tartóelem a számomra, de éppen ezért minden évben a számvetés ideje is: hű voltam-e, lehettem-e hű az elmúlt esztendőben 1956. október 23-a szelleméhez?

Több okom is van tehát elmélyedni, a múlton merengeni és a jövőbe gondolni a mai napon.

A hely pedig egy szakmai emléket idéz. Nem valami érzelmes ellágyulás ez, egyszerűen a galéria, ahol vagyunk, emlékeztetett. Visszagondolni erre derűs, pozitív esemény. Egyszer volt, hol nem volt egy *Síkplasztika* című kiállításunk, itt, Újpesten, amit aztán még több helyen, például Győrben is megrendeztünk, és amit többször emlegettünk az elnevezés kapcsán. Akkor magyarítottam, egy hirtelen ötlettel, a asszamlázs szót síkplasztikára. Talán nevetséges, de büszke vagyok rá, hogy azóta átvette a szakma a szót. Így kerültem be a művészettörténetbe. A kiállítást itt rendeztük, az Újpest Galériában. Nagyon élesen emlékszem rá. Nem változott sokat a galéria azóta, pedig rengeteg kiállító helyünk tűnt el alatt az idő alatt. Ez a SÍKPLASZTIKA 24 éve nyílt meg, 1997-ben, egyesületünk harmadik kiállításaként. Ha belegondulunk, elég fantasztikus, hogy mostanáig 135 kiállításunk követte. Tanulmányozva a névsort, az akkori ötven kiállító közül 29 művész nevét találjuk, akik ma is itt lehetnének közöttünk, ha eljöttek erre a megnyitóra.

S ha már katalógusokról van szó. Eléggé közismert, hogy minden kiállításunkhoz adtunk ki katalógust, és az is, hogy a kiadványainkat és a honlapunk gondozását Kováts Borbálának

köszönhetjük. Ez már a SÍKPLASZTIKA idejében így volt, és egy darabig így is marad.

Ezzel mindjárt a mondandómnak, gondolom, leginkább várt részéhez értem, t.i. ahhoz a kérdéshez, ami a MFT életének, programjának folytatását illeti.

Ami a legfontosabb, jövőre és azután is lesz MFT! Ennek garanciája, hogy SINKÓ ISTVÁN az a kitűnő tagunk, aki vállalkozott a stafétabot átvételére. Ez természetesen csak jelöltség, az elnöki stallumot a tagság szavazatai biztosítják majd. Fájdalmam, hogy most nem tudott itt lenni velünk, hogy bemutatkozzon, de kellemetlen egybeesés, hogy éppen ezekben a percekben nyit meg a Műcsarnokban egy kiállítást. Sinkó Pista nagy múlttal rendelkezik művészeti közéleti dolgokban; egyaránt közel áll hozzá a művészet elmélete, hiszen művészeti író, és közeli számára a gyakorlat is, mert maga is kiváló festő és szakmájának hosszú éveken át volt neves pedagógusa. A december 10-re tervezett közgyűlésen elmondja majd terveit, elképzeléseit a társaság jövőjével kapcsolatban.

A megválasztandó elnökhöz bizonyára hasonlóan agilis és az egyesületi munka iránt elkötelezett segítők fognak csatlakozni. Vankó István és Révész Ákos az, aki nem csak segíteni akar, de megválasztása esetén a jövőre alalnöki funkciót is vállalja. De persze még semmi sem végleges, minden változás a december 10-iki közgyűlésen a tagság szavazataival válik hivatalossá. Egy 2022-es tavaszi kiállításról van megállapodás, ez VÁROS-KÉP címmel Tatabányán fog megnyílni. Egyebekben folyik a jövő év további programjainak kidolgozása.

Még néhány szó a mostani kiállításról. 92 jelentkező volt; ebből 69 művész művei kerültek a falakra. Öt díj odaítélésére volt lehetőség. A díjadományozás fogalma egy évtizede ismeretlen a közületek részéről; még a múzeumok is mitőlünk szoktak díjat kérni. Vagyis a díjak saját gazdálkodásunknak köszönhetőek. A díjazottak munkái kiemelkedtek az anyagból és hitelüket alátámasztja, hogy mindannyian törzstagjai a társaságnak és műveikkel sokszor bizonyítottak.

Hölgyeim és Uraim, Kedves Barátaim, remélem, jól érzik, érzitek magatokat a kiállításunkon, és kellemes benyomásokkal távoztok. Én, mint a MFT nyilvános szereplője, elköszönök, de természetesen, hogy amíg szükséges, egyszerű tagként segíteni fogom az egyesület munkáját.

TÜKÖR REFLEXIÓK

A Magyar Festők Társasága Tükör című kiállítása, Újpest Galéria, 2021. október 22. – november 13.

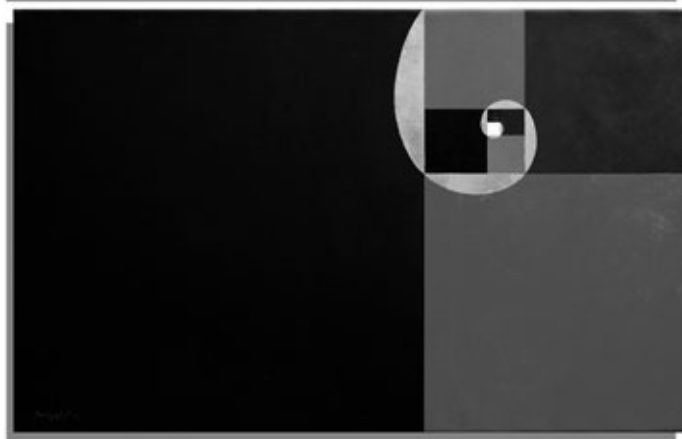
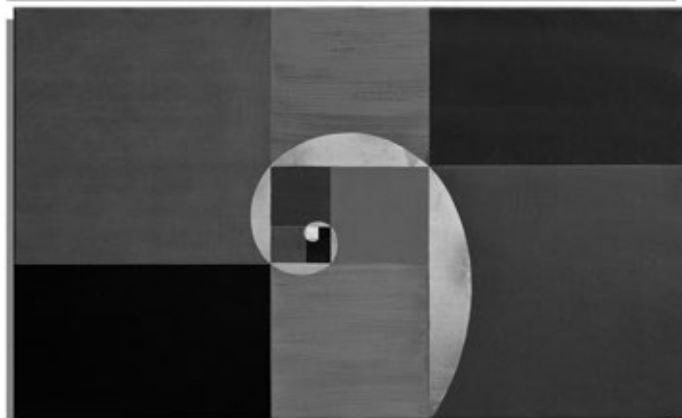
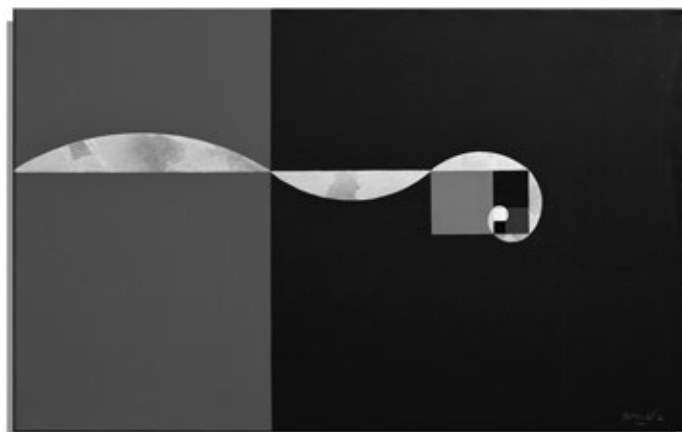
A nagy argentin író, Jorge Luis Borges néhány oldalas mégis monumentális parabolájában, *A Tükör és a maszk* című novellában, a király mind tökéletesebb alkotások megírására ösztönzi a költőt. S valóban a költő egyre kiválóbb munkákat tesz az uralkodó elé. Először egy tükör, majd pedig egy maszk lesz a költő jutalma. S végül célba ér. De a tökéletes mű terhet már sem az alkotó, sem az akkor már egyetlen olvasója, a király sem tudja elviselni.

Borges archaikus kulturális alakzatokkal operál: tükör és maszk. Olyan kategóriák ezek, amelyek máig érvényes metaforái a művészi alkotómunka két, látszólag ellentétes attitűdjének és vetületének.

Az egyik szerint a művész a tükörben megjelenő valóságformákat veszi célba, míg a másik esetben a tárgyak, a természet, az ember mögötti, láthatatlan formákat ragadja meg. E kettős figyelem dialektikájában fog alakot öltetni a művészeti alkotás, ami egy minden korábbinál autonómabb, egyedibb jelenség-együttes lesz, amely mégis ismerősnek hat. Valami, ami senkié és mindenkié. Reménytelen vállalkozásnak tűnik, de néhány ezer éve mégis működik. Ha nem működik, akkor a művész mellétalált. A tükör megrepedt, a maszk mögött pedig nem volt semmi.

Hát, nézzük magát a tükröt, szemtől szemben, mert oldalról egy vékony él csupán, vékony hasíték a világ testén. A tükör megkettőzi, időnként megsokszorozza a valóságot. A valóságot szembe állítja önmagával, s mi több megkettőzi, kitágítja a teret a számunkra, csoda! Nem csoda, ha vagyonokat fizettek a késő középkorban a muránói tükrökért. És a csoda annál nagyobb minél perfektebb fényvisszaverő képességű anyagot használnak hozzá, és ha a tükrölap felülete minél közelebb áll a tökéletes simasághoz. Ha ezek a feltételek nem adóttak, a tükröződő látvány modifikálja a valóság képét, ez akár értékvesztésnek is tekinthető, de nem a művészek számára, kik szívesen merülnek el a pontatlan tükröképek világában is.

Jean Baudrillard *A tárgyak rendszere* című könyvében 44 | *A Tükrök és arcképek* alfejezetben arról ír, hogy a paraszti környezet idegenkedik a tükröktől, boszorkányosnak tartja. A Magyar Néprajzi Lexikon szócikkében pedig ez áll: „A tükör

Luzsicza Árpád

letakarását (bármivel, újabban fekete kendővel) mai napig életben tartotta az iszonyat attól, hogy a tükörben is lássák a halottat.” A minap egy szomorkás félkörívet vettem észre a tükörben a térdem körül. Tehát már nemcsak a szemem körül mélyülnek a ráncok. Bizonyos koron túl, élünk vidéki, élünk urbánus környezetben, idegenkedni kezdünk a tükroktől, és kételkedni kezdünk annak objektivitásában.

De térjünk vissza Baudrillardhoz, aki rámutat, hogy az arisztokrata, nagypolgári terekben nemhogy kerülnék, egyenesen halmozzák a tükröket a falakon. A szerző XIV. Lajos évszázadát a tükörfolyosó évszázadának aposztrofálja. Miért is ne látnánk szívesen viszont, ha van mire büszkének, hiúknak lenni. Mára talán csökkent a tükör belsőépítészeti jelenősége, sőt a tükröket nemcsak leveszik a falakról, a falakat egyenesen üvegből építik, eltüntetve a külső és a belső közötti határmezsgyét, körülünk ilyen finom forradalmisággal jeleníti meg a múlhatatlan birtoklásvágyat.

A tükrök tehát csak módjával a falakon, a farzsebekben pedig szelfikamerás okos telefonok lapulnak. De mindez nem jelenti azt, hogy lemondhatnánk a reflexióról. A balett táncos 46 | hogyan is formálná tökéletesre a mozdulatait tükrök nélkül.

A művésznek mind a reflexióra, mind az önreflexióra szüksége van. Elképzelttem egy konceptuális alkotást: *Nárcisszusz*

Darázs József

arcása. A képjekt egy gondosan lealapozott farost lemezből, és egy feléje fordított és ahhoz ragasztott tükörfelületből állna. A néző csak a tükörlap monokróm hátlapját látná. A befelé fordított tükör örök zárójelbe teszi Nárcisszusz véget nem érő önreflexióját.

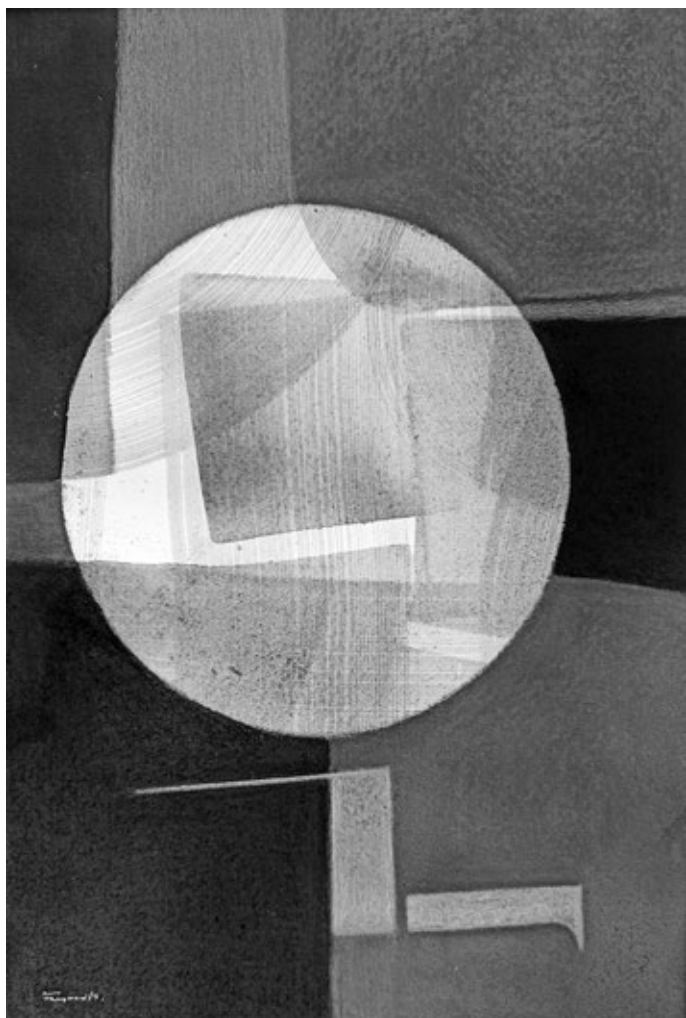
A művészen mindig kell egy darab Nárcisszuszból, aki soha nem felejt el lemondani saját tükörképéről, de abban a tükörképben helye kell maradnia a világra való rácsodálkozásnak, és a maszkon túli világ megsejtésének.

E helyt sajnos nincs mód, hogy a *Tükör* című kiállítás minden kiállító művésztét egyenként méltassam. Öt alkotót emeltem ki a kiállítók közül. Nemcsak kiváló munkákkal jelentkeztek, de alkotásaik megmutatják azokat a fő irányokat, amelyekkel a tükör-tematika kibontásra kerül a tárlaton. Fő irányokat említettem, mert láthatók még a festészeti anyagokon túli matériá-
kat/tárgyakat integráló munkák, és olyanok is, amelyek magát
a tükröt, mint önmagában valót kívánják felmutatni.

Az öt művész bemutatásának sorrendiségét a közvetlenségtől, a konkrétól az egyre elvontabb, áttételesebb képi világok felé való elmozdulás határozza meg.

A kiállítás katalógusának fedőlapjára Kalocsai Enikő egyik munkája került. Enikő egy jól ismert tükörélményt helyezett finom, mégis magabiztos képi világába. A biztonságos autóvezetés elképzelhetetlen tükrök nélkül. Ezek a finomra hangolt eszközök segítenek, hogy a teret közel 360 fokos tartományban

kontrollálhassuk. A visszapillantó-tükrökben felbukkanó vizuális adatok készítik elő a cselekvéseinket: fék, gáz, manőver. De még a rohanásban fogant pillanatok is képesek esztétikai munióval szolgálni, és művészi megragadásért kiáltanak. Hol sok tonnás vasak tűnnek fel a tükrökben, hol lány tájfragmentumok, míg máskor az autópálya műtárgyai válnak geometrikus struktúrává a tükröfelületeken. A kiállítók közül is sokan – Enikőhöz hasonlóan – az emberi környezetben, illetve a természeti tájban keresték a tükröt, a tükrözés motívumát.

A figurativitás, a tárgyi konkrétság Darázs József képein is jelen van. Nem is akármilyen bőségben találkozni a képein halakkal, kígyókkal, csillagokkal és madarakkal: a mitologikus gondolkodás kellékeivel. A mitológiák úgy vonultatják fel a környező világ és a fantázia lényeit, hogy azok egymáshoz és az emberi tudathoz való viszonyát egy erős, kikezdhetetlennek tetsző rendszerbe helyezik. Erre alkalmas eszköz lehet a megkettőzés, a jelenségek szimmetrikus tükröztetése. Statikus dialektika ez. Miközben látható, milyen izgalmas kihívást jelent a festőnek ennek a statikus mozgáson alapuló képi rendszernek a kézben tartása, a befogadónak alkalma lesz a képeket nézve, hogy az élet nagy kérdéseiről, a születésről, a létezés feltételeiről, a létezés törvényeiről merengjen.

Darázs József képei az előbb elhangzott drámai létkérdések dacára sem nélkülözik a humort. Ugyanez vonatkozik Luzsica Árpád alkotásaira, miközben tőle sem áll távol a világ értelmezésének a megkísértése. Stílszerűen azt is mondhatjuk: világgép tükrözés történik a munkájában. Mivel Luzsica kellő ironiával és intelligenciával dolgozik, az a bizonyos világgép igencsak töredezett. A képpáron kopár halmok, csonka fák, magányos oszlopok, szobortorzók. Mindenütt mulatságos felhőpárnák, a magasból színes lapok, papírkígyók hullanak alá, de a táj legmarkánsabb szereplői az ég felé nyújtózó, csetlő-botló létrák. A világ képét hatalmas égi tükrökben látjuk viszont. Ahogy az álmoknak, ennek a finom pontatlansággal tükröztetett képpárnak is több olvasata van/lehet. Luzsica Jákob álmát ironikus, intelligens és még egy jelzőt hozzátéve: melankóliával festi meg. Már mindenki odafent van, vagy már senki sincs, aki a létrákra felmászson? De van-e, volt-e esély egyáltalán erre valaha, ha az eget tükrökkel deszkázták be fölöttünk?

A következő alkotók munkáiban talán fontosabb szerepet kap a képi konstrukció, a képi architektúra, s talán kevesebb bennük a hétköznapi világra vonatkozó referencia. De a redukált,

tiszta formák mögött nem üres képi objektumok húzódnak, és ezek a képi alakzatok is szívesen integrálnak magukba spontán áthallásokat, reminiszenciákat ahogy filozófiai gondolatokat.

Fenyvesi Márta képei középpontjában a körforma áll, s ezek határozzák meg a kiállításra került triptichonját. A körforma a címben megjelölt tükörszem, ő jelenti az állandóságot, míg benne s körötte az állandó változás tanúi lehetünk. A képek a modernizmus geometrikus hagyományát idézik. De a képeken legalább ennyire meghatározóak a finom faktúrák és a nagyvonalú gesztusok. Az alkotás üzenete úgy kódolható, hogy a szem tükre csak a környezet képével együtt mutatható meg, a környezet együtt dolgozik a mindenre nyitott festővel. Kettős aktivitás ez. Fenyvesi képei különféle hangulatok, különféle terek, képtípusok emlékképeit hordozzák. Van, amelyik csendéletnek hat, s van, amelyik egy román stílusú templomtérbe csalogat bennünket.

S végül Szegedi Csaba képeit említem, a hard edge tradícióját követő, a logikailag kikezdzhetetlen, geometrikus kompozícióit. Ezt a szigorúnak tetsző, négyzetekből építkező világot hajló csigaformák oldják. Ugyanakkor a négyzetek léte is dinamikus. És ezért a dinamikáért ugyanaz a sectio aurea, az aranymetszés a felelős, amely a csigavonal létét is meghatározza. Csigavonal nincs aranymetszés nélkül, de a művészek a sectio aurea tudatos használatának köszönhetően fog a merev, sokszor bántó szimmetria, a tűpontos tükörkép fellazulni és emberibbé válni. Az embernek egyként van szüksége a hasonlóságra, ahogy a különbözősége is. Montaigne szerint ez utóbbiból több van. Ezzel ugyan lehet vitatkozni, de az biztos, a tökéletesen hasonló zavarba ejti az embert. Szegedi képei önmagukban is megállják a helyüket, de izgalmasabbak, ha összekapcsolódnak, és történeiseik a másokban folytatódnak tovább.

Ez vonatkozik a kiállítás egészére. Elmerülhetünk az egyes képek világában, de érdemes a kiállítást egységes organizmusként is bejárni.

Nyilván a kiállítás nem fedi le a Magyar Festők Társaságának minden színárnyalatát, hiányoznak sokan, de egy valakit feltétlen megemlítek közülük, aki most is inkább a háttérbe húzódva szervezte, készítette elő a kiállítást és a katalógust. Ő Kováts Albert. Szívből gratulálok neki és persze minden kiállító művésznek.

CIVILIZÁLT PHILIA

Kortárs Galéria, Tatabánya
2022. május 6. – június 10.

A Magyar Festők Társasága témakiírásai alapkérdések megválaszolását teszik lehetővé. 2022 első témakiírása a *Város-kép* volt. Az eredmény, vagyis a beválogatott művek láttelellettel felérő képet mutatnak arról, hogy az egyén számára mit jelent ma ama kassáki mondat, hogy „Éljünk a mi időnkben!”

Jelen bevezető nem vállalkozik a kiállítás alkotásainak elemzésére, inkább a város művészeti reprezentációját és társadalmi jelentését veszi górcső alá. Arisztotelész az embert „közösségi élőlényként” határozza meg, s a közösség vagy társulás felsőbb kategóriáját nevezi államnak, mely teljesíti önellátás (eutarkheia) követelményét.

Az öt géniusz című írásában Hamvas Béla tízezer főben határozza meg, az emberi léptékű város méretét, melynek karakterét a *philia* határozza meg. „A *philia* elsősorban nem barátság, hanem vonzalom, ezért ez az aranykor szociális érzése. (...) Ahová tízezernél több ember költözik, onnan *Philia* istennő eltávozik.”¹

A nyugati urbanitás – melynek modern kiindulópontja a reneszánsz volt – olyan értéket hozott létre, amely teljesen

Darázs József

1 Hamvas Béla: *Az öt géniusz*, Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, (Bern) kiadása, 1985., 49.

Bihon Győző

egybeforrott az európai ember szellemi fejlődésével. „Nyugaton a közösség alapja a társulás ösztöne. Ez az ösztön csak akkor ébred fel, ha az ember a mindenkire egyaránt érvényes értékek rangsorát felismeri.² „Itt nyugaton az az ember él, akinek végső célja a személy megteremtése.”³ A Baldassare Castiglione által leírt európai humanista szellem és modern személyiség létrejöttének alapfeltétele az az infrastrukturális és egyben kulturális

² *i. m.*, 55.

³ *Uo*

Hollai Krisztina

fejlődés, mely maga az urbanizáció. „A személyiség nagyon ritka és Európa is csak keveset ismer.” írja Hamvas, s amit szerinte csak „civilizáció tud teremteni.”⁴ Az európai „Város” tehát kezdetétől fogva túlmutatva önmagán, szimbolikus jelentésű. Ismét Hamvast idézve: „A kultiváltság „nem minden esetben kultúra”⁵, de „Nyugaton tulajdonképpen urbanitás.”⁶

„A város pedig, amelyet egész Nyugat magától értetődő középpontjának tekint, Párizs.”⁷ A modernitás idejétől, Athén és Róma fényének elhalványodása után Párizs eszményi szerepbe kerül, talán egészen máig. Nemcsak Csehov darabjainak

4 *i. m.*, 56.

5 *i. m.*, 53.

6 *i. m.*, 54.

7 *Uo*

Kádár Katalin

szereplői álmodoznak folyvást arról, hogy Párizsba utazhassanak, hanem idézve egy személyes 2000-res évek közepi élményemet: a római villamosra felszálló zenész azzal veszi rá az unatkozó fiatalasszonyokat, hogy a hegedűtokjába csúsztassanak egy-egy eurót, hogy azt éneкли, hogyha adakoznak, Párizsba utazhatnak majd egy napon.

54 Nem véletlen, hogy a Város megdicsőülésének himnuszát legekleatásabban az impresszionista festők – főképp Renoir és Monet – énekelték meg *plein air* ecsettel, minden újdonságra és friss örömmre érzékeny hangon. Manet megelőzve kortársait,

már érezteti az első ipari forradalom révén bekövetkező jóléti kapitalizmus, és polgárosodás folyamányának kevésbé derűs, pszichológiai árnyalatait is.

Amikor a 20. század elején Ady Endre Párizsba érkezik, már detektálja a Párizs dicsőségének talán nem annyira feltűnő, de határozott erózióját. „Párizsban ma már angol és amerikai városrészek kezdenek alakulni. A gyönyörű, hatalmas Opera-avenue-n alig van francia üzlet, s a Bois felé vezető szépséges út palotáit amerikai s angol milliomosok vásárolják meg sorra.”⁸ Ady érzékenyen érzékeli azt a változást, amikor a Város ethoszának nimbuszát rövidesen a „Nagy Alma” fogja átvenni, és az új kor urbánus levegőjét már nem a festészet, hanem elsőként az amerikai piktorlista fotográfia fogja tudni modern hangon kifejezni. A villanyvilágítás elterjedésének következményeit, azaz a városlakók életritmusának és időérzékelésének megváltozását hozó kulturális, sőt antropológiai fordulatot Csontváry is megfesti a *Jajcei villanyerőmű éjjel* című képében, s Hamvas is tárgyyszerűen jelzi a folyamat következményeit: „Semmi sem jellegzetesebb, mint a sötétség elvesztése, vagyis a kivilágított éjszaka.”⁹ (...) „Nincsenek istenek, csak tények, nincs mítosz, csak tudomány, nincs mágia, csak technika, nincs teremtés, csak munka.”¹⁰

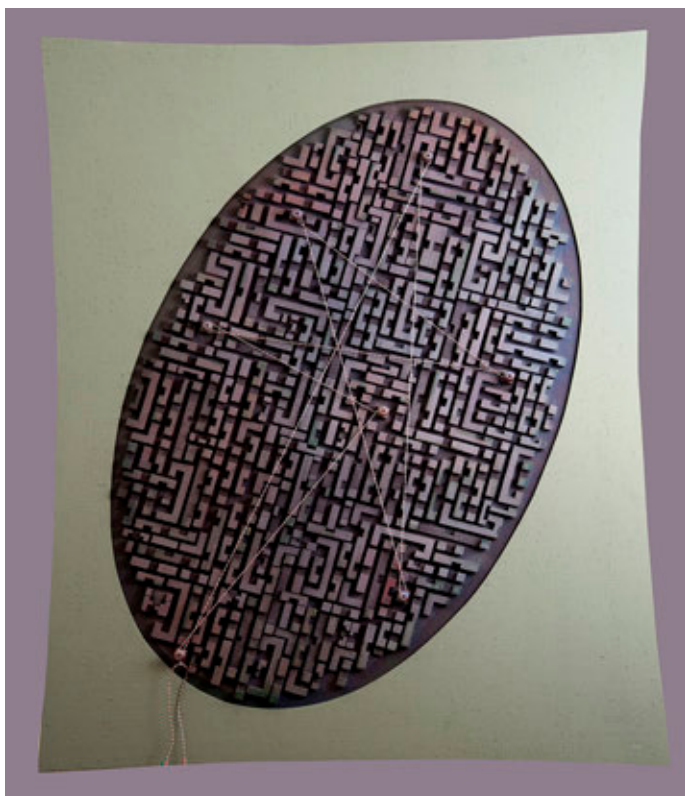
A 20-21. századi művészetekben a Város már összetett és gyakran baljós jelentés-rétegekkel, toposzokkal gazdagodik. Csak egy példát említve nagyvárosi metro, alvilág-jelképpé, illetve beavatási helyé válik. Dosztojevszkij magányosan bolyongó hősei a *Fehér napokban* város sikátoraiban vesztegelnek, Kafka rovarrá változó hivatalnoka már megelőzve korát kifejezi azt a gépies, elidegenedett létezési formát, ami később valóban bekövetkezett, nemcsak Európában, hanem különösen a tengerentúlon, elég, ha az apokaliptikus megacity-re, a New York sötét oldalát megjelenítő Gotham city-t említjük. A bűnös város toposza, jól ismert a Bibliából, Babilon révén. „Nimródról azt olvassuk, hogy hatalmas vadász volt, az Isten elleni, felvállalt és szervezett lázadás egyik ikonikus alakja. Lázadása során többek között városokat épített.” [...] „Bábelben valójában egy rendszer született meg, amelynek az alap gondolata, hogy az ember a saját erejéből,

8 Francia-e Párizs? = *Ady Endre összes prózai műve*, 9. kötet, Cikkek, tanulmányok, feljegyzések, 1908. január-december Interneten: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/AdyProza-ady-prozaja-1/9-kotet-6577/cikkek-tanulmanyok-feljegyzesek-1908-januardecember-682B/164-francia-e-parizs-6C07/> Letöltés ideje: 2022-04-19

9 Hamvas Béla: *Az öt géniuszt*, Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem, (Bern) kiadása, 1985., 49.

10 *Uo*

Matzon Ákos

Isten nélkül is boldogulhat és elérheti a teljességet. A bábeli torony, ami a tervek szerint az égig ért volna, ezt szimbolizálta: hogy az ember elérheti a „mennyet” saját erejéből. Mindez Bábelnél kezdődött, és átívelt a történelmen, míg majd az Antikrisztus uralma alatt éri el a teljességét.”¹¹

A *Város-kép* című kiállítás összképe egy kevésbé történeti, ugyanakkor elemeltebb képet rajzol meg a város mai fenomenológiájáról. Sem Budapest, nem Magyarország nincs igazán reprezentálva itt, inkább a Város és az urbanitás mítikus vagy éppen strukturális modelljének izgalmas festői megfogalmazásainak árnyalatait csodálhatja meg a kiállítás látogatója.

Molnár Eszter

¹¹ *Babilon, a nagy parázna (Jelenések 17:1-2)* Forrás: <http://nyariattila.hu/babilon-nagy-parazna/> Letöltés ideje: 2022-04-17

KALANDOZÁS EGY MŰTÁRGY KÖRÜL

*Munkácsy Mihály Múzeum, Békéscsaba
2022. november 24. (egynapos program)*

*Kiss Ilona: Föl a földtől! – Madaras |
Herman Ottó emlékére című dobozkép
bemutatása, Kurátor Gyarmati Gabriella*

Több évtizede már, még a pályám elején volt egy kiállításom Csepelen, a korábbi Munkásotthon galériájában. Molnár Imre nyitotta meg egy szellemes, látványos papírhajtogatásról olvasva fel a szövegét. A megnyitóra eljött Muray Róbert grafikusművész! Nagy megtiszteltetés volt ez, a szakma nagy öregjét ott látni. Azt mesélik róla, hogy csak felpillantott az égre és máris megmondta, milyen madár repül fenn. Mi még azt se láttuk, hogy egyáltalán van ott valami...

Én sajnos nem ismerem ilyen jól a madarakat, nem is a szajkó gyönyörű, csíkozott, kék-fekete szárnyatolla érdekelt, hanem a felreppenésük, lebegésük, sziluettjük a távoli magasan. Az a térélmény, ami röptükkel keletkezik. Bámulatos ez a képességük. A csiripolás, ficserelés, burukkolás Herman Ottó szép szavaival csak ráadás...

*Az ember régi vágya, hogy repülni tudjon, akár a madarak!
Vagy legalább kissé fölemelkedni, kiszabadulni a földhözragadságból. Ez talán sikerülhet a művészet által! Én közelinek érzem a szárnyaláshoz a szendergésnek azt a boldog állapotát, amikor eszembe jutnak a képek, és ringatózva latolgatom, hogy milyen színben és anyagban jelenjen meg egy ötlet...*

Az első három dobozkép hasonló módon született. Az ég madarai, az erdő-mező állatai, a víz halai összetartoznak szellemileg és formailag is. A színviláguk is hasonló. Legelőször a Hazafelé című szarvasos kép készült el. Letagadhatatlan, hogy megszólal a fejünkben a Cantata profana csodálatos zenéje, sőt, maga a vers is Bartók Béla hangján. Nekem talán még erősebb kötődésem van Juhász Ferenc varázslatos költeményéhez. A szarvassá változott fiú kiáltozása a titkok kapujában mindhárom műre hatott. Mégsem akartam, hogy illusztrációként prezentáljam a képeket. Mindhárom valóságos, személyes élmények szüleménye is. Nincs annál csodálatosabb, mint az erdőben meglátni egy felbukkanó rókát, nyulat, fácánt, őzet, szarvast... A Vaskapunál átzsilipelni egy dunai halászladikkal életre szóló élmény volt. **57**

A dobozképek szerkezeti ötlete egy kiállításhoz kapcsolódik. A kilencvenes évek közepén meghívtak egy galériába

december-január hónapokra kiállítani. Az ünnepekre bezárt a galéria, a fűtés pedig ment rendesen... Mire újra kinyitottak, néhány kép propelleresen eldeformálódott. Én romokban hevertem, de azzal vigasztaltak, semmi baj, majd ők "beládázzák", jobb lesz, mint újkorában... Néztem, néztem a kalodába zárt képeket, és eszembe jutott a citrom. Azt mondják, ha az élettől kapsz egy citromot, ne fanyalogj, hanem mielőbb keverj egy limonádét! Arra gondoltam, ha ezt a láda dolgot előre megtervezetten, megkomponáltan beépíteném a képbe, még hasznomra válhatna. Hamar munkához láttam, és az akkoriban szerelmesen használt dróthálóval kombinálva gyorsan megszületett az a teresedés, amire vágytam. Az áttört drótháló amúgy is kínálta a mögélátás gyönyörűségét. Az így létrejött intim kis tér adta az ötletet a Nálam, Nálád képpár finom humorának kifejezésére. Nálam kék madarak röpködnek, Nálád rózsaszín malacok szaladnak...

Komolyra fordítva a szót... Ez a Három vak barlangi götte esete. Egész életüket vakságban, barlangban élik le, anélkül, hogy látnák azt, amit én látok... Riasztó, vagy akár vicces is lehet egyszerre. A keserűség, az édes-savanyú nem áll tőlem távol.

58 | Az Online dobozképem hasonlóan humorral közelít a témához. A dobozkép szerkezet felerősíti a kontrasztot a háttér otthonos, tükörpaplan borítása és az előre kitett, dróthálóra feszített, koravén, szőrös embrió között.

Mindezek egyik előzménye lehetett a Visszazárt múlt, amelynél bekukucskálhatunk a dolgok mögé, majd felelősség nélkül visszazárhatjuk azt. Egy későbbi szendergésben a dobozképek válhatnak előzménnyé egy megszülető mű életre hívásához...

Kiss Ilona

AGYI-SZÖRFÖLÉS, DESZKÁZÁS KISS ILONA SZELLEMI HULLÁMAINAK PÁLYÁJÁN

*„A földön semmi nem örök...
A fákon árnyak nőnek este,
A félhomály is nyöszörög.”*

Tisztelt Jelenlévők! A versrészletet, József Attila: *Az örök elmulás* című 1921. nov. 26. datált költeményéből idéztem.

Innét egyenes vonal-asszociációval szörfölök a nevezett költő 1937-re jegyzett (*Töredékek*) című verséhez, majd szellemi szintű deszkás trükkkel érkezem Kiss Ilonához és azt parafrázisozom, hogy „Én (K-IS-S) bámulok, hogy elmulok”, de örömmel érzékelve éber ittlétüket, kihasználom a számomra kimért időt.

Engedjék meg, hogy mielőtt jobban belemerülnék, a nálam mindössze hat esztendővel korábban, Budapesten született Kiss Ilona, Munkácsy és Németh Aladár-díjas könyvművész grafikusművész, művészetszervező szerteágazónak látszó, összetett, de egységes és kimagasló tevékenységének ismertetési kísérletébe, tegyek egy vallomást! Bevalljam, hogy felkészülésemben nagy segítségemre volt az internet és az ott is megtalálható, Önök számára is tisztelettel ajánlott: „Én ámulok, hogy elmulok” (József Attila) Szentandrás-Sós Zsuzsanna, „Tárgyak költészete – Értekezés Kiss Ilona alkotásairól, címmel a *Bárka* 2021/3-as számában megjelent írása!

Kiss Ilona elemi téma-alapanyaga a költészet, az irodalom, ennek gyökeréről az egyik vele készült interjúban így vall: „A Móricz Zsigmond Gimnáziumba jártam. Imádtam az irodalmat. Csodálatos tanárnőnk volt. Én voltam az előolvasója. Mindenki azt hitte magyar-francia szakos tanár lesz belőlem, de meglepetésre és szüleim riadalmára az Iparművészeti Főiskolára felvételiztem, ahol könyvművészeti szakon diplomáztam.”

(Megjelenés: 2013-07-12 • Festészet, grafika, Magyar kortárs művészet) **59**

Most száraz adatszerű életrajzi ismertetőben részesítem Önöket:

Kiss Ilonának, 1974 és 1979 között, a Magyar Iparművészeti Főiskola könyvművészeti szakán Kass János, Haiman György, Erneye Sándor és Finta József voltak a tanárai.

Kiss Ilona tehetségének és munkaszerelmének köszönhetően ekkor már kinyílt a siker rozsdamarta sarokvasaira támasztott kapuja és sorra jöttek a szakmai lehetőségek, sikerek, elismerések: Elnyerte Frankfurt város művészeti ösztöndíját.

1979-ben a miskolci Gyermekkönyv-kiállításon különdíjban, 1985-1987-ben Stúdió-ösztöndíjakban, 1990-ben Spanyol ösztöndíjban részesült.

1993-ban a Nemzetközi Plakátpályázaton az Európa Tanács különdíját érdemelte ki.

1994-ben francia állami ösztöndíjat kapott a művész-könyvvel folytatott kísérleteire. Munkáit párizsi műtermében, majd Budapesten, a Francia Intézetben és az Országos Széchényi Könyvtárban mutatta be.

Tagja lesz a Magyar Grafikusművészek Szövetségének, és a Magyar Művészkönyvalkotók Társaságának, valamint az AIR-NEUF-nek.

Művészet-közéleti tevékenysége kapcsán fontos kiemelni, hogy Kiss Ilona a Magyar Művészkönyvalkotók Társaságának alapító elnöke, a Szép Magyar Könyv díjának megformálója.

Művei helyet kaptak a Magyar Nemzeti Galériában, a Francia Intézetben, a budapesti Iparművészeti Múzeumban, a müncheni Bayerische Staatsbibliothek, vagyis a Bajor Állami Könyvtár gyűjteményben, a magyarországi Zenetörténeti Múzeumban, a székesfehérvári Szent István Király Múzeumban, Győrben, a Xantus János Múzeumban, a mainzi Gutenberg Museumban.

A sornak nincs vége hisz kitolnám az időkeretet, ha minden helyet, múzeumot, hazai és külföldi köz és magángyűjteményt felsorolnék.

Lokálpatrióta lelkületem, viszont nem engedi meg, hogy egyet még meg ne említsek a közgyűjteményi intézmények közül, amely több Kiss Ilona remekművel gazdagodott, ez pedig a békéscsabai Munkácsy Mihály Múzeum.

Kiss Ilona hazai műfajhonosító, teremtő munkássága során tipográfiai felvérteztsége mellett a klasszikus könyvművészeti anyagokon kívül bátran használja ez eddig, úgymond „oda nem illőket” is. Gondolok itt a papírmerítéshez használt fémhálókön keresztül a gumira, műanyagokra, szerves és szervetlen építő,

talált tárgyi elemekre. Konkréten kiemelve egyet, a műgyűjtők által imádott sorozatára, amelyek használt kávé-szűrő filterekből készültek.

Kiss rengeteget kísérletezik, a klasszikus alkalmazott grafikai munkákon, könyvtervezésen kívül, egyedi, kis példányszámú, sorszámozott, sok esetben teljesen egyedi könyvműveket hoz létre. Saját maga által készített, merített, fűrésztött mártott, festett, gyötört alapanyagokra, általa készített nyomdácskákkal, nyomóformákkal, szitázással, linó dúcnyomással, rézkarcnyomatokkal dúsítva technikai arzenálját bátran alkalmazva szerteágazó technikai virtuozitását.

Most idéznék a fent említett Bárka cikkből, Szentandrási Sós Zsuzsanna értekezéséből: „2012-ben a Magyar Nyelv és Könyv ünnepe alkalmából a Várnegyed Galériában rendezett kiállítása alkalmával Buda méltán híres könyvművészete előtt tisztelgett. Ekkor mutatta be a Budavár című művészkönyvet, ami ABC sorrendben mutatja be híres történelmi alakjainkat, emlékeztetve arra, hogy a művészet szeretetére való nevelést már gyermekkorban el kell kezdeni. 2020 tavaszán A Duna mentén címen gyűjtötte össze a folyóval és vízzel kapcsolatos alkotásait, emlékeit. Bemutatta az egyéni módon színezett, fűrésztéssel készült műtárgyait, a Dunáról, vízről szóló költemények ihlette művészkönyveit. A kiállításnak a Tér-kép Galéria adott otthont. Egy év elteltével a Remény napjai címmel a bezártságunkból tör kiutat.”PANDÉMIA!!

Tisztelt Hallgatóság!

Annyi mindenről beszéltem már itt Önöknek, de arról még nem esett szó, hogy mi is az művészkönyv?

Nézzük, mit találunk, ha csak magyar nyelven beütjük a világháló keresőjébe!

Nulla egész harminckilenc másodperc alatt, a nagyjából 3230 találat közül csak kettőt ismertetnék: artportal.hu: „A ~ (livre d'artiste, artist's book, Künstlerbuch) képzőművészek által alkotott egyedi vagy kis példányszámú speciális könyv.” Wikipédia: „...vannak műalkotások, amelyek a könyv formáját használják. Gyakran kis kiadásokban jelentek meg, bár néha egyedi tárgyakként készülnek.

A művészkönyvek sokféle formát alkalmaztak, beleértve a hagyományosakat is Kódex forma, valamint a kevésbé elterjedt formák, mint a tekercsek, kihajtható, concertinas vagy egy dobozban lévő laza tárgyakat. A művészek évszázadok óta aktívak a nyomtatásban és a könyvgyártásban, de a **művész könyve**

elsősorban a 20. század végén jelent meg. Könyvformákat is létrehoztak a korábbi mozgalmakon belül, mint pl Dada, Konstruktivizmus, Futurizmus, és Fluxus.

A művészek könyvei olyan könyvek vagy könyvszerű tárgyak, amelyek végső megjelenése felett a művész magas fokú ellenőrzést gyakorolt; ahol a könyvet önmagában műalkotásnak szánják.”

Kiss Ilona művészeti projekcióit nem lehet egy műfaji fiókba betuszkolni, hisz a klasszikus grafikai és alkalmazott grafikai, tipográfiai munkák mellett létrehoz festett és applikált táblaképeket, falra akasztható reliefeket, doboz, már-már kispasztika jellegű műveket, objekteteket.

És most gondolati szörf-gör-deszkámat a falhoz támasztva ajánlom figyelmükbe Kiss Ilona munkásgát! Kiss Ilonának és a Munkácsy Mihály Múzeumnak szeretném megköszönni a lehetőséget, hogy mindezt itt elmondhattam! Önöknek pedig, hogy végighallgatták agyi „olliaimat és kikflipjeimet”!

Baji Miklós Zoltán

**MAGYAR SZOBRÁSZ
TÁRSASÁG**

25+

A Magyar Szobrász Társaság című jubileumi kiállítása Szolnokon, közös szervezéssel a Damjanich János Múzeummal 2021-ben Szolnoki Galéria, 2021. június 5. – július 18. A kiállítás kurátora: Baráth Fábián

A kiállító művészek:

Baráz Tamás, Erős Apolka, Csurgai Ferenc, Farkas Zsófia, Lakatos Pál Sándor, Pogány Gábor, Benő, Farkas Ferenc, Bíró Lajos, Sirpa Ihanus, Henrich Shorno, Karmó Zoltán, Gálhidy Péter, Sallai Géza, Szabó Ádám, Polgár Botond, Menasági Péter, Kotormán Ábel, Kotormán Norbert, Kotormán László, Révi Norbert, Szabó György, Gilly Tamás, Gergely Réka, Boros Miklós János, Székó Gábor, Rajcsók Attila, Németh Marcell, Majoros Áron Zsolt, Lelkes Márk, Engler András, Sallay Dániel, Melkovics Tamás, Paráda Zoltán, Becskei Andor, Máthé Krisztián, Kuti László, Nyári Zsolt, Gaál Tamás, Colin Foster, Dorogi János, Szabó Menyhért, Kozma Anita, Szanyi Borbála, Györffy Sándor

GAÁL TAMÁS 21

*Meglepetés tárlat, Art9 Galéria, Budapest,
2021. augusztus 24. – szeptember 10.*

Szinte az indulásától ismerem Gaál Tamás szobrászművész életútját, ezért előjáróban szeretném a több mint harminc esztendő pályájának néhány meghatározó állomására felhívni a figyelmet. Gaál munkássága az 1980-as évek második felében indult. A nyolcadik évtized elejétől – az újkonstruktivizmus és a konceptuális művészet hegemoniája után – a színes, oldott new wave kifejezőmód határozta meg a képzőművészetünk alakulását. A szobrászatnál maradvá, emlékezzünk csak vissza Chesslay György és Mata Attila színes, archaizáló, expresszív faplasztikáira. Gaál Tamás azonban nem kapcsolódott ehhez a látványos impulzív irányzathoz, hanem a szerkezetet kiemelő klasszikus konstruktivizmus felé orientálódott, mely azonban különbözött a derékszögeket, hasábokat és téglalapokat preferáló, elsősorban Csiky Tibor művészetével fémjelezhető magyar újkonstruktivizmustól. Mindenekelőtt a szerkezetre koncentrált, korai szobrait a konstrukció kiemelése és az áttört formák jellemzik. Később elkezdett a térben építkezni: jó példája ennek az Imaginárius terek (1993) című sorozata. Az installációk mellett egyre több sorozatot készített. Közülük is kiemelkedik a Híd (1997–1998), illetve a bádoglemezből és csempékből konstruált Kádak (2003–2006) széria. Az új évezred első évtizedében készült Köz – Test című sorozatának darabjai pedig egyfajta zárt térbe, egyik vagy másik oldalán nyitott „dobozba” helyezett elemek együtteséből épülnek fel (Köz – Test IV, 2013). Az industrializmusra utal például a 2010-es évek közepén készült nagyméretű, fekete, csavarokkal összefogott fémtraverzszerű plasztikája, a Köz – Test V (2015). A zárt és nyitott formák együttes használata az újabb műveinek is meghatározója, elég itt csak a Falmodell (2017) című kisbronzára utalnom.

Első tárlatát 1987-ben rendezte. Az elmúlt 35 évben szinte minden jelentős szoborbemutaton szerepelt. Rendszeres kiállítója volt a sajnos az azóta megszűnt pécsi Országos Kisplasztikai biennáléknak, illetve rendszeres résztvevője a Magyar Szobrász Társaság tárlatainak. Pedagógiai munkássága is jelentős: több évtizede tanít Pécssett a PTE Művészeti Karán, a szobrász tanszéken. Meg kell emlékeznünk továbbá a köztéren álló monumentumairól is. A tucatnál is több ilyen munkája közül most csak kettőre utalnék. Az egyik, az 1992-ben készült, Ausztria, Magyar-

ország és Szlovákia közös határszakaszán álló nonfiguratív kompozíciója, az Imaginárius terek II, a másik pedig a több mint harminc esztendővel később született Pakson található Trianon emlékmű (2015).

A jelenleg a Ráday utcában látható kollekción számomra, és valószínűleg azok számára is, akik ismerik eddigi tevékenységét, meglepetést okozott: a két talált tárgytól, a két kádba vagy tepsi-be fektetett Barbie babától eltekintve a falakon ugyanis figurális vonalrajzok láthatók. Jómagam több rajzát ismerem a művésznak, de azok egytől egyig szerkezetes szobraihoz kapcsolódnak. A jelenlegi rajzokat viszont saját életének hétköznapi eseményei, illetve különböző filmélmények ihlették. Úgy tűnik tehát, hogy egy új periódus kezdődik művészetében. De vessünk egy pillantást a ceruzával és filctollal készült rajzokra, melyek közül néhányon kollázs elemek is megjelennek. Egyszerre talányos és banális jegyzeteknek tűnnek, megidéznek például a szülei családi házának udvarán látott tárgyakat, máskor pingpong asztalt és növényeket vagy éppen a saját lábát rajzolta le egy virágágyas előtt. Az első pillanatra banálisnak tűnő témáknak se szeri se száma: látunk egy ugrókötelező lányt és párnákat, embereket és távcsövet, kifestett szemű és szájú nőt túsarkú cipővel. A rajzok után szólnék még a két Barbie objektumról. A Barbie baba által szimbolizált banalitás több magyar képzőművészt is megihletett már. Gondoljunk csak Prutkay Péter Piroska és a maffia (2009) című a giccserzést karikírozó dobozára, melyben négy Barbie stoppol egy gengsztereket szállító autót. Egy másik művész, Elekes Károly pedig öntőformát készített a kékszemű, hosszú lábú babáról, majd kiöntötte bronzból.

Gaál Tamás úgy került kapcsolatba a Barbie babákkal, hogy egyik tanítványa egy táskára valót vitt be belőlük az egyetemi gyakorlatra, majd megkérdezte, hogy nem lehet-e valamilyen műtárgyat készíteni belőlük. E túlidealizált baba nemcsak gyerekjáték, de kicsit az amerikai konzumtársadalom jelképe is, számos konnotációval rendelkező szimbólum. Csodálom, hogy még nem térdeltették le a babákat a BLM aktivisták, talán azért nem tették meg ezt velük, mert nem hajlik a térdük. Gaál Tamás e tárlatán egy tőle szokatlan új kifejezésmóddal és témakörrel lepte meg a közönséget. Kíváncsian várjuk, hogy merre fejlődik tovább ez az egyszerre bizarr, ugyanakkor realista tematika.

ÉRMEK ÉS POSZTOK

*Somogyi Tamás kiállítása,
Art9 Galéria, Budapest
2021. szeptember 14–30.*

Hölgyeim és Uraim, tisztelt megnyitó közönség!

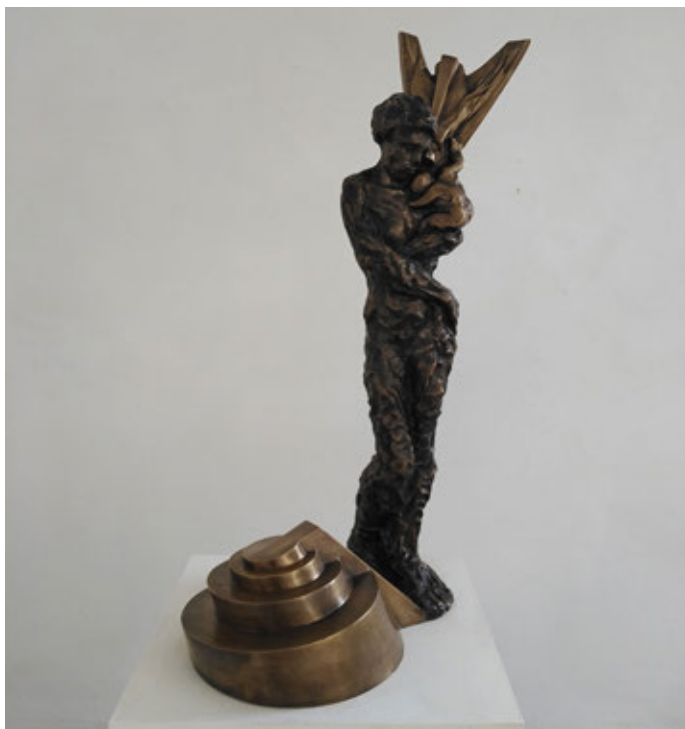
„Az érmeken némileg moderált izgatott, meggyötört felületek a kisplasztikákon és szobrokon elemi erővel szakadnak fel. Az ember láthatatlan erővel való döbbenetes küzdelme érezhető az itt bemutatott alkotásokon, legyen az a khtonikus, alvilági erőktől szabadulni igyekvő, vagy az égi hatalmak kezében bábuként megjelenő figura.”

Nem valami elegáns dolog, de ezeket a mondatokat saját magamtól idéztem, melyek a XVII. Soproni Országos Érembiennále díjazottjainak 2010-es kiállításán hangzottak el, ahol a *Poszt* sorozat első két darabja, valamint az itt csak egy alkotással képviselt három részes *Kezdet* című sorozat volt kiállítva. Egyrészt az első, friss benyomása sokszor annyira befolyásolja az embert, hogy később sem tud érvényesebbet mondani, másrészt viszont – és főleg ezért vállaltam ezt – maga a művész mondta nekem többször is, hogy jól eltaláltam, amit akkor megállapítottam.

Ez a szavakba alig önthető megfoghatatlan küzdelem Somogyi Tamás egész munkásságán érezhető, de talán leginkább azokon a művein, ahol meztelen emberi figurákat tudunk azonosítani. A meztelenség egyébként is könnyen társítható a kiszolgáltatottsággal, az expresszív felület pedig önmagában is nyugtalanságot sugall.

A *Poszt* sorozat figurái mintha lábuknál és fejüknél is rögzítve lennének valahova, amelyről érzékszerveinkkel nem tudunk beszámolni, és ez a rögzítettség kelti bennem a bábuserű érzést. De a geometrikus „talapzat” kissé sakkfigurákhoz is hasonlatossá teszi az alakokat. Maguk a geometrikus alakzatok ugyanakkor egy szimbolikus, köznapi érzékszerveinkkel megfoghatatlan teret feltételeznek, és ennek a látható és láthatatlan térnek a metszetét villantja fel előttünk a művész.

„Ami fent, az lent” – a hermetikus filozófia egyik alaptételére kíván utalni a sorozat. „Ami jelszerűen lejátszódik lent, az történik felette” ezt pedig egy korábbi szobrával kapcsolatban említette Somogyi Tamás, ahol szintén két tehetetlen bábút – két közismert szobrot helyezett egymás mellé, „akaratum” ellenére. | 67

(*Együtt*, 1987) De maga a sorozat is egy korábbi alkotása, a *Négy szobor egy helyen* (1993) továbbgondolásával született.

A *Kezdet* sorozat címe még sokkal általánosabb tartalmat is sejtetni enged, ugyanakkor egyértelműen kapcsolódik három itt kiállított éremsorozathoz: *Reggeli forgolódás*, *Hajnali vergődés* és *Ébredő*, amelyekkel a téma sokkal pontosabb meghatározásra kerül. Soha azonban takarót ilyen ólomnehéznek nem láttam még, vagy egy ágyat, amely mocsárként húzza le az embert, és ha az alvást, az éjszakát a halállal, alvilággal azonosítjuk, mint ahogy archaikus képzetekben gyakran előfordul, itt is találó lehet a kezdeti sommás megállapításom. Magam is későn kelő és nehezen ébredő típus vagyok, de ilyen nyomasztónak és félelmetesnek mégsem szoktam érezni az akármilyen korán kelést sem.

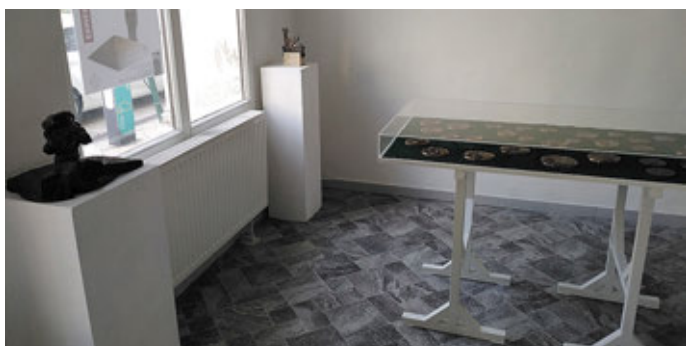
68 Akinek nincs határozott fogalma az éremművészetről, az talán meglepődik most, hogy ezt a három sorozatot éremnek nevezzük. Valójában itt látszik legjobban, hogy ma egy szobrász ugyanazt a gondolatot nemcsak nagy- vagy kisplasztikában

fogalmazhatja meg, vagy nemcsak domborművön, hanem egy lapos fémkorongon is, ami megjelenésében valóban emlékeztet egy érmére. Azt hiszem, egy ilyen gyakorlatlan néző nagyon merésztheti a szemét a *Hajnali vergődés* három darabját nézve, hogy vajon milyen tájat, milyen hegyeket ábrázol itt a művész? Valójában kevés ennél bravúrosabb perspektívában és rövidüléssel megoldott, egy kerek felülethez alkalmazkodó meztelen emberi testtel találkozhatunk, talán csak Michelangelora hivatkozhatunk, mint legközismertebb példára. Ez a lomhán mozgó, földszerű test sem itt jelenik meg először Somogyi Tamás művészetében, az 1988-90-ben készült *Hid(terv)* című szobrán már megtalálhatjuk az előzményét.

A kerek felülethez igazodó szokatlan perspektíva megjelenik a *Weöres-cseppek* című ciklus *A hetedik szimfónia (Mária mennybemenetele)* című darabján is, valamit játékosabb formában *Az éjszaka csodái* című művön is, de az érem alakja döntően alakítja például a *Harmadik szimfónia* kompozícióját is. Előbbi nézőnk itt azt is felfedezheti, hogy a modern érem arra is alkalmas, hogy egy-egy költemény ihletésére fogadjon magába egy (dombor)művet. Az is látható azonban, hogy a kiállított darabok nagyobb része jobban hasonlít egy „érem”-re, mivel felületén egy híres ember portréja jelenik meg, s ezáltal a „művészérem” és az „éremművészet” fogalma is befogadhatóbbá válik bárki számára.

Miért olyan különlegesek Somogyi Tamás érmei? Sok mindentől, ezért inkább fogalmazzuk meg úgy a kérdést, mik azok a sajátosságok, amelyek csak rá jellemzőek?

Az érmek sokáig alig haladták meg egy pénzérme nagyságát, és külön szakma volt az „éremvésnök”, aki sokszor nagy művészek kompozícióit ültette át lekicsinyítve a verőtő felületére, de munkájára csak mint „mesterségre” tekintettek. Szobrászok leginkább csak akkor „kaptak rá” az éremkészítésre, amikor a 19. század végén elkezdték alkalmazni a redukálógépet az éremgyártásban, s így a kompozíciót kényelmes nagyságban is el lehetett készíteni. A századfordulón kibontakozó szecesszió mozgalma azonban rosszállással tekintett a gépiesített technika alkalmazására, s a kézművességhez való visszatérés eszményképe lebegett a szeme előtt. A korszak művészei tehát visszatértek az egyedileg, eredeti nagyságban mintázott vagy vésett érmekhez, de ez a motívumok nagyvonalúbb alakítását vonta magával, és többnyire nem jelentette egyben az aprólékos részletezéshez való visszatérést is. A lényegesen redukált formák, a sommás alakítás szinte a 20. századi művészet megkülönböztető jegyévé vált, és mondhatni „polgárjogot nyert” minden területen, így az éremművészetben is.

Érzésem szerint Somogyi Tamás alapvetően monumentális formákban gondolkodó művész, aki nem mond le erről akkor sem, amikor a szobrászi gondolatot egy tenyérnyi felületen kell megvalósítania. Az érem eleve egy intim műfaj, de hatványozottan az Somogyi Tamás koncepciójában. Aki nem hajol közel hozzá, és nem szán időt rá, hogy elmélyülten tanulmányozza – manapság már ez a fajta elmélyültség alig jellemző ránk –, az nem is fogja észrevenni az erényeit. Ez a fajta hozzáállás a mai éremművészetben nagyon ritka, és talán az sem kizárt, hogy

70 csak az itt látható érmek az egyedüli képviselői. Javaslom, hogy így tekintsék meg a kiállítást! Köszönöm!

Tokai Gábor
művészettörténész

„A HANGZÁS MAGA A CSEND”

Gergely Réka kiállítása

Art9 Galéria, Budapest

2021. november 16. – december 3.

A kísérletezés új megoldásokkal, technikákkal, az anyaghasználat megújításával, és ezáltal a hagyományos szobor-fogalom kitágítása, régóta jelen van a kortárs kiállítótermi szobrászatban, ahogy Gergely Réka fiatal, de szakmai aktivitása és jelenléte fényében pályakezdőnek már nem nevezhető szobrászművész munkásságában is. Itt jegyezném meg, hogy Réka tavaly egy kimondottan aktív évet tudhatott maga mögött, önálló kiállítása volt a Műcsarnokban és a Derkovits Gyula Képzőművészeti Ösztöndíjat is elnyerte, sőt, a mostani kiállítása is valójában egy díj, hiszen a hétvégén zárt Szobrászati Biennálén a Magyar Szobrász Társaság elismerését kapta meg ily módon. A kezdő felütéshez visszakapcsolódva ugyanakkor fontos kiemelni, hogy Gergely nem tűzte ki céljául a hagyományok teljes félrehajtását, hiszen ő is látja, hogy csak múltunk és ismereteink fényében létezhetünk, ezért arra törekszik, hogy megmutassa, mi az, ami a mai művészi szabadság által hozzáadható a korábbi esztétikai kérdésekhez, valamint, hogy ezeknek problémaként való felszámolása hogyan bontakozhat ki egy műalkotásban. Gergely szobrászati munkásságát a kölcsönhatások és az ellentétesnek vélt minőségek egységbe foglalása, kiegyensúlyozása jellemzi. A plasztikákban erre számtalan út térképezhető fel, amik közül Gergely Réka is olyan minőségeket tud játékba hozni, mint a külső és belső terek, légység és szilárdság, organikus és mesterséges elemek, vagy a felületek jellegének különbözőségei.

A textil beemelésével szobrászatába egy izgalmas kompozíciós lehetőséget teremtett, ahol a tartóelem és a textil közötti alá és fölérendeltség problémáját kellett megoldania. A szigorú, formai tekintetben semleges fémváz ipari jellege, valamint a transzparens, finoman ívelő és eső anyag, továbbá a formavágott rézlemez egy absztrakt, vizuálisan leegyszerűsített, de rétegzettségében összetett kompozícióban állnak össze. Szobrai így több egységből épülnek fel, műfaji határterületére lépve az installáció műfajának. A váz, vagyis az alap itt szinte feloldódik, de kompozíciós jelentősége nem kerül háttérbe, hiszen az elrejtés helyett hangsúlyos vizuális elemként, mint hordozó, szilárd elem épül be a szoborba. A vázszerkezetek nyers felmutatása, az elrejtés megtagadása Gergely munkásságában az alap tisztázásának

gesztusával ér fel, formailag a minimalizmushoz kapcsolódva, akárcsak Sol LeWitt üres, végtelenül redukált, vázszerű szobrai, amelyek szintén a kint és a bent térbeli játékát mozgatják meg.

Gergely Réka munkáiban ez a rétegződés összetett, hiszen a vázszerkezeten belül egy textil elem kerül elhelyezésre, amelyhez az alap, mint hordozó, megtartó viszonyul, tehát annak elválaszthatatlan feltétele, nem pedig a keret szigorával lép be a kompozícióba. A textil alkalmazásánál pedig a transzparencia élménye meghatározó. Akár fonalakkal, akár lazán szőtt anyagokkal dolgozik Gergely, a szövődéken való átlátás és az elrejtés hatásával játszik. A fátyolosság Gergely textil alapú munkáinak lényegi eleme, a titok és az érinthetlenség szimbóluma, ahogy azt az ókor óta számtalan kultúra köti hozzá. Sejtelmessége csupán érzékelteti, hogy valami található a fátyol másik oldalán is, az azonban teljességében rejtve van előttünk, csupán felsejlik, ezért szimbólumként gyakran a legfelsőbb tudás, a transzcendencia tiszta megismerésének hozzáférhetetlenségét jelölték vele. A transzparencia ebből a szempontból meghatározó Gergely Réka szobrainál, mind a váz, mind a textil elem esetében, míg az olykor belső magként szereplő szoborelem nem a transzcendencia vizuális metaforája, hanem magának a transzparens hatásnak a kibontakozását szolgálja.

Gergely célja, hogy az absztrakt formanyelven keresztül olyan tartalmakat közvetítsen, amelyeknek üzenete fogalmilag nem megfogható vagy dekódolható, mégsem magáért való formai kísérletek, hanem létünk alapkérdéseikhez és tapasztalataikhoz visznek közelebb, a verbalitást megkerülő úton, egy elvont, meditatív gondolatfolyam elindításával.

A kiállítás egyik meghatározó szobra, a Júgen című mű, nem a textillel dolgozó szobrok csoportjához tartozik, hanem az organikus anyagokhoz való vonzódásból született, habár a textil munkák néhol egészen rusztikus, szövődék jellege is ide kötődik. Gergely munkáiban gyakran használ természetes anyagokat, fa, hamu, vagy az itt is megjelenő víz formájában, amely a Júgen esetében a vulkányszerű, bazaltkavicsokból felépített domb tetején elhelyezett filigrán réz tálban található. A felszínén lassan, finoman mozgó kisebb rézelemek elrendeződése folyamatosan változik a legkisebb szellő hatására, amit akár egy a szobor mellett elsétáló látogató is kelthet. Az időbeliség és az állandó változás, a hatás-ellenhatás, mint létezésünk alaptapasztalata, finom utalásként jelenik meg a zen kertek rendezettségét és harmóniáját idéző alkotásban.

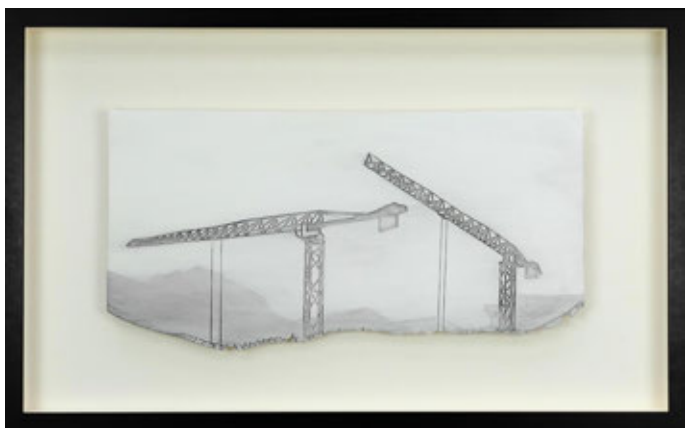
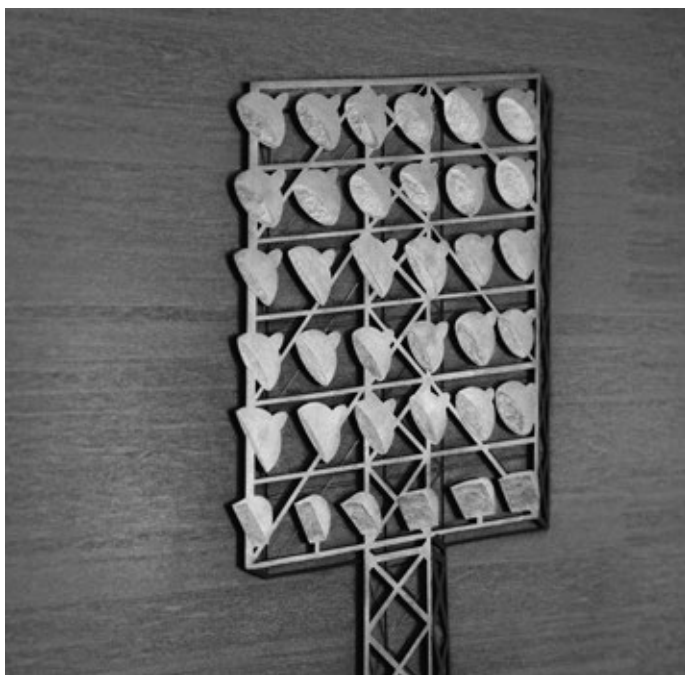
Gergely Réka szobrászatára több esztétikai irányzat is hatott. Saját tapasztalatai a japán kultúráról, mind vizuálisan, mind elméleti síkon ágyazódtak be munkásságába, amelyet nem egy japonizáló, az ázsiai sajátosságokat egzotizmusként felmutató módon dolgozott fel, hanem annak esszenciáját a nyugati kultúrával alkotott egységben formálta meg, új összefüggésrendszerben oldva fel a két kontinens olykor egymástól túl távolinak vélt jellemvonásait. A kiállítás címe, vagyis „*A hangzás maga a csend*” Heidegger Útban a nyelvhez. Egy japán és egy kérdező párbeszédéből című művéből kölcsönözte, amelyet Tezuka Tomio professzortól jegyzett le a filozófus. Ha Gergely munkáinak fényében olvassuk ezt a mondatot, akkor az egymásnak feszülő, majd egységként, harmóniaként összerendeződő ellentétek szépségét láthatjuk benne. A Japán kultúrából az elmélyülést igénylő, lényegre és egészlegességre törekvő művészetszemléletet ragadta meg Gergely, amely a nyugati kultúrában kibontakozó absztrakt alkotások gondolatiságában éppúgy meghatározó. Gergely munkáiban a kiállítás címéhez híven a végletek egymást kiegészítő, támogató, szükséges feltételekként jelennek meg, így nem a „zajos széthúzás” és belső feszültség jellemzi, hanem a kiegyensúlyozott egységesség, ahol a részek feloldódnak kölcsönhatásaikban, átlépve ezáltal a határhelyzetek zaklatottságát.

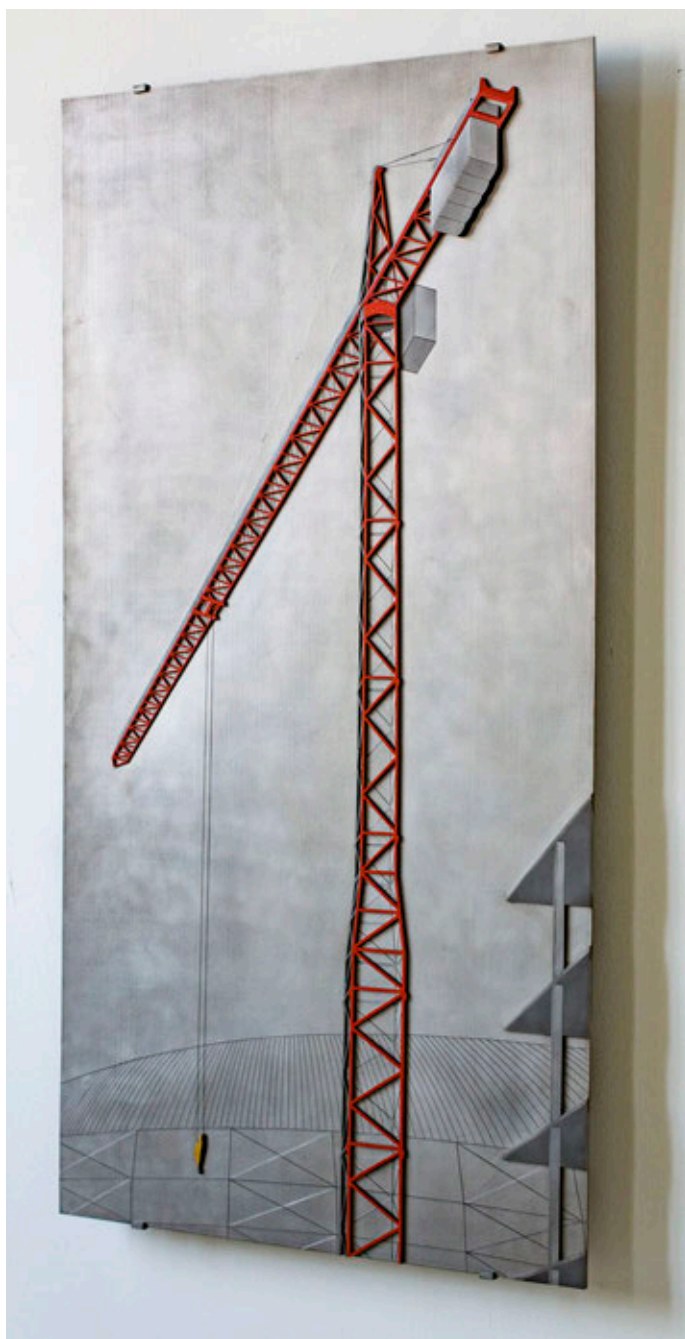
REJTETT ÉGBOLT

*Németh Marcel szobrászművész kiállítása
Art9 Galéria, Budapest*

2022. július 27. – augusztus 12.

Megnyitotta: Képiro Agnes művészettörténész

IDEIGLENES ÁLLANDÓ

Sallay Dániel szobrászművész kiállítása

Art9 Galéria, Budapest

2022. augusztus 16–26.

Megnyitotta: Baráth Bálint zeneszerző

ERŐVONALAK

*Szilágyi Imola Nelli képzőművész és
Károlyi-Kiss Benedek szobrászművész
kiállítása, Art9 Galéria, Budapest
2022. augusztus 30. – szeptember 16.
Megnyitotta: Cserhalmi Luca, esztéta*

Károlyi-Kiss Benedek

Szilágyi Imola Nelli

Szilágyi Imola Nelli és Károlyi-Kiss Benedek

AZ EMLÉKEZÉS FORMÁI

*Gyuk Krisztina szobrászművész kiállítása,
Art9 Galéria, Budapest*

2022. október 12–28.

Megnyitotta: Egervári Júlia képzőművész

**MAGYAR VÍZFESTŐK
TÁRSASÁGA**

TRANSPARENS ZÓNÁK

*Elhangzott a Magyar Vízfestők Társasága
kiállításának megnyitóján, a budapesti
Újpest Galériában, 2021. szeptember 24.*

Még ezekben a napokban is megtekinthető a Magyar Vízfestők Társasága és az egri múzeum közös rendezésében az észak-magyarországi város Kepes Intézetében közönség elé tárt IV. Országos Akvarell Triennálé lebilincselő kollekcója – több mint száz alkotó kétszáz műve –, és máris itt a társaság újabb tárlata: ez a Transzparens zónák című újpesti bemutató, amelyen most csaknem hatvan művész új munkája került a falakra. Ez a fellépés is azt tanúsítja, hogy az 1990-es évek első felében, a többi magyarországi művészeti szerveződés létrejöttének korszakában megalakult Magyar Vízfestők Társasága – míg a társ-szerveződések közül számos napjainkra már régen befejezte működését és felszlott, vagy tevékenysége képletessé, súlytalanná vált – az egyik legjelentősebb, legaktívabb művészközösség, amely a lassan három évtizedessé érő fennállása alatt a megalakuláskor vállalt célok szellemében tevékenykedett, és tevékenykedik ma is. Így az akvarellfestészet népszerűsítője, így minden segítséget megad a tagok szakmai előmeneteléhez, sorozatosan kiállításokat és szimpozionokat rendez és mindent elkövet a magyar akvarellfestészet nemzetközi áramlatokba való bekapcsolásáért is. A társaság tagjai – miként ez a kiállítás is igazolja – az évtizedek során nem hagyták sohasem cserben szerveződésüket: így társulatuk nemcsak a magyar akvarellfestészet, hanem a magyar festészet, a magyar képzőművészet közelmúltjának történetében is fontos, jelentőségteljes tárlatok, szakmai megmozdulások szervezője és rendezője lehetett. Az akvarellfestők ezen újpesti vendégszereplésén szereplő alkotók névsora is arról tanúskodik, hogy a társaság integratív és tagjai valóban e varázslatos szépségeket megcsillogtató festői kifejezés elkötelezett hívei: sorukban idősebb mesterek, a középnemzedék képviselői és fiatalok egyaránt megjelölhetők, vagyis a tiszteletet parancsoló életművet magukénak tudható nagy mesterek mellett a pályakezdés, vagy a munkásságuk kibontakozó korszakát élő fiatalok ugyancsak jelen lehetnek műveikkel. És persze – egy másik szempontot is mérlegelve – a sokszínűség és a változatosság zálogaként minősíthetjük azt, **84** hogy a kiállítók művészközösségében ugyanúgy megtalálhatók az eredendően és kizárólagosan, vagy domináns módon e technika, e művészi kifejezés alkotójaként dolgozó művészek, és azon

festők is, akik csak esetenként, egy-egy alkotóperiódusban vagy valamely konkrét program megvalósítása során jelentkeznek akvarellfestőként.

Az akvarellfestészeti tárlatok bevezetői rendszerint kitérnek a történeti előzményekre és vonatkozásokra, felelevenítvén az egyetemes és a magyar művészet e műnemben ismert kezdeit, számba véve jeles, kiemelkedő mestereit. Ezúttal – mert már oly sokszor hallottuk – eltekintenék Albrecht Dürer és William Turner megidézésétől, és nem hivatkoznék Markó Károlyra és Barabás Miklósrá, és nem emlékeztetnék Elekfy Jenő vagy Szőnyi István munkáira sem. Viszont elkerülhetetlennek ítélvén – az akvarell egyedi technikai jellemzőit, különleges sajátosságait mérlegelvén és ismertetvén – ezúttal egy olyan leírást hívnék segítségül, amely e tárlat egyik kiállítójának, Csala Ildikónak a műveit elemezvén körvonalazott fontos, végső soron e nemben alapvető ismereteket megfogalmazva Kozák Csaba művészeti író egyik tanulmányában. Mindez minden bizonnyal magától értetődő a művészek számára, de ismertetésük talán a befogadók, a közönség érdekében nem hiábavaló: „A költők kézíratainak ismeretében tudjuk, hogy poétáinknak mindig megadatott a lehetőség, hogy az adott versen javítsanak, 'gyógyítsanak', nem így az akvarellek esetében! Alkotóik az anyagnak és a technikának egyaránt kiszolgáltattak. Az akvarell lágyabb, oldottabb

Butak András

az olajjal vagy akrillal történő festésnél, éppen ezért igen nehéz kezelni, mivel a művész ki van téve a papíron szétfolyó színes víz hirtelen száradásának, a matériába való gyors beolvadás törvényeinek. Az általános metodika az, hogy a világos, pasztell színeket kell elsőre felrakni a papírlapra, csak utána következhetnek a sötétebb tónusok, hiszen azokra már nem lehet világos, lágy árnyalatokat festeni. Az akvarellnél nem lehet korrigálni, nem lehet fedőréteget húzni az elrontott részletre, ezáltal a mű készítésének folyamata és eredménye egyaránt állandóságot sugall. Figyelni kell a fragmentumok törékenységére, azok megváltoztathatatlanságára. A művésznek tudatosan kell megkomponálnia a kép terét: tudnia kell, hova teszi a fényt, a világosabb és sötétebb tónusokat, hova jönnek a vonalas/kontúros részletek és hova az amorf pacák. Mindezek konstellációja eredményezi azt a páratlan textúrát, ami csakis az akvarellfestészet sajátja.”

Nos, a dolog azonban még ennél is bonyolultabb: mert mindez a klasszikus, a tiszta akvarellre igaz, amely eredendően papír-alapra rögzül. Ez a Transzparencia-kollekció – miként a közelmúlt évtizedeinek akvarell-tárlata is – azt igazolja, hogy ma már nem kizárólagos a papír alap, hanem lehet az vászon, de akár fémlemez is, és ezekben az esetekben a vízfesték viselkedésmódja is egészen más, mint a hagyomány által meghatározott eljárás esetében. És maga a vízfestés technikai eljárása, a festékanyagok alkalmazása sem a kizárólagos műfaji és technikai szabályoknak engedelmeskedő, mert a legtöbb esetben – a kifejezés új lehetőségei, gazdagítása érdekében – a vízfestészeti kompozíciók más eljárásokkal és anyagokkal keverednek, és jóllehet túlnyomórészt akvarellfestészeti produktumokként, de végül is vegyes technika-megjelöléssel kerülnek be a pontos mű-adatokat rögzítve az évkönyvekbe. De hát az akvarell-kompozíció sok esetben már nem is tradicionális kép, hanem lehet akár tárgy, objekt, művészkönyv és még annyi más.

Természetesen azért még mindig a képek uralják a mezőnyt, amely együttesben felfedezhetjük a hagyományos képtémák, műfajok reprezentánsait: szabályos és szabálytalan, klasszikus eszményeket tiszteletben tartó és a megújító szemléletet tükrözőtető tájképeket, portrékat, csendéleteket, interieuröket és életképeket, és persze a természetelvű megjelenítés más és más fokozatát képviselő képi világgal, a konkrét valóságelemekkel szakító

86 | elvont kompozíciókat is: főként lírai absztrakt és geometrikus absztrakt műveket. És legyen természetelvű, vagy elvont a kompozíció, a stílustörekvések és árnyalatok megannyi változata,

Gaál József

áramlata jelen van. A modernitás szellemének árulkodó jelensége már a nagyfokú méret-változatosság is: a szabad vászon párhuzamaként lassan a szabad papír fogalmát is be kell vezetnünk a hatalmas művek esetében, de a megszokott akvarell-méreten túllépő munkák is figyelemre méltók: mert a korábbi bensőséges aura, az intimitás helyét itt már a totalitásra törő kifejezés intenzitása és dinamikája vette át.

Csurka Eszter

A festői ágazatot, a festészeti módszert, a műnemet jellemző jegyek futó, és talán impresszionisztikusnak ítéhető áttekintését lezárandó szót kellene még ejteni a kiállítás címében szereplő transzparencia-fogalomról, amely az akvarellfestészet egyik legfontosabb tényezője, éltető eleme. Az átlátszóság, áttetszőség, fényáteresztő képesség végső soron egy fizikai, optikai jelenség, amely nemcsak festészeti probléma, hanem nagyon lényeges, jelenkorunk állapotait jellemző tartalmi súllyal, gondolati-filozófiai tartammal is bír: azt jelentheti, hogy a dolgok, a lényeges dolgok rejtőzködnek, nehezen felismerhetők vannak valahol ott, a felszín alatt. Sejthetőn, alig sejthetőn, de mindenképpen ott vannak. A transzparencia arra int, hogy mindig gyanakodnunk kell, hogy mindig fel kell ismernünk a felület alatt, az álca mögött lappangó, a látszatszerűségekkel harcban álló lényegét, a dolgok igazi valóját. E felismerésben lehet nagy segítségünkre a Magyar

88 | Vízfestők Társasága új műegyüttese.

Wehner Tibor

**MAGYAR
ILLUSZTRÁTOROK
TÁRSASÁGA**

VÉGTELEN SZÍNJÁTÉK

Sárkány Győző Dante-sorozata

Gaál Imre Galéria, Budapest

2022. március 16. – 2022. április 16.

Az írás az ÚjMűvészet képzőművészeti folyóirat 2022/3. számában jelent meg.

„ a művészet mint hordozó mindig ugyanaz, minthogy pedig a változást hordozza egyben mindig más...”

(József A.)

Sárkány Győző legújabb munkái – a korábbiakhoz hasonlóan – szintén egy összefüggő sorozatot alkotnak, melynek tematikája elsődleges olvasatban, Dante halálának 700. évfordulója alkalmából, az *Isteni Színjáték*hoz kapcsolódik. Ám a művész munkásságát ismerve tudható, hogy mindez csupán kiindulópont számára, hogy alkotásaival a különféle kultúrák kontinuitására, múlt és jövő talányára, a személyes élmény megoszthatóságának paradoxonára reflektáljon. S bár űvrejében egy teljesen újnak

számító művészi nyelv, a fotóművészet eszközeihez nyúlt mégsem meglepő, hogy a sorozat mind tartalmilag, mind kompozíciós szemléletében, kifejezésmódjában tökéletesen illeszkedik eddigi alkotásaihoz. Felmerülhet a kérdés, hogy egy sikeres grafikus miért készít fotográfiákat, de erre is megtalálható a válasz a művész életútjában. Ahogy azt a 2020-ban a Gaál Imre Galériában bemutatott *Köztes képek* című kiállításán is láthattuk Sárkány Győző sosem riadt vissza a különféle technikai lehetőségek, stíluselemek szabad alkalmazásától a művészi szándék megvalósítása érdekében. S bár műveinek többségét a grafika nyelvének legfontosabb eszközeivel – ceruza, tus, grafit – készítette, alkotásai között akvarell, festmény, szerigrafia, művészkönyv és objekt is található. A fotó megjelenése bizonyos szempontból a pandémiához köthető, hiszen az elmúlt egy év megváltoztatta mindennapi rutinunkat, s negatív hatásai mellett szinte ösztönzött a befelé fordulásra, elmélyülésre, új utak, új lehetőségek keresésére. Sárkány Győző számára a kényszerű elvonulás az intenzív természethez fordulást hozta. Bármiféle utólagos manipulációtól mentes fotói a korábbi grafikák szerves folytatásaként

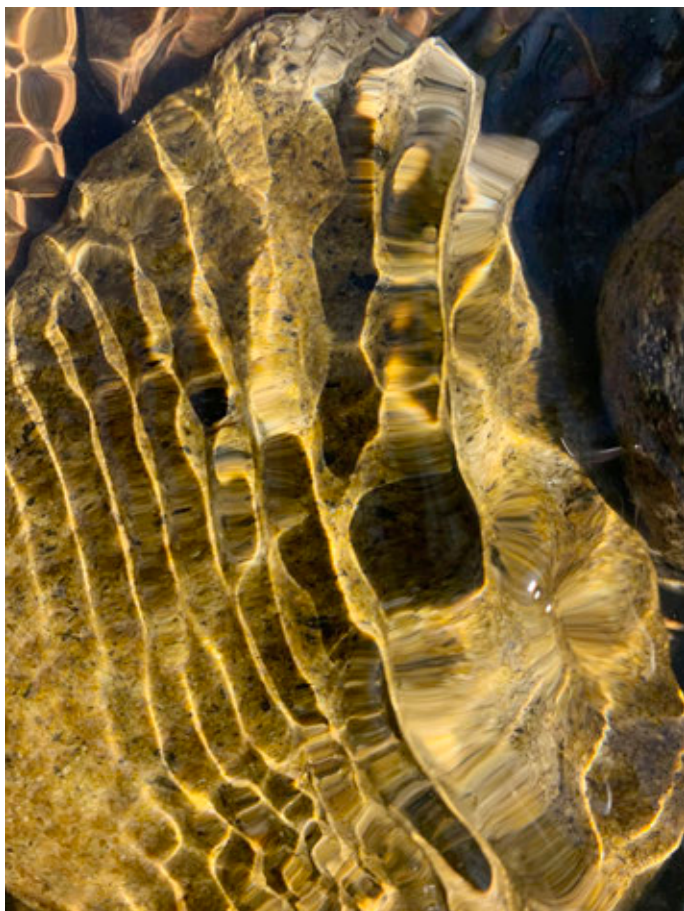
jöttek létre, s a gondolatmenet, a kérdésfeltevés, a parafrázis itt is tetten érhető. De a folyamatosság nem csupán tartami-filozófiai síkon van jelen, hanem a kompozíciós szerkesztésben, a formák, színharmóniak, fény-árnyék hatások jellegzetesen érzékeny, elegáns modulációiban. A sorozatokban a művész egy-egy témakörre sokféle módon reflektál: újabb munkái egy összekapcsolódó láncolat darabjaiként tovább értelmezik, hangolják a korábban készült műveket. (Pl. Bálványok bukása (50 rajz – 50 gondolat); Trianon anizs (100 rajz – 100 mondat)

„Csak arról van szó, hogy a megfelelő pillanatban üssük le a megfelelő billentyűket.”

(J. S. Bach)

Sárkány Győzőnek a fotó nem az elröppenő pillanat megörökítéséről szól. Nem akarja fauszi értelemben megállítani, megcsalni az időt. Nem ilyenfajta szépséget keres. Számára a fotó által megragadott kép éppen olyan, mint egy ceruzarajz, mely a világegyetemben létező alkotó ember egyediségének lenyomata. Felvételeinek helyszíne a szentendrei Bükkös patak, mely a csendes séták során enyhe kanyarulataival, szikla és kavics zátonyaival, a víz tükrén megcsillanó fényekkel, magával sodrott ágakkal, levelekkel minden valós és megálmodott vizek megtestesítőjévé tágult: Patakból forrássá, dűsvizü folyammá, méltóságteljesen elterülő tengerré, az élet vizét csillogtató paradicsomi folyókká, Kháron csónakját az alvilág felé sodró Sztüxé, vagy épp a feledést hozó Léthévé. Ezek a különleges átváltozások kelnek életre a felvételeken, melyek gazdag szimbolikus nyelvezettel idézik meg forrásként Dante művét s vele együtt az antikvitás, a középkor, a reneszánsz és a későbbi évszázadok feledésbe merülő majd újjászülető történeteit. William Blake következő sorai jól érzékeltetik a művészi beleézés és absztrakció teremtő erejét, melyből ezek az első pillantásra végletesen elvontnak tűnő, ám valójában nagyon is konkrét, részletgazdag, inspiratív képek megszületnek. „Egy homokszemben lásd meg a világot, / Egy vadvirágban a fénylő eget, / Egy órában az örökkévalót, / S tartsd tenyeredben a végtelent. „

A művészi projekció során személyes emlékképek, vágyak, ismeretek, elgondolások vetülnek a természet ihlette képekbe, melyeket minden egyes néző tovább gazdagíthat. Ebben a sorozatban, – mint korábban a Bálványok bukása és a Trianon Anizs esetében – szintén van egy kiindulópont, egy közös ne-

vező: Dante Isteni Színjátéka, a „Commedia”, melyen a firenzei költő 1306-tól 1321-ig dolgozott, s amelyet Giovanni Boccaccio egészített ki később az <Isteni> jelzővel. Az Isteni Színjáték évszázadokon át inspirálta a különböző művészeti ágakban alkotó művészeket. Nem véletlen, hogy a művet „a középkor enciklopédiájának” is nevezték, hiszen a korabeli műveltség átfogó tudását tükrözte, ugyanakkor bővelkedett az író életére, szerelmére és szülővárosa Firenze történetére vonatkozó személyes utalásokban is. Sokszor elhangzott már, hogy a mű rétegeinek felfejtése és interpretációja az ismeretek szinte beláthatatlan gazdagságát feltételezi. A műalkotás azonban a mindenkori olvasótól nem pusztán megértést, hanem átérzést, személyessé té-

telt, hasonulást kíván. Így van ez Sárkány Győző *Végtelen Színjátéka* esetében is. A képeket nézőknek nem kell megfejtést keresni, nincs semmiféle helyes megoldás. Csupán számtalan egyéni élmény lehetséges, melyet kibővít, elmélyít a címekből kiolvasható nagyvonalú asszociációs mező, s a Dante művel történő lehetséges találkozási pontok különleges élménye.

Ne várj csodát, az élet a csoda!
(Juhász Gy.)

Sárkány Győzőnél a *Végtelen Színjáték* címben a színjáték és a végtelen kifejezés – mint a művész nyelvi eszköztárának állandó jelzői –, külön-külön is hangsúlyt kapnak, amit az egyes képek újra meg újra nyomatékosítanak.

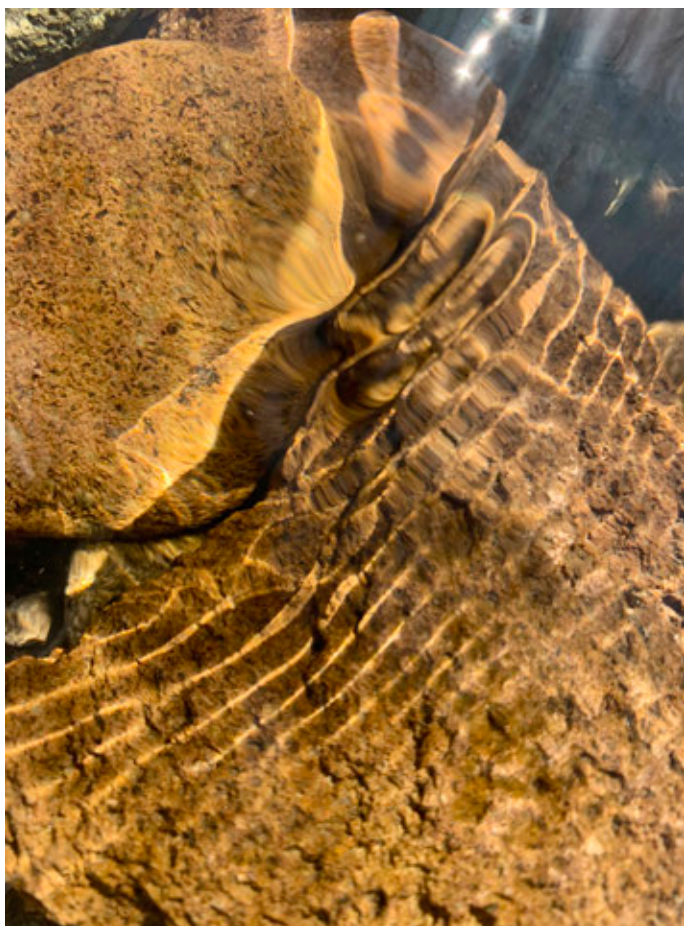
A művész korábbi alkotásainál megfigyelhettük a mikro és makrokozmoszikus ellentétek párhuzamba állítását, az eltérő léptékek egymásra vonatkoztatását. Ahogy arra több művében is utal, mindannyian a világegyetemben zajló emberi és kozmikus színjáték szereplői vagyunk. Történelmünk, hiedelemvilágunk, profán és szakrális rítusaink, tárgyaink velünk együtt mind az általunk teremtett idő foglyai. Empedoklesz híres mondata sejlik fel: „Keveredés létezik csupán és átalakulása a keveredettteknek.” Ezt a feltartóztathatatlan keveredést ábrázolják Sárkány Győző képei és címadásai is, melyekben a különböző idősíkok összekapcsolása sajátos kontextusokat teremt.

*„A Mindent Mozgatónak glóriája a Mindenség-
gen áthat és világol, itt hőbb, ott halkabb fényt
hintvén a tájra.”*

(Dante Paradicsom. I. 1-3)

A *Végtelen Színjáték* szerkezeti felépítése párhuzamosan halad Dante művével. Tagolása szintén a hármas számra és többszöröseire épül: három fejezet, háromszor harminchárom kép és a *Comédiához* hasonlóan még egy, a századik, a bevezető pandantjaként. A művész természetesen már csak vizuális nyelvből adódóan, s műve parafrázis jellegét tekintve sem szándékozik a *Commedia* pontos követésére. Bravúros és leleményes azonban ahogy megoldja Vergilius, majd Beatrice, Dante kísérőinek megjelenítését. A könyv minden lapján egy-egy kép szerepel, melyeket az átellenes oldalon egy kisebb, megvágott képecske kísér. Tekintheznénk ezt a régi könyvekből megszokott miniatú-

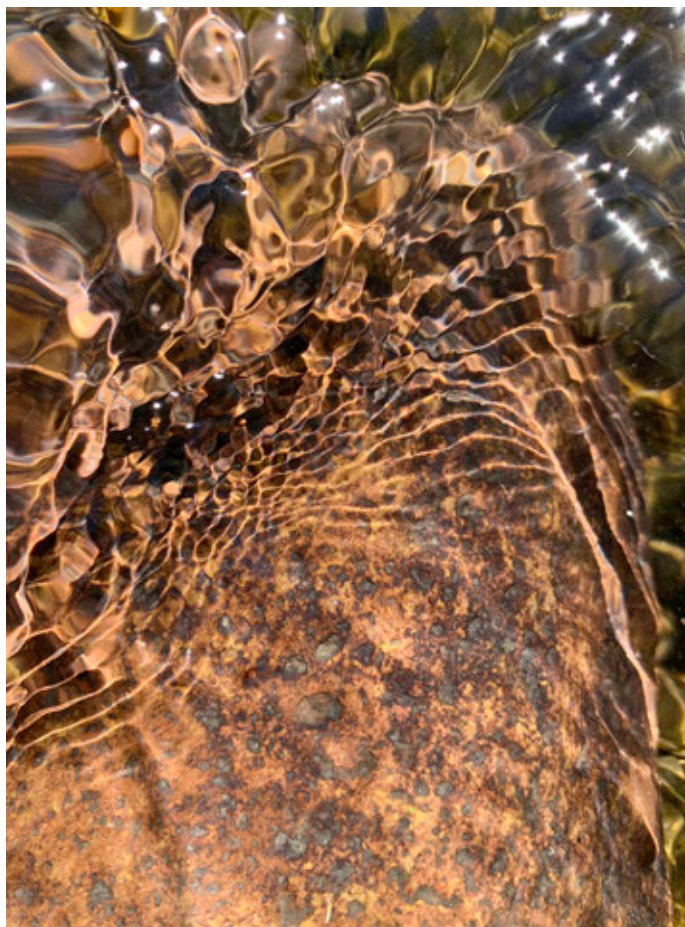
raszerű díszítő elemnek, de itt nem erről van szó. Ezek a kis képek nem ismétlődő ornamentális dekorációk, hanem tényleges kísérői a nagyoknak. Az első két fejezetben a képeken vízmosta antik színházi maszkok láthatók sokféle hangnemben és színmodulációban. A görög színházból ismert módszer szerint a maszkok arcvonása, mimikájuk egy bizonyos érzést, jelen esetben a pokolhoz és a purgatóriumhoz kapcsolódóan, félelmet, megdöbbenést közvetít. A vízbe helyezett maszkok kifejező erejét felerősíti a víz áramlása, fodrozódása, a kavicsok, kövek textúrája és a beeső fény tükröződő csillogása. S az oldalanként meg-megújuló képecskék a nagyméretű kompozíciók vizuális párjaként kapcsolódnak a képekhez.

A sorozat elején felsorolt három stáció elnevezése nem másolja pontosan a Commediát. Az Infernot és a Purgatóriumot nem a Paradicsom hanem a Boldogok Mezeje követi. Érdekes, hogy a pokol Infernoként olaszul, a purgatórium a magyar verzióban, a paradicsom pedig már az antik változatban Boldogok Mezejeként szerepel, összekapcsolva ezzel a Dante művet a jelenkor művészi nyelvvel és egyben visszacsatolva a Danténál is jelenlévő antik szellemiséghez is. Mint tudjuk a Paradicsomban Vergilius – pogány lévén – már nem léphet be, ezért itt Beatrice, **96** a költő szerelme és Szent Bernát veszi át Dante vezetését. Erre utal a vízbe helyezett antik női istenséget ábrázoló kis képecske a Boldogok Mezeje fejezetben, s ez egyértelműsíti a művész szán-

dékát a képecskék vezérfonal szerepére is. De miért is nem Paradicsom? A Boldogok Mezeje más szóval Elízium, a görög mitológiában a Tartarosz, az alvilág ellentéte. A görögök elképzelése szerint itt éltek boldogan az istenek kegyeljei. Nem véletlen tehát, hogy Sárkány Győző a Paradicsom helyére a Boldogok Mezejét teszi. Bár Dante művében is jelen van az antik filozófia, Arisztotelész és Platon öröksége, nála azonban mindez a keresztény vallásos eszme rendszerébe épül. Gondoljunk a teológia és a poétika egységére, vagy a platoni halhatatlan lélek isten képmásaként történő felfogására, vagy akár arra, hogy Vergiliust bármilyen nagy költőnek tartja nem engedi be a Paradicsomba. Sárkány Győző kibővíti a dantei keresztény univerzum határait és saját

színhjátékának kapuját – a végtelen jelzővel ellátva – feltétel nélkül kitarja a pogány istenek, a mitológia gazdag hiedelemvilága s egyben a ma és a jövő embere előtt. Már az első két részben is utal erre a nyitottságra a vezetőt jelképező képecskék antikvitást idéző színházi maszkjaival, melyek egyébként oeuvrjének állandóan visszatérő, jól ismert elemei.

„...*mint hab a vizen és a füst a légben..*”

(Dante: Pokol XXIV. é. 47. s.)

A sorozatban látható fotók kompozíciós felépítésének jellegzetes motívumai a különféle fényhatások, a víz tükröződése, transzparenciája, sodrás és hullámzás keltette formai játéka, az időjárás követő halmazállapot változásokból adódó sajátosságok. A víz felszínén létrejövő formációk legtöbbször organikus, de olykor szinte geometrizáló absztrakt képek asszociációját kelti. A patak partjait alakító, hordalékait kerülgető, magával sodró víz különösen alkalmas Sárkány Győző művészi felfogásának megjelenítésére. A lágyan ívelő, merev formákba kényszeríthetetlen, megfoghatatlan, áttetsző víz, jégként már megragadható, kemény de törékeny, magába zárja a mederbe hullott leveleket, ágakat, levegőbuborékok pötyyözik a felszínét. A víz-képek hullámzásokból, fénytörésekből kialakuló szerkezete, színfoltjai, néhol szinte akvarellre emlékeztetnek, máskor a művész dúsan ívelő rajzainak vonalait juttatják eszünkbe. Mintha a természeti képbe rejtőzködve elővillannának a jól ismert állatfigurák, szörnyek, maszkok, torzók, monolitok rajzolatai, hogy rögtön bele is olvadjanak a folytonos elmozdulásba. A kompozíció teljessége épp ebben a megfoghatatlan összeolvadásban rejlik. Ezáltal válik egységgé a természet és az ember, így kerül helyére a műben a kizökkent világ.

„*Két, látszólag összebékíthetetlen valóság társítása egy látszólag oda nem illő térben.*”

(Max Ernst)

A *Végtelen Színhjáték* sorozatban a címadás kiemelt hangsúlyt kap: az elnevezések maguk is a mű szerves részeivé válnak egy átgondolt terv szerint illeszkedve a vizuális formákhoz. A mű-
98 | vész a tőle megszokott szellemiség jegyében idézi meg az ókori történelem, a művészettörténet, a különféle népek hitvilágának mítikus alakjait, fogalmakat személyesít meg, s szabadon társít

alkímiai, asztrológiai és tudományos kifejezéseket. Az Inferno részben megjelenik a torztestű Ephialtesz, a spártaiak elárulója, Wotan a germánok hadistene – aki megszerezte az emberek számára a Költészet Méz-sörét – démonok, kígyók, s a művészek közül feltűnik Pollock és Dali. Nem véletlen, hogy épp ők szerepelnek az anyagban, hiszen technikájukkal és szemléletükkel mindketten hatással voltak Sárkány Győző munkásságára. Különösen Pollock spontán festésmódja, aki a festék csurgatásával, fröcskölésével és kaparásával a szürrealisták automatikus írásához hasonlóan hozta létre műveit. Dalit az irracionalitás ré- | 99
tegeit feltáró pszichoanalízis világgépének tanulmányozása ösz-
tönözte sajátos szürrealista szimbolikája kialakítására. A szür-

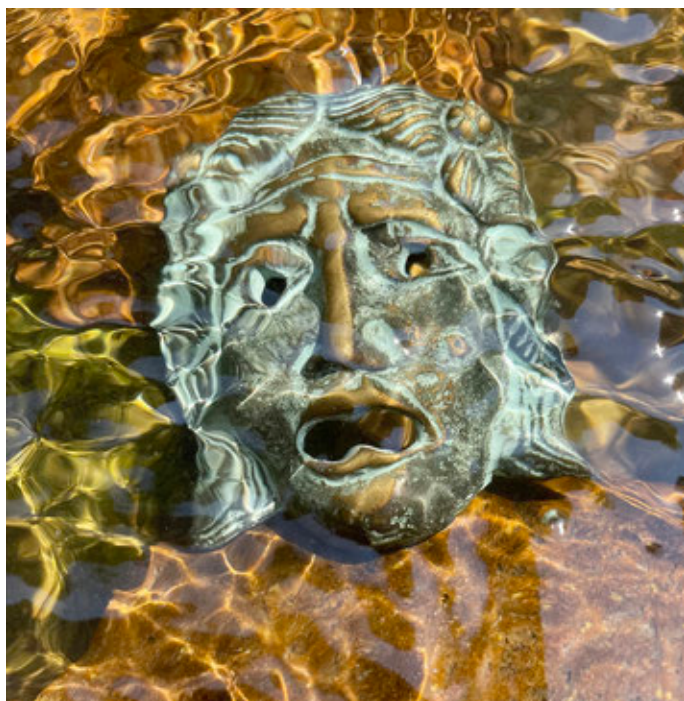

realizmus szabad asszociációs módszerének alkalmazása kompozícióban és címadásban sem idegen Sárkány Győzőtől. Az *Inferno* fejezetet lezáró kép, a Rejtett erő a megdermedt víz, a szilárddá keményedett lágy anyag tehetetlenségének, drámaiságát, feszültségét érzékelteti.

A Purgatóriumban kapott helyett az áruló Ephialtesz pártjaként, Xerxesz – a Thermopülai győztes – perzsa hadvezér, **100** Camus a sziszifuszi és a prométeuszi embertípus karakterének elmélyült elemzője, Siegfried, s általa a művésznek kedves zeneszerző Wagner, Kandinszkij, Max Ernst s a sokféle múzsa és

szirén. Érdekes egybeesés, hogy Kandinszkij épp Wagner operáinak hatására fogalmazta meg *A szellemségről a művészetben* című írásában, a festészet és a zene összekapcsolásának lehetőségét a következők szerint: „Általában a szín olyan erő, mely közvetlenül hat a lélekre. A szín a billentyűzet, a szemek a lapátságok, a lélek a zongora a húrokkal. A művész a kéz, amely játszik. Megérinti az egyik vagy másik billentyűt, és megrezegteti a lelket.” A Purgatórium utolsó képének kompozíciója Max Ernst művészetére reflektál, aki 1925-ben jelentette meg a természet képzeletbeli újratérítésének fantasztikus világát ábrázoló dörzsölt rajzait *A természet története* című kötetben.

Sárkány Győző fotóinak puritán szerkezete, elegáns színkezelése, képkivágásai visszacsatolják munkáit az életmű korábbi állomásaihoz. Technikáját tekintve eltérő, művészi kifejezőmódjában azonban hasonló képi megoldásokkal találkozhatunk az 1992-ben készült *Változat* darabjainál ahol, mint általában az életműben, figurális és nonfiguratív komponálás egymást kiegészítve halad. Az 1994-ben készült *A sötét anyag születése* című kép, nem csupán kompozíciója, hanem címadása szerint is pár-

huzamba állítható a legújabb munkák szemléletével, bizonyítva ezzel az életmű elméleti és formai síkon is következetes folytonosságát.

A sorozat harmadik része a Boldogok Mezeje, szintén több parafrázis jellegű utalást sorakoztat fel a képcímek segítségével. Ebben a fejezetben jóval hangsúlyosabbak az utalások a dantei mű vallásos világképére. A Pax corporis, a Theodicea, a Corpus, az Et cum spiritu duo a keresztény hitélet konkrét mozzanataira reflektálnak, és ide tartozik a Gótikus hullámmás és a Spirituális hangulat is. A Vízfény című kép szinte összegzése a paradicsomi világban koncentrálnak a szakrális fény megragadásának. Elég a napfény, az árnyék, a víz és egyetlen szín kinyílása, hogy megszűnjön a tér, s megkezdődjön az éteri lebegés. A Boldogok mezején a XIX. századi modern festészeti irányzatok egyik inspirálójával, a művész által szintén nagyra becsült Turnerrel találkozhatunk. A teljes sorozatot lezáró, Álomkergető című felvételen megcsillanó napfény lágy szóródása, finom transzparenciája különleges energiákkal tölti meg a turneri akvarellek könnyed eleganciáját idéző kompozíciót.

Sárkány Győző megidézte Dantét egy szabadon szerkesztett vizuális és nyelvi elemeket ötvöző műgyűttesben, melynek egyik kiemelt üzenete a személyes élmény átélésének fontossága. A Végtelen színjáték fő szereplői: a víz és a fény. Mindkettő számos szimbolikus formában jelenik meg a filozófiától, a valláson át a művészetig. A víz a megtisztulás, a zeneiség, de az erő jelképe is lehet épp úgy ahogy a fény és a transzcendens legtöbbször karöltve járnak, s a fény hiánya a gonoszt tételezi. A Végtelen Színjáték mellékszereplői a kövek, kavicsok, ágak, levelek, tükröződő felhők és lombkoronák, melyeken az eső után megcsillanó fények játéka épp oly áhítatot keltő lehet, mint a katadrálisok színes üvegablakain át felfénylő transzcendens ragyogás. Sárkány Győző fotói ezekkel a különleges szín, fény és formajátékokkal kísérlik meg létrehozni a végtelen színjátékot, a világ történetének profán szimfóniáját.

D. Udvarly Ildikó
művészettörténész

**MAGYAR
MŰÉSZKÖNYVALKOTÓK
TÁRSASÁGA**

MARGÓ NÉLKÜL

A Magyar Művészkönyvalkotók

Társaságának kiállítása

Újlipótvárosi Klub-Galéria, Budapest

2021. június 16. – július 16.

Megnyitotta: Orbán György könyvkiadó

Kurátor: Vasvári László Sándor képzőművész

KÖZÖTT

A Magyar Művészkönyvalkotók

Társaságának kiállítása

Vörösmarty Mihály Könyvtár, Székesfehérvár

2022. június 6. – július 7.

Megnyitotta: Izinger Katalin művészettörténész

Szirányi István táblája

Barabás Márton táblája

VERSPOSZTEREKTŐL A MŰVÉSZKÖNYVEKIG

*Kiss Ilona Munkácsy-díjas grafikusművész,
Németh Aladár-díjas könyvművész kiállítása
Berzsenyi Dániel Megyei Könyvtár,
Szombathely, 2022. október 6–27.*

MŰVÉSZKÖNYVEK A JAVÁBÓL

Krónika, 2022. október 14.

Versposzter, művészkönyv; háromdimenziós kötet. Ezek a meglehetősen ismeretlen fogalmak csodás (mű)tárgyakat jelentenek. Érdeemes ellátogatni a Berzsenyi Dániel Könyvtárba október 27-ig, mert szívet bizsergetető, szemet gyönyörködtető művészi formavilágból kaphatunk ízelítőt.

A nyitottság, a fantázia, valamint líra és technika virtuóz összefonódása, egymásra találása új „fiókokat nyitogathat” magában a látogatóban. Legfőképpen azokban, akik (helytelenül) úgy gondolják, nekik már úgysem lehet újat mutatni, nem képesek semmin meglepődni. Kiss Ilona Munkácsy-díjas grafikusművész, Németh Aladár iparművészeti díjas könyvművész tárlatát dr. Baráthné Molnár Mónika könyvtárigazgató nyitotta meg. Flier Edit zongorázott, Császár János hegedült művészen.

„Megszólalnak” a kreatívan megalkotott, kikísérletezett műreemek: a művészkönyvek. Klasszikus alkotók (Janus Pannonius, Petőfi Sándor, József Attila, Szabó Magda, Weöres Sándor, Juhász Ferenc, Kányádi Sándor...) írásai kelnek úgymond életre az által, hogy egyrészt illusztrálta azokat Kiss Ilona, másrészt a harmadik dimenzióba is bravúrosan „beemelte”. Különleges formájú, egyéni hangú, humoros könyvekből is láthatunk egyet-kettőt. Mint a Kávé-könyvecske, vagy a Teaház a nyúl-hoz. Bereczky Lóránd, a Magyar Nemzeti Galéria néhai főigazgatója ekként vélekedett: „Kiss Ilona művei azt példázzák, hogy újfajta művészkönyv születik, amely a mai kor modem jel- és jelentéshordozó eszközeivel fogalmazza meg a könyvek üzenetét. Gutenberg könyvművészete után immár létrejött a Művészi Könyv, amelynek megteremtői a humanista felfogású művészek.” A tárlatnyitón szerény, sugárzó egyéniséget ismerhettünk meg Kiss Ilona személyében, akinek az alkotásai hazai és külföldi múzeumok, könyvtárak gyűjteményeinek ékei.

Számos könyvborító, prospektus és plakát tervezése után, egy napon úgy éreztem, hogy szeretnék egy olyan könyvet készíteni, ami nem alkalmazkodik a kiadói elvárásokhoz és nyomdai követelményekhez. Ezek voltak az első festett-leporellő könyveim a 80-as évek vége felé. Az Éjszaka könyve azonnal nagy sikert aratott. Bekerült fontos kiállításokba, és meghozta az első külföldi ösztöndíjamat, három csodálatos hetet Barcelonában.

Akkoriban fogalmam se volt arról, hogy művészkönyvet csináljak... Ez csak később derült ki, amikor először ellátogathattam a Frankfurti Könyvvásárra, mint tervezőgrafikus. Az időm nagy részét a művészkönyves standoknál töltöttem... Feltárult előttem egy hatalmas mikrovilág... Hazatérve keresni kezdtem, **107** hogy van-e itthon is tevékeny alkotója a területnek. Volt is, meg van is. 1993-ban megalakítottuk a Magyar Művészkönyvalkotók

Társaságát, melynek első elnöke lettem. Több kiállítás itthon és külföldön, majd 99-ben a Frankfurti Könyvvásáron is, a magyar vendégiségnek köszönhetően.

A sok kiállítás ellenére máig kevéssé ismert a műfaj... Tény, hogy nehéz pontosan meghatározni, leírni. A művészkönyv, ami már nem teljesen könyv, de még nem is valami egészen más... elbűvöli az alkotókat, a gyűjtőket intézményi szinten is. A műfaj sokszínűsége, kísérletező jellege igazolja a létét ma is.

Saját munkáimból azokat választottam a bemutatóra, amelyek a grafikai tevékenységem során felépítették a mára kialakult műegyüttest. A versoszterek fontos előzményei voltak a szöveg és kép szabad összeillesztésének a későbbi lapokon. A könyvtárgyak lehetőséget adtak egy-egy elvont gondolat tömör, vizuális megfogalmazásának. A lap-tárgyak esetében megjelentek olyan anyagok is, melyek inkább a plasztikai műfajokban ismertek, a könyvészetben talán a kötésben bukkannak fel. A kis példányszámú, különféle grafikai, sokszorosító eljárással nyomtatott bibliofil művészkönyveim lehetőséget adtak a folyamatos kísérletezésre. Milyen alapra nyomtassak, papírra, vagy vászonra? Milyen nyomóformával? Klisével, linóval, fémmel, fával? Vagy magam készítek nyomóformát kartonból? Az alap megfestésére kidolgoztam egy fűrésztéses eljárást, ami a véletlen irányításával gyönyörű felületet ad. Erre jön a bőrnymat, ami szintén az egyik saját technikám. Vagy akár a linómetszet, amit az összetolósos technikával gazdagítottam, hogy egy dúcra több színt nyomhassak. Érdekes kaland volt a Duna könyvemnél alkalmazott anyagvesztéses eljárás, ahol a munka végére elfogy a linó, tehát nem lehetséges többet nyomni, ismételni.

A technikai érdekességeken túl, az is varázslatos, ahogyan megszületik egy művészkönyv ötlete. Egyik legszebb emlékem **108** a Ligeti György zeneszerző emlékére készített munkám. A zenéjére itt-ott már felfigyeltem, megjegyeztem a nevét. Amikor elhunyt, leadták a francia televízióban a vele készült utolsó interjút.

Ebben elmagyarítja, hogyan is kellene közelíteni a muzsikájához. Úgy kell elképzelni egy hatalmas instrumentumot, zeneszerzőszámot, melynek minden egyes darabját egy lélekkel megáldott ember kézzel készítette... Ez a humánus kinyilatkoztatás vezetett a könyvem kialakításához. Magam készítettem a nyomóformákat. Először megmutatom az alapformákat, majd ezek felbomlását, játékos mozgását, majd az ismét összeállt képet, mely egy emberi arcot mutat.

Szeretném hinni, hogy a többi könyvmunkám is közvetíti | 109
 ezt a humánus megközelítést.

Kiss Ilona

**SYMPOSION
TÁRSASÁG**

MŰVÉSZTELEP 2021–2022

A Symposion Társaság az első olyan szervezet Magyarországon, amely a hazai művésztelepekért tevékenykedik, előmozdítja közöttük a közvetlen kapcsolatteremtést és az információcserét, és népszerűsíti a Symposion módszert. A magyar szervezet vonzerejét jelzi, hogy külföldi, – belga, kanadai, olasz, orosz, angol és svájci tagjai is vannak.

2021–2022-ben a Társaság szervezésében, az Alternatív Textil a Tájművészeti Symposionok mellett, a korábban megszűnőben levő Papírművészeti Alkotótelep társaságuk segítségével és közreműködésével **újraindult**.

Nemzetközi ALTERNATÍV TEXTIL

*Hagyomány és újraéledése a kortárs művészetben –
Műhelymunkák és Művésztelep, Bácsalmás, Rácalmás
2021. (több időpontban)*

*Képfestő Symposion/Balatonboglár, a KULTKIKÖTŐ
meghívása, 2022. július 25–31.*

Művészeti vezető: Paczona Márta képzőművész

A Balatonboglári Képfestő Symposion a KULTKIKÖTŐ szervezésében, dr. GÉGER Melinda, főmuzeológus meghívására. Az előadásokat műhelymunkák előzték meg, melyek a Bácsalmási Képfestő Műhelyben BAKOS Zoltán képfestő mester vezetése mellett, és Rácalmáson tartottunk. A képfestő Symposion előadói közt volt SÁRDI János képfestő mester, a Nagynyáradi Képfestő Fesztivál szervezője, a programba bevont egyetemek, a Budapesti Metropolitan Egyetem, a Kaposvári Campus és a Jelky András Művészeti Szakgimnázium hallgatói, diákjai és művészstanárai, témavezetői mellett, egy kolléga a családi indigó ültevényről, Japánból tartott előadást az indigónövény természetéről. Célunk, a meglévő tradicionális képfestő mintakincs mellett, egy teljesen új megalkotása, természetesen, a hagyomány tisztelete mellett.

*Előadók: Hanga JOSHIHARA HORVÁTH textilművész (JP),
HORVÁTH Ildikó, textilművész (Jelky András művészeti Szakgimnázium),
LÁSZLÓ Edina, textilművész (Budapesti Metropolitan Egyetem),
SÁRDI János, képfestő mester (Nagynyáradi*

Pataki Tibor

Török Mária

Sebők Alexandra

Nemzetközi PAPIRMŰVÉSZETI Alkotótelep*„Genius loci” – a hely szelleme/Balatonederics**2023 Európa Kulturális Főváros – Lesence-vidék/vidékfejlesztési és kulturális pályázatok**programsorozatain belül rendezett esemény**2022. augusztus 1–5.**Művészeti vezető: JANCSEKITY József grafikusművész*

„Jelenthet a helyhez való kötődést, helyszeretetet, emberi kapcsolatokat, érzéseket, egyéni vagy kollektív emlékeket, tárgyakat, esztétikai vagy kulturális élményeket, spiritualitást, transzcendenciát, de még egy ártatlan virágot, a falu szélén árválkodó házat, patakot, fát és sok egyebet.

Úgy is fogalmazhatnánk, hogy szinte mindent jelenthet, amit képesek lennénk az emberi létezés teljes spektrumába belesorolni, csak éppen egy bizonyos helyhez kötve, egy konkrét hely viszonylatában értelmezve.” A papírmassa, mint hordozó (közeg) és mint (alakítható) anyag használatával formát adni ezen inspirációknak. A merített, öntött, modellálható papírpép szabadon kombinálható a legkülönbözőbb – helyben fellelhető természetes vagy talált (akár hulladék-) – anyagokkal; képi igényű, dekoratív stb. felületek, reliefek, assamblage-ok, (mű)tárgyak, öntvények-lenyomatok stb. alakíthatók belőle.

I-II. Nemzetközi TÁJMŰVÉSZETI Symposium*DUÁL művésztelepi projekt/Rácalmási**Nagy-sziget – 2021. szeptember 12–19.**ILLIZIÓ és RESPEKT projekt/Rácalmási Nagy-sziget**2022. augusztus 28. – szeptember 4.**NKA, MMA, NEA támogatással**Művészeti vezető: PACZONA Márta képzőművész**A 2022-es programhoz kapcsolódó**előadásoknak a Jankovics Kúria adott otthont.***RESPEKT***Tisztelet a természetnek. Az NKA által támogatott projekt ismertetése.**PACZONA Márta, képzőművész,**a SYMPOSION TÁRSASÁG elnöke*

A PANORÁMÁKTÓL AZ ŪRMŪVÉSZEKIG. Média, művészet, világűr Az előadás röviden felvázolja a földi tájképektől a világűr tájképei felé vezető útvonalakat, valamint bemutatja az űrkutatás szerepét a tájképek átalakulásában

RUZSA Dénes, képzőművész, Dokuweb

VÁLYOGÉPÍTÉS 3D nyomtatóval: Az Okodome csapata 2022 tavaszán kezdte meg kutató-fejlesztő munkáját a Crane WASP nagyméretű vályognyomtatóval. Előadásban a vályogháznyomtatásban rejlő lehetőségeket és az eddig szerzett tapasztalatokat mutatják be.

RADNÓTI Krisztina és GORA Krisztián ÖKODOME alapítók

METADIGITÁLIS TRENDEK a Művészet világában

Prof. Dr. BALANYI Péter, egyetemi tanár, az MTA doktora, a Széchenyi István Egyetem rektora arról beszélt, hogy a következő 5-7 évben milyen ugrásszerű informatikai és digitális lépésváltás várható, és ez miként fogja átszabni például a múzeumok szerepét és az alkotók mindennapjait.

TERMÉSZETMŪVÉSZEZET

Prof. Dr. ERŐSS István, Munkácsy-díjas képzőművész egyetemi tanár, a Magyar Képzőművészeti Egyetem rektora

A záró előadást prof. dr. Erőss István, Munkácsy-díjas képzőművész, a Magyar Képzőművészeti Egyetem rektora tartotta a természetművészet fejlődéséről, jelenlegi irányairól.

2023 Európa Kulturális Főváros – Lesence-vidék/vidékfejlesztési és kulturális pályázatok programsorozatainak belül rendezett események közül:

FORMABONTÓ Ifjúsági Alkotótelep

Lesenceistvánd, 2022. június 27. – 2022. július 1.

Művészeti vezető: Paczona Márta képzőművész

Oktatók: HIDEG Margit (RO, CA, HU) és GÁBOR Éva Mária képzőművészek

GYERE. ALKOSS VELÜNK DIGITÁLISAN – Kortársakká válunk. Felnőtt és gyermekalkotók formabontó együttműködése a digitális művészetben.

BAZALT WORKSHOP

Lesenceistvánd, 2022.

Művészeti vezető: PACZONA Márta képzőművész

Asszisztens: SEBŐK Alexandra

BAZALT WORKSHOP, WOOLCANO – Ahol a szál kitör,
Lesenceistvánd

A Veszprém Balaton Kulturális Főváros programsorozatain belül társaságunk több művészeti programot tartott Balaton Felvidéken, Lesence vidéken, köztük a Lesenceistvándi textil workshopot. Ennek a nyári, és a két előadásnak (az Uzsán a művésztelepen és Budavári Mária Magdolna Toronyban meghirdetésre kerülő programnak) a célja az, hogy a technikát széles körben megismertesse, és az érdeklődőket hozzásegítse az elsajátításához.

KIÁLLÍTÁS 2021–2022

ÉLET/LIFE

2022. május 12–27.

Helyszín: Budatower Galéria, a Budavári Mária Magdolna Toronyban Budapest

A kiállítást zárta: Dr. NÁTYI Róbert, művészettörténész

Kurátor: PACZONA Márta, R. TÖRÖK Mária

Kiállító művészek: DVININAINOV Andrei, FÜRJESI Csaba, HIDEG Margit, JÓNÁS Péter, PACZONA Márta, PATAKI Tibor, R. TÖRÖK Mária,

ÉLET: „Bizonyos dolgok kedvesek a szemnek, de utána eredni csak azoknak érdemes, amelyek a szívedet derítik kedvre.” Indiai közmondás.

A valóság repeszdarabjai elől a művészet nyújt menedéket. A belső világába merülő művész a személyes érzelmi és energetikai állapotára figyel, a külvilág gondjaitól és feszültségeitől eltávolodik. A művészi kommunikáció idején más az élet tempója. A biztonság és a szabadság érzete teljes, és életbevágóan fontos, hogy az ember a szívére és a megérzéseire hallgasson.

Az „Élet” című modern művészeti projekt olyan alkotókat hoz össze, akiknek a valóságról alkotott nézetei különböznek. Az a gondolat vezérelte őket, hogy a társadalomban elszigetelődés és megosztottság helyett inkább empátiára kell törekedni.

Hideg Margit

A Mária Magdolna templom tornya Budapest egyik legrégebbi templomának harangtornya volt. Szimbolikus jelentőségű, hogy ez a szakrális hely most a kiállítás művészeti tereként szolgál, és egyben azt is bizonyítja, hogy az közönségüktől és saját maguktól is empátiát, együttérzést várnak el.

A projekt hét művész alkotásait tartalmazza: festményeket, installációkat és fotókat. A kiállítás vizuális képei természetesen ötvözik a tárgyi és az absztrakt művészetet.

FROLOVA Katerina

művészeti kritikus

TERMÉSZETMŰVÉSZEZET

2022. október 15. – november 15.

A kiállítást megnyitotta: *prof. Dr. ERŐSS István*

Munkácsy-díjas képzőművész, a Magyar Képzőművészeti Egyetem rektora

Performance: OLÁH Sándor, ötvösművész varázstálon játszik
Vetítés: GÁBOR ÉVA Mária, Munkácsy-díjas képzőművész
vetít a torony falára

Kurátor és moderátor: PACZONA Márta, képzőművész

Kiállító művészek: Andrey Dvin (RUS), Biess Katalin, Bíró Anna (RO, CA, HU), Burian Norbert, Csizik Balázs, Deli Ágnes, Fazekas Fanni (HU, ITA), Ferenczi Zsuzsa, Gaál Endre, Gábor

Éva, Gimesi Judit, Gyenes Zsolt, Haász Ágnes, Hideg Margit (RO, CA, HU), Horváth Ildió, Jancsikity József, Jónás Péter, Kacziba Andi (HU, ITA), Katerina Frolova, Kulcsár Géza, Módra Bettina, Nógrádi Kiss Magdolna, Paczona Márta, Papp Anett, Palásti Kristóf Páhi Fekete Péter, Pál Judit, Péter Szabina, Ruzsa Dénes, Oláh Sándor, Sebők Alexandra, Sipos Bence, Spitzer Fruzsina, Szilágyi Erzsébet

Jónás Péter

A kiállításra meghívott intézmény:

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Képzőművészeti és Művészetelméleti Intézet, Természetművészet specializáció, Eger.

Kiállító oktatók:

Balázs Péter, Egervári Júlia, Erőss István, Kopacz Kund, Lipkovics Péter, Sárréti Gergely. Kiállító hallgatók: Sipos Eszter, 120 | Fülei Krisztina, Katona Erika, Kovács Krisztina, Krista Emese, Nagy Tekla, Oláh Imre, Szabó Ákos, Hegedűs Dénes, Kovács Amarillisz, Gallai Judit, Fórizs Rita, Kocsis Barbara.

Bognár Bettina, Tóth Fanni – témavezető: Benczúr Emese

Az alábbi intézmények hallgatói töltötték szakmai gyakorlatukat művésztelepeinken:

Budapesti Metropolitan Egyetem, METU, Benczúr Emese szakmai vezetésével. Jelky András Művészeti Szakgimnázium, Horváth Ildikó szakmai vezetésével. Kaposvári Campus, MATE, Gimesi Judit és Jancsikity József szakmai vezetésével.

A Nemzetközi Tájművészeti Szimpozium kiállításán belül az alábbi előadások zajlottak.

Előadók:

Andrei DVINIANINOV, képzőművész – FIFTY

A FIFTY című installáció ötlete a szerző jelrendszerekkel kapcsolatos elmékedéseiből született. A FIFTY egy olyan projekt, amely a különböző jelek kölcsönhatásáról és a természettel való szintézisükről szól. Rajz, petroglifa, számjegyek azok a jelek, amelyeket a szerző a kísérletében használt. Éppen jókor jött a felkérés, hogy részt vegyek a Nemzetközi Tájművészeti Szimpoziumon Rácalmás Nagy-szigeten. A Rácalmás Nagy-sziget ideális hely abból a szempontból, hogy egy tiszta kommunikációs formát tudunk kiépíteni: természet – művész – néző.

KULCSÁR Géza – Hölderlin és Heidegger a Dunánál: Tájpoézis és autopoézis

Az előadás és az azt követő beszélgetés a rácalmási művésztelepen végzett, a Duna jelenlétével eszmeileg és fizikailag is szorosan összefüggő alkotómunka kapcsán kérdez rá a táj, első sorban az azon keresztülhaladó folyó és a folyót, a teret megéltő

és ebből a megelégsből alkotó ember viszonyára. A személyes élményeken túl segítségünkre lesz többek között Hölderlin Iszter-himnusza, mely itt egy új fordításban hangzik el, illetve Heideggernek a himnusz kapcsán tartott előadás

LIPKOVICS Péter, képzőművész

2011-ben indult – az akkori Eszterházy Károly Főiskola Képzőművészeti Tanszékén – a természetművészet szakirány, amely európai és világviszonylatban is máig egyedülálló a felsőoktatási kurzusok palettáján. Első generációs természetművész hallgatóként tehát egy kísérleti munkafolyamat részévé és részesévé válhattam, amely képzésnek egyik strukturális alapját a természetművészeti szimpóziumok jelentik. Így az évente egy-két, a műfajhoz köthető, nemzetközi művésztelepen való részvételi mai képzőművészeti gyakorlatomra is jól nyomon követhető hatást gyakorolt. Ez az előadás ennek a fejlődéstörténetnek néhány állomását mutatja be.

MÓDRA Bettina, textilművész – *MAGBOMBA WORKSHOP – Vigyél haza egy darab természetet!*

A napjainkban meghatározó ökotudatos gondolatokhoz és cselekvésekhez kapcsolódva, egy, a gerilla kertészsben használt technikát próbálhatnak ki a résztvevők. Agyag, föld, és vadvirágok magjainak keverékével magbombákat készítünk, melyekkel hozzájárulunk a környezetünk zöldítéséhez, méhlegelők létrehozásához.

PACZONA Márta, képzőművész – *Ismerkedj meg a Kortárs Művészet „új” eszközével* – a HANDTUFTING tűzőgéppel

Nem az elkülönülés, hanem a kapcsolódás világában élünk – a természet az együttműködésnek ezen az alapvető szabályán alapul. A természet inspirálta műveken keresztül, mint a GREENJOY, MOHA-MOSS és a CORROFERRUM – CORRODED IRON prototípus, DINAMIKUS GEOMETRIA DYNAMIC GEOMETRY elemrendszer, a MAGMA FOLYAM – MAGMA FLOW prototípusa, és a legutóbbi projekten keresztül művemmel mutattam be a handtufting szőnyegtűzési technikát, mely új eszköz lehet a kortárs művészetben. Jómagam designerként és képzőművészként is egyaránt használom, – természetesen más-más

122 | gondolkodás mellett, mert míg a művész a maga problémájával foglalkozik, addig a designer a máséval. Legutóbbi, VÍZualizáció/Feketén-fehéren projektben, arra a kísérletre vállalkoztam,

hogy a kiszámított és a „véletlen” összjátékát élem meg a tűzési folyamatokban, ahogy azt terveztem. A kárpittal a látványt, a hangulatot helyeztem át más kontextusba azáltal, hogy beviszem az urbánus környezetben található kiállító térbe, későbbiekben egy városi enteriőrben jut szerephez, hogy közvetítsen, hogy megnyugtatóan hasson a pszichére. A kárpittal, túl a vizuális élményen, a mozgás, a „sodrás” élményének közvetítésére is kísérletet teszek. A mű nem gondolkodásra ösztönzi a nézőt, nem vár el tőle kognitív erőfeszítést. Amit ad, meditatív elmerengés, egy vízparti élmény illúziója. Külső projektor segítségével a kárpitra vetített film, a kortárs zene, mind-mind összeadódva, együttesen közvetítik a fent említett hatást, a víz sodrásának illúzióját. A projektben kísérletet tettem arra, hogyan lehet megélni a művészi szabadságot, a szabadon alakítás élményét egy „technikailag” nehezen kivitelezhető tervvel.

PAPP Anett, textilművész, **SIPOS Bence** médiaművész – **RÖNK**
A rácalmási Nagy-szigeten fekszik egy kivágott faröng. A törzs felülete tüskékkel borított, melyek mintázatot alkotnak, s mindez egy bonyolult kódrendszerként értelmezhető. A médiumok közötti átjárhatóság jegyében két különböző területről érkező alkotó kapcsolódik egymáshoz ezen haldokló rönk metszéspontjában. Papp Anett struktúratervező, a rönk kódrendszerét nagy mintaelemű szövési mintavezérlésként értelmezi, melynek leolvasása és fordítása egy új anyag létrejöttéhez asszisztál. Sipos Bence médiaművész, egyfajta szimulákrum létrehozását tűzte ki célul: egy valós időben létező, kvázi bejárható teret, amelyben virtuális kamerákkal lavírozva mozgóképet hozhat létre a mesterséges intelligencia generált dallam mentén.

TOVAJ Gábor, ügyvezető *3dparade* – **GENPROFIT Kft.**

Természet, mérnöki innováció és művészet találkozási pontja 3D TECHNOLÓGIÁK, szkener, nyomtató Lebomló, természetes anyagok, mint paradicsom, fűszál, kender használata a nyomtatásnál.

Paczona Márta

elnök

Magyarországi Alkotótelepek és Symposionok Társasága

**SYMPOSION
ALAPÍTVÁNY**

14. NEMZETKÖZI VELENCEI-TAVI SYMPOSIUM 2020. nyár

Azt hiszem, mindnyájan egyetérthetünk abban, hogy különleges élményben volt részünk ma délután, amikor a hajókirándulás során megtekinthettük a 14. Nemzetközi Velencei Természetművészeti Symposiumon készült alkotásokat.

Azt is elmondhatjuk, hogy rendhagyó találkozás volt ez a művekkel, ami annak is köszönhető, hogy a műalkotásokat nem a megszokott művészeti környezetben, nem egy steril múzeumi vagy galériás kiállítóterben, hanem egyenesen a természetes és természeti közegben élvezhettük. Egy izgalmas áttétellel úgy is mondhatjuk, hogy nem csupán mi voltunk a befogadók (azaz a művek szemlélői), hanem a sziget (a „Természet”) is a mi befogadónk volt. A természetművészeti alkotások eredeti környezete lett az ebből a környezetből származó művek bemutatási közege és környezete, melynek során hagyományos kategóriák izgalmas módon cserélődhetnek fel, hiszen az átalakulás során már nem is olyan könnyű különbséget tenni (természetes) alapanyag, műalkotás (és műalkotási alkotóelem) valamint a (kiállítási) tér között.

A mű és a környezet illetően összeolvadása eszünkbe idézheti a klasszikus kínai festészet közismert történetét, amikor is a híres tájképfestő Vu Tao-Ce, miután befejezte művét, egyszerűen belesétált abba. A költői történet arra utal, ahogy a mű által a természettel való összeolvadás és így egyfajta harmónia meg-

teremtés válhat valóra – legalábbis a távol-keleti tradícióban. Ezeket az eltérő hagyományokat, természet-szemléletet és tájképfestészeti megközelítéseket vizsgálja értő módon François Jullien nemrégiben megjelent könyvében. A neves gondolkodó a nyugati és keleti hagyományok eltérését többek között a nézőpont és szempont különbségeiben látja: míg nyugaton, az önálló tájkép – egyébként a keletihez képest jóval később kezdődő – formája abból az alapállásból indul ki, hogy azt a néző kívülről szemléli, azaz a táj mint vele szemben álló, dominálható, racionalizálható, a látványnak alárendelt elemként jelenik meg, amely így tehát elsősorban vizuális (esztétikai) élmény lesz. Ezzel szemben a keleti hagyomány egymást kiegészítő ellentétpárok révén (maga a „tájkép” szó kínai megfelelője is „hegy-víz”) egy teljesebb, multi-szenzoriális élményre koncentrálnak, azaz a látás-aktus primátusával szemben a többi érzékszerv által közvetített tapasztalatok ugyanolyan fontos szerepet kaphatnak. Ezáltal a tájat megtapasztaló (nem csupán „szemlélő”) teljesebb értelemben és értékben merülhet el a tájban – ami persze érthetőbbé teszi a fenti festő-anekdótát is.

Mi ugyan nem tűntünk el a tájban, azaz az imént a szigeten, de egy időre mégis beleveszthetünk a műbe, és tulajdonképpen pont ez lesz a lényeges. A fentebb is említett jelenség, a határok elmosódása révén a hagyományos kiállítási formákhoz képest újfajra művészi és művészeti élmény lehetővé tesz egy összetettebb és bizonyos értelemben valóban teljesebb esztétikai tapasztalatot. Azáltal, hogy a mű önnön környezetéből származik, egybe is forr vele, nem különül el, nem idegenedik el tőle. Egy steril (kiállítási) környezetbe való áthelyeződés *helyett* az alkotás minden szempontból hely-specifikus marad: hely-specifikus, azaz a eredeti környezetre utal (vissza) a mű alapanyaga, a bemutatási helyszín és a mű által felmutatott referenciák, a nézőben születő gondolatok, érzelmek, és természetesen a helyhez kötődik maga a befogadási aktus is.

Mindezek pedig számtalan izgalmas művészeti és esztétikai kérdéshez vezetnek tovább. Például ahhoz, hogy mi itt a mű, és mitől vált azzá? Tovább részletezve azt is kérdezhetnénk, hogy mikortól és meddig mű a mű? Ráadásul ez a kettő (mikortól és meddig) egyszerre kérdezhet rá a mű státuszára térben és időben. Ha az alkotás szinte elválaszthatatlan környezetétől, akkor hol húzzuk meg annak határait, hol van a mű „kerete”, van-e egyáltalán? Ugyanígy pedig, ha a mű a – mindkét értelemben – *organikus* közegében marad, és a természeti elemek,

melyekből származik, folyamatosan visszafoglalják (az installációkat belepi a növényzet, a hőmérséklet-változás felaprózza az alkotóelemeket, a szél elfújja a darabokat stb.), akkor a mű egy idő után még kevésbé elkülöníthető, „megtalálható” vagy azonosítható, hanem visszatér eredeti környezetébe. Mikor történik ez meg, meddig mű a mű, és mennyinek kell megmaradnia belőle, hogy azt még az (eredeti) műnek tekinthessük, mikortól nem marad láthatóvá az alkotói szándék?

Ezek, és sok más kérdés így arra ösztönöz sokakat, hogy a természetművészeti alkotásokat egyfajta „tisztább” vagy „igazibb” műveknek tartsa, legalábbis olyan értelemben, hogy feltűnően ellenállnak számos olyan jellegzetességnek, amivel egy klasszikus műtárgy rendelkezik. Gondoljunk csak arra például, hogy mivel a mű egy nehezen megközelíthető helyhez kapcsolódik (fizikálisan is), így sokkal nehezebben, sőt, talán egyáltalán nem lesz kommerciális, nemigen lehet eladni, legfeljebb a róla készült fotódokumentációt. A mű így önmagában, önmagáért áll, felmutatja – egy ideig – az emberi alkotóerőt, ugyanakkor tisztelettel hajt fejet a Természet ereje előtt, és azzal nem kíván vetekedni. A „természetművészet” mint összetett szó mindkét tagja így egyenrangúként jelenik meg, és ennek a harmóniának – ami még ha ideiglenes is – ünneplése a mai kiállítás.

NEMZETKÖZI VELENCEI-TAVI SYMPOSION *PAJTA építése*

A LEADER pályázat témája

A Vidékfejlesztési Program keretén belül a(z) Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület működési területére meghirdetett, VP6-19.2.1.-93-3-17 kódszámú, Velencei-tó Térségfejlesztő Közhasznú Egyesület – Értékmentés a vidéki életminőség fejlesztése című felhívás alapján Symposion Alapítvány a Magyar Művésztelepi Mozgalomért Alapítvány, mint támogatást igénylő 2019.02.19 14:12:01 időpontban 1968514718 iratazonosító számú támogatási kérelmet nyújtott be.

A Velencei-tó környékének szellemi, éltető, közösségteremtő összefogását, az emberi teremtőerőt és kreativitást ünnepeljük abból az alkalomból, hogy elkészült a Nemzetközi Velencei-tavi Symposion alkotó bázisaként is használható pajta építménye. Megállapíthatjuk, hogy a Velence szigeten elkészült a mindenki számára elérhető Velence város első kiállító terme. Az építmény oldalfalaira szerelt első kiállításunkon, harminc alkotás mutatja be a szigeten korábban készült természetművészeti alkotásokat kiprintelve, kívül és belül. A tizennégy év alatt készült alkotásokból a válogatás inspirálhatja a szigetre érkezőket, elgondolkodtatva a természetben a természettel való kapcsolatok új formáiról. A pajta teret ad a jövőben az alkotásnak, a bemutatkozásnak, a közösség építésének, a vidám együttlétnek és a komoly együttgondolkodásnak, folyamatosan, ezután is

A pajta avatásakor, ami a XIV. Nemzetközi Velencei-tavi Symposion kiállításával esett egy időbe, a művészek és a nagyszámú közönségen kívül jelen voltak együttműködő partnereink is. A Közép-dunántúli Vízügyi Igazgatóság segítségével az ácsolat és a nádkévék szigetre juttatását, a Geotechnika84 Kft. segítségével a kikötő megépítésével a csoportos szigetre jutás is megoldhatóvá vált. Tófelügyelő, Temesi Mihály a sziget karbantartásával rendszeres segítséget ad, így a sziget könnyebben bejárható.

A második hajókirándulás alkalmával a Prof.emeritus Farkas Ádám, az MMA Oktatási, Képzési, Tudományos Bizottságának elnöke meghívására a Magyar Művészeti Akadémia elnöke Vashegyi György Liszt Ferenc-díjas karmester és az oktatás, kutatás tagozatonkénti mesterei jöttek el a Velence szigetre. Velencének inspiráló hatását mások előtt is példaként emlegetik, a látottakat a művészettel való nevelést, újra fókuszba állítják.

A kivitelezésben segítségünkre volt: Szanyó László építész, Völgyi Imre ácsmester, Takács Ferenc nádazó, a művészek közül is sokan részt vállaltak a gyakorlati megvalósításban: Gáts Tibor, Burián Norbert, Módra Bettina, Palásti Bence és Palásti Kristóf, Vass Ferenc.

Sajnos egy tűzkár megnehezítette a pajta építését, de a befejezés megoldódott. A brutális esemény híre túljutott a térségen, számos országból érkezett részvétnyilvánítás.

A nádazást a művésztársakkal készítették, hogy majd a saját projektjeikhez is felhasználhasság az itt szerzett ismereteiket.

Ahhoz, hogy ez a project megvalósulhasson, komoly összefogásra volt szükség. Hosszú út vezetett ahhoz, hogy a térségfejlesztés a művészekkel való együttműködésben, közösen valósulhasson meg. Szép lett!

Köszönjük a LEADER támogatását, a symposionok életében itt egy komoly paradigmaváltás zajlott. A sziget máris nagyon népszerű lett, sokan látogatják.

Tervünk az, hogy nyári programokat szervezhessünk, szólítsuk meg a közönséget, no és legyenek újabb tanítványok.

Péter Ágnes

Munkácsy Mihály-díjas képzőművész

Főiskolai docens

Symposion Alapítvány

Alapító elnök

Velence díszpolgára

VELENCÉTŐL BIKFALVÁIG

A Symposium Alapítvány és az Erdélyi Művészet és Örökség Egyesület közös rendezvénye

Erdély értékei között bizonyára az elsők között foglal helyett különleges földrajzi elhelyezkedése, mely kelet és nyugat kapujává avatja ezt a tájegységet. Itt áll az európai gótika legkeletibb épülete, a brassói Fekete-templom, ugyanakkor évszázadokon át – az Oszmán Birodalom szomszédságával – a közelkeleti kultúra is hatással volt művészetére. Erdély történelmét végigkíséri ez a kettősség. Úgy is fogalmazhatnánk, hogy a nyugati kultúra kelet mélységével és dekorativitásával átítatva szólal meg Erdélyben. Ez nem csak a közelkeleti paloták és mecsetek falicsempéinek ornamenseit idéző 17. századi virágos reneszánsz korában volt érvényes, hanem Erdély kortárs művészetére is jellemző. Az itt alkotókat azonban a gazdag természeti környezet és a még élő organikus népi kultúra is inspirálhatja.

Az általunk vezetett Erdélyi Művészet és Örökség Egyesület keretén belül működő NAP Kortárs Művészeti Műhely ennek a viszonyulásnak a mikéntjét kutatja. Olyan kortárs művészeti eseményeket szervez együttműködve nemzetközi partnerekkel, amelyek az erdélyi vidéki környezet és a kortárs művészet kapcsolatait vizsgálják. A rendezvények kiemelt szerepe, hogy megteremtsék a lehetőséget a művészeknek ahhoz, hogy az erdélyi tájra és szellemiségre reflektálva hozzanak létre új műveket, és helyezték azt nemzetközi kontextusba.

A Symposium Alapítvány elnöke, Péter Ágnes Munkácsydíjas szobrászművész által immár 15 éve minden nyáron megszervezett Velence-tavi Nemzetközi Symposionnal több éves szakmai együttműködést ápolunk. Közösen mutatkoztunk be és képviseltük a kortárs magyar természetművészetet az iráni Isfahanban, az egykori perzsa királyi fővárosban 2019-ben, 2020–2021-ben pedig *Kortárs Természet* címmel kültéri kiállítás sorozatot szerveztünk Sepsiszentgyörgy főterére, ahol egy iráni és egy dél-afrikai természetművészeti rendezvény mellett a velencei-tavi Symposiont is bemutattuk. Az elmúlt két évben a Symposium Alapítvány társszervezőjeként a NEA 21-22 társ pályázatának támogatásának segítségével fogadhattuk a magyarországi alkotókat, akik helyi művészekkel együtt dolgozhattak bikfalvi székhelyünkön, és mutatkozhattak be előadásaikkal a régió központjában – Székelyföld Kulturális Fővárosában

– Sepsiszentgyörgyön. Tavaly a MAGMA Kortárs Kiállítóteremben, idén a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának kihe-lyezett Sepsiszentgyörgyi Képzőművészeti Tanszékén tartottak előadást. Ez utóbbi különleges jelentőséggel bírt, hiszen a másfél éve indult, a magyar nyelvű székelyföldi művészképzést bizto-sító egyetemi tanszék hallgatói számára kiemelten fontos, hogy hiteles kortárs alkotókat ismerhessenek meg.

Alkotók

2021-ben Péter Ágnes, Deli Ágnes, Gáts Tibor, Gaál Endre, Burián Norbert és Péter Alpár alkottak a rendezvényen, majd az ehhez szervesen kötődő idei eseményen Péter Ágnes, Colin Foster, Kövics Milán, Rizmayer Péter, Péter Alpár és a Sepsiszentgyörgyi Képzőművészeti Tanszék három elsőéves szobrász hallgatója: Májai Adrienn, Balázs Hunor, és Oláh Balázs készí-tettek műveket.

Péter Ágnes 2021-ben a Bikfalvi Kulturális Központ mögött álló többszáz éves „bika istálló” egyik terét installálta be a szak-rális geometria és a közel-keleti kupolaépítészet hálószerkezetét idéző érzékeny vonalrajzzal a talajon, amire a hulló vakolatú falra festett vastag vörös kör válaszolt. A műhöz a helyi vörös agyagot használta mint természetes földfestéket. A mű saját élet-re kelt, az idén nyáron az egyetemi alkotótábor keretén belül

Péter Ágnes

teret adva egy festőművész hallgató, Székely Tímea performansának. A beavatkozás során átalakult művet gondolta tovább idén Péter Ágnes, amikor egy zöld moha gömböt engedett le a falra festett markáns vörös kör elé lebegni, erőteljes színkontrasztot képezve a téglák és vakolat színeit hordozó fakó térben. A föld körére mély fekete termőföld került, ezáltal egy harmadik erős színnel kiegészítve és akkorddá nemesítve a mélyvörös és élénkzöld színek alkotta hangközt. A mű címe Földrengés előrejelző, mely egyrészt reflektál az előtte való hét kis földrengésaira, de a színharmonia és a különböző körök, gömbök – világok – közötti összhang felborulását is jelezné, ha az installációt

egyensúlyából bármi is kiköckentené. Az alkotó ezáltal egy funkcióját vesztett istálló terét avatta a kortárs művészeti diszkurzus terévé, már több mint egy éve zajló művészeti folyamatot generálva.

Péter Ágnes egy másik helyszínt is talált invencióinak kifejezésére, mégpedig egy kisebb szigetet a falu közelében fekvő Feketeügy nevű szeszélyes folyóban, aminek homokos földjébe gyors, gesztus értékű rajzokat készített. A mű változásának dokumentálása is az alkotói folyamat részévé vált: a rajzok természetbe való visszasimulását ugyanis a szigeten estefelé átgázoló hazatérő tehéncsorda biztosította, akik napközben – a francia barbizonista Corot képeire emlékeztetve – szemlélődve heverésztek a folyó partjain.

Colin Foster szobrászművész, a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karának egykori dékánja és Doktori Iskolájának vezetője szintén egy korábbi művét folytatta. 2014- ben, a Pécsi Doktori Iskola bikfalvi szakmai gyakorlatának keretén belül több kis agyagtárgyat: zodiákus jeleket ábrázoló korongokat helyezett el egy falu végi agyaglelőhelyen, ahova a helyi közösség „tapasztani való sárga földért” jár.

A public art jelleggel a közösségi térbe becsempészett tárgyak elérték céljukat. Egy fél évre rá, az egyik helyi bácsi izgatottan keresett fel bennünket, hogy nagyon érdekes és feltehetően

nagyon régi – talán őskori – leleteket talált, amiket át akar adni nekünk, mert feltételezi, hogy tudjuk, melyik „illetékes intézménybe” kell leadni őket. A dobozba szépen becsomagolva Colin Foster pecsétjei voltak, amiket természetesen ígéretünkhöz híven eljuttattunk a legilletékesebb személyhez, az alkotóhoz, akinek ez az izgalmas fordulat szervesen beilleszkedik alkotói folyamatába, mivel több land art jellegű műve is „ál régészeti feltárásokkal” foglalkozik, olyan műveket generálva, amelyek valóságnak tűnő régészeti feltárásokat mutatnak. A jelen mű viszont valós szociális folyamatokat indított be. Az alkotó erre reflektált az idén, amikor ugyanazon korongok bronzot mímelő változatait helyezte el a vidék különböző természeti és urbánus helyszíneire, újabb folyamatok beindulásának adva lehetőséget.

2021-ben **Burián Norbert** fiatal szobrászművész a helyi népi kultúrára jellemző ácsolt szerkezetekre reflektáló kültéri plasztikát hozott létre, ami együtt Deli Ágnes Munkácsy-díjas szobrászművész és Gaál Endre Ferenczy Noémi-díjas iparművész alkotásaival egy kortárs szoborpark első műveiként jelentek meg a Kulturális Központ mögötti kertben. Deli Ágnes alkotását a tőle már megszokott letisztult konceptualizmus és absztrakció jellemzi. Egyszerű, tömör tömeg a térben, vízszintes gerendákból összeácsolva. A több száz évvel ezelőtt függőlegesen növényfarostok most vízszintesen sűrűsödtek szoborrá. Gaál Endre

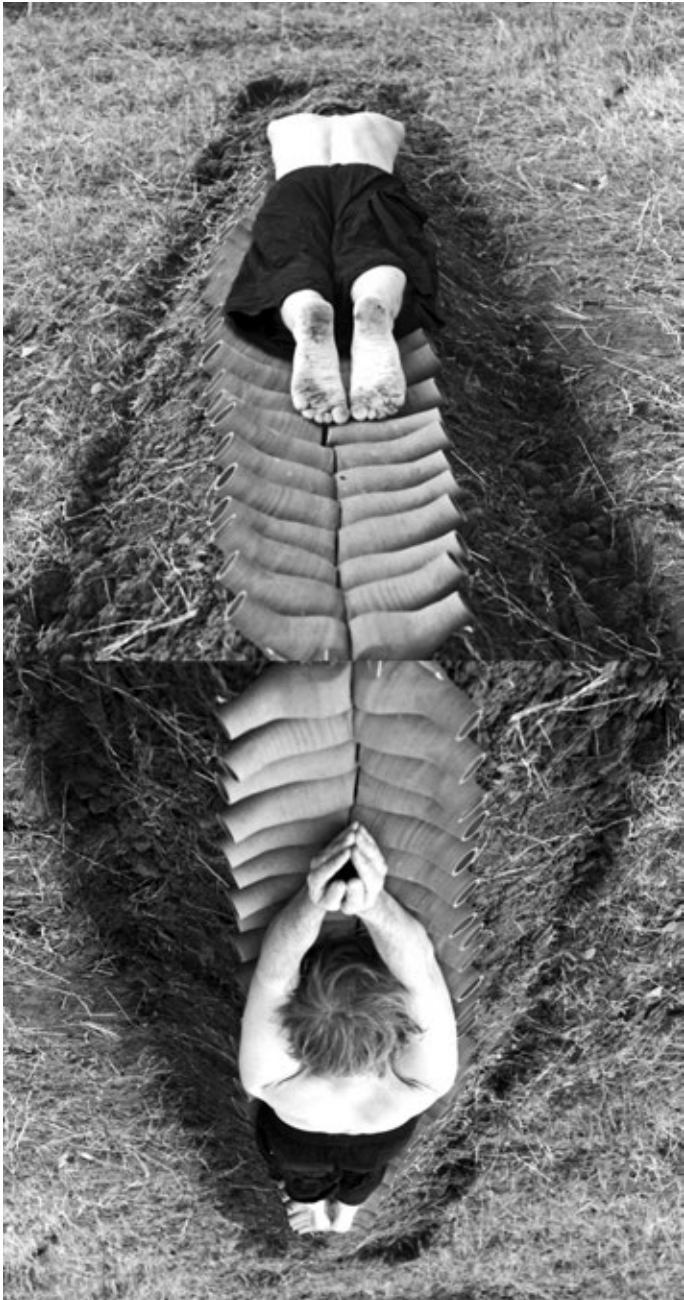

a természeti térrel partneri együttműködést kereső művet hozott létre. Egy lapos kötömböt megrepszelve a nyílást forró ólommal forrasztotta egybe, majd a kertbe helyezte, várva a természeti tér generálta folyamatokat. A mű egyszerre letisztult válasz Deli Ágnes plasztikájára, de technikája révén misztikus plusz tartalommal is bír. Az ólomöntés Erdély egyes falvaiban még ma is élő hagyomány, „mágikus performatív cselekedet”, mely választ keres és választ ad a természetfeletti folyamatokra a természet formaalkotó folyamatainak segítségével.

Gáts Tibor hangszerkészítő 2021-ben, a háromszéki építészetre jellemző hegyesvégű cserepekből összerakott plasztikája az archaikus kultúrákban megjelenő forgó Nap geometrikus formáját idézi, kihasználva a cserepekből adódó formaképző lehetőségeket. Ez a mű is újraértékelődött az elmúlt nyár egyetemi alkotótáborában, amikor kiindulópontjává vált Kövér György szobrászhallgató mítikus szövőszékének, melybe minden jelenlévő egy zöld búzaszállal szöhetete bele gondolatait.

Péter Alpár

Péter Alpár szobrászművész, a sepsiszentgyörgyi egyetemi képzés szobrász tanára mindkét évben egy-egy, a kortárs szobrászat és a kerámia határán mozgó művet hozott létre. A korongozás, mint performatív formaképző folyamat és a tűz alkímiája során transzformálódó agyag misztériuma határozza meg ezeket a műveket, amik formailag kortárs absztrakt struktúrák, de tartalmilag évezredek mélységébe vesző folyamatokba integrálódnak. Péter Alpár idén, a rendezvény keretén belül egy hatvan napos magányos performatív folyamat eredményeként létrejött hatvan, helyi agyagból korongozott kerámiaformát épített össze kültéri plasztikává. A létrejött hosszúkás, repetitív, de mégis változó elemekből álló installáció számtalan asszociációs lehetőséget rejt magában. Értelmezhetjük gerincoszlopként, növényi erezetként, női minőségként, a föld nyílt sebeként. A választ a kérdésre a művész gesztusértékű performansa adta meg a mű terében. Az alkotás végső változata a közeljövőben a kerámiaelemekből megépülő beltéri installáció lesz, együtt a kültéri látvány printjével.

Kövcics Milán pécsi hatodéves pécsi szobrászművész hallgató először volt Bikfalván, és a táj talán egyik legemblemikusabb helyszínét választotta ki műve teréül: a Zákány csupasz dombte-
138 | tejét a „Nagy Fával”, ahol már korábban számos jelentős mű jött létre rendezvényeink során. Milán két egymáshoz kapcsolódó, mérőműszerként funkcionáló faoszlopból álló plasztikájával két

Kovics Milán

fontos pontot kötött össze: a Nagy Fa alatti teret – ahonnan ellátni a történelmi Magyarország határait jelentő, a keleti és nyugati kereszténységet elválasztó Kárpátokig – és a horizontnak azt a pontját, ahol a téli napforduló napján, december 21-én lenyugszik a Nap. Ettől a pillanattól fogva fél éven át növekszik a fényesség, és napról-napra hosszabbodnak a nappalok. Kovics Milán funkcionális szobrával – mely a falu felől nézve is kiemelkedik a tájból – az idő fizikai-, kulturális- és történelmi térkonstellációját testesítette meg.

Rizmayer Péter Erdélyben élő budapesti festőművész érzékeny és magányos performanszot hajtott végre a falu melletti erdőben rejtőző elhagyott temetőben két általa faragott fa haranggal, a lét és jelenlét, az idő és tér keresztmetszetében a művészet talán legeredendőbb és legfontosabb szerepét betöltve. A folyamatról készült videó a mű végső változata.

Rizmayer Péter

A létrejött művek vagy azok dokumentációja, együtt a NAP Műhely Bikfalvi Kulturális Központban őrzött archívumával, egy kortárs művészeti gyűjtemény és kiállítás alapját képezik, és egyben fontos láncszemei az erdélyi tájra és kultúrára reflektáló természetművészetnek.

Péter Alpár, Várallyay Réka

XVI. NEMZETKÖZI VELENCEI-TAVI SYMPOSION – RÉTEGEZŐDÉSEK

2022. augusztus 16., Velence, Úttörő sziget

„Avoiding the unmanageable, managing the unavoidable”

„Elkerülni a kezelhetetlent, és kezelni az elkerülhetetlent”

John Schellnhuber 2006

Résztevő művészek:

Azúr Kinga, Czap Gábor, Azúr Kinga, Colin Foster, Dóra Attila, Gáspár Kiara, Freund Éva, Gáts Tibor, Kontúr Balázs, Kalmár János, Kontúr Balázs, Kövics Milán, Módra Bettina, Palásti Kristóf, Papp Hajnal, Péter Ágnes, Sara Berti, Szanyi Borbála

Előadók: a részttevő művészek (19) és a meghívott szakemberek.

Jolánkai Márton, egyetemi tanár, az MTA doktora, Magyar Tudományos Akadémia

Gondolatok a klímaváltozásról és mit tehetünk mi...

Temesi Mihály Tófelügyelő KDTV

A Velencei-tó aktuális állapotáról tájékoztatta résztvevőket.

DÓRA ATTIILA ZENESZERZŐ MEGNYITÓ BESZÉDÉBŐL RÉSZLETEK:

A természetművészeti alkotótelepet Péter Ágnes Munkácsy-díjas szobrászművész, a Symposion Alapítvány elnöke hívta életre 2006-ban.

Azúr Kinga

Colin Foster

Gáspár Klára

Előzményként meg kell említenünk Constantin Brancusit, aki alkotásait egy park természetes környezetében helyezte el, ellentétben a köztéri szobrok felállításának addigi gyakorlatával, időbeli párhuzamot vonva pedig sok hasonlóságot fedezhetünk
142 fel az angol Centre for Contemporary Art and Natural World, a koreai GNAP (Global Nomadic Art Project) és YATOO, a japán Kuroda Mineo munkásságában, az erdélyi AnnArt Performance

Gáts Tibor

Kalmár János

fesztivál tárgyi lenyomataiban, vagy itthon a noszvaji barlanglakásokban készült alkotásokat szemlélve.

Jellemző mindegyikre, hogy a mű és a környezete egyszerre van jelen, Egyik sem értelmezhető a másik nélkül. ...

A sziget, (mint projektált illuzórikus tér) szakrális-e? Önvalójában nem. Különös, nyugtalanító hely, mint Tarkovszkij zónája a Stalkerben. A természet újra meg újra birtokba veszi, s korrodálja az alkotásokat. De az itt alkotott művek révén mégis

Kontúr Balázs

Módra Bettina

szakrális térré válik. Ezen alkotások fizikai valójukban rövidebb életűek, mint elmúlt korok festményei, de szellemük és ideáik
144 révén éppoly örökkévalóak. Nem a mainstream piac körforgásába vágyakoznak, hanem a létrehozó alkotói aktus révén hidat képeznek az égi s a földi közt. John Cage-re utalva mondhatjuk,

Palásti Kristóf

ezek a kortárs alkotások nem a múlt vagy a jövő kivetítései, hanem most vannak velünk jelen, pontosan ebben a pillanatban.

Azonosíthatjuk e műveket a buddhista hagyomány ‘termái’-ként, mely szó jelentése ‘rejtett kincs’, mely egyszer felbukkan az örök tudatfolyamból, megmutatkozik egy hosszú pillanatra, hogy láthatóvá tegye és védelmezze a szellemi tradíciót. Időt kell hagynunk a szemlélésükre, hogy hathassanak ránk. Nem a gondolatainkra, hanem az érzéseinkre. Mert az érzés mindig az első, azzal vagyok jelen a mostban, a gondolat csak utólagos projektálása annak, amit látni vélek. S kíváncsi vagyok, a szemlélő eljuthat-e azon létállapotig, hogy magát nem szembenállónak látja

Papp Hajnal

Péter Ágnes

a művekkel, hanem felfedezi közös egységüket. Merleau-Ponty meglátása - „A megtestesült lélek helyzete éppen az idegen pillantásban mérettetik meg és előtte igazolódik, hasonló testet öltött lelkek által megfigyelve válik igazgá, s ebben az egyedi helyzetében képes megérezni mások hiányát és szükségét.” - tágítható

146 e élők és holtak viszonyára? Nemcsak én nézem a művet, az azt alkotó szellem is néz engem. Eme látszólagos különbözőségünk elválaszt, vagy összeköt?

Sara Berti

Merre vezet az utunk? A releváns kérdés a következő: magamra ismerhetek-e egy olyan képi megnyilvánulásban, amiben az arra vonatkozó, létrehozására irányuló aktusra vonatkozó kérdést fel sem tettem magamnak?

Tudjuk, hogy a szakrális hagyományban a szentélybe csak a kiválasztottak léphettek be. Az itt kiállított műveknek nincsenek sem térbeli sem relevancia szerinti elhelyezkedésük. Bárhonon indulhatunk, bármely két mű hat a másikra, s egymást erősítik. S hogy minket is? A látogatókra bízunk ezen élmény tapasztalatát...

KARSAI GÁBOR FILOZÓFUS:

Úgy vélem, az «ökológiai gondolkodás» közvetlenül abból a mély intuíciónak fakad, hogy a természet és az ember világa – a 17. századtól kialakuló és jelenleg is uralkodni látszó «modern» felfogással ellentétben – nem választható szét, hanem ugyanazon alapelvek szerint, egymással kölcsönös összefüggésben működnek, sőt, hogy végső soron egyetlen valóság két, a modernitásban mesterségesen „világokká” elkülönített aspektusát alkotják pusztán. Ha ez az intuíció helyes, akkor azzal a kihívással kell szembenéznünk, hogy eljövendő filozófiai és tudományos nézeteink, hétköznapi tevékenységeink mind a természetnek, mind az embernek igazságot szolgáltatassanak. Az embernek azzal, hogy a természet leírásából nem iktatjuk ki a szubjektív „emberi” tartalmakat (a természet „emberi”, azaz szubjektív), a természetnek pedig azzal, hogy nem emeljük ki magunkat belőle, nem

Szanyi Borbála

különítjük el a mi világunktól, hanem a „két valóság”-ot töretlen kontinuitásban értelmezzük (az ember „természeti”). Ez egyben azt is jelenti, hogy elutasítjuk és felszámoljuk a történeti ember természettel szemben gyakorolt méltánytalan magatartását, gyakorlati tevékenységét, valamint a mögötte meghúzódó elveket, eszméket és absztrakciókat.

Egyre tudatosabb a kapcsolat a természet, a művészek és a természetművészet között.

Hatása programunknak messze vezet, egyre távolnak a kapcsolataink is Sepsiszentgyörgyre és Máramarosszigetre.

Az alkotók munkáiból most is közel 100 kiállításra kész kép született. 2023. január 28-án 17 órakor nyílik a Bartók 1 Galériában a Symposium kiállítása.

Szorosabbá vált a kapcsolatunk a művészeti doktori iskolával Pécsen és Budapesten is.

Támogatók: NKA, MMA, Velence város

Péter Ágnes

Munkácsy-díjas képzőművész
Symposium Alapítvány elnök
A Nemzetközi Velencei-tavi
Symposium művészeti vezetője

**FIATAL IPARMŰVÉSZEK
STÚDIÓJA EGYESÜLET**

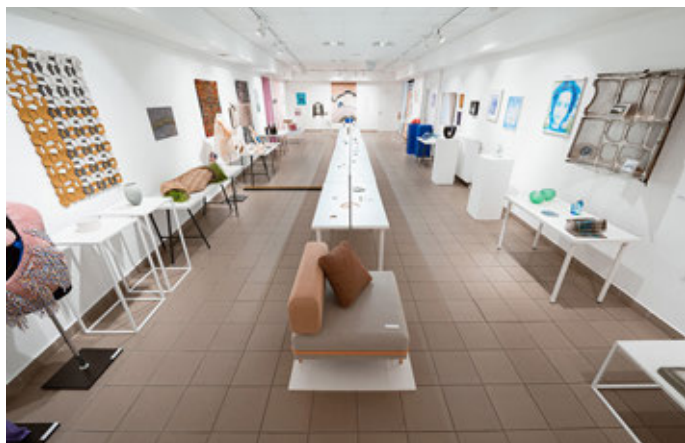
FISE40 B32

*A Fiatal Iparművészek Stúdiója Egyesület
40 éves jubileumi kiállítása a B32 Galériában*

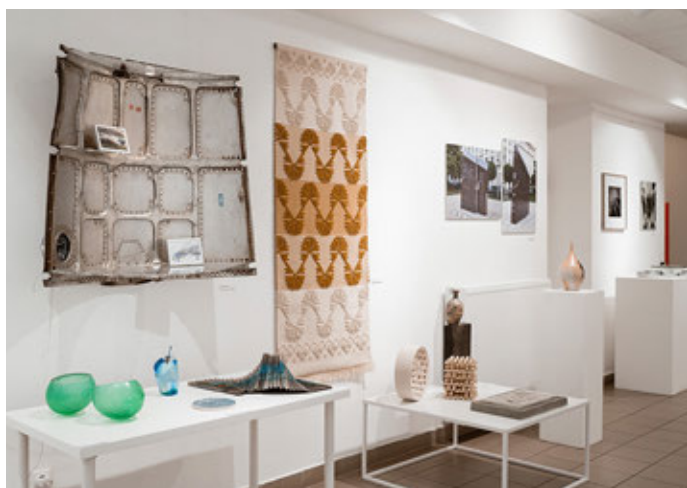
Az ebben az évben megalakulásának 40. évfordulóját ünneplő iparművészeket tömörítő szervezet elsődlegesen pályakezdés megsegítése célból alakult. Az alapítók szándéka szerint egy ilyen önszerveződő egyesület segíthet a pályán elinduló fiatal alkotóknak, megelőzi az elszigetelődést, segíti az együttműködést, az információáramlást. Az alkotómunka fellendítésén túl a kezdetektől fontos volt az eredmények széles körű bemutatása, a friss iparművészeti alkotások és a közönség találkozásának elő-

segítése. Az egyre gyarapodó tagság és munkáik ismertetésére igényes, ragyogó képanyaggal ellátott katalógusokat jelentettek meg, de egy percre sem vették szem elől, hogy az iparművészeti alkotásokat a maguk valójában kell bemutatni. Így már a kezdetektől nagyszabású, minden műfajt felmutató tárlatokat szervezett az akkor még FIS-nek nevezett stúdió. Számtalan budapesti, vidéki és külföldi esemény jelzi a sikeres működést. Az önálló, Kálmán Imre utcai Galéria megnyitásától kezdve ritkultak az átfogó kiállítások, hiszen az egyes alkotók, alkotócsoportok folyamatos lehetőséget kaptak az új kollekciók, az eredmények bemutatására. A nagy átfogó megjelenések az utóbbi évtizedekben öt évente, változatos rangos helyszíneken követték

egymást. A fiatal iparművészeket befogadta már az Ernst Múzeum, a Csók István Galéria, a Vigadó, a Vendéglátóipari Múzeum és az Iparművészeti Múzeum. Ebben az évben a B32 Galéria és Kultúrtér holt a helyszíne a Budapest Design Week program sorozatába illesztett FISE40 című jubileumi kiállításnak és divatbemutatónak.

Az összetett szervező munkát igénylő projektet az Egyesület vezetősége irányította. A hónapokkal korábban közzétett felhívásra várták a fényképes jelentkezéseket, melyek közül, mint kurátori testület választották ki a személyenként kiállításra kerülő munkákat. A műfajok szerinti csoportosítás szinte fel sem merült, a kezdetektől egy változatos, a színek és formák által vezetett világ kialakítása volt a cél. A nyár folyamán megkezdődött a tervezés, az alkotások csoportosítása a térbeli helyzetük meghatározása. Természetesen meghatározó volt rendezés hete, ahol a beérkezett munkák megtalálták végleges pozíciójukat.

A 180 egyesületi tag két teremben mutathatta be az iparművészet minden területét megjelenítő nagyszerű munkáját; a műfajok a következők szerint oszlottak meg: belsőépítészeti, fotó, grafika, ipari forma, öltözék, ötvös, szilikát, textil.

A nagyszabású ünnepi kiállítás nem csupán szép tárgyak | **153** prezentációja volt, hanem egy közösségben érlelt önmeghatározás is. A FISE tagságának válasza a kortárs magyar iparművészet

előtt álló feladatokra. Egyszerre mutatja be az egyéni teljesítményeket, a korosztály művészi színvonalát és az Egyesület szakmai rangját. A FISE sikerének titka, hogy a tagok között számos – a kortárs design élvonalába tartozó, nemzetközi szinten is kimagasló munkákkal rendelkező – alkotó van, akik nem csak az egyesület életében való jelenlétükkel növelik a FISE presztízsét, hanem aktívan részt is vesznek annak működtetésében.

A FISE40 kiállítás bezárt ugyan, de érdemes figyelemmel kísérni a FISE tevékenységét, a belvárosi galériájának programját.

Mascher Róbert

DLA,

Ferenczy Noémi-díjas formatervező

**KAPOS ART
KÉPZŐ- ÉS
IPARMŰVÉSZETI
EGYESÜLET**

KAPOS ART DOKUMENTA

HARMINC ÉVES A KAPOS ART EGYESÜLET

*Megnyitó beszéd, Kaposvár, Vaszary Képtár
2021. június 17–24.*

Először is szeretném megköszönni a meghívást, s azt, hogy ismét eljöhettek Kaposvárra, amely város – bármily meglepő is – a szívemhez közelebb áll, mint Budapest, ahol születtem és ahol élek. Néhány éve még a hatodik kerületben laktam, amikor felkeresett egy riporter, aki azt kérte, hogy beszéljek a kerületnek egy olyan helyszínéről, ami érzelmileg is megérint. Őszintén magamba tekintve rájöttem, hogy nincs ilyen. Végül az épülete miatt a Nyugati pályaudvart neveztem meg, de utólag rá kellett jönnöm, hogy ez éppen az elvagyódásomat szimbolizálta. Ugyanakkor, ha feltennék nekem ezt a kérdést az egész országra vonatkoztatva, akkor a hortobágyi pusztát, a Hajdúságot és Kaposvárt, illetve „Somogyországot” nevezném meg. Előbbivel madarászútjaim során, illetve művésztelepeken való részvételem révén ismerkedtem meg, s utóbbinak is lehetne ez a magyarázata, de valójában az, hogy kilenc éves koromig itt, Kaposváron töltöttem a nyaraimat a nagyszüleimnél. Engedjék meg nekem tehát azt, hogy először is a genius lociról, a hely szelleméről, meg régimúlt időkről szóljak, hisz a hozzám hasonló vénemberek már szívesen kalandoznak el a múltban! Édesanyámmal Budapestről hosszú-hosszú „fapados” vonatozással jöttünk ide, ebbe az akkor még álmos kisvárosba, s számomra mindig óriási élmény volt, ha megérkezésünk után beültünk a pályaudvaron a „restibe”, aztán a pályaudvarral szemközt lévő „böcsületsüllyesztőből” kilépett nagyapám öccse, aki egy akkori, igen szép, nagy Kossuth Lajos portréjával ékeskedő ötforintost illesztett monokliként a szemgödrébe, s miután kikérdezett magaviseletemről, nekem adta azt. Nagy pénz volt az akkor egy gyereknek.

Aztán akkor újra üdvözölhettem azt a bronzba mintázott, izmos férfit, aki egy lábába kapaszkodó, kutya nagyságú orosz lányt szándékozott pusztá kézzel agyonverni. Erről később még a somogyi, úgynevezett „rosseb ezred” is eszembe jutott, aminek a harcosai az első világháborúban még lóháton, fokossal a kezükben rohantak az ellenségre.

De ott volt még az ékszerdoboz szépségű Csiky Gergely
 156 | Színház is, meg a mögötte lévő park a jó illatú hársfaival és kocsányos tölgyeivel, ahol gyakorlatilag az egész akkori nyaraimat töltöttem. Később, immár felnőtt férfiként, több éven át lehettem

Ponyiczki Szilvia

a művészeti vezetője egy nagybajomi alkotótábornak, ahol olyan emberekkel is találkoztam, akiket én az egykori híres somogyi betyárok örökösének tekintettem, mert minden korlátozásnak ellenszegültek, s én is magamra ismerhettem bennük.

Tanulmányozva a magyar népművészetet, megtudtam, hogy ezen a tájon készültek a legcifrább szűrők, aminek oka éppen a tiltás, mert nem volt igazán valamire való legény az, aki nem hordott hatóságilag tiltott széles karimájú kalapot és cifraszűrt. Egy korabeli feljelentés szavait idézve: „veres posztóval halmozott szűrők vállába.”

Aztán jóval később – ugyancsak egy művésztelep jóvoltából – megismerkedtem a somogyfajszai Kund kastéllyal és környékével, Belső-Somoggal is, amelynek erdei lenyúlnak egészen a Drávaig, s ahol nyaranta meg ősszel bőven terem a „galambica”, a rókaomba és a vargánya, ahol dámszarvasok barcognak, és az erdők mélyén rejtőző tavakon vízimadarak tanyáznak, a kiszáradt fákon pedig réti sasok őrködnek.

Elképzeltém azokat az egykor itt élt kanászokat is, akik télen-nyáron ezekben az erdőségekben makkoltatták csürhéjukat, s akikről borzongva emlékeztek meg a külföldről jött utazók. Leírták ugyanis, hogy ezek a hónapokig szabad ég alatt élő, viharokkal, vadállatokkal és tolvajokkal küzdő vademberek harminc, vagy akár ötven méterről is halálos biztonsággal találták el baltájukkal a vaddisznót, vagy a megsütni kívánt szelíd disznót, máskor meg gyönyörű, spanyolviasz berakással cifrázott tükrösöket faragtak, amiben pödrött bajuszukat igazították.

Meglátogattam Berzsenyi Dánielnek „a niklai remetének” a kúriáját, akiről Hamvas Béla azt írta, hogy elképzei őt, amint ebéd után, hóna alatt kedvenc Horatiusával a méhesbe ballag. Mert Hamvas Béla Az öt génusz című művében talán erről a régióról írt a legnagyobb megértéssel, sőt szeretettel. Például így: „A fény az embert is átsugározza, a dolgokba is bevilágít, és a gyümölcs íze is világosabb. Délnyugat erről az oldottságról ismerhető fel. Seholy semmi túlzás, izzasztó erő kifejtés. Ez az oldottság a tájban, az emberben, a dolgokban, a közösségben, a beszédben, a mozgásban. Nem mintha az élet itt könnyebb lenne, de nagyobb távlata van, mint ahogy Szophoklészben messzebb látni, mint Shakespeare-ben.”

Ő, amikor Somló szőlejeről, a Szent György-hegyi borról, a fűgéről, Kisfaludy Sándorról, Berzsenyi Dánielről és Zrínyi Miklósról, egyszerűen erről a „délnyugati sarokról” s benne „Somogyországról” szól, végül leszögezi: „Az egész országban ez az egyetlen hely, ahol az ember tudja, hogy az élet akkor magasrendű, ha művészi”.

Talán ezért érzem magam én is „Somogyország” honpolgárának.

Hamvas Béla tehát a fent említett genius locinak, azaz a hely szellemének meghatározó voltára utal, amit egykor némi lenézőssel provincializmusnak ítélték a művészeti élet megmondó emberei. Itt szükségesnek tartom tisztázni, hogy mit is értünk a provinciális kifejezés alatt. A latin eredetű szó, a provincia, a római birodalom által meghódított és leigázott területeket, tartományokat jelölte, amelyeket helytartók kormányoztak. Mai, átvitt értelmében a kifejezés elmaradottságot, vidékiességet, a szélesebb szellemi látókör hiányát, illetve azt a szűklátókörűséget jelöli, ami leszakítani igyekszik a részét az egészből. A kifejezést egyébként elsősorban a művészet bizonyos szegmenseire alkalmazzák.

Pilinszky János a Csönd és közelség című füveskönyvében ezzel kapcsolatban ezt írja: „Kétféleképpen lehet provinciálisnak lenni; egyrészt, hogy menekülök előle, másrészt, hogy beleásom magam. ... Ha valami tényleg az erényem, akkor azt én nem fordítom senki ellen. Hát elég, ha erényem. Ez olyan, minthogy egy szép nő miért gyűlölje a csúnyákat?”

És hol van hát kultúránk mai Rómája? Budapesten? Vagy netán Brüsszelben? Moszkvában? New Yorkban? Pekingben? Sehoh! Egy hely sajátos kultúrájának egyedüli megtartói, meghatározói és letéteményesei azok az emberek, akik ott élnek. Éppen úgy, ahogy a magyar nemzet rejtélyes eredete, ezer éves államisága és egyedülálló nyelve okán magában áll itt, Európa közepén, de ettől még kulturális tekintetben nem vagyunk ab ovo elmaradott, szűklátókörű tahók. Sőt! Igaz, hogy ezt sokszor el akarták

Vörös András

Rónai Gábor

hitetni velünk, s hazánkat idegen hatalmak többször is provinciává tették, de mindig leráztuk magunkról a politikai és kulturális igát, s újra tudtuk élesztetni azt a magyar szellemet, aminek létezésében még honfitársaink közül is sokan kételkednek.

Néhány éve hallottam egy nálam jóval fiatalabb képzőművész előadását arról, hogy miként vezethet az út ahhoz, hogy valaki „nagy művésszé” váljék. Ezen az előadáson némi megdöbbenéssel hallottam, hogy elsősorban is a képzőművészeti globalizáció magasztos eszméjéhez kell igazodni, ami azt jelenti, hogy egy képzőművésznek a nemzetközi trendek ismeretével felfegyverkezve, otthonosan kell mozogni a világban. Ennek első lépése pedig az, hogy egy jól menedzselt magángaléria jelenítse meg az illető alkotót a nagy képzőművészeti vásárokon (jól figyeljünk oda a „vásár” kifejezésre, ami a legkisebb mértékig sem utal holmi kulturális akármire!), s ahol a vásárlási (amúgy; manipulált) listák alapján hajszálpontosan megállapítható, hogy ki mennyit ér.

Megvallom, hogy én – amikor annyi idős voltam, mint az előadó – még úgy gondoltam; egy képzőművész csak a folyamatos manuális munka, a szakmai önképzés és a nagy koncentrátságot igénylő benső figyelem és fegyelem révén válhat csak lassanként megkerülhetetlen szereplőjévé annak a kultúrának, amelyben él.

Akkoriban még olyan elavult eszmék jártak a fejemben, hogy fentiekhez képest a művek eladhatóságának szempontja – bármiféle, akár nemzetközi – „vásárokon” csak sokadlagos tényező lehet, s elképzelhetetlen volt a számomra, hogy lesz idő, amikor majd művészetünk minőségét a nemzetközi pénzüpiaci ízlése határozza meg.

Földi Péter festőművész is valami olyasmit ír le egy önvalomásszerű írásában, ami az én gondolatmenetemmel egybevág: „Számomra a szülőfalu az etalon a világhoz. Ehhez azonban meg kell érteni az itteni tárgyak, motívumok összes jelentését, és akkor ez a festészet is időszerűvé, korszerűvé válik... Képeimet mindig az élmény, a valóság hívja életre, ha a kép jó, vizuális nyelve rokonítható a népművészetrel, a képi tartalmak igazsága pedig az élmény aktualitásától függetlenül bármikor előhívható...”

Ugyanakkor tudom, hogy a képzőművészetben is folyamatosan zajlik az a progresszióknak mondott, állandó rombolással járó permanens forradalom, ami a világ újraalkotását (és nem pusztán megújítását!) célozza, és tűzi zászlajára. Mert ebben a szép, új világban (lásd: A. Huxley) úgy kell hinnünk, hogy minden új jobb, mint a régi, és a holnap sokkal jobb lesz, mint a tegnapi, vagy a mai nap.

Ezt a serdülőkori izgágaságra hajazó szemléletet és magatartást Jonah Goldberg a Liberálfasizmus című könyvében a status quo iránti „ádáz közönnyel”, az unalommal és a türelmetlenséggel magyarázza, ami a „halandónak” nevezett Nyugat kultúrájára jellemző. Arra a Nyugatra, amelynek kulturális kínálatára egykor ájult tisztelettel néztünk, miközben magunk sem vettük észre, hogy kissé lemaradt és provinciálisnak mondott magyar kultúra ehhez képest milyen csodálatosan és egyedülálló módon gazdag, sokarcú és színes.

Ismét Pilinszkyt idézem ezzel kapcsolatban, aki fent említett művében ezt írja: „A mi kultúránk és a nyugati kultúra között bizonyos értelemben oly áthidalhatatlan a különbség, mint egy szanatórium betegeinek gondja és a névtelenül elhulló állatok haláltusája között. Mit akarok ezzel mondani? Elsősorban talán

Pató Károly

azt, hogy a mi kultúránknak tökéletesen más a nehézkedése, az alapja és a kerete. Nálunk még él az úgynevezett népművészet, vagy ha kihalt is, egy friss temető erejével hatol tovább.” Soly-
már István művészettörténész már a fél évszázaddal ezelőtt meg-
jelent Mai magyar rajzművészet című kötet előszavában leírja:
„Az a kérdés, hogy a nagy művészeti centrumoktól távol lehetsé-
ges-e kiemelkedő alkotást létrehozni, létezhetnek-e századunk-
ban a művészet nemzeti iskolái?” Most, a XXI. század elején már
megválaszolhatjuk e kérdését azzal, hogy a nemzeti sajátosságok
éltető ereje él, és kultúránkban a legfontosabb megújító erő.

Somogyfajszon, a Tömösváry Tibor által Szent Ligetnek
nevezett helyen áll egy óriási tölgyfa, ami uralja a környéket,
s amiről Pauer Gyula páratlan érzékenységgel készített egy gra-
fikát, amin a fa lombozata Nagy-Magyarországot formázza. Ez
alatt a fa alatt mindig kellemesebb a hőmérséklet, mint a környe-
zetében. Télen melegebb van, míg nyáron hűvösebb. Ez akár élő
szimbóluma is lehetne annak a provincializmusként ledegradált
helyi erőnek, a genius locinak, ami harminc éve élteti azt a Kapos
ART Egyesületet, ami nem csak azért foglal el különleges helyet
a kortárs magyar képzőművészeti életben, mert elsőként indult
el az egyesületté szerveződés göröngyös útján, hanem azért is,
mert páratlanul érdekes kiállításokkal – amilyen például a gro-
teszk – hívta fel magára a figyelmet. Akár még maga a csak vir-
tuálisan létező impérium is tanulhatna tőle.

Isten, de az önkormányzat, sőt a magyar kultúra egésze

„SZIGETVÁR KULCSA”

*A Kapos ART Nemzetközi Művésztelepének
kiállítása, Yunus Emre Török
Kulturális Intézet, Budapest,
2022. február 23. – március 18.*

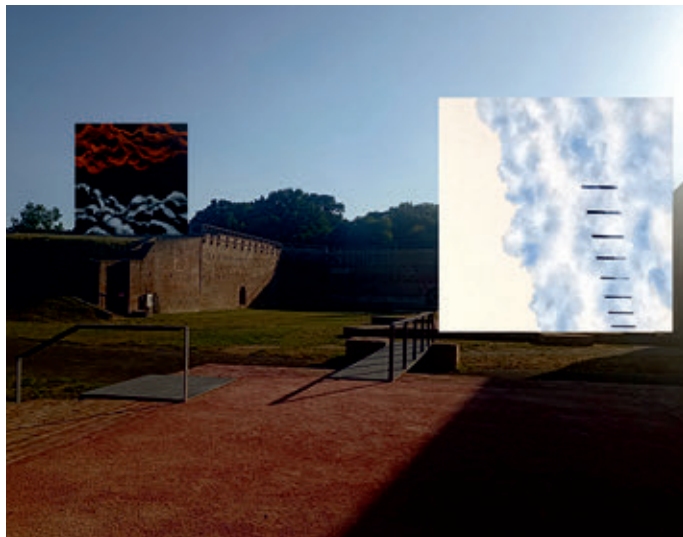
„Óriási megtiszteltetésnek tartom, hogy Budapesten a Yunus Emre Intézetben művészeti kiállítást rendezhetünk egy olyan nemzetközi művésztelepnek, amelynek Szigetvár biztosít több éve már helyszínt.

Halmos Klára és Vörös András lelkesedése, a képzőművészet iránti alázata elismerésre méltó, évről-évre egy remek alkotói csapatot hoznak oda városunkba. Ez jó nekik is, hiszen történelmi környezetben alkothatnak, gondolok itt a szigetvári várban lévő dzsámiban, a várban a vár környékén, és a Sóházban.

Azon kívül, hogy vigyázunk arra, hogy pozitív élményekkel távozzanak Zrínyi Miklós városából, termékeny és hatékony munka folyik évről, évre, hiszen mind a hazai, mind a külföldi művészek nagy kedvvel alkotnak az előbb felsorolt helyszíneken és elmondásuk szerint szívesen térnek vissza évről évre városunkba.”

Dr. Vass Péter

polgármester úr megnyitó beszéde (részlet)

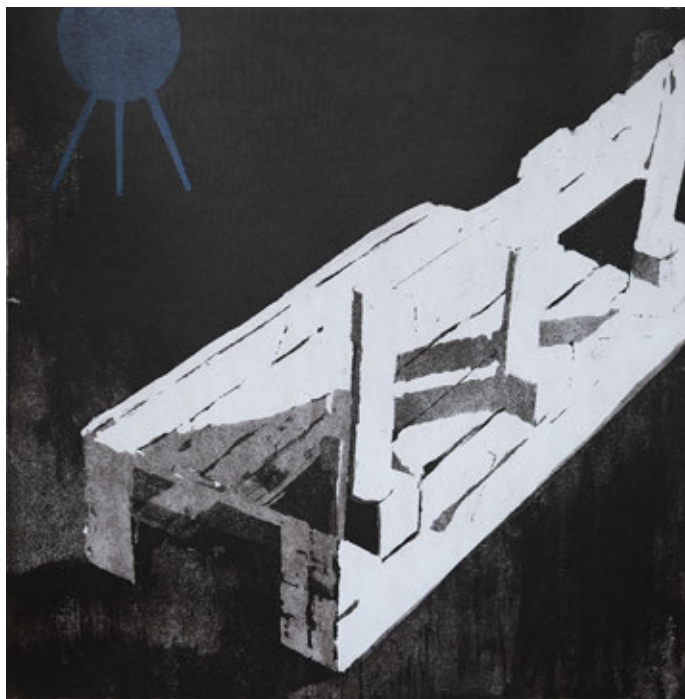

Halmos Klára

Szigetvár inspiráló, nagy történelmi múltú környezete 2019 óta immár négy alkalommal adott otthont a művésztelepnek. Maga a művésztelepi tevékenység, közösség viszont jóval nagyobb múltra tekint vissza – más helyszínen, Barcson már 1991 óta szervezett alkotótelepeket a Barcsi Nemzetközi Művésztelepért Alapítvány, mely elődje a mostani Dél-dunántúli Nemzetközi Művésztelepért Alapítványnak.

A 32 éves művésztelepi tevékenység kezdete a Kapos ART Egyesület nevéhez fűződik, mely 1997-ben hozott létre Alapítványt a művésztelep fennmaradásának biztosítására.

Az Alapítvány célja: alkotó, inspiráló közeget, párbeszédet teremteni a helyi és külföldi művészek között, a fiatal művészek támogatása, kapcsolatok erősítése és ápolása (többek között a külföldi testvérvárosokkal és az ottani művészközösségekkel), kiállítások szervezése itthon és külföldön (pl. Erdély-Románia, **164** Olsztyn-Lengyelország, Bath-Anglia), valamint külföldi művészek fogadása és magyar művészek delegálása külföldi művészközösségekbe, tapasztalatcsere.

Jónás Péter

Szigetvár a magyar (és közép-európai) nemzeti és történelmi tudat szimbolikus helye. Maga az egész város egy élő emlékezeti jel.

Szigetvár, Zrínyi és Szulejmán szultán: Zrínyi Miklós, a Szigetvárért életét feláldozó legendás hírű várkapitány 1566-ban az I. Szulejmán szultán által vezetett, hozzávetőleg ötvenezer fős sereggel szemben közel egy hónapon át védte Szigetvárt hősiesszen, ám végül maradék seregével a belső várba szorult. Ekkor a vár feladása helyett katonái élén szeptember 7-én kitört, és hősi halált halt („Zrínyi kirohanása”). Az ostromló törökök hadvezére, I. Szulejmán szultán szintén ugyanazon a napon hunyt el a türbeki sátrában. Dédunokája, Gróf Zrínyi Miklós költő és hadvezér „Szigeti veszedelem” című művében állított méltó emléket az eseménynek. 1994 óta Szigetváron török-magyar emlékpark is áll, benne a két nagy hadvezér, Szulejmán és Zrínyi emlékművével.

Az alkotótelep tehát ilyen neves történelmi helyszíneken működik, a művésztelep megvalósításához a Szigetvári Polgármesteri Hivatal ad segítséget. **165**

Az alkotómunka helyszínei a Vármúzeum épülete, a Dzsámi, a Várudvar, valamint a Sóház Galéria.

Az Alapítvány kiállításokat szervez a művésztelepen készült alkotásokból minden művésztelep záróeseményeként a Sóház Galériában, valamint később hazai és külföldi helyszíneken (Kaposvár, Baja, Pécs, Budapest, Kolozsvár, Nagyvárad, Olsztyn, Bath stb.). A művésztelepen résztvevő művészek által felajánlott művekből létrejött az évek során egy jelentős Művésztelepi Gyűjtemény is, amely áttekintést nyújt az immár 30 éves alkotómunkából.

A művésztelep profilja a festészet, valamint a sokszorosított grafikai eljárások, melyhez felszerelt műhelyek adnak háttérrel az alkotáshoz pl. rézkarc- és szita műhely, valamint számítógépes grafikai, és legújabbban 3D-nyomtató műhely is.

Vörös András

Pálkás Mariann

A műhelyeket képzett szakemberek irányítják:

Művésztelep vezető – Halmos Klára grafikusművész
Művészeti vezető/Festő műhely – Vörös András festőművész
Szita műhely vezető – Lendvai Péter Gergely grafikusművész
Rézkarca műhely vezető – Jónás Péter grafikusművész
Számítógépes grafika és 3D nyomtató műhely – Bálint Szilárd
animátor

Alapítvány a Dél-dunántúli Nemzetközi Művésztelepért

Székhely: 7400 Zselickislak, Kossuth u. 21.

Levelezési cím: 7400 Kaposvár, Toldi M. u. 7.

Mob.: +36 20/ 936 7316, +36 20/ 983 9685

E-mail: hkara07@gmail.com

Honlap: www.barcsart.hu, www.kaposart.hu

11. GROTESZK TRIENNÁLÉ

*Nemzetközi Képző-és Iparművészeti Kiállítás
a Kapos ART szervezésében*

Műcsarnok, Budapest

2022. július 13. – augusztus 28.

Vaszary Képtár, Kaposvár,

2022. szeptember 16. – október 15.

Kacagtató és ijesztő

A képzőművészet és az irodalom megjelenítő ereje nagyon eltérő, ha egy humoros, vagy komikus írást olvasunk, képzelőerőnk működésbe lép, de a vidámságot, a derűt, a nevetést inkább a szóbeli fordulatok adják, bármennyire is plasztikus a leírás. „Uram a késemért jöttem. Hol hagyta? Valami matrózban” - ez elegendő

Fecsó Szilárd

Kovács Péter Balázs

Szepesi Dóra Anna

készlet a nevetésre, ha majd a kés leírását is olvassuk, elképzelhetjük a szituáció tragikusan mulatságos voltát, mégsem tűnik elő a képi humor. Persze ugyanez képregényben (Korcsmáros Pál rajzi előadásában) már többletet ad, és természetesen irányítja is
170 fantáziánkat. Egy furcsán szatirikus festmény, egy groteszk rajz épp ellenkezőleg, a szokatlan, meghökkentő képi, tárgyi együtt hatások okán válthat ki mosolyt vagy kacagást.

M. Östör Ágota

A Groteszk ábrázolása az ijesztőt a nevetségessel egyesíti, torz jelenséggé változtatja. Ebben a sajátos művészeti megjelenésformában épp a csúf és szép, a kegyetlen és bájos találkozása ad „felhőtlen szórakozást”, élményt. Pedig hát ... a groteszk nem elsősorban szórakoztat. Inkább figyelmeztet, óva int, példát mutat, felvilágosít és néha elrettent. Legalábbis szándéka szerint. Ugyanakkor a néző – most már ugye a képi groteszkről beszélek – tehát a néző ámulatából, első meglepetéséből felocsúdva gyakran nevetésbe, hangos röhögésbe vált. A befogadói magatartás egyik legizgalmasabb mércéje a gúnyrajz, karikatúra, ironikus vagy épp groteszk alkotások által kiváltott reakció.

Muhari Papp Sándor Balázs

A groteszk alkotás mindig valamiért és ugyanakkor ellene is irányul. Kifiguráz, nevetségessé tesz bizonyos eszméket, gondolatokat, jelenségeket, de másrésről – épp az ironia, gúny által – a figyelmet is felhívja ezen dolgokra. Vagy épp az anomáliákra.

A groteszk ugyanakkor játékos, ha nincs benne játékoság, üres karikatúrává, vagy gúnyrajzzá, esetleg ízléstelen viccelődéssé válik. A játék, tudjuk – nagyon komoly dolog.

*„Játszom ennen-életemmel,
bűvöcskázom minden árnyal,
a padlóssal, a szobákkal,
a fényvel, mely tovaszárnyal,
a tükörrel fény hajítok”*

– írja Kosztolányi, s lám mindenfajta játék, játékoság fontos
172 | része lehet a groteszk ábrázolásnak.

E kiállításon rengeteg fajtáját láthatjuk a groteszkeknek. A torzult-torzított arcképtől a sejtelmesen buja tárgy-utalásokon át

Farkas L. Zsuzsa

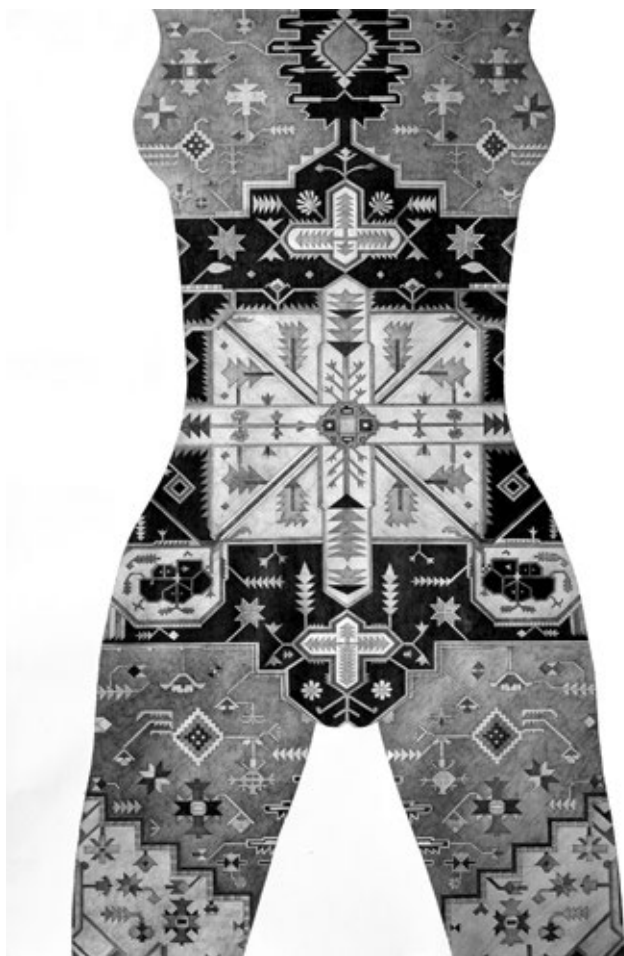
a fotó, a film segítségével bemutatott és/vagy összemontírozott meglepő képi fordulatokig.

A világ egyre tágabb, benne felfedezni a meghökkentő, szórakoztató vagy bírálható valóságreszleteket egyre könnyebb/nehezebbé válik. Ezt a sokszínűséget és fajtaságot a képzőművészet eszköz- és kifejező rendszere lelkesen követi. Minden ábrázolni érdemes gondolathoz legalább egy tucatnyi kifejezőmód tartozhat. S ez a színesség teszi változatossá, érdekessé, meghökkentően gazdaggá e kiállítást.

Örvendtes, hogy új műfajok és a klasszikus kifejezőmód megújuló technikái egyaránt jelen vannak. Ettől válik a tematizálás fölé emelkedő, sajátos világú, nagy országos tárlattá az idej, immár 11. Grotteszk kiállítás.

Hadd idézzem befejezésül a katalógusban már megfogalmazott szavaimat, hisz éppen ezen anyagot jellemzik a leírtak.

Ennek a szinte végtelen számú megoldási lehetőségnek | **173** következtében olyanná válhat a kiállítás, mint egy hatalmas szellemi piac – egy „brain bar” –, melyből kedvünkre válogathatjuk

Pató Károly

nem csupán kedves művészeink munkáit, de a megközelítéseket, a lehetőségeket, a válaszokat azokra a kérdésekre, melyek minket foglalkoztatnak. Hogyan közelítsünk a politika, az új eszmék, a politikailag korrekt vagy éppen az azt megszüntetni kívánó hétköznapi gondolatokhoz? Az alkotók válaszai, az általuk felsorakoztatott „megoldási lehetőségek”, a stílárís kötöttségek nélküli kitérülkőzés minden kérdést és választ elfogadhatóvá tesz. Lel-
174 künk rajta, mivel értünk egyet, mit fogadunk be és mi zavar meg minket. Ez a Grotészlk szépsége.

Sinkó István

**BELVÁROSI
MŰVÉSZEK
TÁRSASÁGA**

AMPERSAND 2021 LOGO & LOGOTYPE

*Az Ampersand 2021 és 2022 kurátorai:
Fodor Balázs és Kovács Olivér Artúr*

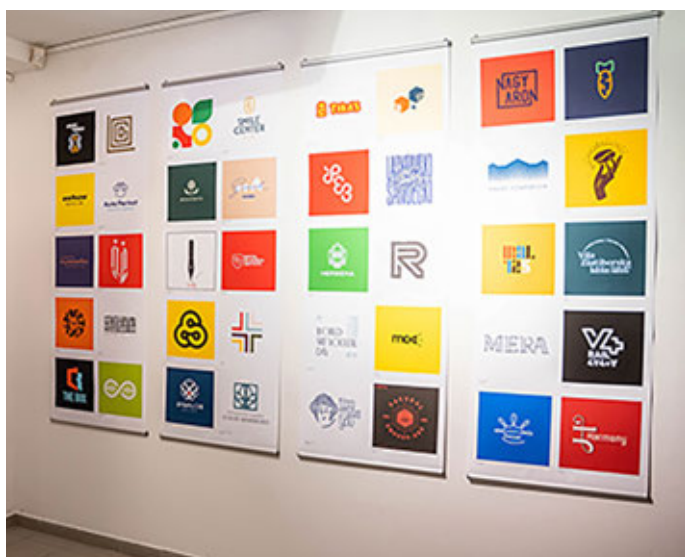
2021-ben rendezett kiállításunkra több száz pályamű érkezett melynek csaknem a fele külföldi pályamű volt. A kiállításra történő jelentkezésre online, e-mailben volt lehetőség melyre ezernél is több alkotó adta be jelentkezési ívét, olyan országokból is amelyek művészeivel kevéssé vagy egyáltalán nem találkozik a magyar közönség.

A kiállításon végül magyar és külföldi jelentkezőből 33 ország 184 alkotója került beválogatásra. Úgy véljük, hogy az itthoni pozitív fogadtatás elsősorban a tárlat nemzetköziségében és szigorú szakmaiságának (tervezőgrafika) köszönhető.

Évről-évre egyre több alkotó adja be munkáit, hogy mind offline (kiállításon és katalógusban) és online (honlapunkon és social media felületeinken) is kiállításra kerüljenek műveik. Kiállításunk kifejezetten a tervezőgrafika tárgykörével foglalkozik, mint ami a leghatékonyabb módja a vizuális kommunikációnak.

Előző három kiállításunk résztvevőire részben számítunk melyek között részt vettek a szakma nagyjai, egyetemi hallgatók is és ezért úgy gondoljuk, hogy kiállításunk szakmai alapjai igen erősek.

ANOMÁLIA

Nádor Galéria, Budapest

2021. október 21. – november 25.

Honnan jövünk? Kik vagyunk? Hová megyünk?

Gauguin 1897

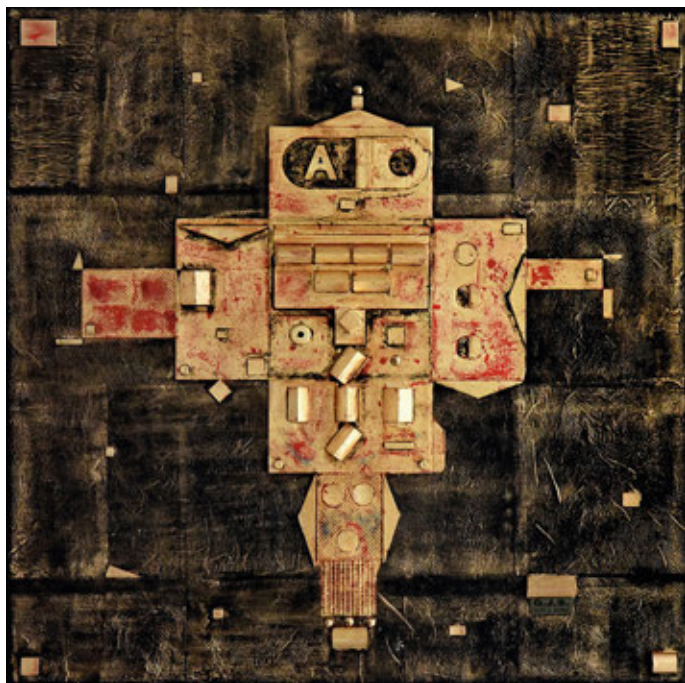
Kiállító művészek:

Alapfy András, Barabás Márton, Baksai József, Baska Balázs, Breznay András, Csurka Eszter, F. Dobi Ágnes, Elekes Károly, F. Farkas Tamás, Fodor Györgyi Szeréna, Füleki Zsuzsa, Guti J. Soma, Harmati Zsófia, Hús Zoltán, Kiss Mihály, Kovács Péter Balázs, Kovács Albert, Lencsés Ida, Maczkó Erzsébet, Mayer Hella, Olajos György, Olivér Artúr, Prutkay Péter, R. Török Mária, Regős István, Rényi Katalin, Réti Ágnes, Sipos Endre, Sor Júlia, Stefanovits Péter, Szirányi István, Szemadám György, Szerényi Gábor, Szotyory László, Tóth Pitya István, Vaja László, Varga Edina, Vásárhelyi Antal, Varga Amár László, Véssey Gábor, Zöld Anikó, Zsombori Erzsébet

Elekes Károly

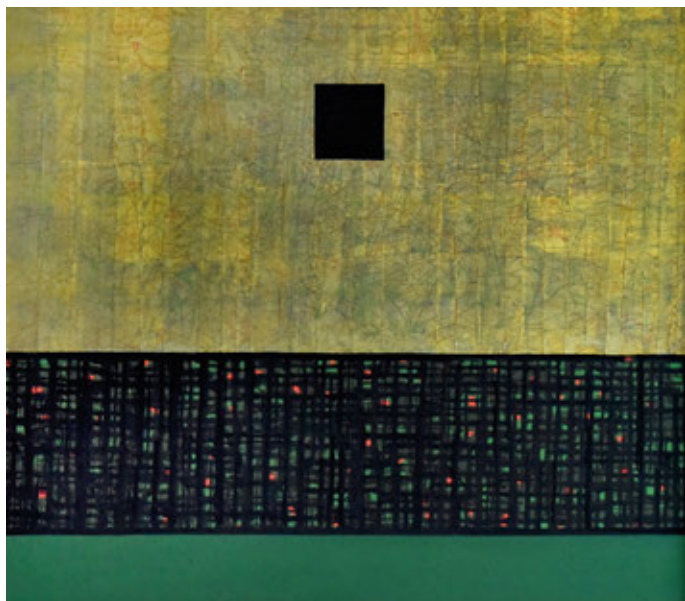
Gúti J. Soma

Lencsés Ida

Érezzük, hogy szinte naponta folyamatosan változik a világunk. A megszokott, megtanult, kialakult dolgok nem úgy vannak pontosan, kiderül hogy másként értelmezhetőek. A kérdések egyre sokasodnak. A föld, a világegyetem, az ember, az idő, a történelem, a művészet kezd egyre gyorsabban átértékelődni. Az összefüggések, a technika rohamos fejlődése könnyebbé teszi a földgolyónk átláthatóságát, jobban látunk, jobban értünk egyszerre mindent. Vagy mégsem.

180 | Az anomáliák mint az érthetetlen tények sokasodnak így részben vagy teljesen nem értjük. Eltérnek a szabályszerűtől, a megszokottól, egyszerűen számunkra értelmezhetetlenek. Rejtélyesek ezek, melyek nem biztos, hogy még a mi életünkben kide-

Kovács Albert

rülnek, de a fantáziánk és kíváncsiságunk működik. A vizuális művészetekben csúcsosodik ki ezeknek a léte és a csodálata. A régészeti eredmények egyre jobban döbbenetnek rá, hogy az építészeti, szobrászati, rajzi ábrák, motívumok, írásbeli megoldások mind időben és térben nem érvényesek a mai technika megoldásaival nem értelmezhetőek, a lézertechnika sem elég hozzá. Súly, méret, szállítás is még titkokat rejt. A történelem előtti időszakok, az elsüllyedt, eltemetett világok, az óriási idő-kor tévedések elgondolkoztatják a mai embert, kik is vagyunk, honnan származunk. A vízözön és a Bibliában megírt egyéb történelmi események a művészet értelmezését is befolyásolja. A mélytengeri létek, a sivatag által eltemetett kultúrák, a fényjelenségek, az azonosítatlan dolgok, az idegenszerű mozgási jelenségek érthetetlen, nehezen kideríthető dolgok miatt egyre jobban érezzük, hogy keveset tudunk vagy csak sejtünk. Az anomáliák sarkalatos pontja a vizuális művészetek és a tudomány szoros összefüggései. Mintha főleg a művészet nyelvén lehetne megállapítani, értelmezni, megfejteni a titkos világot.

A MŰALKOTÁS MINT ANOMÁLIA

A megszokottat, a mindennapi szokványost, a szabályost, a merszerűt mindenütt: a rendhagyó szegélyezi. Előbbi életünk, életben maradásunk elengedhetetlen szükséglete és feltétele, utóbbi inkább a művészet, a tudomány sajátja: egyfajta kockázatvállalás, amelyet a jelenségek komplexitása vált ki.

Az óceán partján, vagy akár a kert végében lenyugvó Nap látványa nem szorul magyarázatra. Az impresszió, az élmény lehetőségét nyújtó tapasztalat, az „intenzitás-pillanat” közvetlenül ragad magával, és nem igénye az értelmezés. De vajon egy

Prutkay Péter

geometrikus vagy akár figurális kép, amely szükségképpen absztrakció és konstrukció – gyakorolhat-e hasonlóan direkt hatást? Utóbbi esetben nem kényszerülünk inkább nyomozásra – a műben és önmagunkban egyaránt –, a tér, a forma, a színviszonylatok vizsgálatára, hogy valamire jussunk: a mű apropóján önmagunkkal, emberi létezésünkkel? Közvetlen és közvetett útvonalak nyílnak meg előttünk, ahogy a képeket szemléljük.

Kötöttebb, ragaszkodó értelmé szerint a tér- vagy tájidegen környezetben megjelenő tárgy: anomália-forrás. Nyilvánvaló és érzéki, szemléletes példája lehet ennek egy a képtérbe állított szék, formakaraktere és színbeli megjelenése, és leginkább provokáló

Szemadám György

tájolása. Elüt környezetétől, idegen test egy langyosan szentimentális közegben. Jelenléte nyilván nem véletlenszerű, hanem az alkotó tudatos döntése nyomán került domináns helyzetbe. Mintegy hibaként, jelezhetné Perneckzy Géza, vagy elidegenítő effektként.

A rendhagyó azonban nem mindig rendkívüli. Egy műalkotás kapcsán a viszonylagos vagy kimagasló esztétikai konszenzus azt mutathatja, hogy remekművel állunk szemben. De miben áll remek volta, miféle hatás nyomán gondoljuk úgy, hogy valami **184** rendkívülivel szembesülünk? És értjük, bizonyosan helyesen ismerjük jelentőségét, és mellettük akár számosan: a kevésbé kiemelkedő művek életünkben betöltött szerepét?

A műalkotás ténszerűség, ugyanakkor anomáliás jegyek gyűjtőmedencéje. Olyan tény, amelyet teljes körűen és végérvényesen mégsem áll módunkban sem értelmezni, sem megmagyarázni. Talán erre is vonatkozik Pilinszky János gyakran idézett Rilke sora, miszerint „Rettenetes, hogy a tényektől nem látjuk a valóságot”.

Amennyiben tágabban értjük az egyébként is terjeszkedésre hajlamos anomália megjelölést, úgy talán az is látható, hogy a művészet maga: anomália. Mert nem természetes, hanem reflektált folyománya életünknek. Az alkotó részéről éppen olyanra, mint a művet értelmező befogadó oldaláról.

Lassan mindenre rálátunk, mindennek a felszínére. És e folyamatot alig felmérhető módon erősítik fel korunk technikai- és kommunikációs viszonyai. De ha kissé megkapargatjuk a felszínt, a látómező beszűkül.

Karteziánus kultúránkban az eszközök adottak, de elégtelenek. Talán ez az anomáliák közül a legáthatóbb. Be kell látnunk, hogy csak így-úgy értünk meg dolgokat, értelmünk mégsem képes lefedni és felfogni világunk és benne emberi létezésünk komplexitását, bonyolultságát, amelynek vetülete a művészet.

Így önhittség azt gondolnunk, hogy valamit is tudunk. Már-mint biztosan. Szókratész kivételes bölcsességgel állítja, hogy nem tud semmit. A nem-tudás az alapja tudásának, s mivel nem tud, hát kérdez. Bizodalma, hogy a jól, helyesen feltett kérdés – még ha távoli vagy akár lehetetlen is válaszhoz érkeznie – értékesebb lehet az esetlegesen megszülető feleletnél.

Egy műalkotás szemlélésének végpontján, az egyenlőségjel túloldalán nincs, mert nem jelezhető végeredmény, megfeleltethetőség. Mert ha a „folyóba” ismét, egy másik időpontban lépünk, talán más következtetésekre jutunk. Így lehetetlen az alkotással adekvát és teljes megközelítés egyetlen időpontban, és talán még az egymást követő időpontok sorozatában sem lehetséges.

Micsoda anomália – micsoda kiszolgáltatottság! Hogy végérvényesen nem tudhatjuk, amit tudhatnánk, így mind újra neki kell rugaszkodnunk, hogy valamire jussunk. A művészettel, amely maga a megtestesült anomália – legalábbis annak tűnik, amennyiben szeretnénk valamelyest megérezni, megérteni. Ugyanis a művészet talán nem is egyéb, mint saját létezésünk kitüntetett megnyilvánulási formája.

Balázs Sándor

művészeti író, műkritikus

PERSPEKTÍVA

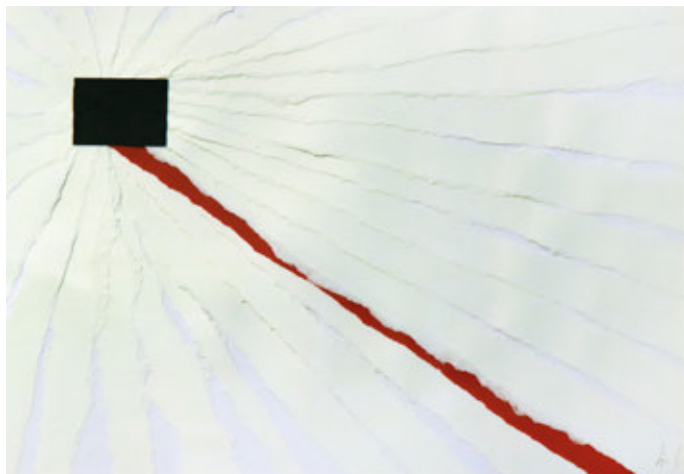
Nádor Galéria, Budapest, 2022. február 8–28.

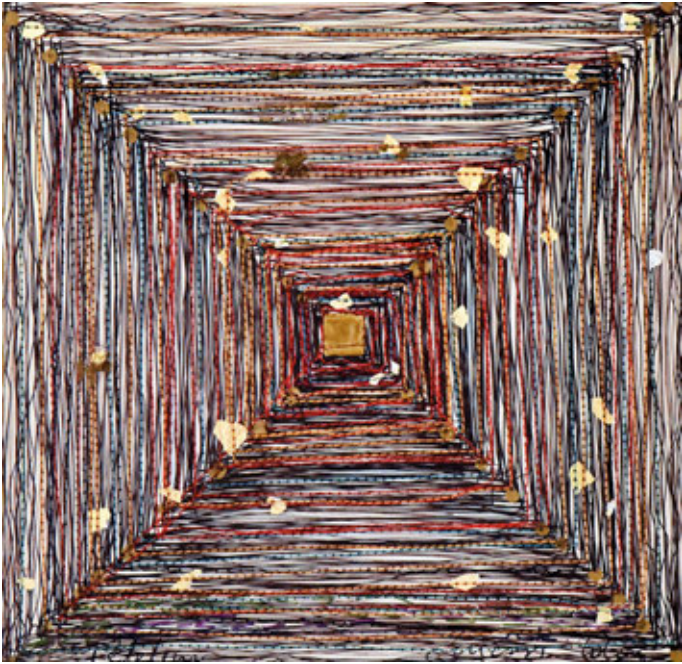
A vizuális művészetek egyik legfontosabb jellemzője a perspektíva, a távlat, a kilátás, a látvány, a látkép. Különösen a mostani covidos időszakokban, a jövőkép-remény, a távlati kilátás, a perspektíva az emberiség számára átalakul, bizonytalanává válik. Az alkotóművészt akaratlanul is ez foglalkoztatja hisz saját világában, nem is tehet mást a műterem elmélkedő magányában.

Csodás példák vannak, mint Leonardo: Utolsó vacsorája, Raffaello: Atheni iskola reneszánsz freskói. Vasari bonyolult épületei, Michelangelo: Sixtus-kápolna mennyezet freskói az Utolsó ítélet a reneszánsz csodái. Mind a plasztikus világ síkban való megoldásai. Comenius: Orbis Pictus a 17. századból, vagy a hasonló című König Frigyes téranalízis könyveiben is e kérdésekkel foglalkoznak.

Korunk 3D-s világában persze több lehetőség rejlik.

Az ipar- és képzőművészek fantáziája párhuzamosan működik az absztrakció, az absztrakt megjelenítés, a naturalizmus, a lineáris és a térbeliség egyensúly változó aránya és a száraz vagy líraibb geometrikus rend között. Mindegyiknél fontos a fény, a fényfoltok, a vékony, a vastag, a kicsi, a nagy, a rövidülések, a látható vagy láthatatlan vonalháló, az árnyékok mozgása, a nézőpontok. Látszatra nagy a különbség a geometrikus struktúrák és a naturális megfogalmazás között. A tér összefüggései, a for-

Lencsés Ida

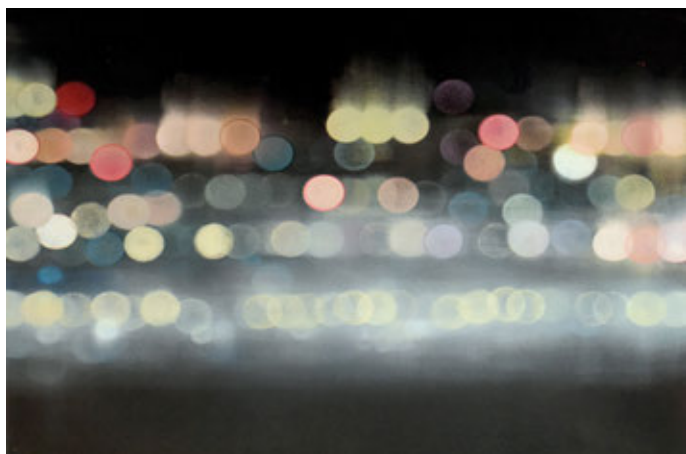
mák, a síkok, az arányultságok, minden korban, stílusban meghatározó. A kompozíciós metszéspontok a tárgyknál, a figuráknál és a természetben, a geometriai szerkesztésben ill. ezek összegzésében mind megtalálhatóak. A horizont az enyészpont, az aranymetszés fontos eleme a dekoratív perspektívának. A mérestani mérnöki gyakorlatok mellett ott van a könnyed festői levegőperspektíva, Leonardo-hátterei, Turner-köd, pára, por. Vannak végletes, különleges megfogalmazások mint Holbein anamorfikus képei vagy Andrea Pozzo illuzionista kupolafreskója, A kubista mozgalom egyszerre több nézőpontot használt és vannak egyéni perspektívák, mint Chiriconál, M.C. Escher többértelmű tereinél, vagy mint Paul Klee kísérletei melyek szoros kapcsolatban vannak a design kialakulásához: Wiener Werkstatte, Bauhaus. A designkultúra és a képzőművészet egymásra hatása egyre fokozódik. Ez is egyfajta perspektíva.

PERSPEKTÍVA – MEGNYITÓSZÖVEG

A Belvárosi Művészek Társasága legújabb tematikus tárlatát mutatja be a Nádor Galériában. Kivételes ez a kiállítássorozat a maga következetes, reprezentatív kiadványokkal kísért mivoltában. Egy olyan jelentős múltra visszatekintő művészközösség produktuma, rendszeres együttműködője, melyet korunkban nem sokat találhatunk.

Az aktuális téma a perspektíva valódi képzőművészeti természetű hívószó, ám a felkérés szándéka szerint többletjelentése, szimbólikussága ugyancsak erős hívószóvá teszi, „Különösen a mostani covidos időszakokban – írja Kovács Péter Balázs a BMT elnöke – jövőkép-remény, a távlati kilátás, a perspektíva átalakul, bizonytalanná válik, Az alkotóművészt akaratlanul is ez foglalkoztatja hisz saját világában nem is tehet mást a műterem elmélkedő magányában.”

A perspektíva a festészet történetének csodálatos „találománya” a festői vagy vonalperspektíva a háromdimenziós tér síkfelületen történő ábrázolását jelenti, röviden. Történetileg a reneszánszhoz köthető, konkrétan Filippo Brunelleschi és Leon Battista Alberti kísérleteihez, munkásságához a 15. századi Firenzében. Az építész és teoretikus Alberti találó hasonlatát érdemes idéznünk: a festmény nyitott ablak, amelyen keresztül a lefestett tárgy látható. A vonalperspektíva geometrikus rendszere, technikai megoldásai valójában a térszemlélet abszolút megváltozását eredményezte (a földet palacsintának képzelők bánatára).

Varga-Amár László

Barabás Márton

Kelecsényi Csilla

Leonardo az általa „gyeplőnek, kormányoknak” nevezett vonalperspektívát fejlesztette, gondoljunk természetesen az esetje nyomán a tekintetet rabul ejtő levegőperspektíváinak változatoságára. Elméleti írásaiban (*Trattato della Pittura*) pedig nem kevesebbet fedezett fel, mint a „camera obscura” alapelvét vagy olyan kuriózumok egyikét, mint az anamorfózist. A perspektíva története a nyugati képzőművészet története filozófiai, pszichológiai kérdésekhez vezet el, amelyeket maguk a művészek tesznek fel, mint ezen a kiállításon is. Amire mi is most juthatunk a 21. században, az Duchamp megállapítása: a műalkotást a befogadó fejezi be.

Hudra Klára
művészettörténész

**VESZPRÉMI
MŰVÉSZ CÉH**

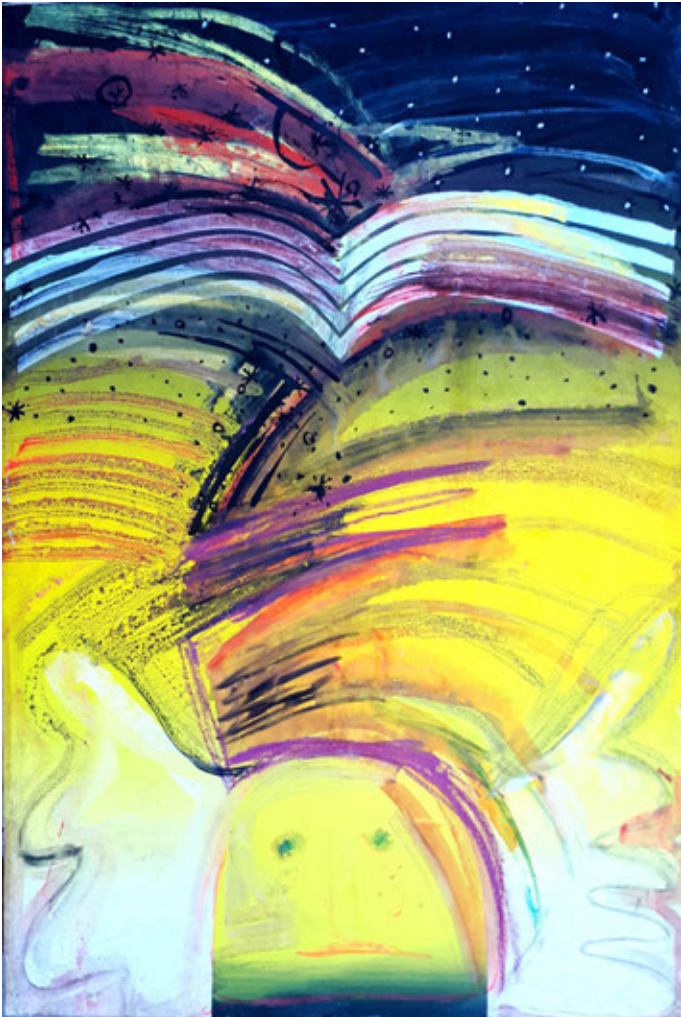
MESÉK, ÁLMOK ÉS EGYEBEK...

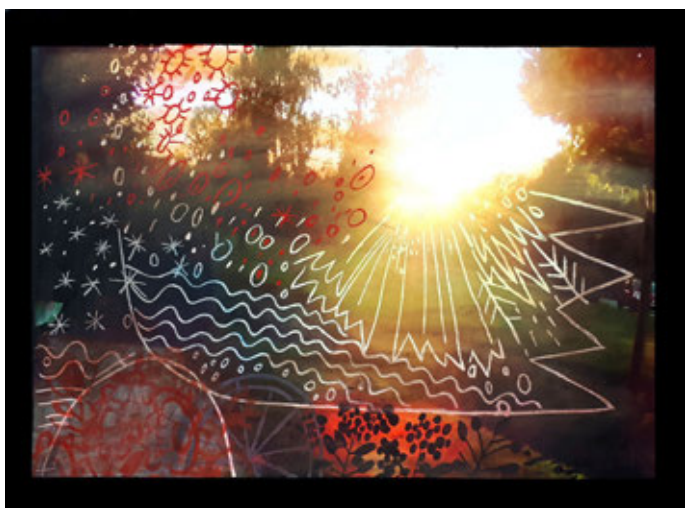
*Kulcsár Ágnes festőművész kiállítása,
Paloznak, 2022. július 1. – augusztus 10.*

Itt áll mellettem egy hölgy, egy festőművész, akit úgy hívnak Kulcsár Ágnes, és aki ezzel a sok színnel miről én is álmodtam kiszínezte az életét. S most ezek a színek nekünk is szép pillanatok, feltöltődést adnak. „Néma-vers” és mesezuhatagok tárulnak elénk a falakról.

Egy különleges költői, festői világ, őszinte gyermeki képzelet képei. Újra hinni kezdünk a mesékben ahol a szépség és a jószág mindig győzedelmeskedik a sötétség és a gonoszság felett. Beszédesekek ezek a festmények. Szinte megszólítanak, mosolyra készítetnek. A színek elvarázsolnak. Kulcsár Ági képeiben egyszerre benne van a líra és a muzsika színes világa. „Általában a szín olyan erő, mely közvetlenül hat a lélekre. A szín a billentyűzet, a szemek a kalapácsok, a lélek a zongora a húrokkal. A művész a kéz, amely játszik. Megérinti az egyik vagy másik

billentyűt és megrezegteti a lelket.” – mondta még a múlt században a híres orosz festőművész Kandinszkij.

Kezdődhet hát számunkra is egy utazás a képek között, hogy részesei lehessünk annak a több évtizedes színes utazásnak melyben a művész él. Emlékezünk, és a jövőbe nézünk. Vajon miért kerültek elő most a festő korai korszakából a Shakespeare mesék és drámák idézte képek? Mert szereti őket, mert talán magát is látja bennük. Shakespeare lenyűgöz minket a képzelet és a valóság birodalmában. A jóság és a gonoszság, a kegyetlenség és a szeretet birodalmában, az elvakult szerelem, az érdekszeretlem és az igaz szerelem birodalmában.

S ezeket a lélekbeli hatásokat színekkel, arcokkal, kezekkel megjeleníteni egy-egy képen, egészen másfajta álmétkodást és csodálkozást jelent a szemlélőnek. Ha a csónakunkból kihullának pénzeink, kincseink gondolunk-e arra, hogy nem mi magunk dobtuk-e ki őket. Gondolunk-e arra, igazán mi a kincs? Van-e feloldozás? Lám milyen kifinomult színekkel jelenik meg Cordélia arca is. Még ha zilált is a tekintet az óvó kéz védelmezi. A kéz mely visszatérő motívum a képeken erőt és szelidséget demonstrálva. S a mese folytatódik a szelíd szerelem tükrében, abban a háromszög arcan ahol a szerelmi háromszög vívódását éli az ember. De ott is ott az óvó kéz, a fény az arcon, egy gyengéd ecset-

194 vonás mely feloldoz ám kérdőre is von egy átfutó vonallal. Mert mi magunk vagyunk a komédiások, a csepűrágók, akik nem tudják, mikor bocsát rájuk egy különös álmod Puck az a huncut manó.

S abban az álomban oly gyengéden tudjuk mi is ölelni Zubolyt ahogy azt Ági elénk tárta. A sötét tónusok között mindig ott a fény a háttérben a fehér szín békességével. Ezek az expresszív képek gondolkodtatnak és erőt adnak egy további úthoz, a természet világához. Érdekes utazás ez a természet és a mesék világába, a valóság és az álom kettős örök hatása között. Szereti a művész a természetet. Szereti éjjel, szereti nappal. Különleges technikákat alkalmaz. A fényképek adta valóságot építi be az éjszaka fényébe. A szűkebb otthoni táj az őt körülvevő veszprémi házak, templomok, a fák a levelek az éjszaka szépségeit adják még sötét színükkel is. Itt is megjelennek a művész kreativitásának apró világos csillagai. S ki gondolná, hogy egy

egyszerű csomagoló papír is témát és lendületet adhat egy-egy képnek.

Az itt lévő kollázsok ezt hűen bizonyítják. Vidámabb területekre érkezünk általuk. Az éjszakából a nappalba, már Puck manó is tovaszállt. Már a tavaszi ébredés az, ami talán az ecsetet vezeti a teremtet világ szépségei felé. De az álmokképek megmaradnak. Mert Kulcsár Ági képeit nézve egy mesés álmvilágba képzelem magát az ember. Piciny apró levelek és virágok, piros, zöld és sárga a remény a termékenység és a szenvedély színei. S a visszatérő motívum az a bizonyos célhajó. Meták mondhatnánk, de én csak célhajónak nevezem őket. Néha rapszodikusán, néha szelíden tűnnek fel ezek a célhajók. Szállnak, mint a lepkek. A sötétségből térnek a fénybe vagy maguk viszik a fényt. Mutatják az irányt tükrözve a művész pillanatnyi érzéseit.

Merre is kell haladnunk miben is kell hinni és bízni ebben a néha zord világban. De ezek a célhajók mindig a jót a reményt sugározzák. Néhol ezüstösen csillognak, vagy megtelnek színnel, apró virágokkal, levelekkel vagy épp egy kis csillaggal. Suhannak velünk a táj fölött, mely elvarázsol minket. Finom apró vonalak teszik varázslatossá a fákat, a leveleket. Kimeríthetetlen a színek kavalkádja. S egy olyan mesebeli világban érezheti magát az ember melyet talán csak gyermekkorának fantáziája tudott megjeleníteni egykoron. A művészen ott él hát az örök

gyermeki ragyogás, a feltétel nélküli szeretet. S a kis célhajó repít tovább gyönyörű varázsgömbök felé. A Napban az egész földi világ tükröződik. A földi világ, borongós képe. Ám a Nap fénye megszépíti a néha szomorú ágakat s jósággal telíti meg a távoli horizont felé révedő tekintetet. Ezernyi apró kis jelkép: Nap, Hold, csillagok, hópihék, levelek jelzik a glóbuszon, hogy mennyi érdekeset és szépet tud befogadni a földi lélek. A mester kifinomult belső világa, a precíz mozdulatok adnak ragyogást.

De vajon ezekbe a galaktikus gömbökbe nézve látjuk-e magunkat égni a világmindenségben? Kérdez, és felel is itt minden alkotás. Értékes művészet Kulcsár Ági művészete. Racionálisan szemléli a hétköznapi történéseit. De minden rosszban megtalálja a jót. Képei olyan impresszíven hatnak, olyan mesés világba röpítenek, hogy az ember arra gondol. „Gyermek vagyok megfűrösztöm a ragyogó napsugárban lelkemet, nem látom a hervadó őszt, csak a fényes napsugáros életet”, ahogy Ady írta. A cikázó vonalak között szinte hallani, ahogy zizegnek a levelek, zenél a szél. Különös hangot ad a gömbök rezgése, a tűzpiros mellett izzik a levegő, a célhajók szelíd zúgása zümmögése pedig röpít minket is vágzott céljaink felé.

Ott van hát a képekben – mint mondtam – a líra és a muzsika, az igaz emberi művészet, a rezgő világ megörökítése. Olyan értéket teremtett a művész mely boldogabbá teszi a hétköznapiakat ebben a rohanó világban. Igen értéket teremtett Kulcsár Ágnes. Azt hiszem ez a kiállítás boldogsággal tölt el valamennyiünket. Szükségünk van a boldog pillanatokra. De hát a boldogság mindenkinek más. Van akinek egy mackó vagy egy kiskutya. Van akinek egy dal, egy megkopott fénykép és van akinek egy ecset egy festő vászon, papír, ceruza a színek harmóniája. Nekünk pedig most az, hogy részesei lehetünk egy mesebeli utazásnak a képek között. Mosolyogva csendesen szemlélve valami igazán szépet.

E gondolatok jegyében kívánom mindenkinek a képek örömteli befogadását, kívánok szép estét.

Molnár Erzsébet

AQUAART / AZ ÉLTETŐ VÍZ

*A Veszprémi Művész Céh kiállítása,
Pannónia Kulturális Központ, Balatonalmádi
2022. szeptember 1. – október 8.*

A kortárs művészet mindig reagál az aktualitásokra, ezért fontos iránytű lehet, hol tart éppen az emberiség.

A tér egy fantasztikus jelenség, az anyagiséget és az anyagtalant egyszerre tartalmazza. A művészet erre ad lehetőséget, hiszen konkrét, érzékelhető anyaggal dolgozik a művész, de a cél az, hogy mire a kép, a szobor elkészül, ne ez az anyagiség domináljon, hanem valami olyan illuzórikus tér, amely elvisz egy másik világba. Így juthatunk el a megfoghatótól a megfoghatatlanhoz. A művészet egyfajta szimbóluma a létezésünknek, ahol hús-vér emberként egy életen keresztül azért dolgozunk, hogy ne ez az „anyagiságunk” legyen a mérvadó, hogy eljussunk valami olyan szellemi és emberi minőségbe, amely nem definiálható. Ez az illuzórikus tér nagyon konkrétan tudja megjeleníteni mindezt. Ha arra törekszünk, hogy a minőségi ember felé közelebb kerüljünk önmagunkat, akkor valójában

minden egyes elkészült kép és szobor visszatükrözi azt, hogy éppen hol tartunk az önépítkezésben.

A művészet sokkal szorosabban összefügg a mindennapi létünkkel, mint ahogy azt gondolnánk. Nem annyira csak a praktikus létünkkel, hanem inkább azzal, hogy milyen irányba kell törekednünk. Egy-egy jó kiállítás kapcsán ez a fajta szimbólumérték érzékelhetővé válik a közönség számára. Ha pedig a nézők észreveszik, hogy milyen szerepet játszik a művészet a saját életük javításában, akkor művészként már jó munkát végeztünk.

Mert a művészet sosem illusztrál, csak valamilyen módon integrálja a benyomásokat. A művészet a megismerés útjelző táblája. Szimbolikus, és jelteremtő képessége révén a valóság új, addig rejtett tartalmainak ad érzékelhető jelenlétet a meghatározás révén. Ennek a megismerési folyamatnak önépítő jellege és szerepe van. Az ismeretlent, mint a lehetséges új valóságot jeleníti meg és vizionálja.

198 | A művészet számomra a megismerés és megjelenítés esz-
köze. Az addig nem látott és meg nem határozott mélylélektani
formák és képzetek felszínre hozása az alkotófolyamat révén.
A művészi és kreatív tartalom leképezése, meghatározás és meg-

Zongor Gábor

jelenítés által láthatóvá és érzékelhetővé váló gondolat, a maga formai elemei révén való kifejezés a cél. Mindezt a megismerés igénye hajtja.

Úgy gondolom, hogy a Veszprémi Művész Céh tematikus mai kiállítása, melynek a címe: „AquaArt-az éltető víz” jó kezdeményezés és jó kiállítás. Mikor Ágit megkérdeztem pénteken az AGM 40 éves kiállításán, hogy, na milyen lett a kiállítás – azt **199** mondta kék, persze ha színben gondolkodunk nem is lehet más, de tudjuk, hogy a kék is lehet sokszínű.

Gaál Ágnes

Hiszem, hogy A MŰVÉSZET NE LEGYEN sem kiszámítható, sem unalmas, sem olyan, amihez nincs közünk. Ehhez a tárlathoz van. Lehet, hogy csak érezzük, lehet, hogy csak érteni véljük az üzenetet, de ott van benne valami, ami fáj, ami kérdéseket vet fel, ami töprengésre készíttet. Ami a miénk, vagy a miénk lehetne. Amihez emlékek kötnek. Amihez emlékek köthetnének. Amihez közünk van. Közünk lehet, lehetne. Vonalak, betűk, sebek, foltok, színek. Szavak, kérdések. Mondatok. Töredékek. Valami, amitől azt érezzük, ez a mi világunk, pontosabban: ez is a mi világunk.”

Rájön az ember, hogy bekötött szemmel megy át a saját életén, és megpróbálja eltagadni, hogy maga kötötte szorosra a csomót a vakká tévő kendőn.

A mai világban, ahol a legfőbb – szinte egyetlen – érték a fogyasztás, nehéz a képzőművészettel találkozásokat, elmélyült
200 | kapcsolatokat építeni. Mindent azonnal akarunk megkapni, mindenre azonnal szükségünk van. Ez a kor egy szervezett káosz, „ideálja” a manipulálható ember. Pedig lehetne, hogy leülünk egy

kép elé, és megvárjuk azt, hogy elkezdjen hozzánk beszélni. Így sokkal jobban megismerhetnénk saját magunkat

Nulla dies sine linea, mondja Plinius, Nagy Sándor udvari festője, azaz nem telhet el nap vonal nélkül, rajzolás nélkül.

Honnantól válik mindez művészetté? Ez azonban nem feltétlenül objektív. Véleményem szerint a mű – grafika, festmény, szobor – üzenete, illetve az általa kiváltott hatás teszi művészetté a tárgyat. Ha mindez időnként még a közízléssel is találkozik, az sosem baj.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! A Veszprémi Művész Céhet nem kell Önöknek bemutatni a 33 éve Veszprém megye művészeti életében betöltött szerepét sem. Azokat sem, akik Balatonalmádi művészeiként a közösség tagjai.

A Céh, amely korábban is és ma is szeretné, szeretne volna, hogy a megye pántlikázott szervezete lehessen a helyi művészetszínvonalban most is változik, újabb tagokkal bővül és láthatjuk a harminc kiállítót felvonultató tárlaton is, hogy erős közösség áll mögötte. A Céh-vel való találkozás a rendszerváltás körüli időkben egy megyei művész számára elkerülhetetlen volt. Nem nagyon volt más. 1991-től magam is tagja lehettem a felvételi tortúrának megfelelően. A harmadik Céh mester-Horváth László herendi iparművész regnálása idején Král Évával titkárként szervezhettük a céh életét, kiállításait. Első jelentős kiállítását Buda-

Beretvás Csanád

pesten a Stefánia Palotában magam szerveztem Somogyi Győzővel – igaz, akkor még nem hívták ezt a munkát kurátorságnak. Nem volt egyszerű akkor sem harminc-negyven embert összetartani-összehozni egy-egy kiállítás erejéig, mint, ahogy ma sem. De akkor legalább érezhető volt egy kis pezsdülés – várakozás. Összehoztunk az akkori Kab-hegyi vadászházban bankár-művész találkozó-kerestük a lehetőségét a helyi művészeti élet fellendítésének – vártuk az ígéretek beteljesülését, ami sosem történt meg. Ma azt látom, és sajnós ezt tudom Önöknek is mondani művész csak művésszel tud igazán szót érteni – megértetni – kommunikálni. A közösség maradt az egyetlen értő közeg ebben a folyamatban, amelyet tágíthatunk, szélesíthetünk, de nem a végeletekig. Remélhetőleg, aki ma itt van alkotásaival a közösség szerves része, motorja persze legyen a céhmester, a titkárok, akik felvállalják ezt a nehéz munkát néha rovására saját művészi pályájuknak. Ez nem egy karriertörténet!

THU!

„Ha nincs öröm, nyugalom és könnyűség abban, amit teszel, az még nem feltétlenül jelenti, hogy más ténne. Elegendő lehet csak máshogyan tenni. A „hogyan” mindig fontosabb, mint a mit. Nézd meg, képes vagy-e sokkal több figyelmet szentelni a tevékenységnek, mint az eredménynek.”

**SZÉKESFEHÉRVÁRI
MŰVÉSZEK
TÁRSASÁGA**

M. TÓTH ISTVÁN RAJZAI

*Gárdonyi Géza Művelődési Ház,
Székesfehérvár, 2022. április 1.*

Maroshegyi Tóth István 100 éve született. Korának megbecsült művésze volt.

A rajz jelentőségével igen kevesen, szinte csak a beavatottak vannak tisztában.

A rajz egyáltalán nem kevesebb, mint egy festmény vagy egy szobor. Pontosan ugyanannyi, hiszen ugyanarról szól, a létezés teljességéről.

Csak egy másik vizuális módszerrel elevenedik meg. A festmény nyelve a szín, a szoboré a forma, a rajzé a pont, a vonal, a tónus és a vázlat. A rajz gyors, intenzív vizuális gondolkodás. A rajz nem műtermi hulladék. Minden kor nagy művészei szenvedélyes rajzolóok voltak. A létezés minden keresztmetszetéről készítettek rajzokat. A valós látványból és a belső gondolatokból kiindulva és a történelmi élményeket absztrahálva. Rajz nélkül nincs képzőművészet. *A rajz az egy pontból megszülető és a papírhoz igazodó gondolatok és megfigyelések áthatása, a kihasználás és annak az érzetnek láttatója, (a belső katartikus élmény betörése), hova kerül az üres és a megmutatott tömeg tisztasága vagy bonyolultsága. A művész vizuális intelligenciáját megmutatja a rajz. Bonyolult, megindítóan sokszínű és nehéz művelet Van Gogh pontokból és pontszerű alakzatokból, kevés vonalból alakított, lángoló rajzai, Ingres pontos, élénk vonalai, Paul Cezanne a tömeget körberajzolt vonalgörbítései a művészet legmagasabb megnyilvánulásai. Kínában született pársoros haiku lehet éppolyan remekmű, mint Európában egy eposz. A rajzot méltatlanul alábecsülik. Csodálatos, hogy a pont, vonal, tónus képes a Teljességet, az ember isteni természetét a (Theiosz Antroposzt Dienes Ottó) magába fogadni és kifejezni. Hogyan kerül ezekbe az elemekbe az érzékelés gazdagsága, a lélek katarzisa, az átél és megértett igazság, a lélek halhatatlansága és a valóság teljessége? Ezt miként érzi fel és érti meg az ember. Bezárva a pontba, vonalba és tónusba. A művész is meghal emberként, azonban a lényé, a rajzba zárva mégis tovább él.*

Emlékezetemben mélyen megmaradt az Őri Tóth István Zamárdiban tartott fafaragó nyári szimpóziona. A művésztelepen mindig részt vett 2-3 festő és fényképész is. M. Tóth István a fatömbörlől lehántolt kéreget, ott a kezébe, csokorba fogta, és rako-
gatta maga elé. Megjelent a múlt vizualitása rögtön: királyok és

királynők, szentek és angyalok népesítették be a frissen gereblyézett homokot. Hátr lépett és megelegedve hunyorított, majd más csoportok, történelmi élmények szervezésébe kezdett ezzel az (új) anyaggal.

„A művészet nem azonos a természettel. A művészet nyelv. *Anyanyelvemet nem a naplementétől tanultam.* A nyelv világa kifejezi a természetet, a lelket, a szellemet, az ürességet és a teljességet.” (Molnár Sándor)

A művészetben a művésznek meg kell találnia a leszármazási láncolatát, rokonait is, akikhez nyelvi és szellemileg tartozik. A kezembe tartott – megörökölt – befejezetlen képen megfigyelhetünk több festői idézetet. Legszembetűnőbb Gulácsy Lajos A varázsló kerje gyönyörű katartikus formája. A művészek merő hiúságból szeretik megsemmisíteni az útkeresés műveit életművükből. Nem így M. Tóth István! A folyamatosság nyomon követhető. A Jókai utcai lakás műtermében nagy dombban állt a modell utáni, az utcai rajz, a vizes-természetű festmények sokasága és a különféle vizuális kezdemények, gesztus és tus, diófpác alkotások. Aki odajárulhatott a csodát megszemlélni, választhatott belőlük emlékbe 1-1 kedves darabot. Ezek mindmind, M. Tóth István sajátosos reinkarnációi.

Az akkor sokszínű rajzköröm megkapta Klárikától (a művész özvegye) a megmaradt még használható festői anyagokat, papírokat és az alig kihasznált 15 db, dugaszos, vastag falú üvegekben tárolt pigmenteket.

A művészet nyelv, amely a létezés egészét mondja ki. A mű- **205**
vészet évszázadait is újra értelmezi a jelen számára. A művész – a festő – a múlt művészetét beépíti életművébe. Az alkotót

természetesen determinálja, meghatározza az országa, anyanyelve, a város és környéke, ahol él és alkot. Így, Székesfehérvár híresegeinek, szentjeinek történetei és királysírjaink maradványai. A Romkert és a velencetavi nádas, a mögötte lévő hegyek, és az itteni Dunántúli-mezőség sárréti világa sárréti világa. Az útkezesés alatt kitanulta a kísérleti lehetőségek sokszínű tárházát. A művészet tulajdonsága, hogy halhatatlansága okán egyforma távolságra van a mindenkori jelentőtől, vagyis mindig itt van a jelen pillanatban, nem pedig a múltban vagy a jövőben. Mert jelen van és élő. Egy művészet annál jelentősebb, minél nagyobb múltat mozgat meg és lát el eleven vérrel. Mint ahogy a forma annál jelentősebb, minél több elemre utal, így a múltat, városunkat – Székesfehérvárt és Maros-hegy történelmét is másképp látatja. Assisi Szent Ferenc a madaraknak prédikált itt Székesfehérváron, István király kézen fogta Gizellát, előtte Imre herceg szeretettel gyönyörködött szüleiben. Történelmünk, az Árpád-házi-legendák.

Aki ilyen forrásra nem talál rá, vagy használni nem tudja, az élettelen, stílustalan, súlytalan műveket hozhat csak létre. A tradíciót ápolni kell, nem vagyunk egyedül. „*A művészetet nem egyedül, de többen csinálják*” (Molnár Sándor)

Fehérváron, – az akkori festők, az alkotó kortársai – Bodor Aladár, Áron Nagy Lajos, Ballagó Imre művész-tanárok magas rajztudással rendelkeztek. Rokon megoldásaikban felfedezhetjük a festői-gesztusuk hasonlóságát és választékosságát, a felületek visszatörléseit, a freskó-maradványok hasonulásait, a málló vakolatok fali-törmelék-hatás különleges felületeit. Fehér László **206** (M. Tóth István tanítványa) a mester több rajzát európai szintű kvalitásúnak tartja. Akik ismerték biztosan jó emlékeket ápolnak

róla, akik nem, azok az itt kiállított rajzain keresztül érthetik meg egy szerethető, különleges művésztanár munkásságát.

Még pár gondolatot idézek a francia alkotóktól, mesterem Molnár Sándor: A rajz tanítása című könyvéből.

„Rajz és szín nem válnak el élesen egymástól. Ugyanolyan mértékben tudunk festeni, ahogyan rajzolunk. Minél harmonikusabb a szín, annál harmonikusabb a rajz. A színek gazdagsága gazdaggá teszi a rajzot is. A tónusok kontrasztja és viszonya egymáshoz: ebben van a modellálás és a rajz titka.” (Paul Cézanne)

„Természet után rajzolni: ez egyszerűen a kezemmel való szövetségem, alapvetőbb, mint a látás. Ezeket a ritmusokat, erőket, struktúrákat magamévá tenni. Az absztrakt rajz, mint az automatikus írás, hamar monotonná, ismétléssé, üres arabeszkké válik – egyszóval üressé. Nem is tudnék másképp, mint természet után rajzolni, sőt arra, hogy rajzaimat a természet előtt fejezzem be, feltétlen szükségem van. Gyanakszom, hogy a stilizáció, az utólagos érintés elszegényíti az első érzékenységet. De szemben a természettel, a rajz absztrakcióvá válhat: abszolút szabadnak érzem magam, és soha, egy percig sincs az a benyomásom, hogy másolok. Teljesen elfelejtem, hogy külső tárgyról van szó. Csak azt érzem, hogy egyszerre le kell tennem a belső ritmusait annak az életnek, mely sokrétűségével magával ragad. Ezek a rajzok közvetlenül soha sincsenek hasznomra, amikor festek, és teljesen el is felejttem, nem is nézem meg őket évekig. De szövetséget kötnek velem, megemészttem őket, részt vesznek az életemben, reflexeimben és lehetőségeimben.” (Jean Bazeine)

A kiállítást megnyitom, kérem fogadják szeretettel a Gárdonyi Géza Művelődési Ház és Könyvtár emlékező rajzkiállítását.

Revák István

KORTÁRS LIGET

Publikus térben a Székesfehérvári Művészek Társasága, 2022. május 1.

A Székesfehérvári Művészek Társaságának Kortárs Liget projekt keretében csendéletfestés valósul meg a Tóparti Gimnázium és Művészeti Szakgimnázium diákjainak és a liget látogatóinak közreműködésével. Revák Katalin keramikus négy csendéletet tervezett a Kortárs Ligetbe: a csendéletet gipsztárgyakból állították össze, a posztamensek adják az alkotáshoz szükséges „papírfelületet”. A diákok segítségével a ligetbe látogatók színesre festették a csendéletet. Az akció során befogadó és alkotó között elmosódik a határvonal, közös diskurzust teremt a festés a művészeti tanulók, a művészek és a látogatók között.

21. Kortárs Művészeti Fesztivál programjaként a Csónakázó-tó partján Székesfehérvári Művészek Társasága tagjai a Pelikán Galériában megrendezett Fény-árnyék című kiállításához kapcsolódva jelentek meg. A tó vizében Arany Gold Zoltán színes, humoros installációja, míg a parton Burián Norbert egyéni konstrukciója színesítette a fesztiválprogramot. Esténként Falvai Miklós fény installációján egyedülálló vizuális élményként megjelenő műalkotások képviselték a társaságot. Mosberger Róbert pavilonja a fotók és elektrogáfiák printjeinek adott egyedi installációs megoldást. A pavilon szerkezete centrális tért alkotva pihentető helyszínt kínált az arra járóknak a fesztivál alatt.

Arany Gold Zoltán

Burján Norbert

Mosberger Róbert pavilonja

CSENDELETFFESTÉS

*Alkotók: Revák Katalin, Végvári Beatrix,
Máder Barnabás, Tóparti Gimnázium és
Művészeti Szakgimnázium tanulói, látogatók*

A Tóparton 4 csendéletet alakítunk ki, egy klasszikus rajzi beállítás alapján. A csendélet gipsz tárgyából áll össze. A tárgyak direkt gipszöntvényekből készülnek, fa posztamensre. A posztamens fehérre meszelt. Minden fehér színű, mint egy tiszta papírfelület. A posztamens mérete 40×40×100 cm.

A csendéletet a Tópartis tanulók adott időpontban színesre festik, az arra járókat is bevonva, segítve. Az akció során elmosódik a befogadó és alkotó közötti éles határvonal, és egy közös diskurzust teremt a művészeti tanulók, művészek és látogatók között.

AVARTŰZ

*Beszámoló M. S. mesternek
Revák István kiállítása a Pelikán
Galériában, Székesfehérváron,
2022. augusztus 19. – szeptember 9.*

Köszöntöm vendégeinket Revák István *Avartűz (beszámoló M.S: mesternek)* című kiállításán. A címről kicsit bővebben, mert magyarázatra szorulhat...

A *Beszámoló M. S. mesternek* alcím tulajdonképpen Revák István életútját összegzi, kezdve a nyomdaipari iskolától, ahol 1979-ben Türk Péter ajánlotta a Gutenberg Művelődési ház szakkörébe, ahol egy évvel később ismerkedett meg M. S. mesterrel, vagyis Molnár Sándorral. Ő volt az, aki szellemi mestereként 10 évig segítette útját, Párizsba is. És szintén ő volt az, aki megismertette saját hajdani mestere, Hamvas Béla munkásságával. E két ember határozta meg festői munkásságának utóbbi 8 évét, Hamvas Mágia szutrája és Molnár 2013-ban megjelent *A festészet útja* című munkája. A helyes imagináció használata, pontos beültetése a festészet személyes cselekvés központjába, valamint a festőjoga realizálása, ezen ismeretanyag elsajátításáról számol be egy hónapja elhunyt mesterének ezzel a kiállítással. Revák István, mint mint hajdan az író, Nikosz Kazantzakis jelentést tett Greconak. *Jelentés Greconak*. A föld, a víz, a tűz, a kristály és az üresség imaginációja ez a kiállítás. Most felkérem Dr. Niczinger László író, költőt, zenészt és mindennek előtt kiváló orvost, hogy nyissa meg a kiállítást.

Máder Barna

REVÁK ISTVÁN KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJA

Tisztelt Máder Tanár Úr, Revák István Festő! Tisztelt kiállítást látogató, művészetszerető Közönség, kedves Vendégek, Hölgyeim és Uraim!

Kezdve azzal, hogy egykoron megszülettem, egész eddigi életemben olyasmit kellett csinálnom, amit még addig nem. Mikor Revák István Művészúr felkért arra, hogy mintegy vezessem le ennek a kiállításnak a megnyitóját, még nem sejtettem, mit is jelent ez. El is olvastam, hogy mitől jó egy kiállítás megnyitója, **211** és mivel lehet a világból is kikergetni a kedves vendégeket, még mielőtt egyáltalán egy festményt meg is néztek volna. Istvánnal

erről nem beszéltünk, de most arra szeretnék kitérni, mitől művész a művész, és mi a feladata ebben a világban.

Azt hiszem, abban egyetérthetünk, hogy megszülettünk, de sajnos rossz társaságba keveredtünk. Nekünk nem erről a világról beszéltek. Azt mondták, ha behordjuk az öreg néni tüzelőjét, nem csupán őrsi kitüntetést kapunk, de jó és sikeres emberré cseperedünk majd! A tisztelendő atya is ugyanezt sulykolta belénk az oltárnál. De nem így lett. Hazug, képmutató világban élünk, ahol elvész a jó, az értékes, ahol elkeveredik a felfordulásban az ÜZENET! Az emberiség üzenete.

Vannak emberek, akiknek az a feladata, hogy a Szent Grált őrizzék, hogy az üzenetet foguk közt vigyék át a túlsó partra. Egyszerre fennkölt és egyszerre nyomorult feladat!

A nyomorult

Tegnap fakó, magányos éjszakám volt
 Ilyenkor bolyong a megannyi holt
 Éjfélre járt az idő, mikor aludni tértem
 Kicsit bizonytalanul, az is lehet, hogy féltém
 Féltém attól, hogy önmagammal találkozunk,
 Mert újabban mi már csak ritkán barátkozunk
 Barát vagy ellenség? Nincs túl nagy különbség
 Mindig is vonzott a különtség
 De mire az álom leterített volna,
 Valaki megcsípett, gondoltam, egy bolha
 Bolha vagy elefánt? Egymáshoz közel állnak
 Egy csettintés, és az egyik a másikká válhat
 Mikor szemem kinyitom, már rajtam is az átok
 Hatan állnak körülöttem. Hat különcöt látok
 Mert az első folyton csak játszik
 A második koponyája körül utazik
 A harmadikat állomáson látták az emberek
 A negyedik valami Lédát emleget
 Az ötödiket épp most lövik tömegsírba
 A hatodik puskát tart kezében sírva
 A hetedik?
 Odaveti egyikük felém:
 A hetedik te magad légy!
 Aztán csend lett, egyedül maradtam
 De hát költőt még magamból nem faragtam!
 Mert jól tudom, nyomorult, ki tollat ragad,
 Kinek remegő kezéhez a saját vére tapad

És hiába kémlelek nyugat felé,
 Mégsem vethetem magam egy vonat elé!
 Átkozott múzsák, pusztuljatok!
 Vagy öleljetek, míg meg nem halok!
 Hárman vagytok, mint Atya, Fiú és Szentlélek
 Segítsetek még utoljára, mást nem kérek!
 Hisz annyiszor belétek haltam,
 Pedig az életet én sosem faltam
 S ha rossz voltam, az sem volt igaz
 Jól tudjátok, gyűlölöm azt, ki gaz
 Adjatok nekem titkos emlékeket,
 Melyek az unalomba vágnak lékeket!
 A jeges vízben leljem halálom,
 Ha nyomorult örömöm sem találom!
 Nyomorult
 Mily különös íze van ennek a szónak
 Ez a rongyos ruhája a jónak,
 A szépnak, a csodának, a fénynek
 Az Istennek, ennek a magányos lénynek
 Ki rám ver vagy ezer botütést,
 Míg a többi élvezi az ökörsütést
 Tollat ad nekem, kétkedést és kételyt,
 Hogy szebbé írjam ezt a földi mételyt
 Legyen hát!
 Csókoljon az élet, és öleljen a halál!

2019. 09. 23.

Valami ilyesmiről szól az is, ha valaki palettát és festőecsetet ragad. És ezt a bizonyos üzenetet kell most keresnünk ezekben a festményekben is. Nem lesz könnyű dolgunk, mert a művész ügyesen elrejtette a forgatagban. És éppen ezért szögez oda minket, mert jól ismeri az emberi lelket. Tudja, hogy az ember a legkíváncsibb teremtmény ezen a bolygón. Mindent meg akar fejteni! Elárulok azonban valamit. Nagy titok! Ha valamit jól el akarunk rejtteni, legjobban ha elől hagyjuk! És én érzem, nagyon is jól érzem, István üzenetei ott hevernek az orrunk előtt! Csak azért nem vesszük észre, mert a szemünkkel keressük, holott a szívünkkel kellene. Mert ezek az alkotások a szív nyelvével beszélnek hozzánk. A szív nyelve ugyanis nem ismer hazug szót, csak az egyetemes igazságot. Ez a kiállítás ezért ünnep. Ünnep, akárcsak az aratás, ahogy azt *A rejtőzködő Isten* című könyvemben írtam:

ARATÁS

Ki magot vet, egyszer aratni is szeretne. De ugyan, mit is jelent az aratás? Sokan szeretnék learatni a dicsőséget, bekasszírozni mindent, ami mozdítható, és birtokolni, azt, ami nem. Az aratás azonban egészen más. Nem egy motivációs tréning G-pontja, hanem szent dolog. Az aratás a lélek ügye, és így nem is lehet más, mint szent. Mikor zarándokutunkat járjuk, hogy bensőnket felderítsük, úgy éljük életünket, mint a népmesékben szokás. Poros úton baktatunk, vállunkon tarisznya, kezünkben vándorbot. Egyszer csak roppant búzamező tűnik fel, s a kalászkok mármár fejüket horgasztva állják a perzselő napsugarakat. Fülel a vándor, mert halk sóhaj száll a búzamező felől. Bizony, aratni kell. És ahol búzatábla van, ott akad kasza, akár több is. Vajon melyiket válassza a vándor? Én amondó vagyok, hogy azt, amelyiket sosem lehet kiegyenesíteni. Mert a kasza azért van, hogy kenyér legyen az asztalon, s nem azért, hogy mellkasba fűródjon. A vándor kaszát ragad, és megsuhintja egyszer, kétszer, s annyiszor, hogy az ing is lekerül róla. Mire végez, malom tűnik fel, karjaival kalimpál a vándornak. A búzából csakhamar liszt lesz, s abból finom, foszlós kenyér. Jut mindenkinek. A vándor megtömi tarisznyáját, és odébbáll. Az aratás megtörtént. Mert bizony lelki zarándokutunkon gyakran van szükségünk kaszára. Learatni valamit, hogy jóllakjunk, és adhassunk belőle másoknak is. Mindent úgy kell megélnünk, mintha búzatáblában jártunk volna. Az pedig szent hely. Így az aratás sem hétköznapi dolog, hanem ünnep. A valódi ünnep pedig nem az, ha bennünket dicsőítenek, hanem az, amikor észrevesszük a feladatot, megoldjuk, és eredményét szétosztjuk. Az igazi ünnep azt jelenti, hogy adunk, és nem nézzük, kinek. Ahhoz, hogy így érezzünk, nagy erőre van szükség. Elcsigázott vándorként kaszát kell ragadnunk, nem törődve a tikkasztó meleggel, a lábunkat felsértő tarlóval, melyet magunk mögött hagyunk. Lehet, hogy mások éppen hűsölnek egy fa lombkoronája alatt. Izzadunk a malomban a csikorgó kerekek között, majd tovább perzsel a kemence tüzes lehelete. A kenyér mégsem lehet csak a miénk. Csupán annyit vihetünk magunkkal, amennyi tarisznyánkba befér. A többit szét kell osztanunk. Az aratás erről szól. De hát mi értelme ennek? Az, hogy az aratás jutalma nem a kenyér, hanem a helyes út. Mert

214 bizony gyakran találjuk magunkat válaszút előtt, és hiába latolgatjuk esélyeinket, egyik elképzelés sem segít abban, hogy a megfelelőt megtaláljuk. Nem is erőltethetjük a megoldást. Ilyenkor

búzamezőt kell keresnünk, olyat, ami szinte sír a kaszáért. S ha végeztünk az aratással, és kenyereink megsültek, adjuk oda ennek az éhes világnak! Jutalmunk az lesz, hogy megtaláljuk a lelkünk-höz vezető utat. Mert senki ne számítson arra, hogy elszigetelődve, hörcsöggként élve, majd rálel a helyes útra. A lélek útja nem remetéknak való. Fukar Harpagonként is csak botladozunk, és csakhamar azt vesszük észre, hogy egyedül maradtunk. A zárandokút a sajátunk, de életünket fel kell ajánlanunk a világnak. Még akkor is, ha első hallásra undorodunk a gondolattól is. Az aratás olyan próba, mely azt tanítja, hogy a semmiből is adnunk kell. Mert a búzamező sem a miénk, s még az is lehet, hogy káprázat, egy hajlott hátú öreganyó műve, aki jótett helyébe jót ad.

Részesüljünk mi ebben az ünnepben, melyet a Művész úr készített elő ezekkel az elmélyült festményekkel! Keressük azt a bizonyos üzenetet, melyet az ecsetvonások közé rejtett! Induljunk el erre a nagy utazásra, miközben én megpróbálom méltó módon megszólaltatni ezt a különös hangszert!

A kiállítást ezennel ünnepélyesen megnyitom!

NÉGYEK

*Dér Adrienn, Végvári Beatrix,
Szabó Anikó és Péter Ágnes kiállítása
Pelikán Galéria, Székesfehérvár
2022. szeptember 1. – október 28.*

Dér Adrienn képgrafikusként végzett. Egy műfajjal az utóbbi években alaposabban és folyamatosan foglalkozik, ezek pedig a kollázsok. Újságokból, kiadványokból, régi könyvekből, tankönyvekből összeollózott képeket készít. Évtizedes szemléltető kiadványok képeit helyezi geometrikus hátterek elé.

A munkák, bár viszonylag kevés motívumból épülnek fel, nem adják meg magukat könnyen az értelmezésnek: egy kevésbé megfogható, szürreális sorozatot adnak ki. Műveinek címei munkával, hétköznappal kapcsolatos szólások, szavak: Kultúrbarbár, Van mit a tejbe aprítani, Nyolctól négyig, Egy tökéletes férfi, Reggeli, Vadászat – mindegyik koncentrált, letisztult, strukturált, szinte folyamatábraként, egyben társadalom- és korrajzként működik.

Kollázs-technikával épít, rombol és rak össze új szituációkat. Az ábrákra mint képpalkotó/grafikai elemre tekint, ezek az elemek egyre bonyolultabb viszonyrendszereket hoznak létre, így a kollázsok jelentéstartalma is egyre sokrétűbbé válik.

Talált tárgyakból, fellelt objektvekből készült munkái a giccsre, reflektálnak. Itt a választás metódusa az izgalmas, az, hogy mit dolgoz át, mit gondol újra, miket társít és helyez új kontextusba.

Végvári Beatrix

Végvári Beatrix grafikusművész valóságosnak tűnő, fiktív tereket hoz létre képein. E terekben fontosak a figuratív elemek, a tárgyi környezet – tárgyak mozognak, lebegnek, keresve a helyüket. A cianotípiia használata közben a grafikus felületek, a mintázatok, rácsok különbözőségére törekszik. Az ismétlődő geometriai rendre alapuló rácsok érdeklik. Ez képeinek alapja.

A nyugati művészet történetében a rács a modernizmus jelképe lett. A XX. század elején először Franciaországban, majd Oroszországban és Hollandiában jelent meg először mint a modernista hagyomány emblematikus struktúrája. A rács jelentősége visszaköszön az avantgarde művészetben: Mondrian, Malevics, Le Corbusier munkásságában egyaránt. A rács, egy absztrakt virtuális norma, illetve rendezettség: az egymásra rétegződő vonalak, pöttyök egy mintát alakítanak ki, a minta minden irányban folytatható volta miatt nemcsak a kép keretein belül értelmezhető, hanem eszköze a túlhaladásra, a határok átlépésének is. A rács egy „állványzat”, amely a tárgyak rendelkezésre áll, rá lehet akaszkodni, el lehet rejtőzni benne, egyediségeket lehet belecsempészni. És valóban itt találhatóak a kiállított művekben a szubjektivitás igazi nyomai, jelei, maradványai.

Mintázatok segítségével igyekszünk a világban rendet teremteni, megfejteni, az alakzatok milyen jelentést hordoznak. A természet és művészet mintázatai, mintái, jelenségei inspirálják **Szabó Anikó** textil designer munkáit is. Ars poeticája, hogy a textilfelületek minél érdekesebbek legyenek, minél gazdagabb struktúrával rendelkezzenek.

Köd című alkotását nézve kell szólni a 20. századi művészetfogalom változásairól, amikor – főleg a hatvanas években – a kárpit/textil funkciója átalakult: a textilek fokozatosan a térbe

fordultak, újfajta képzőművészeti alkotásként nyerték el létjogosultságukat.

Az *Ösvény* című filckép a dán tengerpartok nyugalmát idézi. Erdőn-mezőn című munkáján (miniszőnyeg) a természetet láthatjuk felülnézetből: hogyan váltják egymást a termőföldek, mezők, fás lugasok, erdősávok...

Más eszközökkel, más anyagokkal, de a tájjal, a természettel foglalkozik **Péter Ágnes** szobrászművész is.

Az amerikai tájművészek első nagy nemzedéke az 1960-as években megbolygatta a természetet, demonstrálva a nyugati civilizáció lehetetlent nem ismerő létfilozófiáját. A természetművészet területén az alkotók ma a természeti folyamatokra

fókuszálnak, a helyben fellelhető anyagokból készítik a műveket, és ott is hagyják elenyészni azokat. A tájat nem átalakítani, tönkre tenni, manipulálni akarják, hanem tisztelik a természetet, a munkák a természet és az ember elválaszthatatlan kapcsolatról szólnak.

Péter Ágnes is a természet egyszerűségét látja meg és látja meg finom természet-átalakításaival. Munkái az adott vidék különleges jegyeit erősítik, létrehozásukkor az adott környezetben megtalálható (idővel lebomló, mulandó) természetes anyagokat használja, egy meghatározott földrajzi kontextuson kívül ezek nem léteznek („Agrigento oszlopai”)

Szabó Anikóval közös munkája a „Gondolathullám”. A körforgás benne van az életünkben, és mindenekelőtt a természetben (elmúlást a megújulás követi, aztán ismét jön az elcsendesedés), ezért a kör a természet legalapvetőbb szimbóluma. A körforgásnak ez a fajta tisztelete kultúrák feletti.

Péter Ágneset mindennél jobban izgatja maga a tér, kívül, belül, még az anyagon belül is. Krómaccél lemezeit úgy csiszolja fel, hogy azok a megfelelően irányított fény hatására nagyon mély térrétegeket, virtuális tereket, mélységérzetet jeleníthessenek meg. A kéz motorikus mozgása következtében a felület részletgazdagon megdolgozott, csiszolt, polírozott. Elemelkednek a faltól, az így létrejövő a lebegő megjelenés, az árnyék is a mű része.

Izinger Katalin

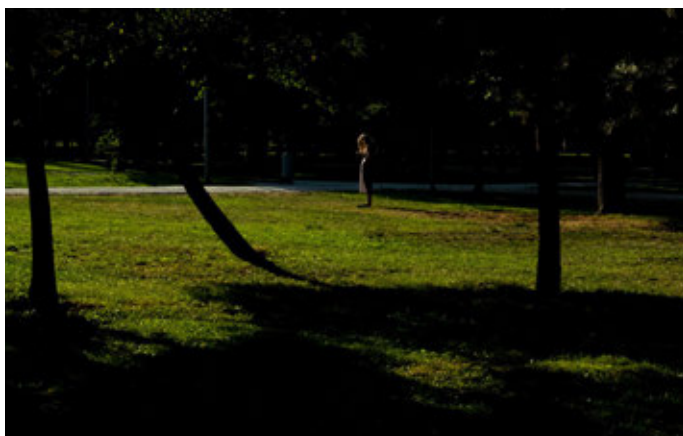

BARABÁS MIKLÓS CÉH
– KOLOZSVÁR

SOLO IPSE

*Kapcsolat- és tájfeltáró, lélekelemző utazás
Mira Marincassal, a Kolozsvári Magyar
Napok keretében 2021. augusztus 18-án
a Művészeti Múzeumban*

Az értelem és az érzelem, az ész és a szív párviadala és kézfogása, több tucatnyi változatban. Avagy Mira Marincas a nagyvilágban és önmagában. Vallomások a való és a képzeletbeli világról – röviden így foglalhatnám össze a kolozsvári Művészeti Múzeum emeleti termeinek kínálatát. A művészeit, aki kapcsolat- és tájfeltáró, lélekelemző utazásra hív bennünket, aki felvillantja az ismeretlenül is ismerős vidékek, hétköznapi események, történetek, gondok és örömek látványgörbéit, aki megjeleníti mind-

azt, amit relevánsnak tart, aki összegez és művészi következtetést von le a maga sajátosan egyéni fotónyelvén. Teszi pedig mind-
 ezt kitűnő érzékkel, gyakorlott fotós szemmel. Ami viszont ez-
 után következik már korántsem konvencionális. Hiszen a művész
 olyan kiaknázatlan, szűz területre merészkedik, ami megannyi
 lehetőséggel kecsegtet ugyan, de aminek buktatóiba akár bele is
 gabalyodhatna, ha nem tudna kitűnő érzékkel lavírozni a sikam-
 lós pályán. De tud. Mert szinte tudományos precizitással elemzi
 és bontja részeire a látottakat, olykor egyenesen élveboncolást,
 érzéstelenítő nélküli viviszekciót végezve önmagán is, hogy aztán
 az így begyűjtött tényképeket magával ragadó művészi spontanei-
 tással olvassza egybe. És életet leheljen egy olyan, az értelmet **223**
 az érzellemmel dúsított, sajátos világba, ami kizárólag csak az övé.
 S amellyel immár a látványművészet csúcsait ostromolja.

De eddig a pontig el kellett jutni, s mint minden művészek neki is le kellett győznie az elébe tornyosuló akadályokat. Hiszen már maga a választás – műfaj, stílus, világkép – tehát a választás megannyi lehetősége is gondolkodóba ejtheti a pályakezdő művészt. Sőt, akár el is bizonytalaníthatja. Mirát azonban ilyen veszély nem fenyegette. Hiszen, mondhatni, beleszületett abba világba – filozófus apa, zeneművész anya és maga a művészetéről, művészeiről híres szülőváros, Szatmárnémeti – amit aztán, adottságainak köszönhetően, maximálisan ki is aknázott. Tehetségét, művészi hajlamait, lényeglátását, rajzkészségét, szín- és formaérzékét középiskolai rajztanára, a neves grafikusművész Muhi Sándor pallérozta, hogy aztán, immár szakosodva, a kolozsvári művészeti egyetemen a kortárs művészet egyik kiválóságának, Dorel Gaina professzornak a nyomdokaiba lépve alakítsa ki sajátos művészi nyelvezetét.

A fototechnika hagyományos módszereinek birtokában nyit utat az ismeretlenbe, a legkorszerűbb eljárások, még fel nem fedezett, merőben újszerű lehetőségek alkalmazása felé. A számítógép engedelmes jószággá szelídülve valósítja meg valóságban gyökerező, de bizarrabbnál bizarrabb konstrukciókban testet öltő művészi álmait, elképzeléseit. Gondolok itt elsősorban önelemző, önfeltáró képi vallomásaira, az arc és a kéz sajátos együttesére, azokra a sejtelmesen megnyilatkozó, majd hogyanem látó, gondolkodó kezekre, kézkompozíciókra, amelyek az interpretációs lehetőségeket mintegy szublimálva, túlnőnek önmagukon. Lírai látványetűdök arról, amit látunk, de arról is, amit csak sejtünk.

S hogy mi mindent képes láttatni és sejtetni a művész a sajátos testbeszéd, a fények és árnyak egymásba olvadása-olvasztása által, arra is választ kapunk a releváns részletek lenge libbenései, a sötétből könnyed eleganciával felvillanó formakonstrukciók által. Képekbe foglalt önfeltáró költői monológ a tűnékenyen törékeny létről.

Mi sem természetesebb, mint hogy a természet, a végeláthatatlan tájak se hagyják érintetlenül a fotóst. S itt a hangsúlyt a végeláthatatlanra helyezném, hiszen a művész is azt teszi.

A szabadságot, a korlátok nélküli szabadságot keresi, és véli felfedezni az önmagát felfedő határtalan térben. De ott az időfaktor is, a száguldó lovasok pillanatfelvételei, vagy éppenséggel az időtlen, örök időben lépegető emberpár felvillantása, akárcsak a fa variánsok, az erdő, az örökön-örökké létező. A borongós táj, a felhőgyászba borult sírkereszt vagy a víztükörből felvillanó kettős hajóportré csupán néhány azokból a momentumokból, amelyek hangsúlyos szerepet kapnak. Hogy aztán az utca fotók, jelenetek, történetek, egymást keresztező, átjárható, vagy éppenséggel valószínűtlen kereteinek tömkelegéből – egy kávézóban – felvillanjon korunk ikonikus fotográfusának Rene Barrinak az alakja. Az arcjáték, a kézmozdulatok mindent visszaadnak a találkozás hangulatából, az ember és a művész jelleméből.

És Mira Marincas tovább játszik a technika kínálta lehetőségekkel, az egymás mellé helyezések, a párhuzamos lét felvillantásával, vagy éppenséggel a létezésszilánkok, az absztrakt fotó adta lehetőségek maximális kiaknázásával, a grafikai és festészeti eljárások ötvözésével. Gyöngyhímzés fényképre – határozza meg szavakban is a lehetetlen megkísértését, az anyagváltozatok megannyi formájának kombinációs változatait.

Németh Júlia

ART 9
FERENCVÁROSI
KÉPZŐMŰVÉSZEK
EGYESÜLETE

KALLIGRÁFIA

*A Kvartér Fotóművészeti Csoport:
Drégely Imre, Haid Attila, Herendi Péter,
Molnár Zoltán: című kiállítása
Art9 Galéria, Budapest
2021. november 2–13.*

PEST-BUDÁN ÉS GYOMÁN...

Fraktál, firka, embléma, fragment, kotta, enigma – ü!

Kép-írások, írás-képek, kép(telen) jelek, fotográfiai eljárások, szinte fiktív, deformatív (de finomítva informatív) kivetülések, én-vetítő vetületek, ám, főleg egyéni és egyedi meglátások együtt- és különállását vizsgálhatjuk a kiválasztott térben.

A Nagy Kalligráfia egy-egy fia: kvázi-kalligrafikus fotográfus!

Vonalak, hullámok minden irányban. Vesszők, hurkok, horgok, mondhatni ékezetek, minden szinten... Karcolások, törések, hirtelen megállítottnak tűnő kezdetek. Új és időtlen bekezdések... Test nélkül, forma nélkül, alak nélkül, körvonal nélkül, szimmetria nélkül, középpont nélkül, konkrétumok felidézése nélkül. Az egyszerűsítés, az egységesítés, az általánosítás szembeötlő rendezettsége, megszokása nélkül. Se nem egyszerű, se nem komplikált, se nem lecsupaszított. Mindinkább érzékeny! Első ránézésre: mintha minden szét lenne szórva... –

Molnár Zoltán

Álmodja Henri Michaux, a különös belga költő, író, festőművész, a *leíró* pedig tovább szövi, formálja, maszatozza, egyengeti, csupasztítja, analizálja: szétbontja és újra-illeszti a megközelítés-formulákat, és a szenzibilis szenzorokon túli gesztusok által újabb tartalmak, üresség-asszociációk, szellemi *vákuumok* rajzolódnak ki- és be...

A felületi rezgések rés-tereket nyitnak, a belső tér-nyelések pedig további (felsejlő, áthatadó, még-belsőbb, leginkább láthatatlan) utak felé áramlanak. Szemcsék sercegeése, lelki kémia kipárolgása, fotográfiai, (képző)művészeti *feljegyzések* az új-archaikus *kalligráfia* jegyében...

Kvart(t)ér... Nekik 4! Intenzív alkotói négyes! Nekem 8-7-6... A hatékony az ellen-hatásra hatás-vadászik, ám (*lövés által*): másképpen hat, mintha hatást gyakorolna... Az ellen-hatékony át-hat a (minden?) hatóra. Nem hatja meg, ám *latens* rá-hatása kétségeken kívüli (maradandó) hatás...

A levedlett, lenyúzott emulzió-, fixír- és papír-rétegek, a festék-szerű nyomat-kérgék átexponálódnak, beivódnak, és különböző minőségekben, mint modern (*non-post*) pergamenek újra-hívódnak, rejtett tartalmakat is hordoznak...

Fény-év, nap-óra, bőr-perc, vér-erezet ezred-másodperc, retina-villanás, én-idő vedlések, ön-reflexiók, ritmikák, elmoz-

Herendi Péter

dulás-töredékek, mikroszkopikus idő-ráncok, fókuszálás, különállás, körök, spirálok, kerekbe tört körforgások...

A napokban a kharosti ősi írással is ismerkedtem, melyet a gándhári és a szanszkrit nyelvek lejegyzésére használtak. Az abugida írásrendszerhez tartozott, i. e. a 3. századtól működött. Az ősi kultúrák írásjelein, képi nyelvein, motívum-rendszerein, a japán és kínai kalligráfiák, vagy éppen a keleti iniciálék megfejtés nélküli esztétikáján erről (nagyon távol-közel), itt: dokumentarista portrék, testjegyek, tetoválás-elfolyások, (ön)pecsétek, *street-art* részlet-megmutatások, magányos kültereken megrekedt graffitik, maszatolt vázlatok, grafikai foszlányok is megjelennek...

Mindig is foglalkoztattak a jelek, az önkifejezés hagyományostól eltérő módoszatai. Egy bizonyos költő: fiatalkori *Skizológia* című művében saját képi, képzeletbeli (alfabetikus) világot is teremtett. *Rajzolatok, írás-képek, gesztusok* sorozatai pedig a verbális kötöttségeket feloldó jelhagyások... Gondoljunk olyan formákra, képzelt alakzatokra is, amiket eddig nem láhattunk soha! Mindez lehetséges? – Talán(y)...

Egy-egy képernyőről kifotózott, monitorról kimásolt szöveg-kép, kép-szöveg-folyam a világ szinte minden (iratlan) nyelvén *íródott*... A jelentés: a befogadó látásától, *olvasatától* függ. Az áramlásnak itt ne legyen gátja, ne legyen *kerete*... Folyó-írások, írás-folyók hömpölyögnek, a *Grand Natura* mellkasunkba árad, az asztrális jelenések elme-folyosóinkon vibrálnak tovább...

Erezetek, kígyózó duzzanat-lüktetések és ismeretlenbe ka-
230 nyargó-révülő elfolyások rajzolják tovább a képekbe dermesztett
 képzeletet... Szabadkézi fényírás, à 'la Otto Steinert! *Tanulok
 írni kamerával*... 4-8 sec/exp... A *Lunagramok, Freehandek*:

Haid Attila

űrbe mártott ujjbegyek; a Hold és Mars *képirásai*: neon-vonaglás vitustáncok lég-fázisai...

Másképpen: betű(absztr)aktokat, hullám-vetületeket, gesztus-görbületeket kirajzoló hívások (a folyamban)...

Folyam(at)ban hívódó-alakuló betű-torzók, több irányra nyitott lendületek,

konkrétumokat kép-eltérítésekbe, elfedésekbe exponáló, meditatív (folyamat)módosulások...

Karl Kraus *Fotogrammetria* című könyvét (éppen most): szférikus madártávlatból olvassa egy bifokális felhő-távcső. Ó, részletes lap-fogyatkozás, ó, fénytörés-aberráció! Képi aforizmák, prózavers-glosszák...

Ideogrammak, vagy kalligráf *képoográfák*: akár írás-rajzolatok, (non)figura-mint(h)ák, sajátos *jelbeszéd*ek az időtlen időkből: a hallgatás felé... Ám, jelen esetben is mindinkább a jelhagyó jelenlét pulzálásában történik a jelenségek megélése, s mindez (technikai-szellemi átadásokkal élő): szavak előtti-mögötti folyamat...

Íle kurunko jin-titi, khá! Tilil élkü e-é-i féfe, tamil tana eléli é-e!

Csan-Zen, Vang-Vej, re-verse, yi-ü, hi-ia! Heige, memede, üá, io, ti-á!

Uikende-de, taii! Wawa-yanga-ga mai!

Chi, attha-tettete, chen-gene, ü! Dré, hai, pé, moi, fe-fe-fe, ü!

Csönd. Lehalkított mozdulatok, fény-csöndek, csönd-árnyalatok beivódott hallgatásai. Sötétlő nyugalomba áthajló belátás-ívek, valóság-színek helyetti szín-tézisek, szubjektív felfejtések... **231**

A formáktól szabad víz elnémuló áramlása...

Csönd. A képterek elvont helye, az alkotó befogadó-készsége: *fluidum-foglalat...*

Lassítva

közelít

ott van

(itt)

a közelség távolságával:

oly közel

hogy

(be / át)

lát

hat

at

lan

...

Képzográfiák és Ideogrammak nyomán:

Nagy Zopán

KOR-SZAK-TÁRSAK*A BOLT Fotógaléria kiállítása**(Detvay-Hangyál gyűjtemény)**Kurátorok: Detvay Jenő és Nagy Zopán**Megnyitotta: Szombathy Bálint szépségkutató**Art9 Galéria, Budapest, 2022. május 3–20.*

Az 1994-ben létrejött Bolt Galéria azonnal megkezdte gyűjteményének építését, többnyelvű katalógusainak kiadásával egy időben. A kollekció számos helyen bemutatkozott a világban, és bebizonyosodott: alkalmas arra, hogy ne csak egyéneként reprezentálja a galériához közel álló művészeket, hanem egységes ízlésvilágot képviseljen, valamint képes legyen bemutatni a kortárs magyar fotográfia egy szeletét.

Baranyay András

Brezina Zoltán

Herendi Péter

A képek, az esztétikai minőségen túl, a korszerű látványteremtés valamely egyéni megoldását képviselik, akár archaikus – pl. camera obscura, fotogram, sópapír, cianotíпия –, akár modernebb (digitális vagy polaroid) fotóműveletek segítségével jöttek is létre. A gyűjtemény, a kortárs magyar fotográfia technikai és szenzuális gazdagsága mellett, a fotografikus gondolkodás intellektualitását és az alkotói fantázia gazdagságát is igyekeznek szemléltetni. A kiállításon a BOLT Galéria kiadványai, művész-**235** könyvei is bemutatásra kerülnek.

GLASS +

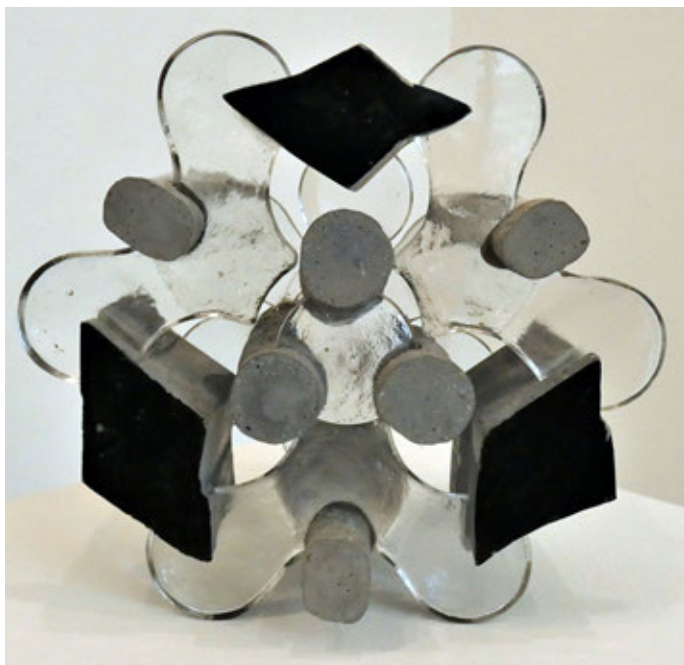
*Kiállítás az Art 9 és a Magyar Üvegművészek
Társasága közös szervezésében
Art9 Galéria, Budapest
2022. május 24. – június 11.*

Üdvözlök mindenkit a Magyar Üvegművészek Társaságának kiállításán, mely kiállítás az Üveg Nemzetközi Éve 2022 programsorozathoz kapcsolódóan született meg a MÜT és az ART9 Egyesület együttműködésében

GLASS+, avagy Üveg+ e tárlat címe, melyen 18 MÜT tag, alapvetően a közép- és fiatal generáció munkáit tekinthetik meg a látogatók.

Üveg+... gazdag jelentéstartalmú ez a cím. Utal arra a különleges állapotra, ahol a hazai üvegművészet is tart, ahová

a rendszerváltás óta eltelt évtizedek alatt elérkezett: autonóm, az iparművészet és a képzőművészt határterületén mozgó, esetenként/alkotói által ide, vagy éppen oda átlépő, mindig megújulni képes műfajjá vált.

Üveg+... hiszen végignézve az itt kiállított munkákon, sokuknál látható: az üveg randevúra hív egyéb anyagokat (fémek, beton, lazurit, plexi...).

Üveg+... mert ez a szeszélyes, megmunkálása közben, és régtől fogva az újabb és újabb korszakokban, stílusokkal változó, ősi, de a változásra való képessége miatt mégis örök-fiatal anyag – az üveg –, folyton képes valami pluszt nyújtani. Eszembe jutott, hogy miközben a 20. század első felében szárba szökött modern építészet (International Style) örömmel köszöntötte a Fényt, amit az építészet új anyagát, az Üveg a fényről akkor már évszázadok óta mindent tudott.

Üveg+... szoltam az üvegművészet „határátlépéseiről”, a fényvel való bensőséges kapcsolatáról, de még nem szoltam az Idővel való kapcsolatáról. Fontos megemlítenem, mert – különösen e válogatott művekből komponált tárlat esetében –, az üvegtárgyak által meg lehet érteni az Időt, amiben élünk.

Többek között a digitalizáció, a pixelek, a képregények, filmek erős hatását a kortárs vizualitásra – például Virág Hajnalka, Varga Gyöngyvér Amala, Budai Zsolt János alkotásai adnak példákat ezekre. Az állandó változásban, mozgásban való létünket – lásd Grünfelder Judit, Bősze Eszter munkáit. Vagy épp ellenkezőleg: a megnyugvásra, a megtorpanásra szóló igényünket – elég megállnunk Bánó Rita tárgyai előtt –; vagy valami titokzatoshoz, archaikushoz vágó kapcsolódásunkat – lásd, másoké mellett Lendvai Péter Gergely kreatúráit.

Keressék bátran a műfaji határátlépéseket, gyönyörködjenek (amennyire most, ebben a pillanatban engedi/segíti a világítás) az üveg és a fény megunthatatlan játékában, szemléljék az anyagok találkáit, és az Időt, amiben élünk.

Kellemes estét, köszönjük, hogy eljöttetek, köszönjük a kiállítóknak ezeket a remek alkotásokat. És köszönjük az Art9 Galériának az együttműködést és e tárlat befogadását.

Molnár Szilvia
művészettörténész

IDEIGLENESEN ÁLLANDÓ

*Sallay Dániel szobrászművész kiállítása
Közös kiállítás szervezés a Magyar Szobrász
Társasággal, Art9 Galéria, Budapest
2022. augusztus 16–26.
Megnyitotta: Baráth Bálint zeneszerző*

És fordítva.

A formák folyamatosan változnak.

Még a legkeményebb anyagból lévő valami is, egy kellően nagy időskálán úgy esik össze, mintha egy tál newtoni folyadék alól kikapcsolnánk a mélynyomót. Még egy fekete lyuk tökéletes(-nek hitt) gömb felülete is folyamatosan változik.

Állandó dolgok nincsenek, ez nyilvánvaló, de ennek a ténynek elfogadása számomra nem automatikus.

Néha küszködök, valahogy úgy, mint Caravaggio képén Szent Péter: minden erejével küzd, hogy ne álljon a látószöge a feje tetejére, holott ő kérte, hogy ha már keresztre feszítik, akkor legalább fejfelé tegyék.

Ha a szobrászatra gondolok, valami ilyesmit érzek. Tudom, hogy a világ egy változékony massa, és ezzel nincs is bajom, jó ez így, ahogy van, de mégis készítenem van állandó formák létrehozására, vagy fordítva, az idő megállítására.

S. D.

REJTETT ÉGBOLT

*Németh Marcell szobrászművész kiállítása
Közös kiállítás szervezés a Magyar Szobrász
Társasággal, Art9 Galéria, Budapest
2022. július 27. – augusztus 12.*

Németh Marcell 1982-ben született Budapesten. Művészeti tanulmányait 2001 és 2007 között a Magyar Képzőművészeti Egyetemen szobrász szakán végezte, mestere Kő Pál volt. Egyetemi éve alatt és azt követően, fiatal alkotóként is számos díjban, ösztöndíjban részesült, így 2001-ben az Országos Mintázó-versenyen I. helyezett lett, 2007-ben elnyerte a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesületének (MAOE) Diplomadíját. 2004-ben Finta egyszeri ösztöndíjban, 2011-ben KOGART külföldi tanulmányi ösztöndíjban, 2011 és 2014 között Derkovits Gyula képzőművészeti ösztöndíjban részesült. 2018-ban a IV. Óbudai Képzőművészeti Tárlaton elnyerte a II. díjat, 2021-ben a Magyar Művészeti Akadémia Művészeti Ösztöndíjában részesült. Egyetemista éve óta folyamatosan jelen van egy-egy munkájával országos jelentőségű plasztikai tárlatokon és képzőművészeti seregszemléken. Több egyéni tárlaton mutatkozott be eddig, melyek közül kiemelkedő jelentőségű volt 2010-ben a *Figyelmen kívüli terület* című tárlat a KOGART Galériában Budapesten, melyen Szabó Ábel festőművésszel közösen állított ki, valamint a *Köztes térben* című kiállítás a Műcsarnok 2019-es Külön ter[m]jek című tárlatán. Tagja a Magyar Szobrász Társaságnak, visszatérő alkotója a Kecskeméti Acélszobrászati Szimpóziumoknak (KASZ), valamint a szlovákiai Somorja DUNART.COM nemzetközi művésztelepeknek.

Részlet Képiró Ágnes megnyitóbeszédéből

Németh Marcell a hazai fiatal szobrászgeneráció kiemelkedő alkotója, mintegy másfél évtizedes eddigi rendkívül aktív, autonóm művészi programjában konzekvensen domborműveket, reliefeket készít, talán az egyik legnehezebb és igen hosszú kivitelezést igénylő eljárással, acélszobrászati technikával. Témáit a szűkebb és tágabb környezetéből veszi, melyeket nevezhetünk tágan értelmezve tájábrázolásoknak, amelyek nemcsak szakítanak a hagyományos, idilli táj vizuális leképezésével, hanem a korunk táj- és városábrázolásaira jellemző iparszerű tematikát is sajátos formanyelven fogalmazza meg az alkotó, aki a mindezek ellenére az európai művészi tradíciókat maximálisan tiszteletben tartja.

Tájképei tulajdonképpen tájelemek, melyek industrializált külvárosi környezetünk, illetve az autópályák mentén tapasztalt látvány egy-egy ipari, tipikusan a 20. századra és napjainkra jellemző vívmányát mutatják meg: a villanyoszlopokat, darukat, melyek olykor részleteikben, szűk kivágatokban látszanak. Ezek az alkotásokon nem láthatóak élőlények sem emberi, sem állati, de még jelzésszerű növényi formában sem, mégis emberi léptékű nézőponthoz vannak igazítva. Az ember a kép szemlélőjeként lép be az acélgrafikák aurájába, melyben eltörpülve szemléli az alulnézetből, perspektivikusan ábrázolt ipari formát. Ezáltal teremtődik valami sajátosan személyes személytelenség, egy többletnarratíva az alkotásokban, megtörve azok fémes, rideg kisugárzását. Olyan belsőleges adalékot ad a szemlélő bevonása, a közvetlenségre, a kép terébe belépésre invitáló kompozíció, amely feltételezi az ember, mint teremtő, de az ember, mint saját jövője sorsáért aggódó entitás jelenlétét az ember által teremtett, rombolásra és tárgyiasulásra ítélt koszos mindennapok világában.

AZ EMLÉKEZÉS FORMÁI

*Gyuk Krisztina szobrászművész kiállítása,
Közös kiállítás szervezés a Magyar Szobrász
Társasággal, Art9 Galéria, Budapest
2022. október 12–28.*

Gyuk Krisztina szobrászművész Az emlékezés formái című kiállításának megnyitóján vagyunk. A viszonylag forgalmas utcáról beléptünk egy letisztult, nyugodt térbe. Mit látunk? Hogyan érzékeljük ezeket a tárgyakat? Hogyan értelmezzük őket?

Tudjuk-e azt látni, ami valójában ott van? Érzékelésünket, benyomásainkat átszínezik az emlékeink, hogy hogyan dolgozzuk fel a képi információt, függ a már kialakult fogalomrendszerünkötől, a valóságról való elképzeléseinktől.

Az emlékezés egy borzasztóan összetett és nehezen kutatható agyi, pszichológiai folyamat, és itt most kevésbé tudományos szempontból szeretném megközelíteni.

Talán volt már olyan élményük, amikor egy-egy kép vagy jelenet felidézésekor nehéz volt eldönteni, hogy egy valós emlékről van-e szó, vagy esetleg egy álomból származik, de mégis élő, eleven, esetleg a kettő keveréke, arról nem is beszélve, hogy akár egy filmélmény is torzíthatott rajta. Vagy akár annyiszor mesélték el mások a közösen átélt eseményt, hogy már sajátjuknak vélték az általuk ábrázoltakat.

Az emlékezés egy idézőjeles önregressziós folyamat. A latin regressio szó visszatérést, visszavonulást, ismétlést jelent. Ezt a folyamatot bizonyos tárgyak, helyszínek, illetve minden, ami az érzékszervi tapasztalásunkhoz hozzájárul, mint pl. a hangok, illatok fel tudják erősíteni.

A tárgyi emlékek kulcsként nyithatják az elzárt élményeket, a hozzájuk tartozó érzéseket, érzelmeket, de disszonanciát is okozhatnak.

Nem csak a gyermekkor emlékeivel történhet ez, hiszen egy adott esemény átélésekor az aktuális tudatállapotunk és érzelmi viszonyulásunk – magunkhoz, másokhoz, a környezetünkhöz – meghatározó, mindezek emlékeink összetevői. Így fordulhat elő, hogy egy tárgy mást jelent, mást képvisel számunkra a saját világunkban, de mégis olvasható lehet egy idegen számára is.

Mi, Önök itt állunk Gyuk Krisztina tárgyiasult emlékei 242 | terében, szobájában. Mitől válik egy személytelen tér helylé, szobává? Megidézhető-e egy kiállítótérben? Minden műnek van térszervező ereje, de itt extra réteget ad, hogy egy korábban valós

lakótér, és egyben egy családi élet tárgyai keverednek művészi objektakkal.

Ha személyes kapcsolódásunk nincs is a tárgyakhoz, vagy helyszínekhez, Krisztina különös érzékenységgel hozza közelebb emlékei világát, az általa formált anyag és a talált tárgyak elrendezése, összekapcsolása által, egy új nézőpontot kínálva belépést enged a néző számára is.

Az emlékezés formái c. installációjában Krisztina Erik H. Erikson munkásságára is épít, az identitás és emlékezés kapcsolatát kutatja.

Erikson (1959) pszichoszociális fejlődés elméletében az emberi életet nyolc ciklusra osztja. Minden szakaszban változások mennek végbe mind az egyénben, mind annak környezetében. A bennünk zajló folyamatok és a külvilághoz való viszonyunk megváltozása fejlődési konfliktust produkál, amely meghatároz egy életszakaszt. Erikson szerint az identitás az ötödik szakaszban, a serdülőkorban alakul ki.

Az alkotó ezen tárgyak létrehozásakor a hatodik szakaszban járt eszerint a fejlődési modell szerint, és tudatosan döntött úgy, hogy megvizsgálja, mi hogyan hatott rá, határozta meg személyisége fejlődését, identitása alakulását, és azt, hogy mint képzőművész, mit és hogyan jelenít meg, mivel dolgozik a múltjából, mi felé halad a jelenében.

Ebben a feldolgozásban pszichológus segítségét is kérte, akivel kissé rendhagyó módon nem csak az emlékeket, hanem már az alkotói intenciókat, reflexiókat is kielemezték. Krisztina egy-egy korszakához választott tárgyaira pszichológusa is reflektált, a művészi emlékezést és az alkotó személyes folyamatát így még árnyaltabbá tette. A tárgyi -téri megjelenítés ennek az intenzív belső munkának a kivetülése, szintézise.

Meghatározó eseményeknek, jelenségeknek, személyeknek, élethelyzeteknek állít szimbolikus emléket, melyek magukban hordozzák a személyes kapcsolatot, ami még mindig élő, de ugyanakkor bennük van a mulandóság, a megismételhetetlenség, a változás. Ahogy az emlékek Krisztina szűrőjén keresztül kapnak testet, úgy a műtárgyi kontextusba került használati tárgyak funkciója megváltozik, átlényegül.

Határeset című munkáiban a paraszti kultúra tárgyi emlékei jelennek meg lehetetlen helyzetbe hozva, mondhatni reménytelenül funkciójukat, eredeti formájukat veszítve, elrozsdásodva, kőbe zárva, mozdíthatatlanul.

Az egykori kukoricamorzsoló egy „vetítőgéppé” válik, aminek kallantýúját forgatva fényképek váltakoznak előttünk, fekete-fehér jelenetek a múltból, megvilágítva.

Szó szerint egy kis szeletet kapunk szülőhelyéből, Babosdöbréte domboldalából, a szalmabálákból, amihez konkrét gyermekkori emlékek fűződnek.

A Himba, azaz olajkút is visszatérő ikonikus motívum Krisztina munkásságban, mely egyben utal Nagyapjára, aki Zala

megyében egy ilyen olajkúton dolgozott, egyben erre a kemény és nehéz munkára, és azokra akik sorsközösséget alkottak ebben az életformában. Ennek állít emléket, egy korábbi munkájában konkrétan emlékművet. Az olajkút alakja több asszociációt is kelthet, Krisztina is játszik a formavilágával, hol nagyon egzakt módon, hol pedig sejtelmesebben idézi meg, illetve az anyaghasználat is ad egy újabb réteget. A viaszból faragott formák képlékenyebbek, esetlenebbek, talán esendőbbek, mint korábbi, bronzból formált változatuk.

A mészkőből és márványból – azaz klasszikus szobrászati anyagokból – újraalkotott babaruhák a múlt kikeményített személyes és mégis személytelen darabjai, gömbölyded formájuk felidézi a ruha puhaságát, sajátos redőződését, és mintha valami kitöltené, testesebbé tenné, ugyanakkor magára hagyva vagy otffelejtvé hever egy-egy használati tárgy társaságában. A Mózeskosár védelmében otthonos is lehetne, a magasított szék biztonságos hordozója a ruhadarabnak, de mégis érezhető egyfajta kiszolgáltatottság, talán magány. Az egyébként szétfoszló textil itt örök létre ítélte, ami utalhat a kora gyermekkori élmények egész

életünket meghatározó voltára, de ennek az időszaknak a kime-
revítésére, a megőrzés vágyára.

Az installáció fontos eleme a tükrös fésülködő szekrény, mint családi örökség, és mint a teret tágító, megbontó objektum, melynek tükör felületében a többi tárgy megjelenik, a néző saját magát is megpillanthatja ebben a kialakított térben, mint a meg-
idézett emlékek pillanatnyi szereplője, összekapcsolva a múltat és jelent, újraírt emlékképeket és a jelen valóságát komplex egy-
ségében.

Az emlékezés témakörét már számos művész feldolgozta, illetve a művészi emlékezetnek van egy egyedi jellege. Itt most Keserü Katalint idézném, akinek gondolatai az emlékezésről a kortárművészetben Krisztina diploma munkájában is meg-
jelentek.

*„A visszaemlékezés – amit általában emlékezésnek hívunk – más: előhívása emlékképeknek, élményeknek. Az alkotó emlé-
kezés nem szokványos, hisz amikor általa a belső vagy emlékkép
külsővé, láthatóvá válik ez nem egy már ismert »megnevezés«
hanem új szó, új kép vagy »új világ«”*

A művészet egy sajátos gondolkodásforma. Ezért egyazon
korban is többféleképpen látszik, a mű külön világ, amely egyenlő
távolságra van a jelentől és a múlttól. Az emlékezet egy dinami-
kus dolog és nem statikus, azáltal kap formák, hogy a művész
rögzíti. Az emberi emlékezetben lehet, hogy lesznek stabilabb
emlékek és lehetnek olyanok, amik átformálódnak, mert külön-
böző helyzetben újra kell fogalmazni őket. Teremtője és formálója
is vagy az emlékeidnek.

Krisztina egy saját emlékfeldolgozó módszert állított fel,
melyben pszichológiai, társadalmi, művészetelméleti, vizuális al-
kotói vonatkozások egyesülnek, támogatják egymást. Az énkép,
az identitás fejlődését, alakulását vizsgálja, és reflektál rá alkotá-
sain keresztül. Ez egyfajta rálátást, felismeréseket és feldolgozási
lehetőséget kínál, melynek tapasztalatait a mindennapi életben
és művészetpedagógiai munkájában is használni tud.

Azt gondolom, ahogy ez a metódus vizuálisan és térben
leképeződik, mindannyiunk számára kínál egy belépőt a saját
emlékfeldolgozásunkba, melyben, ha nem is művészi megköze-
lítéssel, de az anyag, a tér, az idő, a tárgyak, a helyek, a kiragadott
pillanatok szövedéke felsejlik, és mindig más-más réteg válik

**MAGYAR
ELEKTROGRÁFIAI
TÁRSASÁG**

DIGITÁLIS AGORA

III. NEMZETKÖZI DIGITÁLIS MŰVÉSZETI TRIENNÁLÉ

Művészetek Háza, Szekszárd

2021. szeptember 11. – október 31.

Budapesti kiállítások: 2022. február–november

A DIGITÁLIS AGORA kiemelt, nemzetközi képzőművészeti rendezvényét, a Magyar Elektrográfiai Társaság és a szekszárdi Művészetek Háza közösen indította el 2015-ben. Idén immár harmadik alkalommal került megrendezésre – 162 magyar és 45 külföldi művész-, digitális, elektrográfiai alkotásainak bemutatásával. Az alkotások között nagyméretű grafikák, digitális-, video- és fényinstallációk, light-boxok és más fény-objektok, valamint videók, animációk színes választéka került bemutatásra.

A kiállítás célja, – az utóbbi három évben született, az új innovatív eljárások és digitális technológiák alkalmazásával létrejött –, kiemelkedő művészeti eredmények közzététele, illetve az alkotói sokszínűség jegyében az új témák, tartalmak és egyéni megoldások bemutatása. A nyílt pályázaton részt vett kiállítók és meghívott művészek Magyarországról, Argentínából, Kanadából, Japánból, az USA-ból, Dél-Koreából és 11 európai országból képviseltetik magukat. Idén a kötetlen téma mellett a TRISTAN TZARA 125-Hommage kiállításra pályázhattak a művészek. Néhány jelentős meghívott művész: Joseph Kádár, Csáji Attila, Horkay István, Lévy Jenő, Szombathy Bálint, Kelle Antal Art-former, Mengyán András, Derek M. Besant, Alexandra Haeseker (Kanada), Chang-Soo Kim (Dél-Korea), Lux Antal (Németország) és Saeko Hanji (Japán), Cecília Mandrile-Lynn Bechtold (Argentína/US), Florentia Ikonmidou (GR).

A beérkezett műveket nemzetközi zsűri válogatta: N. Mézsáros Júlia művészettörténész, Petcs Ovidiu (RO), HAász Ágnes képzőművész

Megnyitó: 2021. szeptember 11. szombat, 11.00.

Köszöntők:

A kiállítás fővédnöke Fekete Vali esztéta-művészettörténész, a Zsolnai Negyed művészeti vezetője

Berlinger Attila ügyvezető igazgató, Babits Mihály Kulturális Központ

248 | Baky Péter Munkácsy Mihály-díjas festőművész, Szekszárdi Művészetek Háza

HAász Ágnes Munkácsy Mihály-díjas képzőművész, a MET elnöke

A kiállítást megnyitotta: Gyenes Zsolt DLA médiaművész

Közreműködött: Nagysolymosi Gábor zeneszerző-szintetizátor

Moderátor: Simon V. Zita

Művészeti tanácsadó: N. Mészáros Júlia művészettörténész

Kurátorok:

Baky Péter Munkácsy Mihály-díjas festőművész, Művészetek Háza, Szekszárd

Gonda Mária igazgatóhelyettes, Babits Mihály Kulturális Központ

HAász Ágnes Munkácsy Mihály-díjas festőművész képzőművész, MET elnök, Budapest

Spitzer Fruzsina képzőművész, a MET alelnöke

Albert Judit képzőművész, a MET vezetőségi tag

Ruzsa Dénes művészeti munkatárs MET

A triennalé anyagát 2022-ben Budapesten is bemutattuk a tematikus bontásban:

Vízivárosi Galéria – H-1055 Budapest, Kapás u. 55. www.vizivarosigaleria.hu; Tristán Tzara 125 – Hommage 1. kiállítás – tematikus kategória – 2022. február 4. – március 21.

Próféta Galéria – H-1111 Budapest, Szent Gellért tér 3.

Továbbított üzenetek 1. * (cím: Mayer Éva mű) – válogatás a szabad kategóriából – 2022. február 24. – március 11.

Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége MKISZ Galéria – H-1061 Budapest, Andrásy út 6. – Továbbított üzenetek 2. – Válogatás a szabad kategóriából, 2022. március 31. – április 17.

B32 Galéria és Kultúrtér – TREZOR Galéria – H-1111 Budapest, Bartók Béla út 32.; *Pillangóhatás* című kiállítás – 2022. június 9. – július 1.

Próféta Galéria – H-1111 Budapest, Szent Gellért tér 3. * *Poétikus absztrakció* * (cím: Zsbori Ervin mű) című kiállítás, 2022. szeptember 27. – október 14.

Újpesti Galéria – Polgár Centrum – H-1042 Budapest, Árpád út 66. www.ujkk.hu facebook.com/ujkk.hu; H -1 3. október 28. – november 19.

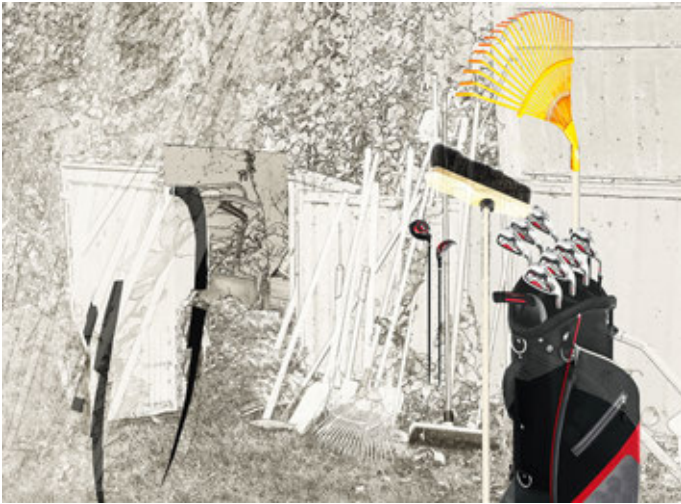
Örömmel állok itt, már azért is, mert a Dél-Dunántúlon születtem és azóta is itt élek. Szekszárd és környéke kirándulási pont számunkra a Mohács-Pécs vonalhoz képest. Az itteni szőlőskultúra híre, Babits és az iskolában tanult alliteráció is mind ide kapcsolódik (számomra).

Az agora főtér, piactér, a hirdetések helye. Ebben az esetben a digitális művészet főtere, színhelye található itt, ezekben a kiállítóterekben. Az ókori agorán a szónokot is hallgatták; hát most is ez történik, csak kicsit másképpen, egy kicsit másról.

Húsz évvel az ezredforduló után a különféle digitális megoldások annyira átjárják mindennapjainkat, hogy a technika, mint kifejezés majdnemhogy azonosul vele. Akkor miért érdemes ezt a jelzőt egy átfogó művészeti seregszemléhez kapcsolni? Azért, mert az elektronikus, a digitális művészeti megoldásokat hangsúlyozzuk itt, méghozzá olyan formán, amely eltér a megszokottól, a mindennapitól.

Ugyanazt a digitális környezetet, hardvereket használjuk az irodában és a műteremben is; szóval mindenhol. A szoftver mégis teljesen más. Ezek a szoftverek, melyek ebben az esetben szimbolikusan is értendők, lehetőséget adnak a másképpen történő, a teljesen felszabadult gondolkodásra és megjelenítésre. Olyan kísérletekre, amelyek kapcsán sok esetben maga a médium, ha jobban tetszik a szoftver kerül a vizsgálódás középpontjába. A médium maga az üzenet, – még igaz az állítás, bár kissé más kontextusba helyeződik át a fél évszázada indult történet. Szóval, az izgalmas ebben a ma már mindent átható digitális környezetben a szabályok fölírása, a bejáratott működési mechanizmusok

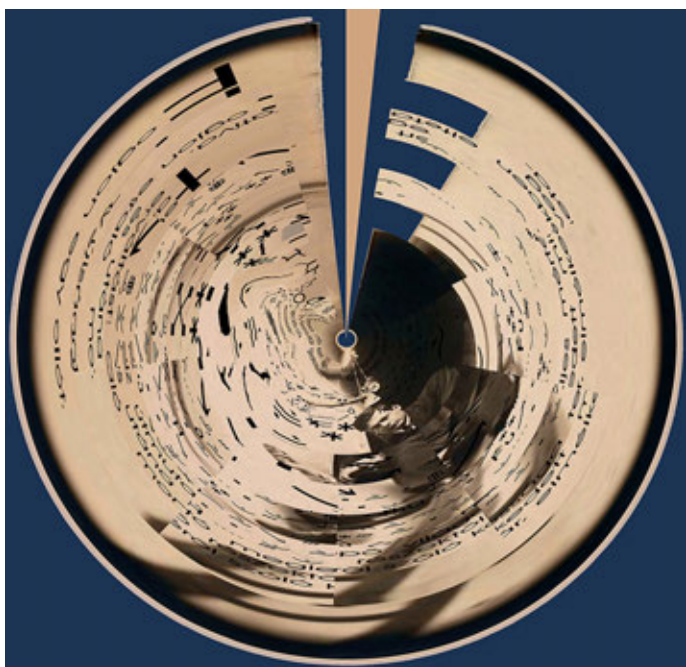
Paczona Márta

kimozdítása, a szokatlan, a meglepő, a netán megbotránkoztató megmutatása. Ehhez tehát egy aránylag olyan új technika segítségével hívása társul itt, mint a „digitália” összessége, ami egyrészt folyamatosan változik, másrészt korántsem merítette ki még korábbi készleteit sem. És akkor nem beszéltünk még az újból divatos, organikus karakterű analóg elektronikáról vagy a hibrid megoldásokról. A közeljövő a mesterséges intelligencia, illetve érzelem egyre gyakoribb megjelenését látatja ezen a területen is.

Két kategóriában került meghirdetésre ez a nagyszabású nemzetközi kiállítás. Szabad, kötetlen témában és Tristan Tzara előtt tisztelegve. Utóbbi egyben az avantgárd ma is leggyakrabban hivatkozott izmusára, a dadaizmusra is ráirányítja a figyelmet. Tzara román származású, Párizsban élő dadaista költő volt, aki kortársaihoz hasonlóan, mint Kurt Schwitters, vagy Hugo Ball ugyanúgy intermedialis művésznek is titulálható, habár akkoriban ezt a kifejezést nem ismerték.

Mi módon lehetne valamilyen rendszerbe foglalni az itt látott és olykor hallott műveket? A műfaji, témabeli megközelítésnél, vagy amellet talán célravezetőbb néhány találkozási csomópont felvázolása.

Az első egység a fotóalapú művek. Úgy jó negyed évszázaddal ezelőtt, a korai elektrográfiák, illetve digitális grafikák születésénél is karakteres területnek bizonyult a fotóalapú gondolkodás, megvalósítás. Fotó és grafika, mondjuk unokatestvérek,

HAász Ágnes

tehát van közük egymáshoz. Ezen a kiállításon is azok a fotóalapú művek a frissebbek, izgalmasabbak, melyek a két médium metszéspontján valami eddig nem igazán látott forma és színvilágot képesek teremteni. A kísértés még mindig nagy; a szoftverek rengeteg előre gyártott, látványos, de kevésbé eredeti panelt kínálnak a felhasználónak. Az egyéni kombinációk, az egyéni elektronikus-digitális megoldások, kísérletek eredményei lehetnek azok, melyek a vázolt kortárs művészeti minőséget megalapozzák.

A művésznak sok esetben feltalálónak, mérnöknek, szerkesztőnek és egyben, természetesen önfeledt kreatornak is kell lennie. A dadaisták határtalan szabadságát, mint példát ma sem szabad, egy pillanatra sem feledni a művészet gyakorlatában.

Második csoport lehet a tisztán absztrakt digitális művek, ahol a referencia nem egy megnevezhető tárgyra, jelenségre utal, hanem pusztán a vizuális kifejezésre, önnön nyelvezetére épül minden; pontra, vonalra, foltra, alapformákra és letisztult színekre.

252 A digitális technika itt is tartogat még új lehetőségeket. A három évvel ezelőtti Digitális Agorához képest mintha most ilyen művekből kevesebbet látnánk itt.

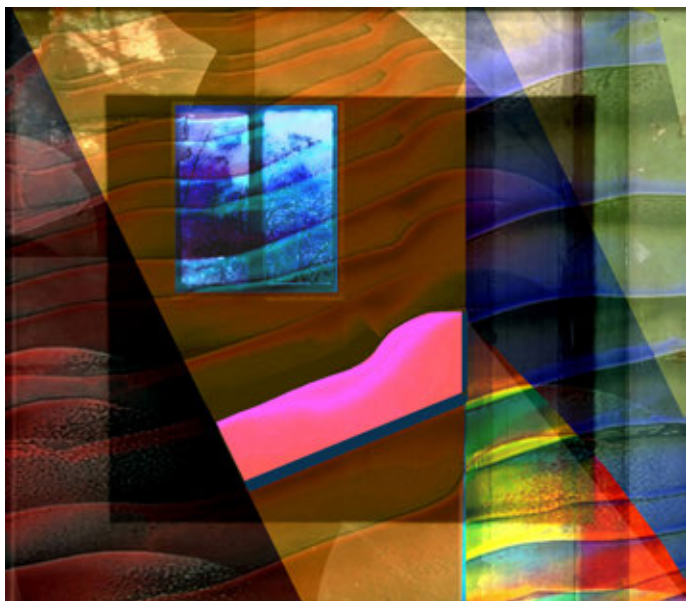
Lisányi Endre

Viszont több az olyan alkotás, és ez lehet a harmadik csoport, ahol a szociális érzékenység dominál. Kifejezetten „covid-művek” is vannak, nem is egy. Ez akár külön kis alcsoport is lehetne. Aztán érdekes látni, mintha több lenne a nagyobb méretű print mint három évvel ezelőtt. Ennek bizonyosan technikai okai is vannak; jobb felbontású rendszerek, szélesebb lehetőségek jelentek meg ezen a téren is.

Új elem, hogy a mobiltelefonra épülő interaktivitás, a QR kód bevonása több mű befogadásának alapját, feltételét képezi. Ténylegesen a néző fejezi be az alkotást.

A Tristan Tzarának tisztelgő művek között vannak számomra talán a kiállítás legizgalmasabb művei. Ez adódik a már említett, napjainkat érintő dada-aktualitásból, de ezen a helyen kell elmondani azt is, hogy jó néhány, a szabad témájú kategóriába beküldött alkotás, ide, ebbe a tematikába is könnyedén besorolható. Mint már utalás történt rá, a dada kulcsszava a szabadság, így a két kategória közös, találkozási pontját is ezen a helyen érdemes keresni.

A felszabadult alkotói hozzáállást nem csak az állóképeknél és háromdimenziós alkotásokban találjuk meg, hanem a korábbiakhoz képest jóval nagyobb számú audiovizuális művek, **253** illetve animációk és videók itteni szereplése, megjelenése kapcsán is. A skála ezen a területen is széles és gazdag; például vi-

Koppány Attila

deóperformansz, videóköltemény és állókép, illetve mozgókép határán „mozgó” kísérlet, mind megtalálható. Láthatunk hang nélküli, néma mozgóképeket és vannak ezen a seregszemen olyan alkotások is, ahol a hang és kép jó testvéri viszonyban egészítik ki egymást. A határok itt is kiterjednek, változnak.

Bízunk benne, hogy a szekszárdi digitális agora, ez a kilenc évvel ezelőtt létrehozott művészeti közösségi tér hasonlóan hosszú életet tud megélni, mint egy ókori város piac- vagy főtere. De ha ez némiképpen túlzásnak is tűnik, bízunk a nyugodtabb légkörű közeljövőben, a három év múlva történő itteni, hasonló találkozásban és az itt bemutatott, változatos műveknek a kisugárzásában, illetve építő jellegében, hatásában.

Jó szemlélődést, hallgatást, feltöltődést, elmélkedést és kikapcsolódást kívánok! A kiállítást megnyitom!

Gyenes Zsolt
DLA médiaművész

A VILÁG MINT MEDIATIZÁLT KOLLÁZS

A Harmadik Nemzetközi Digitális Triennálé

A harmadik alkalommal megrendezett Nemzetközi Digitális Triennálén, ahogy az előző években is, a kiállított munkák széles skálán mozognak. A klasszikus művészetből átformált elemekkel, analóg és digitális eszközök együttes használatával valamint a legújabb technológiák bevonásával készült alkotásokkal találkozhattunk. Néhány példa: 3D displayer (Gábor Éva Mária), hologram alapú installáció (Kuzma Eszter Júlia), fényobjekt (Bálint Bertalan, Nagy Krisztián és Molnár Csaba alkotópáros, Németh 'kassa' Gábor, Spitzer Fruzsina), interaktív installáció (Lisányi Endre – Várallyay Zoltán és Papp Szilvia – Bérces Tamás alkotópárosok), kiterjesztett valóság (Covaciuné Czuczor Kinga, Gombos Lajos), fényre mozduló fotográfia (Krnács Ágota), állókép mozgóképpé alakítása (Gilles Broussaud, Csikvári Péter, Alexandra Haeseker, Syporca Whandal), lightbox (Fűrjesi Csaba, Mátrai István), fény- és hanginstalláció (Orosz Károly). Láthatunk médiaarcheológiai megközelítésekre (Fejér Ernő, Gyenes Zsolt, HAász Ágnes, Horkay István, Lévy Jenő, Szombathy Bálint) és a metamorfózis képépítő elemként való megjelenésére (Moon42 Csoport, Christian Paraschiv, Pataki Tibor) is példákat. Továbbá kiemelt szerepet kapott a kiállításon a természetelvű megközelítésmód (Bátai Sándor, Molnár István Icsu, Péter Ágnes, Tellér Mária) és a geometrizáló, valamint a geometrikus absztrakció (Magén István, Neuberger Gizella).

Siegfried Zielinski és Jussi Parikka írásai felhívják a figyelmet, hogy a digitális kultúra nem mentes az anyagoktól. A klasszikus művészeti ágakban, mint például a szobrászatban, festészetben vagy fotográfiában a földi anyagok jelenléte és tulajdonságai egyértelműek. A digitális számítógépek segítségével létrehozott alkotások, a fizikai valóságban nem létező művek esetében ez már nem ilyen jól észlelhető. A médiaművészet és így az elektrográfia is az elektromosságon, a fényen és kódokon alapul, ezek mind anyagisággal rendelkeznek, meghatározza viselkedésüket az anyagi környezet.

Barry Vacker rávilágít, hogy több, mint százhuszonöt éve töltjük időnket „elektromos napfényben”. Az elektromédiumok mindennapos használatával saját fontosságunkat emeljük ki, a heliocentrikus világgéppel szemben újra Földünket helyezve a középpontba. „A „médiacén” korszakában vagyunk. Ha az antropocén azt jelenti, hogy a technikai civilizáció jelentősen

átalakította a Földet, akkor a mediatizált civilizáció szintén átformálhatja az ego-rendszert az emberi tudatban?” Már nem a szemünk, hanem a technomédiák határozzák meg a horizontot.¹

A digitális kultúra adta meg a lehetőséget, hogy minden elem külön réteggént használható legyen (szétválasztva a kép és a hang, válogatás az archaikus és modern archívumokból, stb.); a kollázs- és montázs-szerű gondolkodás került előtérbe. A világ pixelekre bontása lehetővé teszi új, eddig nem létező világok, a meglévő pixelekből történő összeállítását. Lev Manovich az új-médiát a számítástechnika és a korábbi médiatechnológiák találkozásaként definiálja. Az újmédia tulajdonképpen nem más, mint a grafika, a mozgókép, a hang, az objekték és a szövegek adattá alakítása és adatként való tárolása. Tanulmányaiban felhívja a figyelmet arra, hogy a klasszikus médiumokban a tartalom formához volt kötve, tehát a kettőt nem lehet szétválasztani, egyik a másiktól következik, míg az újmédia esetén a tartalom többféle megjelenési módon reprezentálható. Manovich a meta-médiák megközelítésében kihangsúlyozza a változó, variálható jellegét. A műtárgyak, a tematikák remixelhetőek, a hibriditás központi szerephez jut. Megfogalmazása szerint „a szoftver lehetővé teszi számunkra, hogy a régi médiaobjektumokat új struktúrákká alakítsuk át, vagyis a médiát meta-médiává formáljuk.” A hagyományos médiumokkal ellentétben a meta-média három új tulajdonságot szerez: 1. a szoftverrel az adatokat egy másik tartományba lehet átfordítani (pl. az időt kétdimenziós térbe, a kétdimenziós képet háromdimenziós térbe, a hangot kétdimenziós képbe) 2. a médiaobjektumok manipulálhatóak, szabadon transzformálhatóak 3. a médiaobjektumok adatbázisként működtethetőek, kereshetőek, rendezhetőek és cserélhetőek. Vannak olyan meta-médiák, amelyek megőrzik az eredeti médium szerkezetét, miközben új struktúrákat és új esztétikumot hoznak létre. A fenti felosztás alapján a kiállított alkotók közül fontos megemlíteni Barti Magdolna és Ország László közös munkáját, Gábor Enikő, Herendi Péter, Eva Kipp, Németh Géza, Paczona Márta és Ovidiu Petca műveit.

A *poszthumanizmus változatai*² című kötet szerzői N. Katherine Hayles *Traumás of Code* című esszéjét idézik: a „kódok többsége hozzáférhetetlen a legtöbb ember számára.

256 | 1 <https://barryvacker.medium.com/art-for-the-human-event-the-anthropocene-and-media-s-cene-99b9e670cb99>

2 Horváth Márk, Lovász Ádám, Nemes Z. Mária: *A poszthumanizmus változatai*. Prae Kiadó, 2019, 46.

Syborca Whandal

[...] a számítógép mediálta kommunikáció az egymásra kölcsönösen, dinamikusan ható nyelvek két kategóriájából áll: úgynevezett természetes nyelvekből, amelyek az embereknek szólnak és számítógépes kódokból, amiket csak intelligens gépek képesek megérteni és kivitelezni.”

A fenti felosztás alapján kijelenthető, hogy a médiaművészet is kettéválasztható a mű és a médium tekintetében (a mű, amit látok és értelmezni tudok valamint a kódok, amikből létrejött). **257**
Tovább haladva ezen az úton a klasszikus technikával készült festészetben is ehhez hasonló dichotómia figyelhető meg (a mű,

amit érzékelek és a médium vagyis az atomokból, molekulákból álló festék, vászon). Tulajdonképpen az egész világ „kettős természetű”, a fény és az anyag is mutat részecske- és hullámtulajdonságokat. A fény és a digitális kódok személyre szabott mozgóképpé alakítása reprezentálódik Bordos László Zsolt, Boruzs Ádám, Gyenes Gábor, Mattis-Teutsch Waldemar kiállított művein. A digitális világban minden újraalkotható, feltámasztható, örökké életben tartható. Ugyanakkor ez az öröklétőség csalóka, csak egy illúzió. Ezt dolgozza fel Kuzma Eszter Júlia installációja, Adrian Timar videósorozata és Florentia Ikonomidou videója. A Triennálé fődíját Kecskés Péter *Ecstatic Enstasis* című videójával nyerte el. A videó szemben a hagyományos szélesvásznú, horizontális képkivágattal a megszokott formát bontja meg a vertikális formátummal. A videóban szereplő modellt, szintén nem megszokott módon, archaikus eszközzel, diavetítővel világította meg. Az egymásra fényképezés alakzatai jelennek meg, „ezáltal egy folyamatos mozgás jön létre, tulajdonképpen egy tánc, egy extatikus mozgás.”³

A kiállítás ideje alatt a pandémia a mindennapjaink része volt, így számos alkotáson visszaköszönnek a bezártság, a védekezés és a bizonytalanság vizuális megnyilvánulásai, többek között António Canau, Gyarmati Zsolt, Cecilia Mandrile, Petőcz András, Maja Simic, Széchy Beáta, Tordai Ede és Tóth Sarolta munkáin.

A szabad kategória mellett Tristan Tzara születésének százhuszonötödik évfordulója alkalmával tematikus kategória is meghirdetésre került. A tematika aktualitását nem csak ez az évforduló adta, hanem annak a felismerése, hogy a dadaizmus jelen van mai mediatisztált világunkban. A mindennapokba is beszűrődött a dada gondolkodásmódja, a közösségi oldalak tartalmának végiggörgetése során ismerőseink életéből láthatunk kollázszt, a videómegosztókon megnézett videók után számtalan új javaslat jelenik meg, melyet, ha hagyunk automatikusan lejátszani, akkor a világ egy óriás kollázs-ként pereg le a szemünk előtt.

Korábban a művészeti irányzatok lassan váltották egymást, például több száz évig tartott a gótika, a tizenkilencedik században már pár évtized alatt kardinális váltások követték egymást, a huszadik században pedig még jobban felgyorsult a változások folyamata, néhány év, esetleg évtized alatt új izmusok születtek.

3 Ruzsa Dénes, Spitzer Fruzsina: *Digitális Agora 2021. Harmadik Nemzetközi Digitális Művészeti Triennálé*. R riportfilm, 2021.

A huszonegyedik században pedig a művészeti irányok egymásmellettiségéről beszélhetünk. A minden médiumot egyesítő számítógép a dadaizmust idézi; a határok lebontásában, a médiumok párhuzamos együttélésében, a dadaizmus hatása ma is él. A dadaizmus leginkább világnézetnek tekinthető, a határatlépés, a szatíra, a polgárpukkasztás, a spontaneitás, a játékoság és a háborúellenesség jellemezte. Képviselői harcoltak a képmutatás ellen, a műfaji határokat elmosták. Vizuális eszköztárukhoz tartozott a kollázs, az assemblage, a fotómontázs, a hulladékból létrehozott alkotások és a ready-made.

A digitális művészet megértéséhez elengedhetetlen a dada, a fluxus és a konceptuális művészet hatásának a felkutatása.

A digitális művészet többek között a dadaizmus mozgalmára vezethető vissza. A kollázs központi szerepet játszott művészetükben, ez a technika a digitális környezetben létrejött munkák elkészítésében is fontos szerephez jut. A kollázs mellett a montázs is nagy szerephez jut, mely nem csak az állóképeken, hanem a mozgóképekben is megjelenik, az időre is kiterjesztve. A kiállításon ezekre láthatunk példát Gergely Nóra, Koroknai Zsolt és Lux Antal munkáin.

A Photoshop használata sem más, mint dadaista gesztus. Az interneten vagy a saját adatbázisunkban talált képek összeillesztéséből, montázssá, kollázssá szerkesztéséből, a kivágás és beillesztés módszerével, a tömegmédiumból, mediatizált világunkból egyedi műalkotások születnek. Tehát a mű kiragadható eredeti környezetéből és műalkotásként prezentálható egy új kontextusban. Montázs- és kollázs-portrékat láthatunk többek között Wieslaw Haladaj, Davida Kidd, Chang-Soo Kim elektrográfiáin.

A káosz és a rend kombinációja is párhuzamba hozható a digitális művészettel. Az algoritmusok végrehajtási parancsai hasonlóan működnek, mint ahogy egy dadaista mű születik. Kezdetben gondolakíséret volt, majd a valóságban létrejövő gyakorlat. Az applikációkat használó művész szabályrendszerhez van kötve, ugyanakkor művei létrehozásával kiszabadul a programozott utasítások és kódok béklyójából. Gábos József, Kemény György, Koppány Attila, Lieber Erzsébet, Mengyán András munkái ezt a szabadságot jelenítik meg. A kiállításon bemutatott objekteteket archaikus és modern anyaghasználat jellemzi: Butak András, Kelle Antal Artformer papírt, fémeket vagy plexit alkalmaz. A dada szellemiségével összhangban a szöveg és a kép kapcsolata kiemelten jelent meg a tematikus szekcióban. Láng Eszter és Navratil Zsuzsa munkájára rákerült Tzara nevének fordítása is, azaz „szomorú a hazájában”. Szöveg és kép kapcsolatát tárja fel Olena Golub, Nyerges Kincső Kinga és Zsubori Ervin is.

A több helyszínen megrendezett nagyszabású kiállítás gazdagon illusztrálja Martin Heideggernek a technomédiák elterjedésének hajnalán tett kijelentését, mely szerint „A technika nem pusztán eszköz. A technika egy módja a feltárásnak.”⁴

Ruzsa Dénes

4 Martin Heidegger: *Kérdés a technika nyomán*. In: szerk. Tillmann J. A.: *A későújkor jözsansága II*. Göncöl Kiadó, Budapest, 2004.

ÁRAMSZÜRET 20 – LÉPTÉKVÁLTÁS

*A Magyar Elektrográfiai Társaság /
MET 2021-ben 20 éves lett.*

*FUGA - Budapesti Építészeti Központ
JANÁKY ISTVÁN TEREM / alsó szint*

2022. január 13.

*Megnyitotta: HAász Ágnes, Ruzsa Dénes,
Spitzer Fruzsina kurátorok*

*Közreműködött: Dóra Attila zeneszerző és
Kováts Jázon hangtálak, élő elektronika*

2001. augusztus 17-én alakult Budapesten Társaságunk, a Bartók 32 Galériában, 19 alapító taggal, nagyrészt az 1996-ig működő Árnyékkötők alternatív művészeti csoport alkotóiból. Társaságunk bejegyzett civil, nonprofit, országos hatókörű művészeti egyesület, összefogja az elektronikus, digitális eszközöket alkalmazó hazai művészeket, a műfajjal foglalkozó elméleti szakembereket, művészettörténészeket, művészeti írókat, képviseljük érdekeiket, és lehetőséget teremtünk a bemutatkozásra itthon és külföldön (alapító elnök HAÁSZ Ágnes). Tagságunk összetétele igen színes, van közöttünk festő-, grafikus-, fotó-, szobrász-, médiaművész is, akik kísérletező, újító szándékkal az elektronikus képalkotás mellett is elkötelezték magukat, és kibővült határon túli, külföldön élő magyar és külföldi művészekkel is. Mára létszámunk 101-re emelkedett.

Céljaink - lehetőséget teremteni az elektronikus eszközökkel alkotott művek bemutatására;

- az elektrográfiai műfaj megismertetése, népszerűsítése;
- tárlatainkkal keresztmetszetet, áttekintést kívánunk adni az elektrográfiai műfaj alakulásáról;
- figyelni a legfrissebb tendenciákra, fiatal tehetségekre, jelentősebb hazai eredményekre.

2003-tól a MET tagja a Magyar Képzőművészeti és Iparművészeti Társaságok Szövetségének (MKITSZ). Társasági, országos és nemzetközi kiállításokat rendezünk. A 2001-ben a Bartók 32 Galériában megrendezett bemutatkozó kiállításunkat a következő év elején már Zalaegerszegre kérték, és azóta is folyamatosan szerepelünk a hazai művészeti életben. Közel 100 kiállításunk volt Magyarországon: Budapest, Zalaegerszeg, Szekszárd, Tatabánya, Szigetvár, Győr, Miskolc, Sárvár, Szeged többek között. Külföldi kiállításaink Belgrádi Nemzeti Múzeum Grafikai Kabinet, Újvidék, Zenta 2002; Kolozsvári Művészeti Múzeum 2003, Magyar Kulturális Centrum, Prága 2003, Schiedam, Hollandia 2006, Helsinki, Magyar Kulturális és Tudományos Központ, Helsinki 2006, Kortárs Magyar Galéria, Dunaszerdahely 2010, Galerie Viktoria Quartier, Berlin, 2011, Galerie Atelier Olivier Bonnin, Párizs 2017, Magyar Kulturális Tanácsosi Hivatal, Kairó, Egyiptom Hivatal galériája, Kairó 2017, Gachon University Vision Tower Galériája, Szöul, 2018, Digital Art Budapest – THE BOX Gallery, Athén, 2019, Magyar Nagykövetség Oslo, 2020.

Nemzetközi rendezvényeink 2000-től MATRICÁK Kisméretű Elektrográfiai Alkotások Nemzetközi Kiállítása, jelentős nemzetközi részvétellel Budapest számos galériájában lettek bemutatva (Vigadó Galéria, Újpesti Gyermekek- és Ifjúsági Ház, Vasarely Múzeum, Duna Galéria, FISE Galéria, Magyar Műhely Galéria, Képiró Galéria, Karinthy Szalon, D-udvar Galéria, Próféta Galéria, MTA Jakobinus Terem, ART9 Galéria, Erlin Galéria). Országos kiállításaink Budapesten PIXEL I. Digitális Nyomatok Szemléje, V.A.M. Design 2006-ban indítottuk el, 2010-ben MEGA-PIXEL címen folytattuk a rendezvénysorozatot (FUGA Budapesti Építészeti Központ, Olof Palme Ház (MAOE – MA-HÁZ), 2014-ben már Budapesten kívül, Szentendrén is, immár hat helyszínen rendeztük meg : Művelődési Szint /MŰSZI, MKISZ Galéria Andrássy út, FUGA Budapesti Építészeti Központ, ARTEN Galéria, Vízivárosi Galéria, MANK Galéria – Szentendre).

2008-ban két fontos kezdeményezésbe kezdtünk – A magyar elektrográfia történetének feldolgozása kiállítások formájában, feltérképezve és bemutatva a magyarországi elektrográfia jelenségét a kezdetektől napjainkig.

Kiállítások: Budapest, Ferencvárosi Pincegaléria, Karinthy Szalon. A kiállítás törzssanyagát a Képirás Művészeti Alapítvány gyűjteménye képezte, kiegészülve a MET archívumából válogatott munkákkal; Szigetvári Bohár András Elektrográfiai Gyűjtemény/ BA MEM – Vigadó Kulturális Központ. – *Digitális hatások a kortárs magyar képzőművészetben* című rendezvénysorozatunkkal nyitottunk a társművészetek felé. A kapcsolódások, összefüggések feltérképezésén, a műfaji átfedéseken keresztül vizsgáljuk, hogyan alakul, formálódik az elektrográfia műfaja, hogyan érvényesül hatása a hazai képzőművészetben az elmúlt évtizedek során és napjainkban. Kiállítások: – DUNA Galéria; MA-HÁZ, Olof Palme sétány, Budapest

Egyéb művészeti tevékenységeink Elektrográfiai művésztelep, , Gyermely; 2001, 2002. Miskolci Grafikai Biennálé elektrográfiai anyagának zsűrizése, 2002, 2004.

2010 Szigetvár, alapítótársként a Szigetvári Kultúr- és Zöld Zóna Egyesülettel és a Képirás Művészeti Alapítvánnyal létrehoztuk a Bohár András Magyar Elektrográfiai Gyűjteményt, mely Magyarországon és a közép-európai térségben is egyedülálló művészeti létesítmény. Ahol rendszeresen szervezünk országos elektrográfiai szimpozionokat és kiállításokat (2003, 2006, 2009, 2012, 2014).

Kiállításainkat, eseményeinket folyamatosan dokumentáljuk, 2016-tól videódokumentációkat is készítünk (Ruzsa Dénes – Spitzer Fruzsina), katalógusokat, leporellókat, szórólapokat | **263** jelentetünk meg nyomtatott és online formában, melyek meg-

tekinthetők honlapunkon (www.computerart.hu) Kiadványok címszó alatt. 2017-ben elindítottuk évkönyveink kiadását. Az elmúlt 20 évben két társasági katalógust is megjelentettünk, 2003-ban és 2013-ban, a harmadik kiadását pedig 2022-re, 20 éves jubileumi kiállításunk alkalmából tervezzük.

Együttműködő partnereink: KÉPÍRÁS Művészeti Alapítvány, Képirás és a Spanyolnátha internetes folyóirat, a Magyar Képzőművészeti és Iparművészeti Társaságok Szövetsége (MKITSZ), a TypoSalon – Magyar Tipográfusok Társasága, Symposion Alapítvány és Symposion Társaság, Festők Városa Hangulatfesztivál (Kaposvár), EÖTVÖS10 Művelődési Ház (Budapest), a Művészetek Háza – Babits Mihály Művelődési Központ (Szekszárd), a Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Kara, a Budapesti METROPOLITAN Egyetem (METU) Elektronikus ábrázolás szak, valamint az ELTE Savaria Vizuális Művészeti Tanszék (Szombathely).

Műterem és galéria 2014 őszén, pályázaton megnyertük a XI. kerületi Önkormányzattól a Bölcső u. 9. szám alatti, 2 helyiségből álló bérleményt. A két 20 m²-es helyiség szélesebb körű és hatékonyabb működésre ad lehetőséget számunkra. A rendszeres kiállításokon túl műteremként, szakmai és közösségi összejövetelekre szolgál. (Képzőművészeti előadások, könyv- és DVD-bemutatók, irodalmi estek, stb.). Archívumi anyagunkat is itt tároljuk. A galéria sorozatai A 3szög sorozat 3 MET-tag bemutatkozására ad lehetőséget. A Jubilálók sorozat 70 évnél idősebb tagjait mutatja be. A Festészeti hatások c. kiállítás a Magyar Festészet Napja fesztiválhoz kapcsolódik, a Grafika Hónapja a miskolci országos grafikai kiállításorozathoz. Gyermeknapi digitális rajzpályázatokat hirdetünk, a Kitekintés sorozat hazai és külföldi vendégművészeket, művészcsoportokat mutatunk be, Téli Tárlat, a MET tematikus év végi kiállításai.

Több XI. kerületi és országos szintű rendezvényhez kapcsolódunk galériánk programjaival, ill. külsős kiállításainkkal: a Magyar Festészet Napja XI. kerület – „*Festészeti effektek az elektrográfiában*” című sorozat, Bartók Béla Boulevard Egyesület / BBBE, A TÁNC FESZTIVÁLJA, Veszprém, Műtárgyak Éjszakája, ARS SACRA Fesztivál.

2012 óta rendszeresen részt veszünk az ART MARKET Budapest nemzetközi képzőművészeti vásáron (Például: Mil-
264 | lenáris, Bálna).

2020-ban a modern technológiának köszönhetően a vírusjárvány okozta elzárások, korlátozások idején elindítottuk vir-

tuális kiállítássorozatunkat. Galériánk tervezett, a koronavírus-járvány miatt elmaradt kiállításait elsők között mutattuk be 3D virtuális tárlaton, nem a szokványos módon, a berendezett galéria videófelvételről történő megjelenítésével, hanem kis galériánkat lemodellezve és a tükörképével duplájára növelve rendeztük be virtuálisan az alkotásokkal (3D installációk, videók) interaktív élményt nyújtva a nézőknek, látogatóknak (Albert Judit munkája).

3D virtuális kiállításaink: 2020 – HORKAY István: *Digitális új világ – Piros golyó, kék golyó – Feleségem, Dr. Arató Zsuzsa emlékére* c. digitális montázsai (<http://archivummet.hu/virtualis-kiallitas.html>, zene: Leonard Cohen: Suzanne), és Horkay István & Orosz István videója, az Albrecht Dürer Rincérosa, **2018**. <https://www.youtube.com/watch?v=bhMzYpW9jYc&t=288s>).

Beaty CZETŐ *Tükröződések tükröződései* című digitális grafikái (3D virtuális installáció, <http://archivummet.hu/virtualis-kiallitas.html>, zene: Phil Demis Smith NYC).

Transzplantáció közös projekt: Cecília Mandrile (AR), Niamh Fahy (IR), Sonny Lightfoot, Tom McDonagh (GBR) együttműködésével (<http://archivummet.hu/transplant.html>, zene: <https://www.coppersounds.co.uk/>). – LUX Antal: *Cov-PRINT* c. születésnap tárlata (zene: Coil)

SÓS Evelin: *Zsoltárok mobiltelefonra* című digitális grafikáinak kiállítása (zene: Airtone).

2021 – BÁTAI Sándor: *Barlangrajzok* (<http://archivummet.hu/bataisandor.htm>, zene: Krulik Zoltán, Makám)

ifj. KOFFÁN Károly: *A Koszmosz vonzása* c. tárlata (Chad Crouch - Tuscan Sun CC BY-NC 4.0). (<http://archivummet.hu/koffan.html> és <https://www.youtube.com/watch?v=JB535aAiIk>)

Külső helyszínen: a FUGA Budapesti Építészeti Központban MET Téli Tárlata, a MOZAIK 2, – MOZAIK 3 – EÖTVÖS10 Közösségi és Kulturális Színtér (Budapest) Pincegalériájának virtuális terében.

Archívummal rendelkezünk, melyet a kezdetektől fogva tudatosan építünk a rendezvényeinken szereplő művészek felajánlott munkáiból. A gyűjtemény mára közel 800 művet tartalmaz. Az archívumi képanyagból időszaki kiállításokat rendezünk Budapesten, vidéken és külföldön meghívásra, felkérésre, ill. évfordulós alkalmakra (Költészet Napja, 1956-os megemlékezés, Bohár András Elektrográfiai Gyűjtemény nyitókiállítása stb.) 2020-ban megkezdtük az archívumunk digitális feldolgozását. Működésünket pályázatokból valósítjuk meg.

Fő támogatóink: MMA, NKA, NEA, ELMŰ-ÉMÁSZ, MKITSZ, HUNGART, BBE, Újbuda Önkormányzata

Nyitott rendezvényeink hiánypótlóak, egyre nagyobb az érdeklődés, az igény a bemutatkozási lehetőségre. Magyarországon az általunk megteremtettek kivül önálló fóruma, rendezvénye nincs az elektrográfia műfajának. Számunkra továbblépési lehetőséget, szakszerűbb, szélesebb körű, színvonalasabb működést jelent a galéria megnyitása. Galériánk programjaival szeretnénk nemcsak a XI. kerület kulturális életének vérkeringésének része lenni, hanem Budapest és országunk kulturális palettáját is színesíteni kívánjuk.

Jubileumi tárlatunk rendhagyó módon, a digitális technikák kombinálásával, alkalmazásával, az elektrográfia gazdag, sokszínű megjelenési formáit mutatja be.

Elérhetőségeink: +36 20 503 7240 | elektrografia.art@gmail.com www.computerart.hu | Facebook Támogatóink: Médiapartnerünk: Képpalkotó Központ www.elektrografia.hu www.ikon.hu

Kiállító művészek: Albert Judit, Ázbej Kristóf, Baán Katalin, Barti Magdolna, Bálint Bertalan, Bártai Sándor, Biess Katalin, Bodor Anikó, †Bohár András, Botos Péter, Bózsza Evelin (NL), Budaházi Tibor, Büki Zsuzsanna, Czeizel Balázs, Beaty Czető, Csáji Attila, Csízy László, Daradics Árpád, Dávid Vera, Detvay Jenő, Drozsnyik Dávid, Drozsnyik István, Enyedi Zsuzsanna, F. Farkas Tamás, Füleky Adrienn, Gábor Enikő, Gábor Éva Mária, Gábos József, Gergely Nóra, Géczi János, Golub Olena (UKR), Gyenes Gábor (SK), Gyenes Zsolt, HAász Ágnes,

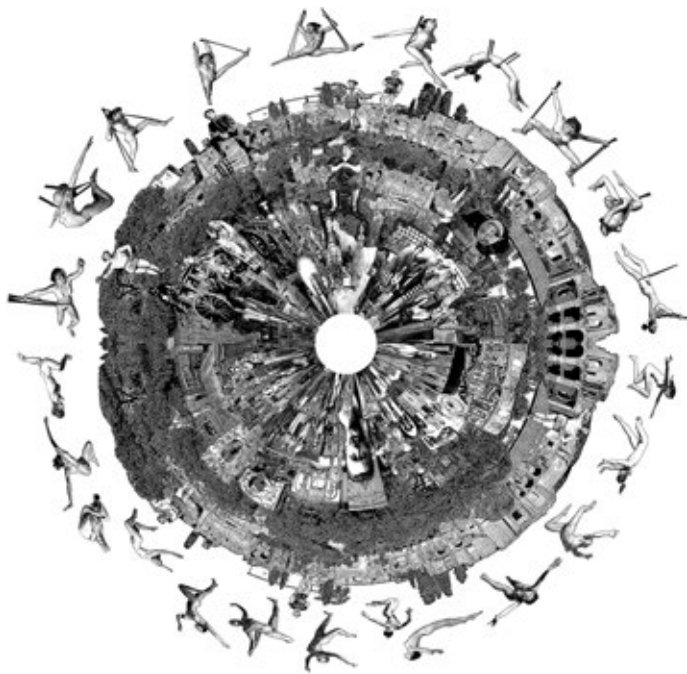

Harangozó Ferenc, Herendi Péter, Hernádi Paula, Horkay István, Juhász Dorina, Kádár József (Le K'dar), Kádár Katalin, Kántor József, Károly-Zöld Gyöngyi, Kecskés Péter, Kelecsényi Csilla, Kelle Antal Artformer, Kemény György, Kipp Eva (NL), Koffán Károly ifj., Koppány Attila, Koroknai Zsolt, Krnács Ágota Karola, Láng Eszter, Lévay Jenő, Lieber Erzsébet, Lisányi Endre, Lonovics László, Lux Antal (D), Mayer Éva, Márkus Péter, Mengyán András, Molnár Csaba, Nagy Krisztián, Neuberger Gizella, Németh Géza, Németh Kassa Gábor, Olajos György, Ország László, Örkényi Antal, Paczona Márta, Papp Pala László, Pataki Tibor, Pál Csaba, Petca Ovidiu (RO), Petőcz András, Péter Ágnes, Pézman Andrea, Rába Judit, Repászki Ferenc, Ruzsa Dénes, Sándor Edit, †Sós Evelin, Spitzer Fruzsina, Stark István, Szirmay Zsanett, Szlaukó László, Szombathy Bálint, Szöllőssy Enikő, Tellér Mária, Ter Wal, Paul (NL), Tooth Gábor | **267**
 Andor / TGA, Vass Tibor, Vasvári László Sándor, Whandal
 Syporca, Wrobel Péter, Zséger Olivia

TOVÁBBÍTOTT ÜZENETEK 2. – EMBER ÉS EMLÉKEZET

*Válogatás a DIGITÁLIS AGORA 2021 –
III. Nemzetközi Digitális Triennálé (Szekszárd)
Szabad kategóriájának műveiből
digitális nyomatok, objekt, fény-hangobjekt,
videók, videóinstalláció*
MKISZ, Budapest
2022. március 31. – április 28.
Kurátorok: Urbán Ágnes MKISZ,
HAász Ágnes MET
Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége

Mindenek előtt hadd köszönjem meg, hogy megnyithatom ezt a kiállítást, noha olyan nagyszerű és avatott szakértői vannak a területnek, mint Albert Judit, Gyenes Zsolt, Szombathy Bálint, vagy N. Mészáros Júlia, aki a Győri Nemzetközi Rajz és Grafikai Biennálé létrehozásával tulajdonképpen a legtöbbet tette a műfaj hazai megismertetéséért, meghonosításáért és elterjesztéséért.

Daradics Árpád

Az elektrográfia viszonylag fiatal műfaj. Az ősoket a fotográfia, a dada és a szürrealizmus táján kell keresnünk, hiszen a fotográfia térnyerése változtatta meg az olyan hagyományos műfajok, mint a grafika és a festészet korábbi témáit és feladatait, illetve kínált számukra más megközelítési ábrázolási lehetőségeket, átvállalva a dokumentatív funkciókat. A fotó a világ gondolati tárgyá alakításának eszköze, a világ darabja, melyet tovább lehet alakítani.

Susan Sontag két olyan megállapítást is tesz, mely véleményem szerint jelzi az elektrográfia felé vezető utakat:

„Minden fénykép egy-egy *memento mori*. Fényképezni annyi, mint részesévé válni valaki (vagy valami) halandóságának, sebezhetőségének, változékonyságának. Minden fénykép – éppen mert kihásítja és megdermeszti a pillanatot – az idő mindent fölemészítő kérlelhetetlenségéről tanúskodik. (S. Sontag: *A fényképezésről* – Modern Könyvtár, 1981. 23.old.)

A fénykép végső bölcsessége így hangzik: „*Ez itt a felszín. Gondold el – vagy inkább próbáld megérezni, megsejteni –, mi rejtőzik alatta, milyen lehet az a valóság, amely így fest.*” A fénykép, amely önmagában semmit se tud megmagyarázni, kimeríthetetlen forrása a következtetésnek, az okoskodásnak, a képzeletnek. (i.m.: 31. old.)

A dada és a szürrealizmus mely a világ irracionalitásának alapértelmezéséből és megkérdőjelezéséből építkezett – beemelve eladdig idegen eszközöket, anyagokat az alkotásba, egészen a tudatalatti folyamatok használatáig – szétbontva és újból összerakva

a valóság elemeit; ez az alkotói magatartás nem tűnt el a mozgalom tetőzése után, erőteljesen felbukkant később, a nemzetközi neoavantgard mozgalmakban, immáron új technikai eszközökkel, lehetőségekkel kiegészülve. A video és a computer a hazai politikai és ebből következő technikai adottságok miatt itthon szinte elérhetetlen volt, ezért a művészek a kicsit könnyebben hozzáférhető analóg eszközökkel –, az alkotásba az esetlegességet is beemelő xerox-szal, a fax-szal és a telegráffal dolgoztak.

A 90-es évek hozták meg Magyarországon a műfaj számára a jelentős előrelépést: az 1991-ben alapított győri Nemzetközi Rajz és Grafikai Biennálé, a Képzőművészeti Egyetemen 1993-ban az intézmény szak megalapítása, 1995-ben az első magyarországi nemzetközi médiatörténeti kiállítás, a Pillangóhatás megrendezése a Műcsarnokban, az Árnyékkötők folyóirat elindulása, és Bohár András személyében a műfaj esztétájának aktív szellemi és „műfajgondozó” tevékenysége mind szükséges volt a műfaj hazai meg- és elismertetéséhez. 2001-ben alakult meg a Magyar Elektrográfiai Társaság, mely a hazai elektromos és digitális eszközöket használó alkotókat fogja össze –, pályázatokkal, hazai és nemzetközi kiállításokkal, egyre bővülő gyűjteménnyel és saját kiállítóhellyel ösztönözve a műfaj megmutatkozását, fejlődését.

A területtel foglalkozó szakemberek többféle terminológiai meghatározást, besorolást is használnak a digitális művészet műtípusaira a médiumhasználat szerint – komputerművészet, multimédia-művészet, újmédia-művészet, internet-művészet, virtuális tervezőművészet. Az újabb- és újabb eszközök, programok, hardverek és szoftverek, ezek alkalmazása, sorrendisége végtelen lehetőségeket és variációkat teremt, melyek mindegyike a művészettörténet, a művészetfilozófia és esztétika számára új és izgalmas elemezni és rendszerbe-foglalni való feladat.

Számomra az az izgalmas, hogy a folyamatosan változó, fejlődő digitális világ és az ennek nyomán megváltozott és szintén folyamatosan változó vizuális és kommunikációs környezet milyen alkotói válaszokat, attitűdöket generál 21. századunkban. A számítástechnika forradalma társadalmi tevékenységek, hálózatok és közösségek forradalmi változását is hozta, lesz-e ennek vajon továbblépése egy új, közösségi művészet felé?

A Magyar Elektrográfiai Társaság / MET számtalan bemutatólehetőséget, fórumot teremtett a műfaj alkotóinak. Ezek

Ferenczi Zsuzsa

adott tematikáján túl (legutóbb Tristan Tzara volt a hívószó) mindig kínálnak úgynevezett szabad kategóriát is a művészeknek. Itt és most ebből látunk egy válogatást.

A műfaj sajátossága, hogy az eszközök kínálta teljes szabadsággal nyúl a vizuális képek készletéhez. Az alkotó szándéka dönti el, milyen lehetőségekkel él. Ebben a tekintetben a lehetőségek gazdag keresztmetszetét láthatjuk felvonulni.

Baán Katalin és Ferenczi Zsuzsa a fotó fekete-fehér drámaiságát erős kontraszttal fokozva, kivágással és a fotó lehetőségeihez mérten fakturális hatásokkal élve alakítja ki a művet.

Stefanovits Péter, Gebler Kitti, Beke-Lizák Péter az elkészített festményt szkenneli vissza vagy kombinálja fotóelemekkel printelés előtt. **271**

Vass Tibor lavírozott felületekkel oldja el a fotókörvonalakat – talán az emlékezet tovatűnő élességére is reflektálva.

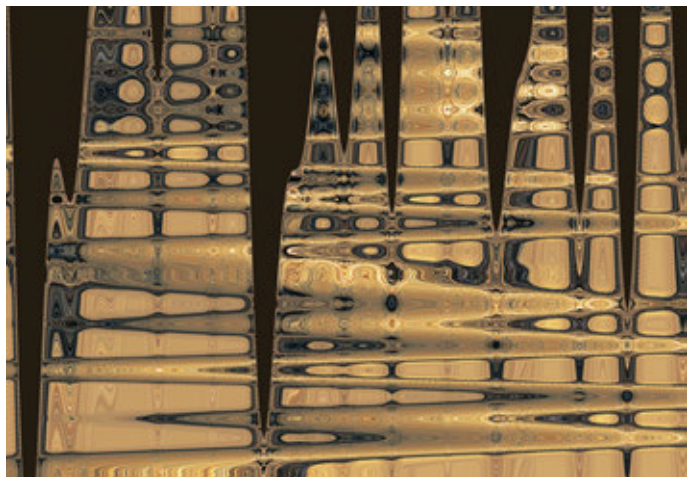
Krnács Ágota az átszínezés és a „szellemréteg” alkalmazásával hatalmas érzelmi és történeti pluszt ad a képnek.

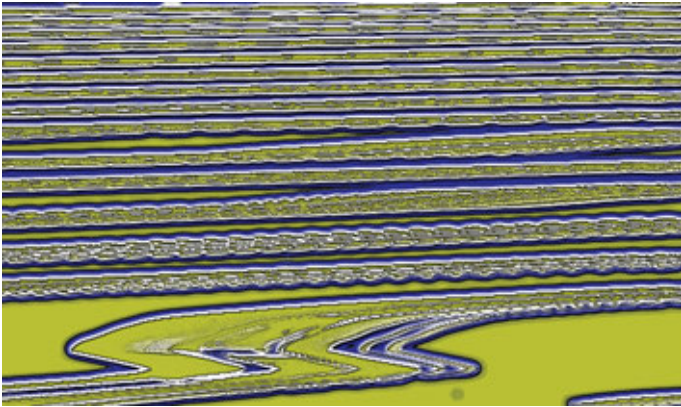
Olena Golub, aki módszerét narratív konstruktivizmusnak nevezi az ideák és eszmék csődjéről beszél – a bordélynegyedek kirakatban önmagukat kínáló rosszlányok szituációjába helyezett horrosztikus babatestek, az átjárhatatlan téglafalak és a mindenre rátelepedő keleti kulturális idézetek egymásra rétegződő együttese a végtelen kiábrándultság érzetét kelti.

Daradics Árpád látszólag idegen, élesen – a vörös szín brutális alkalmazásával – elkülönülő rétegeket épít össze. De a ma már senki által nem ismert dédszülők korából származó fényképek éppen ettől erőszakos új elemtől kelnek életre, kapnak olyan jelentéseket, melyben a jelenre vagy épp a múltra reflektálnak. A zuhanó repülő a mosolygó háborús nagypapa képén, vagy a kalasnyikovot célratartó vöröslő angyalkák történelmi és emberi kontextusok sorát hozzák elő a fényképekből.

A szöveg képtextúrába illesztésével él Nyerges Kincső, Zilahi Nono és Ghyczy Csongor ez az elem egyszerre nyúl vissza a neoavantgard múlthoz és mutat előre, a hibrid felé. Egyfajta vizuális színesztézia keletkezik.

A képtorzítás eszközével él az arcokat elidegenítő, maszkká széthúzó Varga Tamás, a víz képét teljesen felbontó, új, festői, vizuális felületet létrehozó Lieber Erzsébet, a pollocki hatást

Szombathy Bálint

keltő katonatöbbszöröző Ritli Róbert vagy Zalubel István futurista táncidézete.

Megjelenik a parafrázis is Kis Tibor „anti-pixelig” redukált Mona Lisa-jával és Pospischil Mercédész Warholt megidéző Monroe-jával.

Lévay Jenő híres a képanyag többszörös, többféle eszközzel oda-vissza manipulált különleges, egyedi textúrákat eredményező képalkotásáról. Itt látható képsorozata Leonardo utolsó vacsorájának Keresztapa hangulatú, anonim üzletember trénerrek közreműködésével ábrázolt kórrajza a jelennek.

Matyus Dóra installációjában – az ismétlődő, moduláló figurahalmaz sík-tér játékát hozza létre különböző megjelenítések együttesében

A videókon Gergely Nóra egy fókuszált elem színekkel, képélesség változással kombinált ismétlődésével utal az emlékezet működésére, Csíkvári Péter Casanovája 2 rétegű film, Casanova lábai alkotta színház-doboz-tér övezi a hölgyek képsorát. A megoldás vizuális megjelenése erős többlet-töltetet ad a történetnek. Nagyon jellemző, hogy akár videóról, akár képről legyen szó, a képrétegek, alkalmazása az idő és a változás fontos elemét adják hozzá a művekhez. A kiállítási anyagban ennek további nagyszerű példái vannak jelen pl. Bózsa Evelin, Tóth Sarolta, Szepessy Béla műveiben.

A kiállítás egyik címe a Továbbított üzenet – a mindennapjainkból ismer Forward, a továbbítás. Ez egyszerre utalás az elektrográfia eszközére a számítógépre, és az alkotó tényleges, **273** belső üzenetére.

Vass Tibor

Nem véletlen az *Ember és emlékezet* alcím sem, hiszen minden leképezés – történjen bármely eszközzel, vagy módon – az egyéni és közösségi emlékezet részévé teszi a dolgokat. Azután az elektrográfia segítségével ezek a különféle megmunkálással, újabb és újabb nézőpontokból, különféle gondolatokkal kiegészített, pontosított, átalakított új leképezések lesznek aztán új tárgyává az emlékezetnek.

Amivel befejezném mondandómat, azt Gyenes Zsolt Elektromédia – a képirásfüzetekről című tanulmányából idézném. Ez szintén egy idézet Klencsár Gábortól:

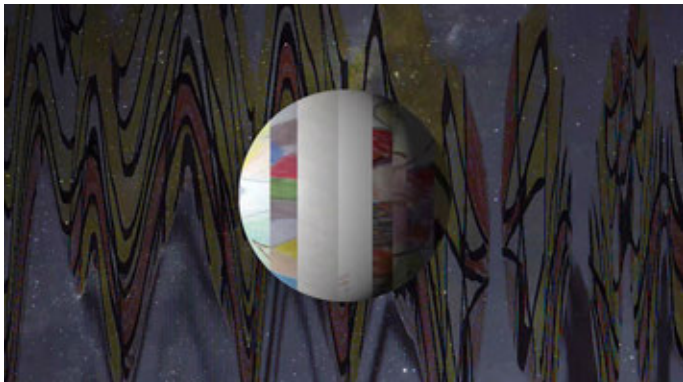
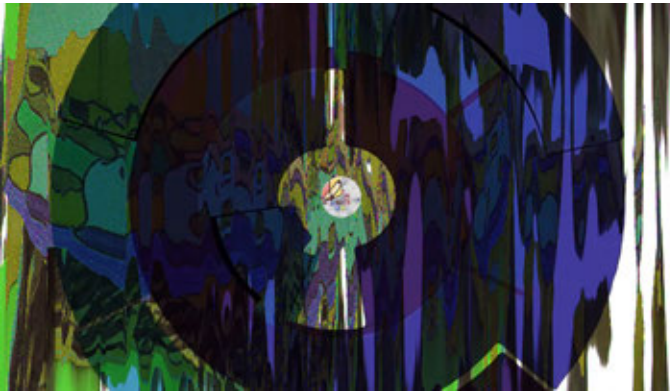
„Mióta képtelenek vagyunk élni, mindent rögzítünk, digitalizálunk, nehogy megsemmisüljön valami fontos, valami számunkra is megfoghatatlan, amiről feltételezzük, hogy ez volt az életünk. De valahol a nullák és egyek között, egyre könnyebbek és kevesebbek leszünk. Mikor a tiszta hangot sem meghallani, sem megszólaltatni nem tudta már senki, szükség volt a szintetizátorra. És ez a hangzás tetszett. És ugyanígy az eredeti fotónál, képnél hitelesebbnek hatott az ezeknek csak nyomait, képmaradványait tartalmazó fénymásolat, fax, elektrografika. E képek, hangok, de szövegek is azzal hatnak, ami nincs is rajtuk, bennük igazán. Egy valaha volt vagy vágyott tökéletes egész génjeinkben őrzött emléket idézik, és egyben szólnak annak megsemmisüléséről. Már nem vagyunk régiek, és még nem is vagyunk igazán újak. Az élet már nem igazán élet, és még nem is annyira virtuális, hogy ne fájna a hiánya.”

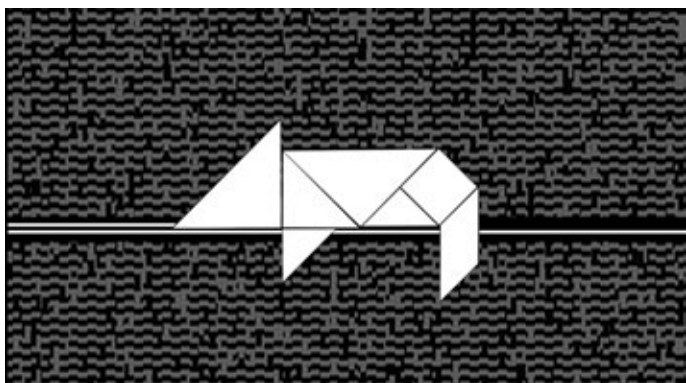
V4 ABSTRACTION

*filmes workshop 8-12 éves gyerekeknek
MET Galéria, H-1117 Budapest, Bölcső u. 9.
fsz.1, 2022. szeptember 24., de., du.
Vizuálzene Stúdió, H-7628 Pécs, Cserbokros
dűlő 19., 2022. szeptember 25.*

A világ talán legismertebb absztrakt filmfesztiváljának, a spanyolok által irányított Punto y Raya Filmfesztivál kezdeményezésére létrejött V4-es művészeti projekt. Ennek keretében összesen 12 filmkészítő workshop valósult meg gyerekek részére.

Ebből kettő a MET Galériában, és szintén a MET irányításával Pécsen valósult meg. A 8-12 éves gyerekcsoportok játékosan, szakmai irányítással absztrakt filmet készítenek. Ezek, a lengyelek koordinálásával nemzetközi kiállításokon,

Állóképek a gyermekek közreműködésével készült animációkból.

kiadványokban szerepelnek majd. A cél a gyerekek megismertetése, megszerettetése a kortárs művészettel, azon belül is a marginálisnak nevezhető absztrakt mozgóképpel.

Minden foglalkozás egy-egy visegrádi országból származó absztrakt képzőművész műveiből, művészetéből indul ki.

Viktor Hulik (Szlovákia), Mark Starel (Lengyelország), Zdeněk Sykora (Csehország) műveinek inspirációjából születettek animációk a gyerekek közreműködésével.

Munkatársak: Gyenes Zsolt, Ruzsa Dénes, Spitzer Fruzsina, HAász Ágnes

TYPOSZALON
MAGYAR
TIPOGRÁFUSOK
EGYESÜLETE

„CANTATA TYPOGRAPHIA”

*TypoSzalon kiállítás, MET Galéria,
Budapest, 2021. augusztus 13–30.,
Békéscsaba, 2021. november 3–19.*

Bartók Béla születésének 140., Liszt Ferenc születésének 210. és a Locomotív GT Együttes megalakulásának 50. évfordulója alkalmából rendezett kiállítást a TypoSzalon Magyar Tipográfusok Egyesülete. A kiállításnak a MET Galéria adott ismét ott-hont, majd tovább vándorolt a Békéscsabai Megyei Könyvtárba. Presser Gábor az egyetlen ma is alkotó művész örömmel fogadta a kiállítás ötletét.

LISZT 210 – BARTÓK 140 – LOCOMOTIV 50
A TypoSzalon
Magyar Tipográfusok Egyesülete szeretettel
meghív és elvár barátaiddal,
a november 3-án szombat 15-kor
a Békés Megyei Könyvtárban
5600 Békéscsaba, Kis Érdő utca 33
nyitló

Cantata Typographia

című kiállításra

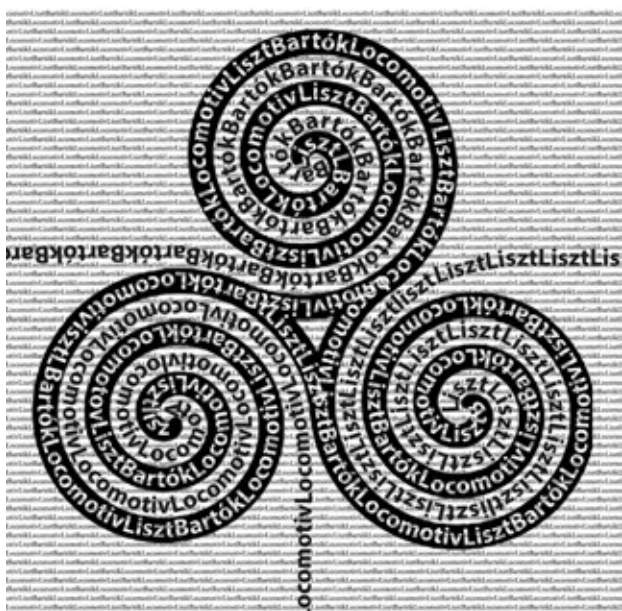
Megnyitja:
BARABÁS FERENC

Kiállítók:

Albert Judit	Králl Balázs
Barabás Ferenc	Láng Eszter
Bornemisza Rozi	Léványi János
David Quay	Márai István
Dorján Gábor	Ogioványi Gábor
Dosztály Zsolt	Pócs Ádám
Falcs Alexandra	Simor Péter
Falcs Roberta	Sirka Anikó
Faragó István	Sós Evelin
Háász Agnes	Szamos Iván
Icsa Viktória	Török Gábor
Károly-Zöld Gyöngyi	Vass Zoltán
Kemény György	Vassvári László Sándor
Kiss Ferenc	Voronkó Vera
Kleinheincz Magdolna	Wagner Rita
Kocsó László	

Kurátor: Barabás Ferenc

Megtekinthető: november 3 – 19

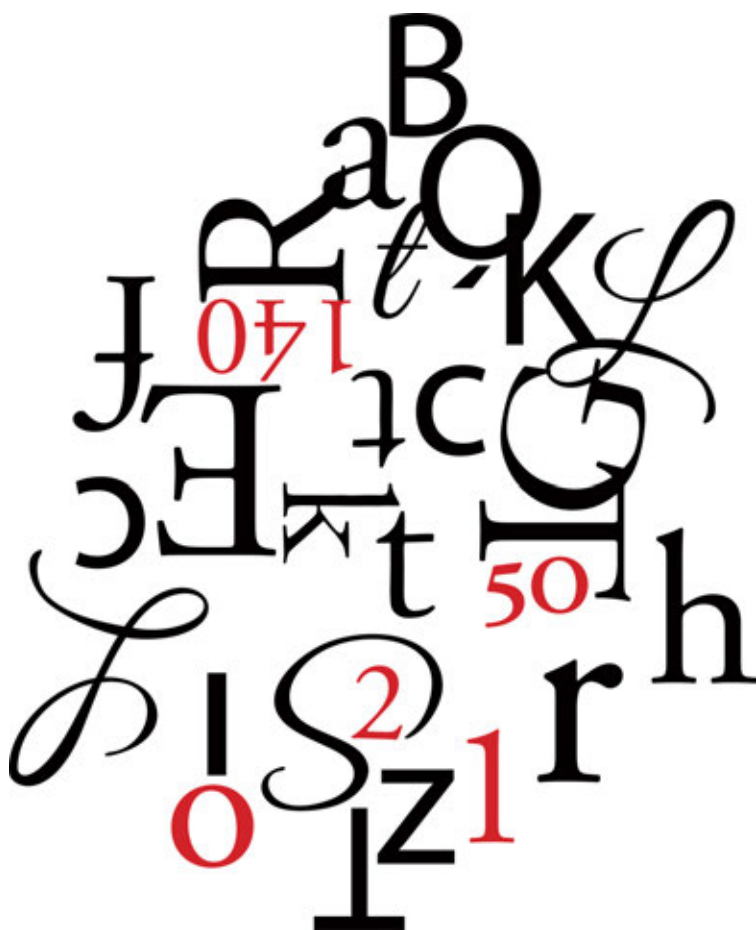

Bornemisza Rozsi

David Quay

Litványi János

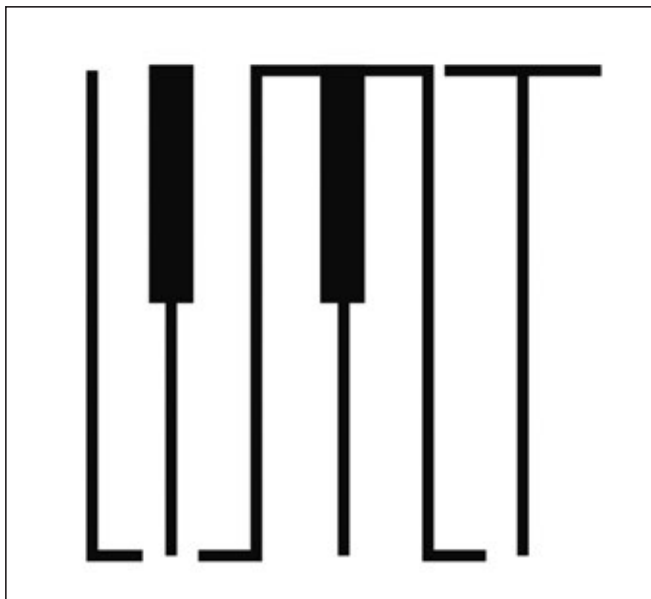
Zenét többé-kevésbé mindenki hallgat. Mindig is voltak, és ma is vannak slágerek melyek, ha kimennek az épp aktuális divatból, eltűnnek a képzeletbeli süllyesztőben. Csak azok a művek maradnak fenn az évszázados szűrőkön, amelyek igazi művészi értéket hordoznak.

Ez a tripla zenei évforduló zenehallgatásra és egy kis zene-történeti elmélyülésre is ösztönözte a pályázókat, hogy a művelődés mellett hiteles és szép alkotások készülhessenek.

280 | Meglehetősen nagy kihívást kaptak a tervezőgrafikus, tipográfus kollégák és a szakma iránt érdeklődő művészek, hogy alkotásaikkal összekapcsolják a három ünnepeltet.

Szamos Iván

Simon Péter

Vass Zoltán

A cantata szótári jelentése szerint egy több tételből álló zenemű, mely énekhangokkal is színesíti az előadásmódot. Mindhárom zenei nagyság a magyar zenei élet közismert alakja volt és jelenleg is az. Különböző műfaj, különböző stílus, különböző kor... nehéz volt közülük egyet kiválasztani. Mivel nem egy korban, hanem közel 100 év időbeli elcsúszással alkothattak, nem ismerhették egymást. Így alkalmat teremtettünk, hogy a számukra legfontosabb dologról, a zenéről egy légtérben társaloghassanak. A kiállított művek alapján megtaláltuk a közös találkozási pontjukat, ami nem más, minthogy „minden hangot ismernek a zongorán”. Képzeljük el milyen óriási jelentőségű művet hozhatnának létre ők hárman egy jam session alkalmával! Lehet, hogy meg is tették, mikor a megnyitó után a galéria fényei kihúnytak...?

Bornemisza Rozi

TYPOMAGE 4 – ZIGÁNY EDIT

PANNON ANTIKVA 50

*TypoSalon kiállítás a MET Galériában
2022. augusztus 3–20.*

A TypoSalon Magyar Tipográfusok Egyesülete „Typomage” sorozatának 4. kiállításán Zigány Edit tervezőről, tanárnarról, a Szalon egyik alapító tagjáról, valamint az általa 50 évvel ezelőtt 1972-ben tervezett Pannon Antikva betűtípusról emlékezett meg. A bemutatott alkotásaokat a szakmai zsűri tipográfusok és tervezőgrafikusok kifejezetten ez alkalomra készített munkáiból válogatta.

Az írásbeliség az emberiség kulturális fejlődésében vízvázlasztó. A betűtervezés a tervezőgrafikus szakma egyik fontos ága, mely alapkőnek tekinthető, mivel bármely tervezőgrafikai munkának a betű meghatározó és megkerülhetetlen része. Tónusa látványt határoz meg, a szöveghez illő betűtípus hangulatot teremt, üzenetet közvetít és egyben vizuális környezetünk dekoratív eleme. A betűtervezéshez elkötelezettség, a nyomtatott szöveg

Bornemisza Rozi

szeretete és a feladattal járó általános, sajátos szakmai tudás és alázat kell.

Zigány Edit (1944–2004) Lipcsében a nagyhírű Hochschule für Buchkunst und Grafik növendéke volt, ahol a grafikai műhelyben magasnyomó, rézkarc és litográfiai prések sora állt a hallgatók rendelkezésére. Zigány Edit elmélyült munkával telt tanulóéveinek eredménye a Pannon Antikva betűtípus első változata volt, mely egy nemzetközi betűtervezésre kiírt grafikai pályázaton díjat nyert. Antikva és kurzív változatát a Nyomdaipari Grafikai Vállalat betűöntődéje (az első és egyetlen magyar betűöntőde) kéziszedésre alkalmas ólombetűként, majd később monomatricaként is gyártani kezdte. Első próbaöntéseinek sorozatából Haiman György és Nagy Zoltán jóvoltából az Iparművészeti Főiskolának (ma MOME) is jutott a Pannon Antikvából, amely a legutolsó és méltán legkedveltebb betűtípusa lett a főiskolai tanműhelynek.

A lipcsei évek után Zigány Edit a Móra Ferenc ifjúsági és **284** gyermekkönyv kiadó munkatársa lett, mely mese és szépirodalom kiadásával foglalkozott. Képszerkesztői és könyvtervezői munkásságában Gyulai Líviusz, Hincz Gyula, Heinzelmann

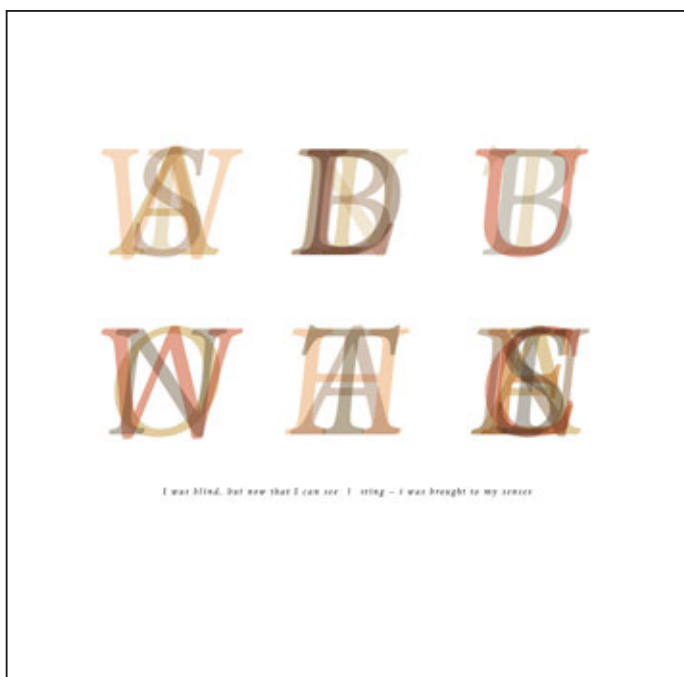

Molnár Tamás

Emma, Kass János, Reich Károly, Réber László, Szecskó Tamás, Würtz Ádám és a Magyar Iparművészeti Főiskola Typo-grafika tanszékén végzett volt tanítványai – Keresztes Dóra, Kiss István, Kállai Nagy Krisztina, Orosz István, Vida Győző – váltak alkotótársaivá. Munkásságának jelentős része az oktatás volt. Haiman György, a Typo-grafika tanszék vezetője hívta a főiskolára. Hallgatói a klasszikus betűismeret mellett a szabad, saját betűtípus tervezésére is lehetőséget kapnak.

A Helikon Kiadóban folytatta munkáját, könyveket tervezett. Számptalan kötet őrizi nevét, és ezekkel számos elismerést szerzett. Egyéni könyvtervezői munkájához a Borda Antikvárium volt támogatója és partnere Zigány Editnek. 50 évvel ezelőtt tevezett betűje a magasnyomtatást követően ismét fel-támadni látszik.

Boskovitz Oszkár digitális formában új életre keltette. Munkája nyomán lehetőség nyílik számítógépes felhasználásra is. Ligatúrákkal kiegészítve a Pannon Antikva komplett ábécéje használhatóvá vált az alkotni vágyó tipográfusok, tervezőgrafi-
kusok számára.

Cuba Gergely

Zigány Edit a TypoSzalón tagjai közül többeknek volt tanára, sokan tanultunk tőle kurzív, gótikus, római kapitális betűket ecsettel és vágotthegyű tollal írni. A betűtervezés is elvárás volt, ha másért nem is, azért bizonyára, hogy tudjuk értékelni egy betűtervező munkáját, hogy átlássuk mekkora feladat, mennyi részletre kell egy ilyen munkánál kiterjeszteni a figyelmünket. Többen lettek ma már jó nevű betűtervezők az ő tanítása nyomán. Elhivatottsága, a szakma iránt érzett szeretete példaértékű.

A TypoSzalón egyik alapítója és rendszeres vendége volt, így kollégaként, előadásokon és közvetlen baráti beszélgetések közben is szívesen adta át tudását, szakmai tapasztalatait, melyek ma is megérdemlik tiszteletünket.

A kiállítás egykori kollegája, Barabás Ferenc szervezésében továbbvándorolt Békéscsabára, a nyomdaipar őshazájába, ahol nagy sikert aratott.

Bornemisza Rozi

**MURAVIDÉK
BARÁTI KÖR
KULTURÁLIS
EGYESÜLET**

RÉSZ-KÉPEK

*Székelyné Opre Mária kiállítása,
Háló Közösségi és Kulturális Központ – S4,
Budapest, 2021. június 25.*

Megtisztelő számomra, hogy Székelyné Opre Mária engem kért föl kiállítása megnyitására! Remélem, nem fogok csalódást okozni, ha kicsit másról beszélek majd, mint a szokásos, megnyitókön elhangzó sztereotípiák. Ahogy végignézek a jelenlévők arcán, örömet látok minden tekintetben. Azon túl, hogy mindannyian örülünk, hogy itt lehetünk Mária kiállításán, gondolom annak is örülünk, hogy **van** kiállítás, **van** jelenlét, együtt lehetünk végre.

Magamról is tudom, de a barátaimkal, tanítványaimmal való beszélgetésekből is kiderült számomra, hogy többé-kevésbé mindenki megsínylette a járvány hatásait. Történtek tragédiák, amiknek a feldolgozása nagyon nehéz, és vannak mindenféle egyéb, kisebb-nagyobb rossz következmények. Nem ezeket akarom elemezni, de amikor készültem erre a megnyitóra, sejtettem, hogy így lesz, és óhatatlanul eszembe jutott egy előadás, ami a Capa Központ *Gyógyír* című kiállításához kapcsolódó online előadás-sorozat (A tükör. Pszichológia, analízis és fotográfia) egyikeként hangzott el 2021. március 29-én: Illés Anikó: *Tekintet és narratívum*. Ami miatt beugrott ez az előadás, az nem a címe volt, hanem ahogy elkezdődött: mindennapi jóllétünk megélésének és a művészeti alkotásoknak az összekapcsolásával kezdte az előadó. Hogy a művészeti alkotások hogyan járulnak hozzá ahhoz, hogy jobban érezzük magunkat (akár még a gyógyulásunkhoz is)! Bizonyára sokan hallottak már a művészetterápiáról, nos ebből a kiindulási pontból közelítette a témát Illés Anikó.

Tehát hogy milyen módon lehet szerepe a művészetnek a lelki és fizikai bajok gyógyításában. Néhány gondolatát szeretném megosztani Önökkel, Veletek.

Az alkotási folyamatok nagy része – mint tudjuk – az alkotó aktivitása miatt segítenek a lelki épülésében. Ezt magunk is megélhetjük, amikor pl. fotózunk, de más példákat is hozhattam volna. De ami különlegesebb, az az, hogy a passzívnak tartott befogadás is járhat hasonló hatásokkal! Nem tekinthető ugyanis passzívnak, mert szándékunk van a befogadásra azzal, hogy elmegyünk egy kiállításra, előveszünk egy albumot, megnézünk

288 egy filmet, olvasunk egy könyvet. Tevékenység! És nagy valószínűséggel azért akarjuk ezeket az időtöltéseket, mert jobban akarjuk érezni magunkat a várható élménytől, még akkor is, ha

ezt nem verbalizáljuk! A befogadás tehát **aktív tevékenység!** Én azt vallom, hogy egy műnek mindig legalább két alkotója van: a szerző és a befogadó.

Az eredmény természetesen sok tényezőtől függ: a kulturális környezet, a korábbi tapasztalatok, milyen ingerek milyen élményeket mozgósítanak bennünk.

A látásunk a megismerés egyik fő forrása. De a szemünkbe jutó fénysugarakat nem mechanikusan dolgozza fel az agyunk, hanem ott kezdődik, hogy mit veszünk észre, mit engedünk be, hogyan értelmezzük, mikre asszociálunk, lesz-e felfedezés-élményünk. Mennyi-mennyi aktivitás!

Vizuális alkotások (fotók, festmények) szemlézése esetén a szemmozgás-vizsgálatokban két fázist különítenek el:

- a felfedező szakasz – ebben fontos, hogy lesz-e ismerőségi, otthonossági érzésünk
- a hedonikus – élvező szakasz.

Megfigyelték, hogy a művészeti alkotások nézése lehet célirányos – ez általában gyakorlottságot jelez –, és lehet ún. szabad keresgélés.

Alap attitűd, hogy ki akarjuk deríteni, mit látunk. Ez olykor egyszerű, akár pár másodperc is elegendő, olykor valamivel hosszabb ideig vizsgáljuk az adott művet, és előfordul, hogy hosszas szemlélés szükséges hozzá. Nagyon érdekes volt, amit mondott az előadó a szakértők és a hozzá nem értők szemmozgásának különbségeiről, de most nem ez a fontos. Inkább az, hogy az írásbeliséggel milyen kapcsolat van. A mi kultúrkörünkben balról

jobbra és felülről lefelé irányba van az olvasásunknak, és általában ez a szemlélődésünk iránya is. Természetesen befolyásolja ezt a kompozíció struktúrája is!

Számomra érdekes volt, hogy így kapcsolható a vizuális élmény a narratívához.

Az előadó Jerome Bruner amerikai pszichológusra hivatkozott, amikor a megismerés általa megfogalmazott módjait említette, nevezetesen

- logikai gondolkodás útján
- narratív- történetbe helyező módon.

A narratív pszichológia a megismerés társas jellegét, a társadalmi meghatározottság jelentőségét emeli ki. A művekkel való találkozás is társas esemény, történet. És itt kapcsolódunk a kezdeti felvetéshez: attól érezhetjük magunkat jobban, gyógyulhat a lelkünk, de akár a fizikai bajaink is, hogy a mások által megélt **290** | érzelmeket megértjük, és beleillesztjük a saját élményeinkbe, a saját történeteink közé. Ettől válik érthetővé számunkra, jelentéssel telik meg a látvány. Különleges lehet, de nem csak az el-

beszélő műveket tudjuk narratív módon értelmezni. Ráadásul szerintem nem csak verbalizálással tudjuk történetbe illeszteni a látottakat. A szavakká-formálás során a beszéd linearitása miatt jelentősen szűkítjük ezeket a megéléseket, pedig sokkal komplexebb élményeink vannak a művek befogadásakor. Emiatt fontos gyógyító-erő a művészet, a hologram-szerűsége és az asszociációs-lánc elindítására való képessége miatt.

És hogy most, Mária kiállítása milyen módon járul hozzá ehhez a folyamathoz? Véleményem szerint épp a kitűzött céljával, amit a címben is megfogalmazott: Rész-Képek. Világos megfogalmazásban olyan részleteket mutat meg a világunkból, amelyeket általában nem veszünk észre, mert a tágabb környezet ingerei elvonják a figyelmünket. A fotók láttán viszont mégis létrejön a felfedezés, az ismerősség élménye bennünk. A fotók komponáltsága, esztétikája, letisztultsága lélek-gyógyítóként hat ránk, a befogadókra.

Néhány alkotásra hívnám csak fel a figyelmet, a teljesség igénye nélkül:

– *A múlt tükre* – egy ablak a falusi porták egyik jellegzetes sárga virágával

– Fenséges – felemeli a tekintetünket, ami egy templomban természetes, de ez itt egy szépséges fény-pillanat

– *A Vendégségben* c. képen is a felemelt tekintet a döntő, de olyan szituációban, amikor nem szoktunk feltekinteni. Az utcán általában csak szemmagasságban nézelődünk. (Esetleg lefelé, kutyagumikat kerülgetve.)

– *Időtlenség* – egy templomhajó gyönyörű íveinek mesteri kettőzése a szimmetria megnyugtató hatására építve

– *Átalakulás* – csodálatosan ragyognak a vízcseppek a növényen és a háttérben gyöngysorként sokszorozva

– *Fátyoltánc* és *Fényút* – mindkettőn a sejtelmesség az elvarázsoló. Az előbbin a valóságban így sohasem látható, az utóbbin szinte túlvilági

– *Piros, fekete* – a két szín izgalmas kontrasztját az ívek lágyítják

– *Életfa* – ezek az ívek az élet lényegét szimbolizálják a maguk ismétlődésével, újjászületésével és elmúlásával, elmentmondásaival és harmóniájával két összetartozó sorsban.

Gratulálok Máriának a kiállításhoz, kívánom, hogy örvendzessen, gyógyítson bennünket továbbra is minél gyakrabban! **291**

TÚZBEN PIKTURÁLT KÉPEK

Rácz Gábor, Orient Enikő és Zsuffa Péter kiállítása a Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület szervezésében, Művelődési Ház, Káptalantóti. 2021. július 3–28.

Rácz Gábor

„A vágyakat nem én teremtem, azok mindig szembejöttek velem.”

Nagy kort megérett színészek beszélnek néha arról, eljátszották-e mindazt, amit szerettek volna, azaz teljesültek-e művészi vágyaik, megadatott-e nekik az alkotók által oly nagyon várt teljesség. Még ezt, és jaj még azt el kell játszsa nekem az élet, s ha az élet nem teszi, majd én eljátszom magam módján az életet.

S akkor van meg a beteljesülés, ha valóban mindent eljátszott, azaz, ha minden sikerül, mert megadatott minden, amire csak vágyhat a gondolat- és üzenetteremtésben vergődő művész, aki önmagát megmutatva akar üzeni, nyomot hagyni az emberekben. A művész tudja – legalábbis reméli –, hogy az emberekhez közelítő érintéssel az örökkévalóságnak dolgozik, mert messzehatóbb akar lenni a koránál.

Eszköze nincs más, mint önmaga tehetsége, a csak órá jellemző ecsetvonások és más technikák, és az a szellemi, lelki kisugárzás, – a műelemzők ezt nevezik művészi kifejezésmódnak –, ami ugyancsak önmagáról szól, és belőle fakad. Hogy’ is lehetne másként, hiszen még a művész is csak abból a hozott, vagy inkább kapott anyagból dolgozik, amiből megformálta őt a Teremtő. Tudjuk persze, hogy vannak, akik túl akarnak tenni mindezen, magasabbnak érzik és értékelik magukat a Teremtőnél.

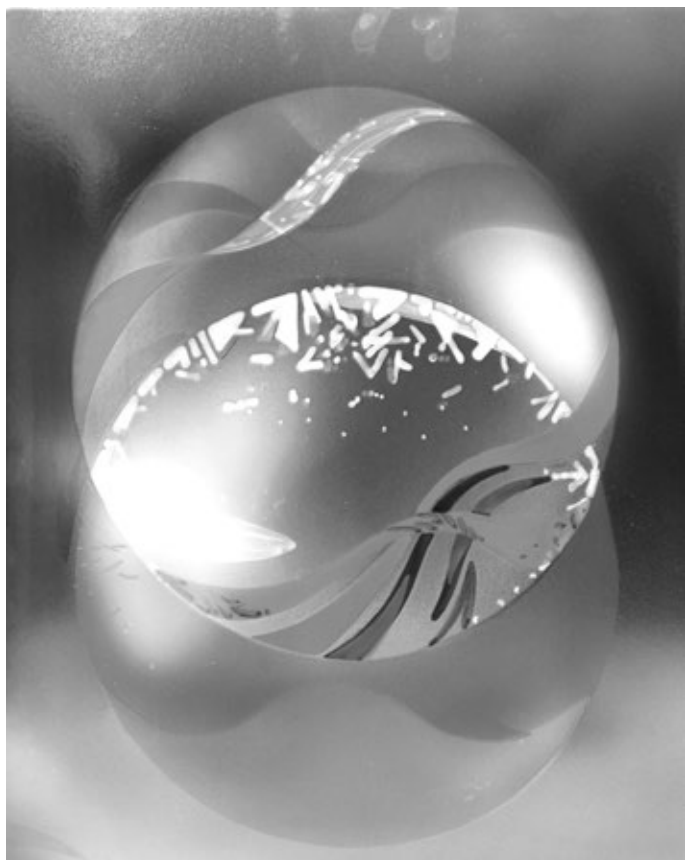
Rácz Gábor nem akar túllépni az isteni tehetségen! Nem törtet, nem kínálkozik, egyszerűen csak hagyja, hogy megszólítsa őt az égi és a földi lét. *„Nagy vagy Uram, s én a lábaidhoz rakom talentumaimat”* – súghatja benne a *Lélek*. Nem tolakszik, nem kínálkozik, egyszerűen csak szolgál, s megvárja, míg hívják, s akkor ..., akkor viszont egész lényével a feladatra irányítja minden figyelmét. Fölméri a teret és az időt, fényt emel az árnyékra, gondolatra tanítja az anyagot, a hideget melengeti, a hőt szeretethetővé hűsíti. Festő, zománcművész és térrendező, s tanító ember egyben. Fél Európa tőle tanulja a tűzzománc megújuló fortélyait.

292 | Ahogyan mondja: *„Soha nem házaltam, nem én tettem javaslatokat. Meghívtak. Minden megbízásomnak megvan a maga története.”*

És hívták és hívták könnyörtelen és könnyebb, derűsebb időkben. Hetvennél több templom őrzi a képeit. Ott vannak Hágától Segesvárig, Sárospataktól szerte Európában, s különösen a magyar föld magyar templomainak liturgikus terein át jut el a lelkekig. Érthető minden szava és ecsetvonása, merthogy a zománc is az ecsetnek engedelmeskedik, és persze a tűznek, az értelemben, szívben és a képzeletben jeleket égető tűznek.

„Soha semmit nem csináltam játékból. Minden munkámat nagyon komolyan vettem, őszinte érdeklődéssel, teljes odaadással végeztem.” Hitvallás ez a javából! Bár így lehetnénk a dolgainkkal mi is!

Aztán, mint aki most is tanít, elmagyarázza: *„Ha a színeket, a finom porokat összevissza vegyítjük, az eredmény szürke lesz.”*

Én hozzájuk keverek egy bizonyos „fényeffektust”, amit egyébként a magyarok találtak fel. Még a Nyugaton kidobásra szánt, hulladék porokból is remek fémek zománcot kaptam.” Mi ez, ha nem megvallása a magyar leleményességnek, a porból is gondolatot formáló, teremtő szándéknak.

Egyébiránt a zománc sokak szerint csak valamiféle fedőréteg a vason, a lemezen, s az a dolga, hogy ne hagyja odaégni, amit kisütni készülünk. Gábor mégis maga süti bele a világot az anyagba, amely, mint a virág tündököl nekünk. A hideg vas és a forró zománc így telik meg harmonikus természetszeretettel, s repít minket tovább a kozmikus terek világába, ahol az *Ég* és ahol a *Föld* lesz a tanúja az ember és a lélek újjászületésének, magának a genezisnek.

Ezek a témái.

A sarkaiból is kiforduló világ, a Teremtés került végveszélybe. Az önmaga identitásából kivetkezni készített *Hit és Haza* nélküli ember, a „*megbillent Rend*”, a *megbillent Föld*” magyarjai esnek egymásnak ebben az elveszett paradicsomban, amely, ha eljön az igazság pillanata – mert el kell, hogy jöjjön végre –, mégiscsak visszatalál az *Útra*. Ezért vannak Rácz Gábor képei tele melegséggel és tele harmóniával, reménnyel, a csakazértis-művész hite és gondolatformáló keze által.

Nem dúskál díjakban, bár éppen most ítélte neki a Magyar Püspökkari Konferencia mintegy életműdíjként a *Pro Cultura Christiana* díjat. Azt mondja nem vár dicséretet, elég, ha a Jóisten figyel rá, úgyszólván az az igazi elismerés. Most Káptalantótiiban, a Szent Márton püspök temploma szomszédságában, ahol a keresztet vigyáz a lélekre, várja az Önök figyelmét.

Orient Enikő

Tudjuk, a művész dolga, hogy gondolatot ébresszen. Orient Enikő, a textil és zománcművész képein egyenesen muszáj elgondolkodnunk. Nem egyszerű jelenség. A látszólag könnyen formálható, alaktartásában meg-megroggyanó textília köszön művészetében a merevnek hitt, acél, por és festékalapú zománcnak. Itt most csak a vasra vetített fények művészete, a zománctechnika van tőle jelen.

Sokoldalú művész! Képei hol „*Izzó sodrásban*”, hol a *szívek harmóniájában*, az időbe és a térbe helyezés misztikumában

294 keresik a helyet és értelmet az emberi létezésben. Ez az ars poe-
ticája. Alkotásai soha nem öncélúak, mindig komoly mondani-
valót hordoznak. Célja a földi lét, a tér és az idő korlátait áttörő

Orient Enikő

valóság, a fény, az árnyék, a forma hármias megjelenítése. Ez a síkból kilépő gondolat hívja életre térplasztikáit. Modernitás, metaforikus üzenetek, lágy zenélő képek, s a látvány mögötti lényeg, elköteleződés az embert magasba emelő lélekkel, gondolat: itt vagyunk, a helyünk és szavunk szabad, a képzeletünk végtelen.

Érdekes egy ember. Három évig dolgozott gyári tervezőként, majd művésztanár lett. Tárgykultúrát, kézművességet tanított a Nádasy Kálmán Művészeti Iskolában, majd a Tanítóképző Főiskolán. Alkotásainak meghatározó eleme a természetesség. **295** Nyers színeket, világos és sötétbarnás, szürkés árnyalatokat használ képein, motívumai is természeti előképek. Szívesen dolgozik

papírral, hajtogatásaihoz műanyag szalagot használ. Szemlélete közel áll a japán művészethez.

Hogyan lesz ebből az emberből kemény anyagra gondolatot formáló zománcművész? – kérdezhetnénk, de ha zománcaira nézünk elmúlik minden kétség: a Jóisten is ennek a művészetnek teremtette. Őserő és a posztmodernen inneni látomások, érthető világ, az új és a régi láncolatossága érhető nála tetten.

„1982-ben diplomázott a Magyar Iparművészeti Főiskolán (ma MOME). Gyári tervezőként, majd vizuális és környezet-kultúra szakos középiskolai és főiskolai tanárként dolgozott. A következetesség mellett mindig új kifejezési formákat keres. Alkotói világát jeleníti meg az új anyag vagy technika közvetítésével is. Jelentéshordozó motívumok harmonikus rendszerei alkotják kompozícióit.” – írja róla a Kárpát-medencei zománcművészet kiállítási katalógusa. Most Káptalantóti fehér falai között üzeni nekünk: a Lét értelem, a gondolat folytonos újjászületésben a mienk, áttörhet falat és vasat, föl is hevíthet, magasba emel, de könnyen a semmibe hullhat egy befogadás nélküli térben. Legyenek hát itthon a képek ebben forró és hűvös nyárban az oltalmat adó hegyek alatt.

Zsuffa Péter

Dereng a fény a Balatonon. Köd és remény: boldog világ ez, tűnődésre készítő szinte mesevilág, ahol az igazság átsüt ezen a partmenti, álmos hajnalon. Inkább öröm, és inkább harmónia, álom és ébredés, mint a tanúhegyek, a Gulács és Badacsony azon a színes látóhatáron. Soha be nem fagyó víz, a mindig szívet érintő kontúrajai a hegyeknek, a túlsó partra vágyódás, az elérhetetlen tiszta és csillogó fekete üveghegy. Kisfaludi és Szegedi Róza hegyei ezek, máig átnyúló szőlőkacsokkal, borral és vigalommal.

Ebbe az idillbe robban be a hazát széjjel szagató Trianon triptichonja az egész és a kicsiny országgal, szívünk és múltunk fájni nem szűnő képe a jámbor és vigasztalni kész, a naivan szép Krisztussal közében, s az üzenet: összetartozunk mégis.

Vallomása a földre ránt. Tudatos művész, nem ösztönvezérelt. Mint a sokat próbált, kereső ember, végigjárja az utakat.

„Fotórealista graffitit technikával előállított képektől az ősi népművészeti motívumokon át, a kortárs technokultúra formavilágáig sok mindent megzománcoztam.” – írja. Tudja, hogy az anyag, melyet tisztelni kell ugyan, de mégiscsak eszköz. *„Megzománcoztam”*. Mondhatta volna akár, hogy *lovakat zaboláztam*,

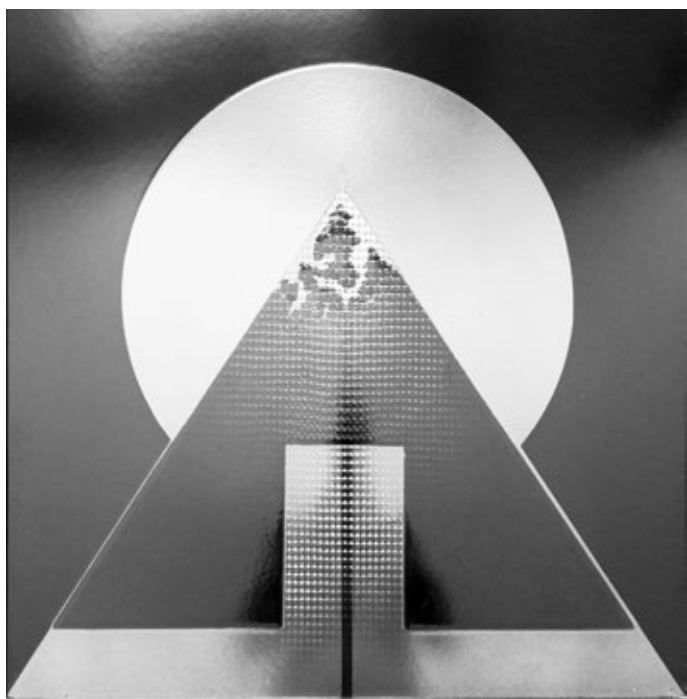
Zsuffa Péter

hiszen nem akárkinek engedelmeskedik a hajlani, ellenállni, törni, de nem betörni kész, tűzben megfestett anyag: edzett acéllemez és lélekkel felülírt gondolat. Mondhatta volna: „*képiró vagyok*”, mint a régiek, kik a festés mesteriségét űzték céhekbe tömörülve, őrizve a közöset, a tudást és a közös hazát, az ismert és felfedezésre váró lélekbe szenderült uruságot: ez a mi világunk. Aztán szinte metafizikus képekre vált, s gyermeket állít a mindent eltakaró, homályra nyitó függöny elé, mint aki várja, mint aki álomkórósan sejtí a végtelent. Álom vagy arctalan kórtermi reménytelenség, a sötétség mögött fényt derengő emberi sziluett? Lehetünk-e mi is függöny előtt álló várakozó álomképek? Ez nem mesevilág!

Börtönrács, távolról beszűrődő fénnel, vagy egyszerűen csak op-artistal játszó újszerű gondolat, túl az értelmén, számításán, reménytelenségen? Vagy éppenséggel a remény rendezett alakzatai töltik ki a képet? Gondolja tovább a látogató, hiszen a társalkotók éppenséggel mi vagyunk.

Péter képei között kalauz maga a rácsodálkozás. Nem nehéz a fémen és fényeken gondolatot találni: olykor mesébe, máskor az Isten közelébe repít a festett képzelet.

Nagy dolog a festészet! Jól fölszerszámozott művész kell hozzá festőálvánnyal – Péter így érkezett –, ecsettel, hevítő kályhával! Hadd higgye a múzeum- és képtárlátogató, otthona

Zsuffa Péter

lehet itt minden világos, szent és tiszta üzenetnek, mi több, a miénk is lehet a képzelet, s miénk a megtisztulás, mint alkotónak a kiállítás: ez vagyok én, ezt hoztam, és ezt adom nektek: tűzben pikturált képeket itt és most Káptalantótiban.

Zsuffa Péter ötvösnek tanult, ízlelte, formálta az anyagot korán, majd a fémfestés, azaz tűzzománc művészet mesterfogásait Rácz Gábor műtermében sajátította el. Alapító tagja a Szent Lukács Céh Művészeti Közösségnek, kiállításai szerte az országban emelik magasba a szíveket, teszik kíváncsivá az emberfiát.

A tanúim ti vagytok most itt, a vulkánok tüzelte hegyek alatt: tanúk a hegyek és völgyek minden szegletében, minden tekintetben, a képek mögötti mesében, vágyban és valóságban: ez a hazánk, életünk, halálunk, bazaltba, orgonasípba, képekbe öltözött képzeletünk hona, Magyarország.

DADA A SZÍNPADON

*Homolya Gábor kiállítása a Muravidék
Baráti Kör Kulturális Egyesület szervezésében
Művelődési Ház, Káptalantóti
2021. július 3–28.*

Az alkotó szellem folyamatosan a végtelenre, annak elérésére vágyakozik, holott tudhatná, a végtelen nem elérhető, nem birtolható. Egyes műalkotásokban mégis fellelhető az abszolútum irányába tett kísérlet, ezért töredékesek. De csak a teljesség felől közelítve nevezhetjük őket annak. Melyek azok a kifejezőmódok, amelyek alkalmasak az abszolútum kifejezésének kísérletére? Ilyen például az allegória, amely elvont fogalmaknak, avagy létrehozott tárgyegyütteseknek, jelesül képeknek, szobroknak egy újabb, rejtett értelmezést ad.

Hasonlóképpen, az ironia is alkalmas arra, hogy szabálytalan formája és általánosan elfogadott közlési szokásoknak, kánonoknak elhagyása, semmibevétele révén egyszerre tagadás és igenlés, azaz az alkotás processzusával közelítsen az illuzórikus végtelen felé. Ezért a paradox, mint fogalom egyfajta megnyilvánulási formái az itt látható két- és háromdimenziós művek, szobrok, kollázsok és egyéb nehezen behatárolható technikájú alkotások. *Homolya Gábor* az általánosan és legtöbbször által rendszeresen használt képzőművészeti alkotómódszerek stílusjegyeit átlépő fantáziájának köszönhetően kibővíti a vizuálisan közölhető mondandók határait. Akár önparódiáknak is nevezhetnénk e műveket, hiszen alkotójuk jól tudja – mint fentebb utaltam rá –, hogy az abszolútum elérhetetlen, éppen ezért megpróbálja műveiben jelentéktelenné tenni azt, másfelől végtelen tisztelettel közelít hozzá, mint szükségszerű ideához. Szkeptizmusa tehát viszonylagos. Esztétikailag ötvözi a múlt értékeit a jelen hozadékaival, a „magas művészetet” a populáris eszközökkel. Alkotásai többnyire sokrétű technikával létrehozott paródiák, provokatív, ironikus hangvételű művek, amelyek műfaji meghatározásaként talán az assemblage kifejezés a leginkább megfelelő, amely a 20. századi vizuális művészeti irányzatok, mint például a pop-art vagy a dadaizmus jellegzetes műfaja. A különféle tárgyak egymáshoz illesztéséből, összerakásából, halmozásából létrehozott háromdimenziós műalkotás, hasonlítható a kollázshoz, de attól eltérően többnyire térbeli kompozíció.

Jelen kiállításának a *Világot jelentő deszkák* címet adta, nyilván ironikusan utalva műveinek a Művelődési Ház színpadán

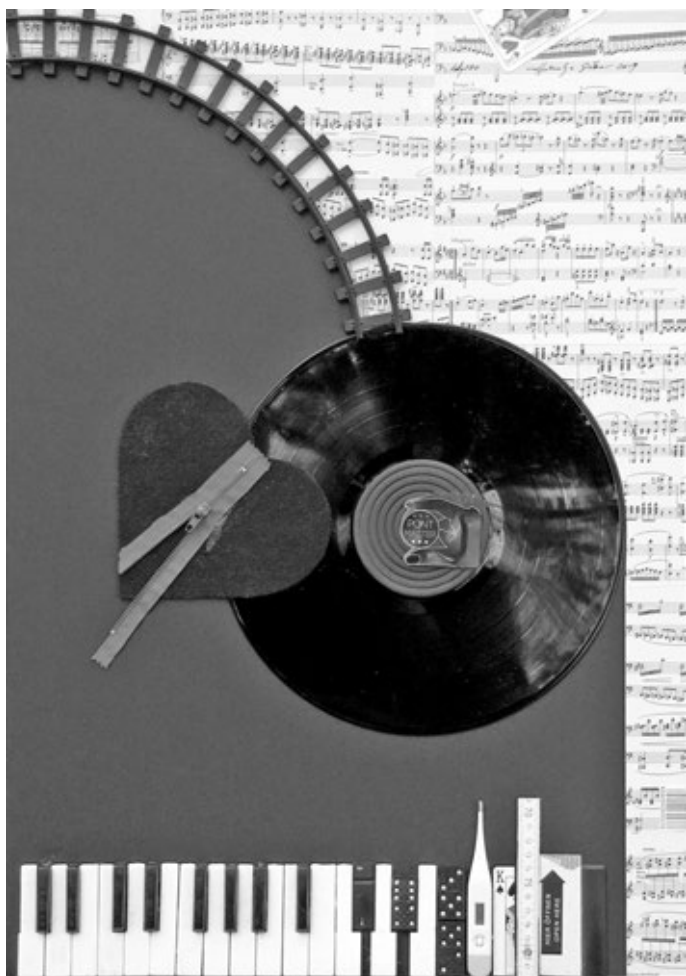
való bemutatására. Számomra ugyan nehezen értelmezhető a kifogyhatatlan leleménnyel megáldott magyar nyelvünk eme kijelentése, mármint miféle világot jelentenek egy bármilyen színpad deszkái. Mondom ezt annak ellenére, hogy ifjúkoromban egy közeli, hasonló falusi színpadon több alkalommal is szerepelhettem. Első szerepem a hét törpe egyike, Kuka volt. Később több szerepben is megjött a hangom és bátorságom, utolsó nagy alakításom Goldoni *Két úr szolgája* című commedia dell'arte művének címszerepe, Truffaldino volt. Most már inkább Peter Brook közismert kijelentésére figyelek, miszerint a színházi előadás három résztvevője a színész, a néző és az üres tér. Képzőművészetre vonatkoztatva ezt úgy mondhatnám, a kiállítás három résztvevője, a képzőművész, a látogató és művekkel teli tér. Az analógia persze kissé sántít. Hiszen egy színházi előadáson maga az előadás teszi élővé az addig halott teret. Mégpedig nemcsak térben, hanem időben is. Az idő pedig, mint tudjuk nem statikus. Ugyanakkor egy kiállítás általában megállítja az időt, hiszen nyitástól zárásig ugyanaz történik, többnyire mozdulatlanok a művek. Természetesen nem véletlenül idéztem az angol mestert, ugyanis a legfontosabb az üres tér mozgással, beszéddel, zenével és a mi esetünkben szobrokkal, kollázsokkal való megtöltésének a minősége.

Lássuk először azt a három művet, amelyeknek materiális értelemben van közük a deszkákhoz.

A *Szanticskai pléhkrisztussá* átlényegült, temető sarkában talált bádog- és deszkadarabok együttese tiszteletteljes utalás a hegyek között rejtőzködő kis falu, Szanticska környékén látható útszéli eredeti Pléhkrisztusokra. Az előtte álló pohár bor pedig Krisztus vérévé változik át az eucharisztia liturgiája alkalmából. „Aki (...) issza az én véretem, bennem marad, és én őbenne” (Jn 6,56). Gyerekkorunk olvasmányaitól kezdve mindig is *Dózsa* Györgyöt és paraszti hadi népét juttatja eszünkbe a kiegyenesített kasza. E művön a tüzes vaskoronából felcsapó lángnyelvek között, azok ellentétéként uralja környezetét. A *Paradicsom kapu* viszont inkább a túlvilágot jelentő deszkákra hajaz. Avagy a kortárs plasztikus művek ironikus kritikája, emlékeztetve a firenzei Keresztelőkápolna kapujára, Ghiberti zseniális művére, amelyet Michelangelo nevezett el Porta del Paradisonak.

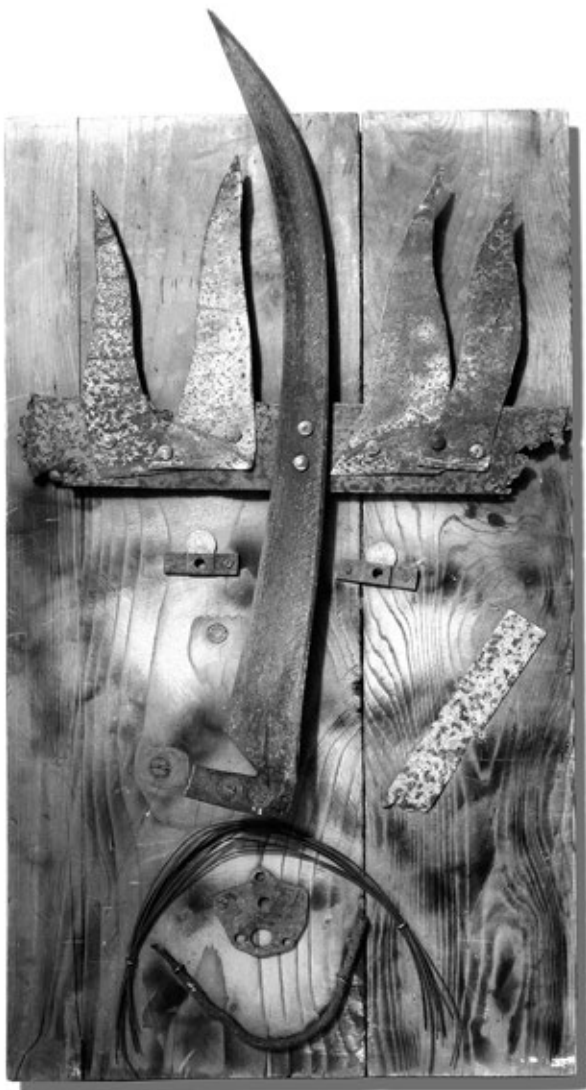
Szintén színpadhoz, illetve színházhoz kapcsolódó témájú

300 | a *Dráma*, amelynek én inkább a Görög színház címet adnám. A kinyitott hajdani írógépdobozba ragasztva láthatjuk a Taorminai színház romjait, Csontváry – és egyben a magyar festészet

– egyik legnagyobb remekművét, és előtte, vagyis a virtuális színpad előtt az írógép betűiből kialakult tökéletes akusztikájú klasszikus nézőteret.

A humor némileg sötétebb oldaláról közelíthetnénk – életünk történelmi tapasztalatával a hátunk mögött – a közelmúltbeli két emblemikus kéziszerszám, a sarló és kalapács felé, amelyek már valóban csak groteszk emlékeztetői ifjúkorunk valóságának, a *Szmena 8* alkotóelemeiként. A mindannyiunk első fényképezőgépére való kedves visszaemlékezésünket felvillantó mű szögektől vérző sarlója, kalapácsa már felteheti a kérdést,

melyik Nagy Testvér szeme figyel az objektív mögül, 37 évvel 1984 után. Homolya Gábor több műtárgyának gyakori és fontos alkotóeleme az időmérés emberi találmánya, az óra, illetve annak **302** alkatrészei. A Stefan Zweig írásától inspirált *Sakknovella* esetében csupán a csupasz óralap jelenik meg a börtönrács mögött. Ott megszűnt az idő. 2017-ben ünnepeltük a (lutheri) reformáció

500. évfordulóját. A nagy vallásújító előtti tisztelgés sajátos módját láthatjuk a legismertebb, idősebb Lucas Cranach által festett portré modern változatának írógép billentyűkből való összeállításával. Ily módon értelmezve a re-formáció, vagyis vissza-alakítás gondolatának gyakorlati szimbolikáját a *Reformáció 500 – Luther* című művön.

Az ironia mellett a humor jellemzi Homolya Gábor műveit. Ebbe a kategóriába tartozó, technikai értelemben egységet képező, és minden más művektől karakterisztikusan különböző, tehát könnyen behatárolható műtárgyegyüttest kell röviden megemlítenem. Az úgynevezett vállfa- és sámfa műveket. Ezeknek a többnyire szekrénybe zárt ruházati segédeszközöknek felhasználásával és némi átalakítással Gábor új műfajt teremtett, amit plasztikus karikatúrának nevezhetnénk. Közülük a *Schumacher* címűt láthatjuk itt, amely egyszerre idézi az ismert tragikus sorsú autóversenyzőt, valamint a munkája során sámfát használó cipőkészítőt, a Schumacher-t, magyarul a suszttert. Jelen van még a *Királydráma* cím mögé rejtett Shakespeare, aki egyszerre Hamletként és Yorickként önmagának teszi fel a kérdést – Lenni vagy nem lenni –, és persze az extrém megnyilvánulások nagymestere, *Salvador Dali*, hegyes ecset-bajuszával. Kevésbé humoros mű számomra a szánra hasonlító fapapucsban csoszogó Cso-cso-szán, a *Pillangókisasszony*. A kimonó hátán valóban ott a színes pillangó, de a széles öv, az obi közepén már a Hinomaru, egykor a kamikazék, majd 1970. november 25-én Misima Jukio fejpántját is díszítő vörös napkorong. Számomra az író és egy zenei alak jelképes találkozása.

Jelen kiállításon egy-egy alkotás emlékeztet Bartók Bélára és József Attilára, illetve kettő Ady Endrére. Fentebb már említettem az órák és óraalkatrészek gyakori jelenlétét. Ez esetben egy valóban működő óra is részét képezi a tiszteletadás és ironia határán mozgó *Zongóra*, alcíme *Él a Bartók – Mikrokozmosz* című műnek. Természetesen ebben a Homolya-féle „kis világ”-ban ott látható, olvasható az eredeti, Bartók-féle Mikrokozmosz és a kis fekete zongora is, amelynek egy nagyobb változata már a közismert versre válaszol. A *Fekete zongora* 1907-ben a *Vér és arany* kötetben jelent meg, mégpedig *A halál rokona* ciklus záró verseként, a már harminc évesen halált vizionáló költő lelki gyötrődését tárva elénk. „Vak mestere tépi, cibálja...” Nem csoda, ha a mellette látható kottából játszik.

A *H-Ady-hajó* szimbolikája igencsak sokrétű. A hegedűvonók-feszítette vitorlára írt két vers és a teljes mű polemizáló

párbeszéde: „Én nem leszek a szürkéek hegedőse” az *Új vizeken járok* című versből, avagy a *Hajó a ködben* címűből: „Magyar tenger ez a tenger...”, miközben csupán egy körbeszabdalt, mai Magyarországhoz hasonlító francia térképészlet. Ha viszont „Ágyuk vannak a hajón...”, akkor máris érthető a „hadihajó” címadás. Még akkor is, ha egyébként hegedű.

József Attilára való emlékezésnek szentelt a *Visz a vonat, megyek utánad...* című három részből összeállított „vonat-kompozíció”. A vasaló, a súrolókefe és a szappan a költő szüleire, mosónő anyjára és szappanfőző apjára utal. (Anyám volt, apró, korán meghalt, / mert a mosónők korán halnak, / a cipeléstől reszket lábuk / és fejük fáj a vasalástól – *Anyám*; Nemzett József Áron, / szappanfőző, (...) Megszült Pőcze Borcsa, / kit megettek a fenék, / gyomrát, hasát sorba, / százláb súroló kefék. – *Nem-*

zett József Áron). Az itt látható szappan neve viszont Flóra, így édesanyja mellett a beteljesületlen szerelemre is utal. Ugyan sokak szerint Marton Márta ihlette a világirodalom egyik legszebb versét, az *Ódát*, mások szerint viszont Kozmutza Flóra. E Homolya-mű inkább ez utóbbira utal. A vers befejező sorai: Visz a vonat, megyek utánad, / talán ma még meg is talállak, / talán kihül e lángoló arc, / talán csendesen meg is szólalsz: // Csobog a langyos víz, fürödj meg! / Ime a kendő, törülközz meg! / Sül a hús, enyhítse étvágyad! / Ahol én fekszem, az az ágyad.

Homolya Gábor mind anyaghasználatát, mind mondandóját tekintve különleges, szürrealisztikusnak is mondható képi világa erőteljes felhívás a vele való kommunikációra, legyen így jelen esetben is.

Győrffy Sándor

KAPCSOLATOK

A Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület kiállítása, Erdei Éva Galéria, Budapest, 2021. augusztus 8–31.

Tisztelettel köszöntöm a Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület képzőművész tagjainak műveiből válogatott, *Kapcsolatok* címmel megrendezett kiállítás megnyitóján megjelenteket.

Itt Csepelen, az Erdei Éva Galériában már évek óta otthon érezzük magunkat, hiszen ez a mostani már a sokadik alkalom, hogy egyesületünk képző- és iparművész, illetve fotós tagjai bemutatathatják alkotásaikat. Ezen baráti kapcsolat és együttműködés jelen esetben tizenhét képzőművész festményeivel és grafikaival való ismerkedésre hívja a megnyitó közönségét, valamint azokat a művészetkedvelőket, akik még a közeljövőben betérnek ide, az Erdei Éva Galériába. Éva, aki maga is kiváló, több műfajban alkotó képzőművész, művészetszervező munkásságával és családjá segítségével sok évvel ezelőtt hozta létre ezt a nagyszerű kiállítóhelyet, amely immár közismert és kedvelt színpontja a budapesti művészeti életnek.

„A festészet nem más, mint színhangok kombinációja, melyet a belső szükségszerűség határoz meg.” – írta egykor Vaszilij Kandinszkij, a zseniális képzőművész, teoretikus és tanár. Mostani kiállításunk anyagát szemlélve azzal egészíteném ki gondolatát, hogy én hasonlóan látom és érzékelem ezt a grafika, sőt a fotó esetében is. Éppen ezért nem a technikai és egyéb különbözőségekre, hanem ezzel ellentétben, a szemléletbeli, elhivatottságot tükröző jelenségekben tetten érhető azonosságokra hívnám fel a figyelmet.

Ugyanis, véleményem szerint a képalkotó ember lelki és érzelmi reakciói elsősorban a szellemi világhoz való kötődésekből fakadnak, akár a természethűbb, akár a különböző módszereket alkalmazó absztrakciók segítségével létrehozott alkotásokat vizsgáljuk. Más szóval a morális magatartás és életmód az, ami elsősorban befolyásolhatja a művész és mű kapcsolatát. Ez a fajta művészi attitűd segítheti többek között az alkotó–alkotás, illetve befogadó–befogadás négyes kapcsolatrendszerének működését is. Hiszen a képzőművész sem önmaga szórakoztatására hozza létre elsősorban műveit, hanem üzeni akar azokkal. Vagyis visz-

306 | szajelzésekre vár. Így van ez jelen esetben is, és bízom benne, hogy mindez megtörténik.

Kőrösi Papp Kálmán

Kiállításunk címe *Kapcsolatok*. Tudjuk, ez a szó végtelen variációs formában jelen van minden ember életében. Oly mértékben, hogy egy közismert mondás szerint minden mindennel összefügg. Mégis, most kénytelenek vagyunk szűkíteni jelentését, és csupán arra figyelni, ami jelen kiállítás anyagát, sőt alkotóit összeköti. Ez pedig elsősorban az a situáció, hogy mindannyian tagjai a Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesületnek nevezett közösségnek. Másodsor, hogy mindannyian jeles képzőművészek, aztán, hogy ismerik és elismerik egymást, illetve alkotásait. Az itt látható képek nagyobbik részét egy gyűjteményből emeltük ki, ami szintén feltételez egyfajta kapcsolatot közöttük. Technikai értelemben – mint fentebb már utaltam rá – három műfaj van jelen: festmények, grafikák és egy fotó.

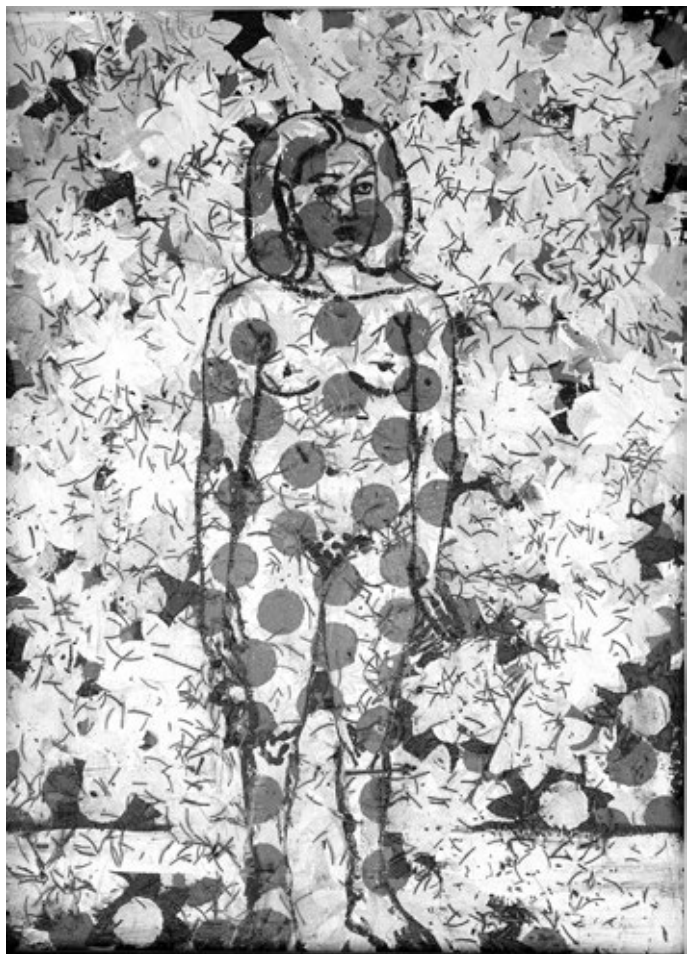
Hagymás István *Éj-víz* címet adta fényképének. Szándékosan nevezem fotó helyett fényképnek, hiszen valóban a fény jelenléte, illetve hiánya az, ami első látásra bizonytalanságot kelt a nézőben. Rá jellemző módon kérdésessé teszi a felvétel nézőpontját, ugyanakkor felveti a makro- és mikrokozmosz összetartozásának, esetleg felcserélhetőségének lehetőségét.

Hernádi Paula az egyik legmodernebb technika, a számítógéppel előállított grafika lehetőségeinek kiváló ismerője és alkalmazója. Különböző fragmentumok geometriai formákkal való

átalakításával, ezáltal egy elképzelt, vizionált virtuális térben való megjelenítésével hozza létre pszeudó-építészeti rendszerét, *Transzparens architektúra* címet adva neki.

Vele ellentétben Vitéz Judit *Akt* című műve mind technikájában, mind üzenetátadó igyekezetében az egyik leghagyományosabbnak tartott képírás, a hidegtű alkalmazásával készült, a realista látványt csak részben átalakító alkotás.

Bodnár Imre a másik klasszikus grafikai eljárás, a rézkarc sokak által tisztelt, expresszív lendületű nyomatokat készítő tanítómestere. *Árkádiai képeslap* című műve egy nagyobb sorozat

kiemelt darabja. Árkádia nevéhez a görög mitológiában számos esemény és személy kapcsolódik, pl. Pán lakhelye, Zeusz szülőhelye stb. Később kialakult róla egy idillikus kép, amelyet különböző szerzők, művészek használnak napjainkig.

Péter László viszont magasnyomással készített nyomattal van jelen. Egyik gyakran megjelenített témája az archaikus, ősi magyar mondavilág jellegzetes alakja, a sámán. Most látható műve is része egy sorozatnak, amelyet más, egyéb technikával készített képei, installációi mellett ezen téma feldolgozásának szentelt.

Varga-Welther Júlia vegyes technikájú képének a *Pöttyös lány* címet adtam. 2003 nyarán készült az Agora elnevezésű képzőművészeti esemény egyik produktumaként. A kollázsszerű szerkesztés és anyaghasználat, a háttérben finoman megmozduló táj szenzibilis rétegzettsége előtt a titokzatos, mozdulatlan alak dekoratív jelenléte, az idő és időtlenség, a rejtőzködő és magát megmutató kettősség egymást feltételező, egymásra épülő és egymást kiegészítő egysége teszi különösen érdekessé, különlegessé e művet.

Kőrösi Papp Kálmán *Fekete és vörös* címet adta festményének. Valóban, ez a két szín erőteljes jelenléte határozza meg a kép alaptónusát és formavilágát. Az organikusnak is nevezhető fő motívum kevésbé köthető valamely képi látványhoz, avagy alakzathoz, inkább valamely belső élmény lírai absztrakciójának, egyfajta „belső rend” kivetülésének gondolhatnánk. Ugyanakkor tudjuk, hogy alkotója filozofikus és irodalmi asszociációkat is gyakran használ a „külső rend”, a kozmosz sugallta művei készítésekor.

Tomovics Marianna *Kontrasztok* című itt látható festménye ugyancsak a rá jellemző lírai absztrakt kifejezőmód jellegzetességeit viseli. Azonban ezúttal úgy ad kifejezettebb hangsúlyt a címben vállalt kompozíciónak, hogy a háttér lazán egymásba folyó színei előtt visszafogott tónusú vöröses-barnás, és erőteljes, a tekintetet odavonzó sárga geometrikus elemek beépítésével teszi dinamikussá művét.

Révész Ákos a magyarországi gesztusfestészet kiemelkedő képviselője. Festő és festmény viszonya az ő esetében párbeszéd, egymásrautaltság, a festés aktusának fontossága. Kutat, megfigyel, rögzít, faktúrákat, felületeket jelenít meg, közvetíti belső érzékenységét, indulatait. Az ösztönös, spontán, érzékeny, szabadon futó kézmozdulatokkal való festés létrehozza a finoman áttetsző foltok, festék-gomolygások halmazát, ahogy itt kiállított

művén is láthatjuk. A színek jelenlétének vagy hiányának ritmusa, a közöttük meglévő arányrendszer automatizmusának teremtvő ereje nyomán születnek mozgalmas, néha szinte vibráló festményei.

Erdei Éva, aki – mint fentebb utaltam rá –, nemcsak létrehozója ennek a galériának, hanem kiváló képzőművész is, egy nagyobb méretű festményével csatlakozott tárlatunkhoz. *Az utolsó zsoltár* nevet adta képének, ami utalás Móricz Zsigmond *Árvácska* című regényének utolsó fejezetére. A kép víziója a sötét szélekről az egyre világosuló középpont felé tartó fény, mint a sötét földi létből a kavargó hóeséshez hasonlóan felszálló tiszta lélek szimbóluma.

Revák István *Kristálymozgás* című festményén fellelhetőek az alkotójára jellemző legtöbb ismérvek. Az, hogy nem ábrázol konkrét tárgyegyüttest, cselekvéssort vagy eseményt, de utal valamely élményre, ami kiváltotta belőle a kép készítésének igényét. Az eredendően a természetből vett alapformák és motívumok absztrakciói a hozzájuk kapcsolt képzetekkel gazdagodva indítják el a festés processzusát. A részben ösztönös, másrészt tudatos folyamatos változtatás, átalakítás eredményeként áll előttünk a kész mű, amelyből már nincs mit elhagyni, nincs mit hozzátenni.

Kasza László most bemutatott *Kecskeméti utcarészlet* című képe egy korábbi alkotói periódusának terméke, amely műegyüttest elsősorban a természeti látványból kiinduló, annak fő vonásait, szerkezeti alapotívumait kiemelő és azt hangsúlyozó képépítés jellemez és adja karakteres formavilágát. Ez a sötétebb tónusú, témájú, házakat, utcarészletet ábrázoló pasztell kép kortársaihoz hasonlóan a sötétebb, komorabb színvilág alkalmazásával készült.

Berei Zoltán festményének a *Vörös táj* címet adtam. Ez is egy korábbi periódus terméke, Berei ún. absztrakt expresszionista, informelnek is nevezett művei közül. A korábbi kötöttebb és szigorúbb gyakran figurális képszerkesztést felváltotta a spontán, esetenként transzparens, máskor vastagon felvitt festékrétegek lüktető felülete. Itt tehát nem beszélhetünk megszokott értelemben vett tájábrázolásról, inkább egy belső világból származó, szabad asszociációkat előhívó műről.

Hasonlóan szabadon futó ecsetkezelés eredménye Aros Éva festménye. Ellentétben Berei rusztikus anyaghasználatával, ez esetben a vékonyan felfestett, szinte az akvarelltechnika elvárásai szerinti áttetsző festékrétegek adják a kép tónusgazdag alapré-

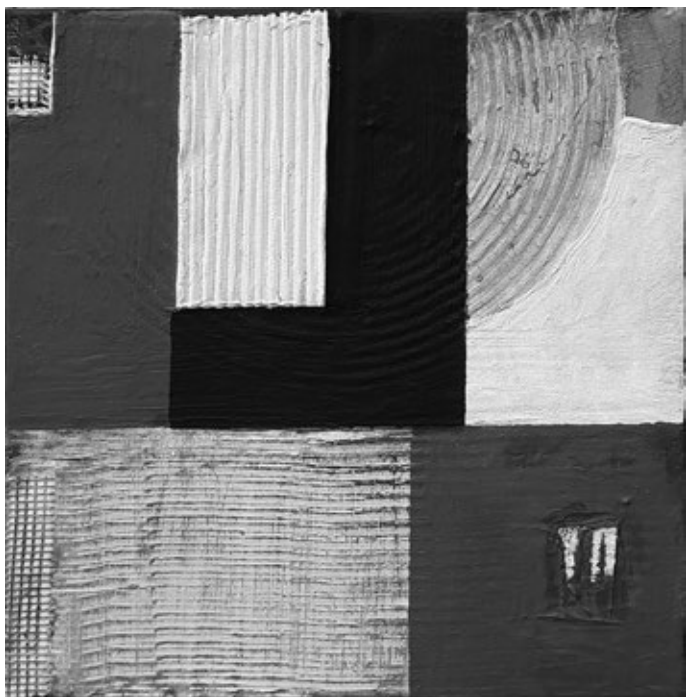
Revák István

tegét. A hálószerű – nevezhetnénk akár egy kisváros felülnézeti rajzolatának –, egymással találkozó, egymást metsző vonalkavalkád által behatárolt területek élénk színekkel megrajzolt egymasmellettsége jelöli ki a kép központi motívumát. Így téve fel a kérdést, vajon ábrázol valamit, avagy továbbgondolásra késztet.

Iszák István *Találkozások* című festménye egy kiemelt része ezzel a címmel festett sorozatának. A kép egyszerre képviseli a könnyed, laza szerkezetű geometrikus kompozíciójú szerkesztést és a széles ecsetvonásokkal felvitt színes festékfoltok egymásba érő, egymásra építkező halmazát. A csak utalásszerűen alkalmazott rácsszerkezet által felosztott képtér központi eleme a sötétebb színekkel megfestett, portrékra utaló pszeudó-figuratív részlet, amely utal a mű címére.

Koppány Attila itt látható képének a *Rekonstrukció* címet adta, ami nem meglepő az ő esetében, hiszen gyakran építi be műveibe sajátos módszereivel a természeti jelenségek, anyagok, elemek helyes átértékelését. Szétszed, elemeire bont, majd újra-**311** épít, de már egy új dimenzióban, új lelki tartalommal töltve fel, rakva össze az alkotóelemeket. Ezeknek az újrakonstruált, új

Koppány Attila

formavilágukban új jelentéssel felruházott, új mondanivalót közvetíteni szándékozó képi elemeknek összekapcsolása, összeállítása révén bontakozik ki festészetének képi világa.

Végezetül meg kell említenem saját művemet, amely ezen a kiállításon látható. Köztudott, hogy általában a geometrikus képépítést, Kassák szavaival képarchitektúrát alkalmazom festészetemben. Ugyanakkor fontos számomra a felületek strukturaltsága, a faktúrák erőteljes jelenléte, ami által a kép bizonyos oldottabb, barátságosabb dimenzióba kerül. Itt látható, *Egyensúly* című festményem azonban inkább a kevés színnel, szigorúbban szerkesztett vonulathoz tartozik.

Befejezőként ismét idézném Vaszilij Kandinszkij újabb, rövid gondolatát: „A tartalmat elsősorban a művész személyisége határozza meg, másodsorban pedig a kor, amelyben élt.” Ezt a meglátást se feledjük, miközben ismerkedünk ezen művekkel,

312 amelyek alkotói most élnek, itt közöttünk.

A TÁJ SZELLEME NEK KERESÉSE

*Kasza László kiállítása a Muravidék Baráti
Kör Kulturális Egyesület szervezésében
Halászy Károly Művelődési Ház, Alsónémedi
2021. november 7–30.*

Terek és gondolatok címet adta Kasza László újabb kiállításán felsorakoztatott képeinek. Amiből elsőként talán az következethet ki, hogy a különböző képterekben elrejtett gondolatainak, véleményeinek a közlésvágyát hivatottak reprezentálni most és itt látható művei. Ezekben a festményekben jelen lévő terek hordozzák magukban az ő elmélkedését, meditálását, gondolatai szárnyalását. Egyben védik és biztosítják nyugalalmát, alkotói kedvét és örömét. Igen, az alkotói örömet is, hiszen ő mondta több alkalommal, hogy számára megnyugvást, örömet jelent a festészet. Ezeknek az örömből fakadó, örömmel készített festményeknek egy gyűjteményét láthatjuk ezen a kiállításon, lehetőséget kaptunk megtekintésükre, megismerésükre és megszeretésükre.

Kasza László nem csak festészetében fordult a táj, a természet szépsége és gazdagsága felé. Gondosan ápolt kertjében kialakította egyéni, sajátos otthonát szeretett növényeinek, az egymásba fonódott apró fűszálak alkotta gyeptet, a saját kézzel oltott és metszett barack, szilva és meggyfákat, a gondosan kiválasztott szőlőtőkéket, a krizantém, az őszirózsa, a muskátli harmonikus színváltozatait. Felépítette műtermét, a rejtelmes, magányos helyet, titkainak tárházát, kincseinek raktárát, szeretett gyermekeit világra szülő akarátának otthonát. Ezt tapasztaltam Kasza László, a jó gazda, a jó festő nyugalmat, kiegyensúlyozottságot, lelki békét sugárzó környezetében.

Fiatal kora óta érdekelte a természet örök változása, amelyeket szívesen örökített meg fotókon. Már akkor megmozgatta képzeletét a napfény ragyogása, a naplemente lila, kék, narancs színeinek párhuzamos jelenléte, intenzív hatása. A legtöbb kollégához képest viszonylag későn kezdett újra rajzolni, festeni, ismerkedni a színek egymáshoz való viszonyával, egymásra hatásával, keverésükkel és keveredésükkel, árnyalatokkal, a kompozíció fontosságával, a ritmus lüktetésével, a kontrasztok helyes arányával, a látvány élményének képben való megörökítésével. Intenzív tanulás, gyakorlások során alakította ki egyéni látásmódját, anyagkezelését és technikáját, szín- és formavilágát.

Mi mutatja meg, mi segít számunkra felfedezni, megérteni és magunkhoz közel engedni a sok hasonló témájú, karakterű,

színvilágú és festésmódú kép közül azokat, amelyek megszólítanak bennünket? Mitől fedezzük fel a köztük lévő különbséget? Hogyan találjuk meg egyenként, illetve összesítve eredményeket, értékeiket, netán hibáikat, mihez viszonyítva állapíthatjuk meg esetleges hasznosságukat, netán haszontalanságukat?

Mi a jó festmény? Talán az, amelyik rendelkezik megtagadhatatlan és értelmezhető objektív tulajdonságokkal, vagyis róla való elmélkedésünkötől független léttel. De elkészülte után már alkotójától is függetlenül él. Ugyanakkor a többi műalkotástól megkülönböztethető és elhatárolható tulajdonságait többnyire azon normák szerint szerezte, amelyek alkotójára jellemzőek.

Miért fest az ember? Sokféle indítéka lehet, a szabadidő hobbyszerű játékos eltöltésétől kezdve a tudatalattijából feltörő automatikus önkifejezés lelki kényszeréig, a pénzkereseti forrásként használt giccskészítéstől az önmagát mindenütt megmutatni vágyakozásig. De lehet a természet szeretetének, a teremtett létező világ szépségeinek csodálásából fakadó ösztönös, majd tanulás útján elsajátított egyre tudatosabbá váló cselekedet is. A megfoghatatlan szellem keresése.

És ez nem csak a festésre és festészetre jellemző, hanem minden olyan emberi cselekedetre, amely azoknak a műveknek tulajdonít maradandó értéket, amelyeknek felkészült és elhivatott alkotója nem csak megjelenít és bemutat különböző absztrakciók segítségével, hanem szimbólumhasználatát a tartalmi háttér felmutatására is használja, tehát látható formába önti gondolatait, az általa felfedezett, fontosnak és továbbadásra méltónak tartott materiális, avagy spirituális jelenségeket.

Hamvas Bélát, sokunk tanítómesterét idézve: „A művész a modern korban az egyetlen ember, aki szellemi értéket realizál. És a művészi munka az egyetlen, amely nem vált kínos rabsággá, sőt amely vonzó, izgató, szép és egész maradt.”¹

Kasza László esetében ezt a szellemi értéket az élő természettel való kapcsolatában találhatjuk meg, amelyet művei készítésekor úgy realizál, hogy a szemünk előtt megjelenő kép, és az általa tudatunkban keltett gondolatok, érzések és vélemények mind a vizuális, mind az anyagon túli dimenziókban találkoznak. Jelen kiállítás is erőteljesen reprezentálja elkötelezettségét az általunk is ismert természeti jelenségek, konkrétan behatárolva, a körülöttünk lévő tájjal való párbeszéd megmutatására.

314 | Ez alatt értem azt a művészi attitűdöt, hogy egy kép festésekor

1 Hamvas Béla: *Scientia sacra*, 1. rész –1. kötet. MEDIO Kiadó, Debrecen, é.n., 238.

nem lemásolni, objektív tükörként visszaadni szándékozik a külső látványt, hanem megpróbálja értelmezni a látott valóságot. Ez egyben átértékelést is jelent. Felismerve az inspirációt adó téma, vagyis az eredeti természeti látvány önmagát megmutató részletgazdagságát, az abból számára érdekesnek és ezáltal fontosnak gondolt részletek kiemelésével, felnagyításával alakítja ki műveit.

Ezen részleteknek megtalálásával, rögzítésével, majd sajátos festői technikája, stílusa szerint való változtatásával, átalakításával egy új természeti valóság látványa jelenik meg szemünk előtt. Hangsúlyoznám a látvány kifejezést, hiszen a festmény nem valami keretbe foglalt ál-természet, hanem alkotója által létrehozott mű, amely arra hivatott, hogy nézője tudatában gondolatokat, érzéseket, asszociációkat keltsen, véleményalakításra ösztönözzön.

Az itt kiállított művek szinte mindegyike hagyományosnak mondott, klasszikus festőtechnikával, vagyis olajfestékkel ké

szült. A képek tematikai, témaválasztási különbözőségei szerinti csoportosítása fontos szempont volt jelen kiállítás anyagának összeállításakor, ami végül egy egységes, kiérlelt képi világban tárják elénk Kasza László festészetének egy jelentős szeletét.

Szinte minden műről elmondható, hogy míg a korábbi, építészeti jellegű és témájú, házakat, utcarészleteket ábrázoló, itt most nem látható pasztell képek általában a sötétebb, komorabb színvilág alkalmazásával készültek, addig a későbbi, a jelenbe érő periódus olajjal festett alkotásai világosabb, esetenként lazább, színesebb festmények.

Kasza László korábban festett képein gyakran feltűnnek az egyértelmű festői elemek mellett a grafikus, avagy ahhoz közelelítő, arra utaló részletek is. Ezen elemek együttes alkalmazása esetenként emlékeztet az iskolateremtő szentendrei mesterek (pl. Vajda, korai Barcsay) képépítő technikájára.

Gondolok itt elsősorban a geometrizáló háttetőkre utaló *Városi hangulat*, vagy egy házfal jellegzetes ornamentikáját kiemelő *Múltidéző* című művekre. Mint ez utóbbi címével is jelzi, ezek a művek áttételesen az idő problematikájára is utalnak, az elmúlás, illetve fennmaradás gondolkörét is érintik.

316 | Egyes részletek környezetükből való kiemelése, felnagyítása fontos elemeit képezhetik a műnek abban az esetben, ha a festő célja valamilyen szinten mégis a realiztikus ábrázoláshoz köze-

lító törekvés. Például egy házfal ily módon való megfestésekor, absztrahált, egyszerűsített, de a valós látványhoz közeli megfogalmazásakor a falépítő kövek részletezőbb jelenléte mind szín- mind tónushasználatában eredményesen segíti a kép mondandójának megértését. Ennek jó példáját láthatjuk *A múlt kapuja* és az *Ódon utcarészlet* című festmények esetében. Ezzel a festési stílussal és technikával ellentétben áll a *Szeles utca* elmosódott házaival, laza, majdhogynem felületes színeivel, és expresszív ecsetkezelésével.

Kasza Lászlóra általában nem jellemző az emberi alak megörökítése, képein való szerepeltetése. Itt látható művei közül talán egyedül az *Életút* című az, amelyen megjelenik ez a téma, igaz itt is csupán áttételesen, az élet kezdeti, láthatatlan időszakára utaló sejtelmes felvetésben.

A plen air, magyarul kint, a természetben való festés elterjedése és máig tartó, sokak által művelt gyakorlata egyik legtöbbet idézett modelljei a fák. Talán azért, mert hozzájuk köthető az ember egyik legkonkrétabb és leggyakoribb találkozása a Teremtő által megalkotott, röghöz kötött élő természettel. Ábrázolásainak száma végtelen, a modern festészetben is nagyszerű fa-absztrakciókkal találkozhatunk. Kasza László is festett fák inspirálta képeket, ezek közül láthatjuk a *Park fényei* címűt, amely ugyan nem ábrázol konkrét, felismerhető fákat, de derengő, színes foltjainak együttese mégis igaznak látszik.

Ugyanakkor valóságosabb, részletesebben kidolgozott formában is találkozhatunk fa-ábrázolással. A korhadt, üreges fatörzset ábrázoló fotó után készült *Természet ereje* című festmény mondandója túllép a modell leírásán, egy sötét szemüreg asszociációját keltve alakul át szürrealista látomássá.

A másik természet alkotta képződmény, amely gyakori inspirációs forrása jelenlévő festményeknek, nem más, mint a kő. Idéznék John Sallis *A kő* című könyvéből: „A kőről való írás révén tehát arra tehetünk kísérletet, hogy megállapítsuk a kő értelmét, anélkül talán, hogy az írás megkezdése előtt tudnánk, van-e szükség ennek az értelemnek a felkutatására, van-e egyáltalán meglelendő mélyebb vagy összetettebb értelem. (...) A kőről írva olyan nyelvet kell keresnünk, amely feltárja az értelemnek ezt a felragyogását, (...) hogy a ragyogást szavakba oltsa, hogy a nyelvben ismétlje meg a kő értelmének ragyogását.”² Talán nem haszontalan fenti idézetben néhány kifejezését kicserélni – írás helyett festés, szavak helyett képek –, és máris közelebb

2 John Sallis: *A kő*. Kijárat Kiadó, Budapest, 2006. 14.

kerülünk Kasza László azon műveihez, amelyek esetében a modellként használt kő is átalakul. Az eredeti forma és látvány csak áttételesen jelenik meg, az egymáshoz illesztett kőmozaikok, színfoltok, rajzolatok, formavonulatok immár önállósult kompozíciókban próbálják megjeleníteni a kő Sallis által vizionált ragyogását. Ide sorolhatjuk az elnevezésükben is vállat *Kövek, Mozaik*, de a *Köves táj, Rögös út*, sőt talán az *Útkeresés* című pasztell színekkel megfestett alkotásokat, amelyek esetében az eredeti matéria, a kő szellemi lényé nemesül.

Hozzájuk hasonlóan a *Szakadás* és *Az út* is egy szűk központi, konkrétabb, erőteljesen osztott térrészletből – amit akár köegyüttesnek is felfoghatunk –, kiindulva terjed, oszlik, bomlik, válik homogénebbé, oldódik fel a végtelenben. Közeli társuk, az *Útkeresés* már színesebb, a képfelületet önállósuló részekre osztó, az eredeti kőalakzatokat és formákat immár teljes mértékben felülíró dekorativitásba hajló szimbólummá válik.

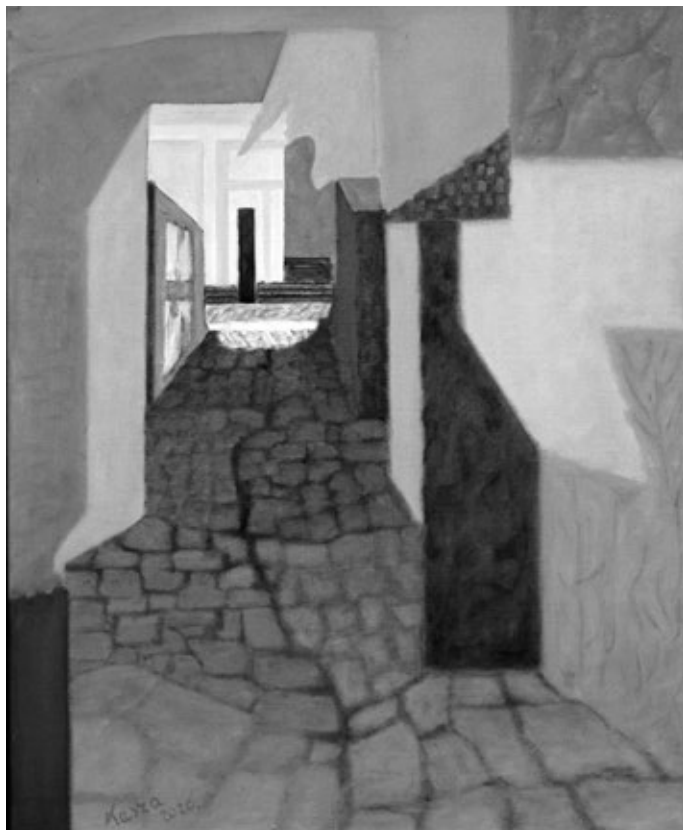
A táj, avagy a tájhoz köthető jelenségek mint motívum és inspiráló közeg szinte minden esetben meghatározza Kasza László festészeti alkatát. Az absztrakció különböző mértékű és mélységű alkalmazásával teszi érdekessé, egyedivé festményeinek sorát. Az elvontabb, áttételesebb megjelenítések mellett olyan művekkel is találkozhatunk, amelyek a valóságos látványhoz közelebb álló, lírai módon közelítik meg a témát. Ide sorolnám a *Lankás táj* eltűnődés és eltűnés, keletkezés és elmúlás gondolatait és érzéseit megidéző világát. A hagyományosabb, egyszerűbb megoldással festett, homályos lebegésű, realiztikusnak ható táj a festő lírai elkötelezettségére utal. Elvontabb, talányosabb a *Tavaszi táj* geometrikus alapformákba épített organikus, növényi alakzatokra is emlékeztető szürrealisztikus kék-zöld-barna képi világának, formaelemeinek sejtelmessége.

A *Romantikus táj* álmvilágot idéző, szimbolikus jelekként is értelmezhető, lebegő, ég és föld, föld és víz, víz és levegő összekapcsolódásának alakzatait felidéző kompozíciója tájmisztikus egységként utal vissza a korábbi mesterek szecessziós hangulataira. Kompozíciós szempontból talán legérdekesebb, egyéni látásmód szerint megalkotott kép a *Tóparti részlet*. Itt is fellelhető színeiben a romantikára, dekorativitásra való hajlam, de különlegessége a vízparti táj vízben való oldalfelcserélt, átlósan megoldott tükröztetése.

318 | A hasonló témák, festői technikák és színhasználatok, sőt az egymáshoz közel álló kompozíciós megoldások miatt akár sorozatoknak is nevezhetnénk egyes a műveket. Például *A Föld*

sebei, a *Táj*, a *Badacsonyi szélvihar* című festményeket. Esetükben a visszafogottabb, elmosódottabb tér- és színfelosztású foltok és körvonalak között ugyanakkor a kis felületeken koncentrált, erősebb színeket használó organikus, néha geometrizáló formák adják a művek dinamikáját, izgalmas látványát. Sőt, ide sorolnám a *Kötődés* címűt is. Esetében még erőteljesebben válik szét a középen színesen megfestett, konkrét alakokra utaló rész az őt körbefogó, gomolygó, meghatározhatatlan alakzatú szürkés-kékes festékfoltoktól.

Kasza László festményeinek színvilágára általában jellemzőek a barnák, az okkerek, a halványzöldek és lilák. Gyakori visszatérő motívumok az egyes múltbéli épületrészletekre, épületelemekre emlékeztető oszlopfők, ornamentikák felvillanásai, ezen kompozíciókra jellemző a centrális, függőleges elrendezés. Feltűnnek, általában a kép központi részében, a világosabb vagy

erőteljesebb színnel megfestett, szemet odavonzó, organikus, játékosan amorf, avagy konkrétabb alakzatok. A kiállítás talán legjátékosabb darabja a *Levegő csinálók* című, amely mind színhasználatában, mind kompozíciójában, talán üzenetében is erősen különbözik társaitól, újabb talányt állítva nézői elé. Ugyancsak különbözik legtöbb társától az erőteljesen vibráló, kék színsort használó, kompozíciójában és strukturáltságában is magában álló *A tó szelleme* című festmény.

A legtöbb kép színvilága összességében közelít a monokrómhoz, vagyis egyneműhöz, de árnyalataiban mégis sokszínű, változatos és részletgazdag. A néha pontosabban, más esetben lazább festésmóddal körvonalazódó, de a szétmosódottabb formákban is a tudatosság keveredik az ösztönösséggel, a határozott koncepció a gesztusszerű kifejezéssel. Ennek egyik legszebb példája a *Remény* című festmény.

Kasza László kitartó elszántsággal alakította ki sajátos festői gesztusait, egyéni jelrendszerét. A néhol dekorativitásba hajló motívumok, a szurrealista, esetenként misztikusnak is mondható, más esetben geometrikus nonfiguratív elemeket is felvállaló munkamódszere eredményeképpen mindenki másától különböző, egyéni stílust alakított ki. E tudatosan felvállalt, saját gondolataiban és művészi elképzeléseiben egyre karakteresebbé váló, harmonikus egységet mutató életmű kiváló állomása jelen kiállítás.

KAPCSOLATOK 3

A Muravidék Baráti Kör Kulturális

Egyesület kiállítása

Art9 Galéria, Budapest, 2021. december 7–12.

Négy nap híján pontosan két éve, hogy itt, az Art9 galériában megnyitottuk a Vándorlások című kiállítást. Akkor három kiváló kortárs képzőművész, Berei Zoltán, Brentz Péter és Kurucz Tímea műveit láthattuk. Miért kezdtem ezzel az emlékező mondattal mai, Kapcsolatok című tárlatunk bevezetőjét? Azért, mert mind az akkor, mind a mostani – Aros Éva, Danka Attila és Vitéz Judit – hármas bemutatkozása szoros kapcsolatot jelent számomra is, mondhatni, a mai kiállítás szerves folytatása az akkorinak. Mindannyiukat nagyjából egy időben ismertem meg, 1995 körül. Nyíregyházán, a Bessenyei György Tanárképző Főiskola diákjaiként kezdték tanulmányaikat, képzőművészettel való ismerkedésüket. Többedmagukkal megalakították a K-Műhely nevű csoportot, amelynek tagjai közül elsősorban a Budapestre kerültekkel sikerült baráti kapcsolatot kialakítanom. Így, ahogy azt két évvel ezelőtt is felsoroltam, 1996-ban elsőként Aros Éva, Vitéz Judit és Lenkey-Tóth Péter vett részt az általam 25 éven át szervezett Agora projektben. 1997-ben csatlakozott Berei Zoltán, Berentz Péter, Danka Attila, Farkas Zsuzsa, Kurucz Tímea, Nagy Ernő.

Rajtuk kívül egy vagy több alkalommal résztvevő volt, Havasi Dóra, Schaff Ibolya, Schwanner Péter, Séra Tamás és Vikár István, és festették az Óbudai szigeten, a Sziget Fesztivál speciális programjaként kisebb méretek mellett az öt négyzetméteres képeket.

Most ezen egykori művészecsoporthoz tagjai közül Aros Éva, Danka Attila és Vitéz Judit néhány műve találkozott ezen a kiállításon.

Vitéz Judit a rajz mellé a matematika szakot választotta, ennek az izgalmas, első gondolatra furcsa párosításnak lett tanára. Habár azt hiszem, a számok azok a megfoghatatlan hatalommal rendelkező fenomének, amelyek a mai képi kommunikáció leggyakrabban használt megnyilvánulásait eredményezik. Korai művei közül kétfajta technikára emlékezem, ezek a hidegtű és a kollográfia. Mindkét esetben valóságos struktúrákra épülő, nagyméretű, absztrakt formavilág, monokróm vagy ahhoz köze-
lítő színhasználat jellemezte műveit. Jelenleg művésztanárként dolgozik.

A Danka Attila által választott második szak pedig a biológia volt, aminek hatásáról itt látható művei is tanúskodnak. Tartott rajzkurzusokat, dolgozott etnográfusként, múzeumpedagógusként. Jelenleg rajztanár Székesfehérváron. Korai művei közé tartoznak a Sziget Fesztiválon 1997–98-ban készített öt négyzetméteres festményei. Teleki Péterrel közösen festett képén kék és zöld színű organikus és geometrikus formák keveredtek, míg a másik, hasonló színeket használó festmény konkrétabb, emberi jelenlétre utaló szimbolikus alkotás. Újabban fa- és linómetszeteivel szerepel rendszeresen kiállításokon. Úgy vélem, a tanára, Szepessy Béla által közismerten magas szinten művelt technika hatással volt rá műfajválasztásakor. Hasonló vonzódást látok Kondor Béla rajzstílusához, akinek emlékére egy nagyszerű nyomatot is készített.

Aros Éva is rajz-biológia szakon végzett Nyíregyházán, majd 2000-ben a Magyar Iparművészeti Egyetemen média-vizuális kultúra szakán szerzett médiapedagógusi diplomát. A digitális grafika alkalmazásával artdirectorként reklám- és webgrafikával, illusztrációval és design-nal foglalkozik.

Elsőként, 1996-tól vett részt az Agora Budapest programban. Már korai festményein is fellelhetőek azok a mai napig rá jellemző egyéni stílusjegyek, amelyeket itt látható művei is reprezentálnak. Művészi indulásától kezdve kedvelt kifejezési formája még a kevesek által művelt performance, amelynek egyik emlékezetes megnyilvánulása volt 1997-ben a Danka Attilával közös „tűzzel játszó” előadásuk.

„A művészet fogalma körül lebegő glóriát, mindazt a tiszteletet és odaadást, amely minden korban övezte, lélektani szempontból csak úgy lehet megmagyarázni, ha olyan művészetre gondolunk, mely lelki szükségletből keletkezett, lelki szükségleteket elégít ki. Az emberiség számára minden stílus, melyet lelki szükségletből teremtett, a boldogítás legmagasabb fokát jelentette. Ez minden tárgyilagos művészettörténeti szemlélet legfőbb hittétele kell, hogy legyen.” Én ugyan nem hirdetek művészettörténeti szemléletet, sőt tárgyilagos sem tudok lenni Aros Éva festményeinek láttán, mégis egyetértek Wilhelm Worringer, a neves német művészeti író fenti mondataival, amelyeket 1912-ben írt a *Der Blaue Reiter* című, a korai expresszionizmussal foglalkozó antológia bevezetőjeként.¹ Ezért is idéztem ide. Ugyanis

¹ Wilhelm Worringer: *Absztrakció és beleérzés*. In: Koczogh Ákos (szerk.): *Az expresszionizmus*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1964, 128.

Aros Éva

számomra Éva festményei egyfajta lelki szükségletből teremtett kortárs absztrakt expresszionista művek, amelyek nem a látható valóság észlelésére és megragadására épülnek, hanem érzelmekre, gondolatokra, a színek és formák egymáshoz való viszonyára, vagyis az alkotó reflexióinak rögzítésére. Az e stíluskörbe tartozó művek alkotója általában belső, érzelmi, pszichikai formákat képez, ezeket ábrázolja. Egyéni lelkialkata szerint az inspiráló látványt – ha volt ilyen egyáltalán – a saját szuverén módján alakítja át, saját érzéseit vetíti a tárgyi világba, amely ez esetben a festmény maga. Talán e miatt írta Herwarth Walden, a *Der Sturm* szerkesztője, hogy „Az expresszionista kép nem kép, hanem élőkép. (...) Az expresszionista képnek a közvetlen hatás az ereje. Ez a közvetlen hatás a ritmusban rejlő erő.”² Aros Éva itt látható képeinek is talán a bennük rejlő ritmus és a nyugtalan ecsetvonások a legfontosabb tulajdonságaik. Az erős érzelmi töltettel, expresszív indulatokkal felvitt formák és színek hangsúlyos kontrasztokat, erőteljes színellentéteket képeznek az összes-

2 Kassák Lajos: *Az izmusok története*. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1972, 84–85.

ségükben, teljes látványukban harmóniát sugárzó művekből. A nonfiguratív kompozíciók és gyakran erőteljes szín- illetve tónuskontrasztok drámai hatást érnek el. Az inspiráló belső élményhez való kötődés azonban szinte mindegyik képen fellelhető. Éva kedveli a látványos, bravúros komponálási megoldásokat, képeire a lendületes mozgások, forgások a jellemzőek, de esetenként kisebb statikus felületekkel is találkozhatunk. Mind a pontosabban behatárolt, mind a szétmosódó formákban egyszerre van jelen a tudatos és ösztönös jelhagyás, az elhatározott koncepció és a pillanatnyi gesztus. Az absztrakt formavilág mögött mindig jelen van valamely konkrét, a valós létünkéből fakadó vagy arra utaló érzelmi töltet. A lendületes, mozgalmos komponálás jellemzője a többnyire centrális elrendezés, egy közép-pontnak is nevezhető helyből való kiindulás, amely olyan erővonalakat képez, amelyeket követve tekintetünk pontról pontra követheti a kép dramaturgiáját és végül elvezet a kompozíció teljességéhez. Végezetül fontosnak tartom megemlíteni a képek címeit – *Az út, Bölcsesség, Hála, Hit, Tűz, Vigasz* –, amelyek segítenek felfedni, hogy a lendületes színekavalkád mögött egy elmélyült, alaposan átgondolt tematikát feltételező, a lélek belső rezdüléseit kivetítő műegyüttes rejtőzik. Festmények abból a sorozatból, amelyet Éva Angyalképeknek nevezett. Az út, amely bölcsességhez vezet és ezért hálásak vagyunk. A bennünk lévő hit éltette tűz erőt ad az alkotáshoz. Vigasztaljon bennünket, hogy tévedéseink megbocsáttatnak.

„Meg kell szoknunk, hogy ne a szem biztonságával nézzünk egy képet. Ez a megismerés előfeltétele...”³ – idézem ismét a fentebb már említett Herwarth Walden egy újabb gondolatát Danka Attila grafikái előtt. Valóban, ha meg akarjuk ismerni itt kiállított műveit, netán rajtuk keresztül magát az alkotót is, nem elég csupán rátekinteni ezen művekre, hanem alapos, figyelmes, hosszan tartó szemlélődésbe kell kezdenünk. A sok apró elemből, önálló kis csoportok együtteséből csupán lazán összefüggőnek látszó képegyüttesek jelképes szituációkat feldolgozó, azokat montázsszerűen egységbe rendező, nagyobb léptékben gondolkodó, összefoglaló művekké válnak.

Az alkotó témaválasztása, elképzelése, a választott technika sajátos lehetőségei határozzák meg azt a kompromisszumokkal telt, de jó esetben az ideák szerencsés anyagi megláttatásában

324 | élénk táruló képet, amely önbizalmat, hitet adhat alkotójának.

3 Kassák Lajos: *I. m.* 85.

Az így készített kép egyaránt kötődik alkotója öröklött, majd szerzett tudásához, a természet élő valóságához és az emberiség felhalmozott, végtelen mennyiségű ismeretanyagából az adott témához kiválasztott részértékekhez. Ugyanakkor az emberi lélek csapongásai, az érzelmek hullámmzásai is teret követelnek, és – legtöbbször rejtett formában –, szintén jelen vannak. A jó műalkotás állandó célja a gondolatalkotó és gondolatátadó proceszszus, a teremtett világ és a benne élő teremtett ember egymásra hatásának, egymásból való létének minél jobb és igazabb megértése. És ez így van a műveket néző, azokat befogadó közönség esetében is, aki egyéni ismeretein keresztül értékeli azokat. Minél érzékenyebb saját lelki, érzelmi, a szimbólumokra fogékony belső rendszere, annál könnyebben talál utat az alkotásokhoz.

A naturalista ábrázolásból kiinduló, de különböző absztrakciók segítségével átalakított grafikákat mutat be Danka Attila ezen a kiállításon, amelyek ember és természet, ember és emberi vágyak, ember és tudomány, ember és történelmi, kulturális események közötti interaktív kapcsolat vizsgálódásának, felfedezé-

sének és feldolgozásának eredményei. Különösen erős érzelmi vonzódást vélek felfedezi Attila és a körülöttünk, velünk együtt élő parányi lények, lepkék, bogarak között. *Honvagy sosemvoltba* című linómetszete központi alakja a nagy anyalepke, körülötte, belőle szállnak szét, terítik be a képmezőt kisebb, nagyobb gyermekei. Hasonlóan zsúfolt, egymáshoz érő, kapcsolódó rovar- és egyéb állatvilág rajzolata tölti ki *Jövősövő* című műve teljes képfelületét, amelynek üzenete talán még bonyolultabb, áttételesebb. Hiszen itt már az emberi alak és arc (önarckép) is megjelenik, mindegy alkotórészeként ennek az időfolyamnak, ahogy a ráírt mondat is mutatja: Mindenre megtanít a vénülő idő.

A *Posztméhek* már a címében is furcsa kép ismétli az élővilág sokszínű megidézését. Mint megtudtam, csak az egyik főszereplő posztméh, és arra gondoltam, vajon van-e kapcsolat e grafika és a gyermekdalra épült ismert rajzfilm között. Avagy ismét a ráírt szöveg ad útmutatást, miszerint az élet „észrevétlen múlik el”. A *Tűz* körül ülő csoport és szemközti magányos alak (talán mester és tanítványai?) kettőssége egyesül a tűz által, tűzből fakadóan a fenti világban.

Bartikon című metszetének talányos címét sikerült megfejtenem, hiszen a sorakozó, szinte lebegő női alakok közül az elsőnek, Juditnak kulcsot nyújtó férfialak ki más lehetne, mint Kékszakáll. Tehát Bartók ikon. Érzéki látomások, egyéni technika, türelmes, precíz munka jellemzi Danka Attilát.

„Szokás az akvarellt a piktúra legnehezebb műfajaként emlegetni, mivel a színek gyors, friss, spontán felrakása a papírra, s azoknak még gyorsabb száradása nem tűri az utólagos változtatást, a ráfestést. Ez a technika ügyességet kíván, de ennél többet és mást is, azt a fajta – a formát és a tartalmat is stilizáló – át-szellemesítő artisztikum-érzéklet, amelyre igazában egyetlen fogalom talál – a poézis.

Ezt nem említik az akvarell kívánalmaként, nem is tanítják, de voltaképpen ez magának a műfajnak a szellemi habitusa, magatartása, a mű egészének bensőséges, emocionális kifejezése, – olyasmi, mint amit az írás művészetén belül a prózához viszonyítva – a vers szelleme, ritmikája és metaforáinak nemes pátosza jelent a műfaj sajátosságaként.” – Idézte Supka Magdolna 1996-ban a 15. egri Országos Akvarell Biennálé katalógusában⁴ leírt gondolatait H. Szilasi Ágota *Képpé formálódó poézis – és más egyebek, Az akvarellről az ezredvégen az egri Akvarell Biennálék tükrében* című nagyívű tanulmányában.⁵

Hogy miért hoztam ide ezt a Manna-idézetet? Talán azért, mert most Vitéz Judit itt kiállított akvarelljeiről kéne szólnom. Amely művek egyébként pontosan megfelelnek a szakmai követelményeknek, mondhatnám, magukért beszélnek. De valóban igaza volt Supka Magdolnának – a XX. századi magyar művészettörténet egyik legérzékenyebb szemű és szavú, a mélyebb emberi érzéseket meglelő, írásait arra építő ítészének – amikor az akvarellt a festészet legnehezebb műfajának nevezte.

Ezt a magam gyakorlatára gondolva is állíthatom, és nyilván Vitéz Judit is tudta, mekkora fába vágta fejszójét. Tehát a fentebb emlegetett poézis az a sarkalatos pont, amit megpróbálhadtunk megtalálni és kihámozni ezekből a művekből. Nekem, azt hiszem némileg sikerült.

Mire gondolok? Talán arra, hogy Judit akvarelljei is a maguk egyszerű, mondhatni hétköznapi témaválasztásukban és formájukban mégiscsak képesek egy halk, finom ecsetkezelés segítségével közvetíteni alkotójuk személyes érzelmeit. Ily módon próbálnám fellelni a bennük rejlő poézist, amely jelen esetben nem csak esztétikai értékek megjelenítése. Tudjuk, a párás táj álomra utaló valósága sokakat ihletett művek alkotására. Úgy

4 H. Szilasi Ágota (szerk.): *XV. Országos Akvarell Biennálé*. Heves Megyei Múzeumi Szervezet, Eger, 1996.

5 H. Szilasi Ágota: *Képpé formálódó poézis – és más egyebek. Az akvarellről az ezredvégen az egri Akvarell Biennálék tükrében*. In: *Agria 35. Az Egri Múzeum évkönyve – Annales Musei Agriensis*. Eger, 1999, 395.

Vitéz Judit

tűnik, Judit újabb műveiben is a természeti- és tájjelenségek megfigyelése, megragadása az kiindulási pont, amelyre felépíti formáit és színeit. Derűre és harmóniára vágyódás, nosztalgikus líraiság, meditatív szellemiség, harmonikus hangulatok áradnak itt bemutatott festményeiből, amit műveinek címadásával, például *Pára, Napfény, Vihar* is megerősít. Fellelhető bennük a páras levegő lebegő finomsága, a vihar előérzetének szenvedélyes érzékenysége, az oldottabb, avagy szikrázó napfény színes rétegzettsége, a szabad asszociáció álomszerűsége.

Kedves Judit, Éva és Attila, e mai kiállítás címe *Kapcsolatok*. Én 26 évvel ezelőtt kerültem kapcsolatba veletek, ti már korábban egymással. Ez a mai alkalom újabb kapcsolódás egymáshoz, ezúttal nem csak személyesen, hanem alkotásaitok által is. Kívánom, hogy a jövőben is legyenek hasonló kapcsolódások, és 26 év múlva, 2047-ben rendeztetek itt egy újabb kiállítást. Azt a majdani kiállítást nem én fogom megnyitni. De emlékezetek majd a mai alkalomra, egykor volt, most itt jelen lévő barátaitokra Szabó Lőrinc *A huszonhatodik év* versciklusából vett soraival: „Mert sehol se vagy, mindenütt kereslek, / nap, rét, tó, felhő, száz táj a ruhád, / mindig mutat valahol a világ, / s mindig elkap, bár kereső szememnek / tévedései is hozzád vezetnek, / úgyhogy fény-árnyak, tündérciterák / villantják hangod, a szemed, a szád, / csöndes játékait a képzeletnek...”⁶

6 Szabó Lőrinc: *Mert sehol se vagy*. Szabó Lőrinc összes versei II., *A huszonhatodik év*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1982, 242.

MERT MINDEN FESTÉS ÁLMODÁS

*A Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület
Összetartozások 2 című csoportos kiállítása.
Halászy Károly Művelődési Ház, Alsónémedi,
2022. szeptember 11. – október 23.*

Három az egyben – plagizálhatnám az ismert kávéreklám szöveget ezen kiállításunk megnyitó mondataként, hiszen A. Bak Péter, Ferenczi Gábor és Karsch Manfred festményei – megőrizve erőteljes egyéni karaktereiket – egy közös csomagolásban mutatkoznak be az érdeklődő és értő közönségnek itt, Alsónémediben.

Azonban mielőtt megpróbálnánk értelmezési – finomabban szólva megközelítési, megértési – gondolatokat, szavakat, mondatokat keresni és találni eme hármasságában egymás mellé rendelt művek, illetve alkotóik szellemisége bemutatására, röviden kitérnék a talán játékosnak hangzó kijelentésben rejlő lehetőségek egyfajta filozofikusabb megközelítésére.

Arra gondolok, hogy amikor kettőnél több, jelen esetben három egymástól független, egymáshoz fizikai állapotukban, megjelenésükben nem kapcsolható jelenség – nevezzük így a kiállított képeket – valójában mégis ugyanazt az üzenetet kívánja közvetíteni, akkor miféle logika szerint találhatunk megoldást a feltett kérdésekre. A legkézenfekvőbb a szétválasztás, vagyis ha azt mondom A azonos A-val, B azonos B-vel, C azonos C-vel. Ekkor nem mondtam semmit, hiszen minden és mindenki azonos önmagával. Ha viszont A–B, B–C, C–A társításban közelíték, akkor még mindig a kétértékű logika szerint látom és írom le az azonosságokat, illetve ellentéteket, kizárva a harmadik jelenség egyidejű jelenlétét. Ezért ajánlom megfontolásra ezen kiállítás három alkotója műveinek szemlélésekor a köztük lévő különbözőségekre való koncentrációt Hamvas Béla gondolataival: „Ellentétek a valóságban nincsenek. Mi az, ami a valóságban van? Egyetlen szóval: a különbség. A világ jellege nem az ellentétekben, hanem a különbségekben van. ... A különbség képlete: a világ hasonlóságainak és különbségeinek végtelensége. A minőségek és mennyiségek lépcsőzetes különbözősége. Minden hasonló különbözik, és minden különbség hasonló, de úgy, hogy soha a hasonlóság teljesen egybe nem esik és soha a különbség teljes ellentété nem válik. Az ellentét nem a világ és nem a valóság tulajdonsága, hanem az absztrakt értelemé. ... Az analógia-

látás a hasonlóságok és különbségek iránt való érzékenység.¹ Ezzel a látással és érzékenységgel közelítsünk most A. Bak Péter, Ferenczi Gábor és Karsch Manfred festményeihez.

A képzőművészet különböző technikai megnyilvánulásai szinte minden esetben valamilyen konkrét, avagy absztrahált formában közelítenek az elsődleges inspiráló forráshoz, a természethez. Különösen érvényes ez a megközelítés a festészet esetében. A festő valamilyen anyaggal dolgozik, amit képletesen szólva felszólít egy párbeszédre. Minden esetben ez az anyag közvetít a természet és az alkotó között. Az alkotás processzusa közben keletkező szándékos és véletlenszerű interaktivitás, az alkotói akarat és az anyag sajátos viselkedése eredményeként létrejött mű tehát rejtélyes módon hordozza mind az inspiráló természet üzenetét, mind az alkotó személyes, egyedi kézjegyét. Ugyanakkor a festőnek lehetősége van arra, hogy a kép kompozícióját, az anyag struktúráját, textúráját visszabontsa, majd újraépítse.

Néha hibákat fedez fel, ilyenkor újra kezdi az anyaggal való párbeszédet, avagy ellenkezőleg, amit hibának gondolt, éppen az válik központi elemmé, annak köszönhetően az eredeti idea korrekcióját hajtja végre. Nevezhetjük akár egyfajta kompromiszsumnak is alkotó és alkotása között.

A festő nem utánozza a természetet, mindig önmagát fejezi ki, mutatja meg. Művei tehát egyszerre tükörképei a természet alkotta látványnak, illetve saját lelki alkatának, mesterségbeli tudásának, absztraháló képességének és elhatározottságának. Azok jelentőségét a műfaji sajátosságoknak való megfelelés, valamint a korábbi alkotásokkal való összevetés esetében az egyediség valamely karakteres megjelenítése adja. Gyakran próbálkoznak válaszok keresésével az adott korra jellemző társadalmi, szociológiai, ökológiai, de legfőképp morális kérdésekre, a művészi kifejezőeszközök segítségével a szellemi világ jelenségeinek érzékeltetésére. A festő esetében is adottak azok a kifejezési eszközök, lehetőségek, amelyek igénybevételével és segítségével, mint egyfajta speciális kódokkal valóban az elvont művészi gondolkodás eredményeit tárja elénk.

Ezek, a képek alakjában élő jelek, jelrendszerek metafora jellegükből fakadóan, a megjelenített formák és tartalmak révén érzelmi reakciókat váltanak ki bennünk. Ide kívánczik egy rövid
330 | idézet Novella Matvejeva orosz költő *Festők* című verséből,

1 Hamvas Béla: *Scientia sacra*. I. MEDIO Kiadó, Budapest, é.n. 162-163.

Rab Zsuzsa fordításában: „Jövő-menő korok talpa alatt / borús mosollyal alszanak a képek. / Szétmossa őket az esőpatak, / a rozszat, jót, a torzat meg a szépet.”²

Valóban, pszichologizáló lényük a közelükbe kerülőben a legszélsőségesebb lelki hatásokat is keltheti, amely kiválthatja a róluk alkotott vélemények egymásnak ellentmondó, vitákat gerjesztő megítélését. Ismét bizonyítva, hogy az emberi psziché viszonyulásai a művészi produktumok és megnyilvánulások esetében erőteljes megnyilvánulásokat is képesek kiváltani.

Jelen kiállításunk ismét – ahogy az már évek óta rendszeres programunkká vált – egy sorozat része, annak második állomása. A kiállítássorozat címe *Összetartozások*. Kik tartoznak össze? Például az itt és most látható festmények három alkotója. Most, erre az alkalomra. Három, egymáshoz nem hasonlítható karakter, három különböző családi és társadalmi közegből származó, három speciális körülmények között, más-más módon és rendszer szerint tanult, fejlődött, művésszé érlelődött, és főleg, egymástól erőteljesen eltérő stílusban festő, sajátos, egyéni technikát alkalmazó művész.

A Bak Péter

kora gyermekkora óta benne élt, nevelődött egy olyan családi és ismeretségi környezetben, amely már korán kijelölte számára a képzőművésszé válás útját. Bajai szülőházában ma a Nagy István Képtár található. Apja Bak János festőművész, keresztapja Rudnay Gyula. Mesterei közül (életrajzában kilencen szerepelnek) kettőt emelnék ki, akiknek a hatása talán legerőteljesebben lelhető fel műveit szemlélve – legalábbis szerintem. Ők Kokas Ignác és Fischer Ernő. Péter az a művész, akire igazán jellemző a műfaji és technikai sokszínűség. Egyaránt fest realistának mondható vagy ahhoz közel álló figurális, illetve átértelmezett, absztrahált kompozíciókat. Kedvelt témái a természet alkotta képződmények, tájak, terek és jelenségek, de ember alkotta épületek és egyéb látványelemek is. Tehát a kiindulópont minden esetben valamilyen valóságos élmény, látvány, amely egy közte és környezete közti párbeszéd képi megfogalmazására inspirálja. Ezt a látványt bontja elemeire, majd rakja újra össze, amelynek eredménye részben a látott valós táj- és egyéb alakzatok, másrészt absztrakt alakzatok kompozíciója. Képein tehát egyszerre, egymást kiegészítve, avagy önmagukban, más képektől elkülö-

2 Sík Csaba: *Mindenkori mesterek*. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1977. 120.

A. Bak Péter

nülten láthatóak figuratív, illetve nonfiguratív jelenetek. Gyakran ismétli korábbi kérdéseit, újabb változatok megalkotásával igyekszik minél több irányból bemutatni az adott témát, néha kölcsönvett motívumokkal is gazdagítva azokat.

A csak nyomokban fellelhető természeti alapformák és elemek mégis előtűnnek a geometrikus szerkesztés alól. Lírai absztraktnak is nevezhető képei egyszerre kötődnek egy korábbi látvány emlékéhez, illetve az azt értelmező, személyes alkotói metódushoz.

Bravúros komponálási és színhasználati megoldásokkal festett képein lendületes mozgások váltakoznak statikus felületekkel. Kitűnő példák erre az itt látható, többnyire táj inspirálta képek. Míg az *Emléktöredékek* és a *Küzdelmes táj* redukált, visszafogottabb színvilága kiemeli a kép szerkezeti megoldásait, a vonalak és az egymástól elhatárolódó síkok által megjelenített fény-árnyék kontrasztot, addig pl. a *Forrás*, a *Kőbánya* vagy a *Műterem* esetében az erőteljes, vibráló színek egysége az, ami tekintetünket vonzza.

A mozgalmas, színes foltokból összeálló látvány végül mindig megtartja az eredeti valóságélménnyel való kapcsolatot mind a léptékarányok, mind komponálási mód tekintetében, és így egy elmélyült, alaposan átgondolt módon elkészített mű kerül elénk.

332 Péter saját szavait idézve: „Festészetemben a látvány, a látomás és a képzelet egyenrangú szerepet játszik. Lírai beállítottságú művész vagyok, festészetem intellektuális indíttatású.”

Karsch Manfred

a németországi Erfurtban született. Szülővárosában Ottó Knöpfer és Albert Habermann festőművészek diákja volt, majd Lipszében tanult tovább az ottani főiskolán. Weimarban dolgozott grafikusként, de 1972-ben Magyarországra, Érdre költözött, ahol azóta is él. Az eltelt fél évszázad alatt folyamatosan ismerkedett meg a hazai képzőművészeti élet ismert szereplőivel, akik közül többen is hatással voltak művészetének alakulására. Gondolok itt elsősorban mindannyiunk mesterére, Barcsay Jenőre, szentendrei és érdi kollégáira, barátaira, de másokra is.

Ő az a festő, akire a folytonos útkeresés, megújulás, kísérletezés a jellemző. Művei a látszat és a mögötte rejtőzködő valóság kapcsolatáról szóló személyes vélemények, amelyek jelképes tartalmukkal, allegorikus alakzataikkal felidéznek a végtelen tér egy kihatott szeptének élményét. Arra törekszik, hogy a rejtőzködő valóságelemet valamely személyes megfogalmazással, egy harmonikus szabállyal hívja elő.

Eredetileg grafikus alkatként korábbi festményei is egyfajta geometriai, sőt építészeti rendszer szerint, esetenként az aranymetszés szabályait alkalmazó, síkszerűen megfogalmazott művek voltak. Ezek, a színskála rokon színeivel megfestett, egyfajta kristályszerkezetre emlékeztető kompozíciók finoman fogalmazott tónusaikkal, a vonal, mint festői elem folyamatos visszaszorításával alakultak át az évek során azzá a festői munkamódszerré, amelynek eredményeit jelen kiállításon is megcsodálhatjuk. Ez a technika nagyfokú ügyességet, kreativitást és fegyelmezettséget követel meg. Ennek ellenére, avagy ezzel együtt a pillanatnyi véletlen, a nem feltétlen szándékos festékrögzülések is nyomot hagynak a vásznon. Ilyenkor improvizatív módon analizálva, újrafogalmazva, új dimenziókat keresve és megtalálva születik meg az alkotás.

Manfred újabb művei erősen eltérnek a hagyományos festői technikáktól. A finom tónusátmenetek és a kisebb-nagyobb csorgatott foltokból, pontokból kialakított faktúrák lírai részletei feloldják a már csak nyomokban fellelhető geometria egykor volt zártságát, képépítő szerkezetét. A homogenitás irányába lendítik a képfelületet, a természeti látványt elhagyva, a fizika törvényeit felváltja a metafizika.

Ha egyetlen szóval kéne jellemezni ezeket a műveket, akkor azt mondanám: fény. A fény rejtett, vibráló jelenléte tűnik át a festékrétegeken, csupán nyomokban jelezve az egykori természeti élményt. Ami azért gyakran felsejlik, például az itt látható

Karsch Manfred

Ébredés, Folyamat, Törzsek, Életfa című festményeken is. A *Fénycseppek* pedig címében is vállalja ezt a fajta művészi hitvallást. Végezetül Novotny Tihamért Manfrédról írt tanulmányából idéznék: „...síkszerűség és atmoszféra, fénygeometria és színperspektíva, ész és érzelem, rend és szakralitás...”³

Ferenczi Gábor

minden ellen lázadó autodidakta képzőművészként határozta meg magát. Persze az önképzés mellett voltak mesterei mind elméleti, szellemi, mind praktikus, technikai értelemben. Fiatalon került a szentendrei Vajda Lajos Stúdió vonzáskörébe, majd

³ Novotny Tihamér: *Ész, érzelem és harmónia Karsch Manfred művészetében*. In: Karsch, Szepes Gyula Művelődési Központ, Érd, 2010. 5.

Esztergomban Kántor János és Kaposi Endre útmutatásaival, tanácsaival, mentori vezetésével alakult, fejlődött művészetfelfogása, alakult ki egyéni grafikai és festői stílusa.

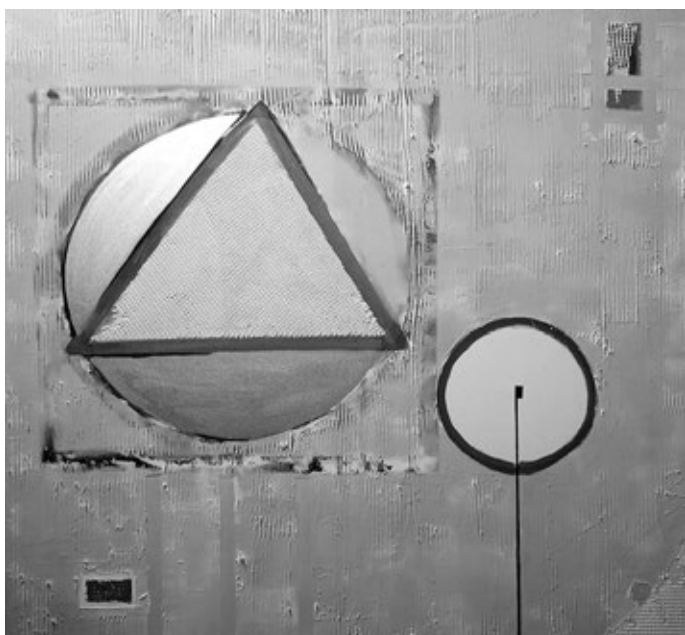
Itt látható hat festménye két egymástól erőteljesen különböző képcsoportra bontható. Szürrealista elődök eszköztárára is utaló, formabontó, absztrakt tereket benépesítő különböző geometrikus, geometrizáló, avagy organikus jeleket is felhasználó sávok, csíkok, felületek egymás mellé rendelt kavalkádja tárul elénk. Ezekre az alakzatokra akár egy zárt álmvilág látványképeit megörökítő metafizikus tájképként is tekinthetünk. Tünetes, absztrakt formák, kompozíciók, megfejtést igénylő érzelm- és gondolatátadások, a belső világ külsővé vált képeinek kivetítése. Feladványok, ahogy az egyik festmény címében is utal rá. Rendező elve a világ sejthető elemei, motívumai közötti formai és szellemi válogatás, csoportosítás. Egy virtuális univerzumrészlet lehetséges megjelenítésének kísérletei. Vertikális, horizontális és diagonális erővonalak által meghatározott térben mozgó dinamikus kompozíciók. Nyitott, bármely irányban alakítható, bővíthető, szinte lebegő, légiesen takart és átfedett képterek könnyed eleganciája.

Gábor másik képcsoportja ugyanakkor mintegy ellentétként a fentebb ismertetett nonfiguratív, távolságtartó festői megnyilvánulásnak, erőteljes emocionális vonásokat, léhelyzeteket, némileg pszichologizáló, egyben ironizáló szituációkat jelenít meg. Az objektív valóság adta figurák és a személyes, szubjektív látásmód együttállásáról beszélhetünk. Ennek az egyéni kifejezőmódnak nem csak a szándéka figyelemreméltó, hanem a művek egymáshoz való viszonyának, társításának alakulásai, fázisfokozatai is. Ezek a képek elsősorban az emberi jellemek feletti kritikus ítélet közreadásának igényével keletkeztek. Személyes stílusban, erőteljes festői eszközökkel létrehozott művek, amelyek visszautalnak alkotójuk emlékeire, azokra épülő érzelmi egységet képezve. Tehát képzelet és vélemény is tükröződik ezen vizuálisan megjelenített gondolatokban és érzelmekben.

Ugyanakkor az irónia humorral társul. Figuráiban keveredik az állati és emberi világ, a puritán groteszk és a gazdag festői-ség, a figurális és absztrakt formakezelés, a konkrétum és a szabad képzelet, a pusztulás és teremtő igyekezet. A szivárványba fordult bárányfelhő humora talán némi optimizmusra utalhat, de a dinamikus, erőteljes színekkel festett, kritikusan há-

rom színűnek nevezett képek emberfejú birkái bizony inkább birkafejú emberek. Sopotnik Zoltán, Gábor barátja így ír róluk:

Ferenczi Gábor

„...soha nem jöttek rá a bégetésre, azt hitték a / szavakat ontják, azt hitték, beszélnek, sőt, azt / gondolták, ők emberek...”⁴

Megtaláljuk-e még egyáltalán a nézőpontok egybeeséseit? Erre is válaszokat kereshetnek a kiállító művészek, megtartva személyes nézőpontjukat, egyben felhíva a művek nézőit a keresésre, együttműködésre.

Végezetül, hogy kiderüljön, miért adtam e rövid tanulmány-nak a „minden festés álmodás” címet, idéznék néhány sort Babits Mihály *Pictor Ignotus*, magyarul „ismeretlen festő” című versének utolsó, majd első versszakából: „Rokonok vagyunk, régi testvér: / miként te cellád rejtekén, / rajzolgatok magamban én / s csak folytatom, amit te kezdtlél. / Mi vagy te már? Rég földi rög: / de akit rajzoltál, örök. / Ha én így, mielőtt elesnék, / emléket arról hagyhatok, amit meglátnom adatott, / hogy mások is lássák s szeressék (...) Ki álmodhatta ezt az arcot? / mert minden festés álmodás...”⁵

4 Sopotnik Zoltán: *Ferenczi-birkák*. Kézirat.

5 Sík Csaba: *I.m.* 31–34.

ÖSSZETARTOZÁSOK 3

A Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesület kiállítása

Art9 Galéria, Budapest, 2022. december 5–10.

„Láttatni a láthatatlant egy olyan belső látással, amely nem mindenkinek adatik meg.”

Cszizmadia Istvántól vett ezen idézettel – amit akár mottónak is nevezhetnénk jelen kiállítás rövid bevezetéseként – szeretném indítani azt a gondolatsort, ami felmerült bennem a három kiállító művész itt látható alkotásait szemlélve. Láttatni a láthatatlant – ez a megfogalmazás többször elhangzott már különböző alkotók műveivel kapcsolatban. És ez nem véletlen, hiszen a képzőművészet legfontosabb ismérve mindig az volt – ideértve a legkorábbi általunk ismert figurális rajzokat, festményeket és szobrokat is –, ha a fent idézett ideát, mintegy a Teremtő által meghatározott szabályt és célt teljesítve, a világra jött műalkotások magukban hordozták ezt az ismérvet. A belső látásnak nevezett ritka tulajdonságot szokás a „harmadik szem megnyitásának” is nevezni. Sri Chinmoy tanítása szerint „Imádkoznod kell Istenhez, hogy csak akkor adja meg neked a belső látást, amikor Ő úgy érzi, hogy ez szükséges, és ne hamarabb.”¹ Egy bizonyos: a művészi alkotás létrehozása jó esetben olyan létállapotban történik, ami feltételezi ezt a bizonyos tulajdonságot. És ez valóban nem mindenkinek adatik meg.

Ha a hagyományosan vett művész-művészet fogalompár szerint közelítünk Joseph Beuys ismert mondásához, mely szerint „mindenki művész”, akkor természetesen ellent kell mondanunk ezen állításának. Szerencsére ő egy sokkal tágabb értelmezésben használta ezt az általa paradigmaként használt kijelentést – nevezetesen egy bármilyen alkotási folyamat eredményeként létrejött produktum alkotójára –, ahogy ezt, a művészet fogalmát bővíteni szándékozó filozófiáját részletesen kifejti a *Szociális plasztika* című, több szerző írásait összegyűjtő könyvben.²

De most maradjunk jelen kiállításon látható műveknél és alkotóiknál, akiknek talán megadatott az a belső látás, amely segíthet újra és újra megkísérelni a majdnem lehetetlent: láttatni a láthatatlant.

1 <https://gunagriha.org/hogyan-meditalj-helyesen-a-sziv-kozpontra-es-az-also-csakrak-es-a-harmadik-szem-veszelyei/>

2 Harlan–Rappman–Schata: *Szociális plasztika. Anyagok Joseph Beuyshoz*. Balassi Kiadó, Budapest. 2003.

Csizmadia István

Csizmadia Istvánt jó pár évvel ezelőtt egy borongós őszi napon ismertem meg, amikor is valamilyen szabadtéri festészeti akciót szervezett több kollégája részvételével Győr belvárosában, műterme előtt. Jófajta pálinkával köszöntött bennünket, ezért már akkor, ott azonnal megkedveltem megnyerő, kissé ironizáló természetű, őszinte, kedves személyét. Ez a fajta, irányába baráti, egyben jó értelemben vett kollegiális tiszteletem azóta sem változott. Akkor sem, amikor alaposabban megismertem művészeti indíttatásait, céljait, sajátos, rá jellemző technikai sajátosságait. Sőt, megerősödött bennem az a tisztelet, amit az ember

338 | a kollégái művészete iránt érez. Még akkor is, ha amúgy személyiségével nehezen jövünk ki. De Csizmadia István esetében ez utóbbiról nincs szó.

Pék Eszter

Több éven keresztül voltunk meghívott résztvevői a Bábolnai Művésztelepnek. 10-12 erős egyéniség alkotott viszonylag zárt térben, néha egymásra utaltan. Általában István volt egyike azoknak, aki derűs, néha szigorú, de mindig kedves, mértéktartó modorával valahogy rendet tudott tartani. Lehet, fejlett pedagógiai érzéke, és persze alapos gyakorlata is segített ebben. Még **339** egy érdekes észrevétel ehhez a szituációhoz: ebéd és vacsora alkalmakkor mindig úgy alakult, hogy az asztalfőre ő került.

Vagyis, még ilyen látszólag lényegtelen szituáció is jelezte az iránta való tiszteletet mindannyiunk részéről. Festészetének ha nem is alapos, de részleges ismerőjeként azt mondhatom, hogy az ő személyes, speciális, egyéni technikájával készített alkotásait látva nem merülhetnek fel semmiféle olyan kérdések, amelyek akár szakmai, akár gondolati vagy bármifajta műértelmezési és kritikai felfogás szerint megkérdőjeleznék az ő szakmai ismereteit, tudását, elkötelezettségét, elhivatottságát. Erre szolgálnak bizonyítéku itt és most bemutatott alkotásai is.

István festészetét – saját elmondása és írásai szerint is – alapvetően meghatározza a fényt és annak kisugárzását valamilyen látható módon való rögzítése. Ez a motivációs belső indíttatás és annak képekben való kivetítése készleti műveinek folyamatos változtatására, alakítására, akár a technikai sokszínűség, a forma és tartalom egységének értelmezésére. Ugyanakkor törekszik arra, hogy alkotásai etikai, netán filozófiai mondanót is közvetítsenek. Ezért gondosan ügyel arra, hogy képei címadásukkal is utaljanak a felvetett témára, kérdésre, annak nem feltétlenül magyarázataként, inkább utalásként, rávezető segítő társként. Ide sorolhatjuk az itt látható *Születőben, Megteremtve, Időtlen korlátok* című festményeket. Végezetül a fény elrejtettségének, de mégis jelenvaló voltának festményekben való megmutatkozását alátámasztandó, álljon itt egy idézet a Csizmadia István által tisztelt Martin Heidegger *A műalkotás eredete* című írásából: „A szín felragyog és csak fényleni akar. (...) Csak akkor mutatkozik meg, ha nem fedjük fel és nem magyarázzuk.”³

Ha Csizmadia István esetében megemlítem a közös alkotói periódusunkat Bábolnán, ugyanezt kell tennem Pék Eszter esetében is, hiszen ővele ott találkoztam először, ismertem meg karakteres lényét, aki egyedüli nőként a közös műteremben – őt ugyancsak erőteljes egyéniségű férfi kolléga között – alkotta sajátos, különböző, de egyénivé alakított technikával készített műveit. Gondolok itt festményeire is, de elsősorban tusrajzaira, mint egyik általa kedvelt és magas szinten művelt alkotásokra. Igaz ugyan, hogy Eszter a rajzolás, festés mellett számos trükkjét és alkalmazási módját ismeri és használja mai világunk kedvelt műfaja, a számítógépes grafika végtelen variációs lehetőséget kínáló világának, de talán mégis a szabadon futó vonalra épülő, abból kiinduló és azt kiteljesítő alkotói attitűd az a műfaj, amely

340 | ben legotthonosabban mozog és legpontosabban tudja megjele-

3 Martin Heidegger: *A műalkotás eredete*. Európa Könyvkiadó, Budapest, 1988. 75.

níteni témáit. Ez lehet az oka, hogy jelen kiállításra is közülük válogatott néhányat.

Ezek, a műfaj speciális elvárásaihoz illeszkedő, ezért többnyire kisméretű rajzok ugyanis többnyire társművészeti alkotásokként jöttek a világra, leírt szövegek, versek ikertestvérként. Általában illusztrációnak nevezi a szakma ezt a műfajt, aminek az én olvasatomban némi alárendeltséget feltételező szerepe van. Azt hiszem, jó esetben a két műfaj formailag (lásd írás és rajz) nagyon is különböző megjelenése, olvasható és megfejthető jelenléte szükségessé teszi a gondolati azonosságot, vagy legalábbis az arra való törekvést. Sőt, valami rejtelmes azonosulási igény további, például szerkezeti, szerkesztési, strukturális párhuzamokat is feltételezhet, esetleg kimutathat. Mivel két különböző műfajról, művészi közlésről van szó, fenti gondolataimat elég nehéz lehetne racionális, konkrét bizonyításokként használni.

Ugyanakkor ne feledkezzünk meg arról sem, hogy az itt bemutatott művek autonóm alkotások, amelyek bár az eredeti indíttatás és ihlet szüleményei, de immár önálló életet élnek, vagyis jelen pillanatban már eredeti funkciójukat betöltve, független alkotásokként is megállják helyüket. Talán ezért is lettek megnevezve, hogy nevüket olvasva, hallva, mint például *Rejtőzködés*, *Küzdés*, *Hűség*, *Szerelem* könnyedén befogadjuk őket.

Úgy gondolom, a teremtés aktusát hasonló energiák mozgatják és használják fel a különböző műfajok esetében, és az csak örömről szólhat, ha gyermekeik egymásra találnak. De ne feledjük minden teremtődés őforrását sem, hiszen az Írás szerint „nélküle semmi sem lett, ami lett”. (Jn 1.3)

Végezetül idéznék attól a személytől, aki közülünk legközelebb áll Eszterhez, aki legpontosabban ismeri az ő művészi, alkotói hivatását, akivel hosszú idő óta egymást segítik és egyben egészítik ki, mint alkotópáros, élete társától, Gál Csaba költőtől: „Pék Eszter Anna műveiből sugárzik, hogy a művészi szándék szerint ez a cél nem lehet kevesebb, mint az a fajta tökéletesség, amit a genezis úgy fejez ki, hogy »látta Isten, hogy minden, amit alkotott, igen jó« vagy amit Arisztotelész úgy fogalmaz meg, hogy a szép mű kettős föltételtől függ: a forma (alak) és a tartalom szépségétől. A művész becsvágya tehát ezt a célt tartja szem előtt, de alázata tudja, hogy természetesen ezt soha sem érheti el. Tisztában van azonban azzal is, hogy szellemi megalkuvás lenne, ha nem ezt a célt tűzné ki maga elé újra és újra.”⁴

4 Gál Csaba: *Pék Eszter Anna grafikái*. Muravidék 35–36, 62.

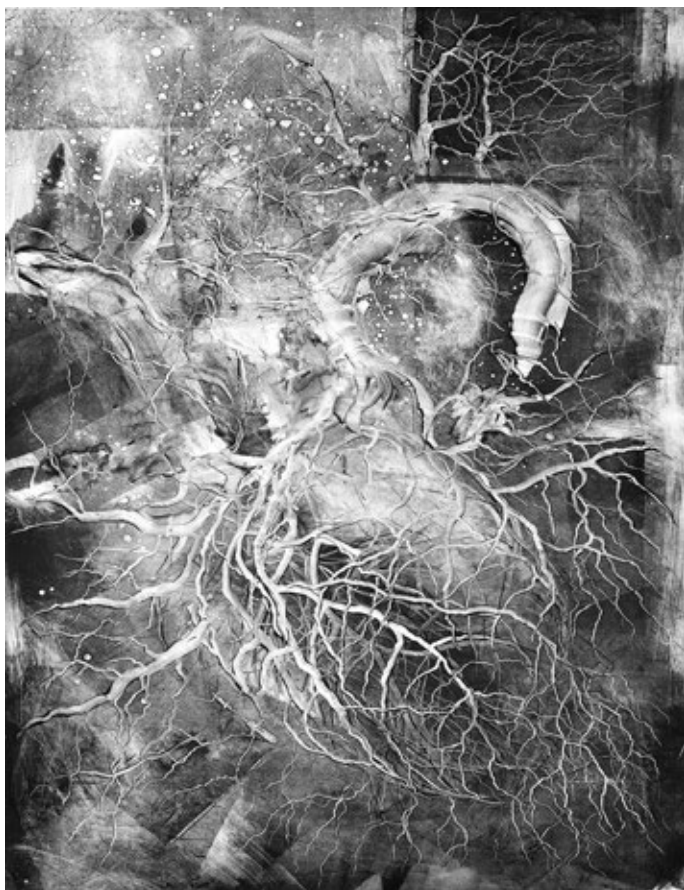
Stark István itt kiállított műveit látva eszünkbe juthat Jacob Böhme német misztikus filozófus egy mondása, mely így hangzik: „Szabadságában az Egyetlen kettéosztja önmagát. De megőrzi egységét, és kivetíti a tükrében rejlő képeket.”⁵ Mire gondolok? Arra, hogy István pár évvel ezelőtt, amikor szívműtétje alatt „szembe nézett a halállal”, olyan, a későbbi művészi felfogását is befolyásoló élményben részesült, ami megváltoztatta a világhoz való viszonyát és elvezetett annak a több mint száz monotípiának az elkészítéséhez, amelyek közül most hármát láthatunk ezen a kiállításon. Amennyiben elfogadjuk, hogy a szív mint testünk fizikálisan egyik legfontosabb éltető része, életműködésünk mozgatója, másrészt jelképesen mint lényünk központja ábrázolódott eme műveken, úgy István nem csak ketté, hanem százfelé osztotta önmagát saját szívének művészi ábrázolásaival. Ezek a „halálosan komoly” művek ugyanakkor megőrizték egységes voltukat, egymásból fakadó, egymáshoz tartozó üzenetközvetítő életüket, és magas esztétikai szinten vetítik ki, mint tükrök, a bennük rejlő képeket.

Tudjuk, a szív ábrázolása, mint téma, tán egyidős az emberiség rajzokkal, festményekkel gondolatokat, érzéseket közölni vágyó igyekezetével. Ezerszámra készültek az emberi szívet valamilyen formában, alakzatban önmagában vagy valamely egyéb szimbolikus tárggyal, esetleg személlyel együtt megjelenítő két, máskor három dimenziós műalkotások. Nem beszélve a talán még nagyobb számú amatőr, sőt kifejezetten egyszerű, mondhatni, primitív művekről, amelyek azonban éppen őszinte mivoltuk miatt érdemesek odafigyelésünkre, értékelésünkre. Ezért ide kívánkozik Heidegger kérdése: „Mi a mű legbensőbb lényege, amelyből egyedül ítélni lehet meg az, hogy mennyiben tartozik hozzá az alkotott lét és mennyiben határozza meg a mű múltját.”⁶

Stark István fenti művei esetében talán legfontosabb az alkotó és a mű egymáshoz való viszonya, az egymásrautaltság és a mű elkészítésének fontossága. A belső érzékenység lehet az, ami ezt a komoly témát látszólag könnyed, de tónusokban gazdag rajzolatokkal tárja elénk, arra is ügyelve, hogy a jól megválasztott vöröses-barnás színvilág a szívben keringő vér színére való asszociációkat keltsen bennünk. Az alkotó egyszerre tudatos és ösztönös, spontán, érzékenyen alakító, az absztrakt és a figurális határán mozgó, illetve azokat ötvöző, egyesítő festési módszere,

5 Tóth Imre: *Palimpszeszt*. Typotex Kiadó, Budapest, 2001. 383.

6 Martin Heidegger: *Im*. 89.

Stark István

az alkotások belső dinamikája jelen esetben látványosan és érthetően határozza meg a mű múltét – hogy válaszoljunk a feltett kérdésre. A mű legbensőbb lényege annak hitelessége, ezt tapasztalhatjuk az *Érfestés* sorozat darabjain. Mi az érfestés? „Képalkotó vizsgálat” – az orvosi lexikon szerint. Ezt a kifejezést bátran használhatjuk István képei esetében is. Megvizsgálta szívét és megalkotta képeit, Bárdosi József szavaival: ...egyesítette az élmény drámáját a látvány szépségével”.⁷

Gyórfy Sándor

---

⁷ Bárdosi József: *Szívdobbanások*. In: Stark István: *Időtriptichon*, Széchényi Művésztelep Alapítvány, 2021. 50.

**BAJAI NAGY ISTVÁN
MŰVÉSZETI EGYESÜLET**

EGYKOR ÉS MA. EMLÉKEZETÜNKKEL LÁTUNK.

*A Bajai Nagy István Művészeti Egyesület
„Akkor és most” jubileumi kiállítása elé
Bácskai Kultúrpalota, Baja
2021. július 23. – augusztus 19.*

Egykor és ma. Egy évtized történetét idézzük fel a múltó idő tükrébe pillantva a Bajai Nagy István Művészeti Egyesület jubileumi kiállítássorozatával: a Nagy István Képtár, a Borbás Mihály Látogatóközpont Galériája és a Bácskai Kultúrpalota reprezentatív tereiben 2021-ben. Egykor és ma. Tíz év alkotásai, tíz év gondolatai, tíz év emlékei, tíz év emlékezetes pillanatai: térben és időben dokumentálva. Retrospektív kiállítások, ahol 20 alkotóművész emlékezetével látja és láttatja a világot; ahol minden jelben, alkotásban a múltó idő, az elmúlt évtized terei, eseményei, gondolatai, tettei, értékes pillanatai, vagy mulasztásai dokumentálódtak.

A művészet, a képalkotás azon a képességen alapul, hogy valamit képesek vagyunk valami másnak látni és azt másokkal is láttatni. Találunk ilyen képeket az égbolton, a falakon, a köveken, a vízparton, az épületeken és az embereken. Ezeket a megtalált sajátos pillanatokot, motívumokat rögzítette az elmúlt 10 évben 20 alkotóművész, a NIME kortárs művészeti közössége: Csanádi Judit, Farkas L. Zsuzsa, Farkas Zsuzsanna, Farkas László, Fodor Ilda, Harmath Ica, Harmath István, Jászberényi Matild, Kántor József, Klossy Irén, Kis-Tóth Ferenc, Megyer Márta, Papp Nikolett, Sipos Loránd, Szabó Áron, Vidovits Iván, s akik már nincsenek közöttünk: Mészty Mészáros Gábor, B. Mikli Ferenc, Nemes István és Rendes Béláné.

Az elmúlt 10 évben fogant gondolataikat, s a belőlük született jeleket nem egy fényképezőgép lencséjén keresztül, hanem egy-egy műalkotásban örökítették meg. Egy fénykép felületén mindenhol ugyanannyi lenne az idő. Ez azonban nem igaz egy képzőművészeti alkotásra: egy grafikára, egy festményre, egy plasztikára vagy egy textilmunkára – még egy fotó alapján készült festményre sem. Jelentős különbség van a kettő között. Ezért nem bírunk sokáig nézni egy fényképet, és ezért tudunk újra és újra rácsodálkozni ugyanarra a műalkotásra. A fénykép felületén egyetlen töredék másodperc rögzül, nem látjuk mögötte az emlé-

346 | kezet rétegeit. A sokezer vonalhálózattal, ecsetvonással, érintéssel, formázással, vágással és összeillesztéssel megalkotott művön rétegezve, egymásra rakódva dokumentálódik az idő. Ezt az időt

Szabó Áron

látjuk viszont a műveken. Ahogyan kutatjuk, boncolgatjuk titkaikat, szemünk folyton mozog a felületükön: a perspektívák annak megfelelően változnak, ahogyan nézzük őket. Amikor egy kiállítóterben egyszerre többen nézünk valamit, ezer nézőpontból látjuk.

Minden kép, minden műalkotás: időgép. Magába sűríti és megőrzi az alkotó jelenlétének nyomait. Minél hosszabb időt töltünk a művekkel, annál közelebb kerülhetünk eredőjükhöz, ez lehet egy másodperc, vagy 10 év, vagy egy egész élet. Van Gogh **347** azt állította, hogy Az arles-i nő (1888 november) első változatát egy óra alatt festette. „Végre elkaptam egy arles-it – írta fivéré-

nek –, egy alakot... egy óra alatt megvolt, a háttér fakó citromsárga, az arc szürke, a ruha sötét, sötét, sötét.” A festményen látzik a sietség nyoma, de Van Gogh ismerte a modellt, Madame Ginoux-t, aki a szállásadója és a barátja volt öt hónapig, mielőtt modellt állt neki. Van Gogh ezért rengeteg órát gyűjtött és őrzött magában, amikor láthatta a nőt, és ezek a pillanatok mind bele szövődtek a festménybe.

Az emlékezetünkkel látunk, vagyis, ha valamit vagy valakit jól ismerek, másként látom, mintha most találkoztam volna vele először. És az én emlékezetem eltér mindenki másétól: még ha ugyanott is állunk, nem ugyanazt látjuk. Minden hatással van ránk. Hatással van ránk az, jártunk-e már azon a helyen korábban, hogy milyen jól ismerjük, milyen otthonosnak érezzük. Az idő is különbözőképpen hat a képekre. Fontos tényező például, hogy mennyi ideig tart elkészíteni egy képet: percek, órák, napok, hónapok, évek. Bizonyos témák együtt járnak a saját időbeli korlátaikkal: a tájképfestészet és a tájképrajzolás egyik kihívása, hogy a táj létfontosságú jellemzői hihetetlenül változékonyak.

A képek olyan dolgokra hívják fel a figyelmünket, amelyeket nélkülük nem vennénk észre. A művészek segítségével egy kicsit tisztábban látjuk a világot. Például egy ideje már ismernünk kell egy helyet, hogy pontosan tudjuk, mikor kell ott lennünk a legjobb fényekért, melyik a legjobb szög, merre mozogjunk? Ha a szemünkbe süt a nap, mindenképp sziluett lesz.

Ma már tudjuk, hogy nincs tér idő nélkül. Száz évvel ezelőtt mindenki azt hitte, ezek elkülönülő, abszolút dolgok. Ma úgy hisszük, ezek bizonyos értelemben ugyanannak a dolognak az aspektusai. Az idő és a tér valójában ugyanaz. De nem bírjuk elképzelni, hogy milyen lenne, ha nem létezne tér. Számunkra ez nem lehetséges. Nem szökhethünk meg a tér és az idő elől. Tudjuk, hogy az időnk nem végtelen, de azt is, hogy az idő rugalmas. A képzőművészet a tér és az idő művészete. A teret pedig az időn keresztül hozzuk létre: vonalakkal, foltokkal, felületekkel, színekkel, gesztusokkal. Abban a pillanatban, hogy kettő vagy három vonalat húzunk egy papíron, kapcsolatot hozunk létre. A vonások elkezdenek külön élni, elkezdenek úgy kinézni, mint valami. Mint egy kép, mint egy forma. Emlékezetünk képei. Képek, amelyek körbevesznek bennünket: falainkon, laptopon, telefonban, újságokban, könyvekben. Mindenhol képek vesznek körbe bennünket. Legalább annyit gondolkodunk képekben, mint szavakban. Képekkel álmodunk, és rajtuk keresztül próbáljuk megérteni az embereket, a világot. Minden kép egy személyes

Megyer Márta

Fodor Ida

nézőpontot mutat be a valóságról. A Bajai Nagy István Művészeti Egyesület 20 alkotóművésze 2021-ben három helyszínen több mint 100 műalkotáson keresztül bepillantást enged személyes sorsa, világlátása, érzései, gondolatai, vagyis képei történetébe. Hús szempáron keresztül tekinthetjük át tíz év történetét, változásait, summázatát. Szeretem nézni ezeket az alkotásokat, ezt a világot. A jelen mindig izgalmas pillanat a képek történetében. Örök kérdés: fejlődik-e a művészet? Nem sokan gondolják így talán. De miért is kellene a művészetnek fejlődnie valami felé? A művészet nem ér véget, ahogyan a művészet története sem. Csak megállunk egy pillanatban, visszatekintünk, értékelünk, **350** ünnepelünk. Semmi sem zárult le, minden megy tovább a maga útján.

N. Kovács Zita

SZINTÉZIS

*Művészetek Háza, Szekszárd,
2022. július 14. – szeptember 11.*

Egy kiállítás tartalmát vonzódások, választások és döntések alakítják és határozzák meg. És előérzetek persze. A harmadik évezred harmadik évtizedéből visszatekintve a művészettörténet közelmúltja másféle aktualitásról szolgál bizonyítékokkal, mint a hetvenes-nyolcvanas-kilencvenes években. És bizonyosan másokról fog szolgálni tíz év múlva is. Akkor is, most is máshol megjelenő és eltérő szellemi-technikai súlypontokat megjelentető műformák hívják fel magukra a figyelmet. Ma ezt a figyelmet azok az irányzatok teszik érzékennyé, melyek a műtárgy és az azt befogadó stílus alapvető megváltozásáról, anyagi mivoltának átalakulásáról és társadalmi – piaci „státuszának” új szerepkészletéről tesznek tanúbizonyságot. Így természetes hangsúllyal bír sokkal inkább a 21. századi modernitás, a kortárs szimbolika, az absztrakt expresszionizmus, a pop-art, a koncept és a művészet-társadalmi gyakorlat határterületein folyó kutatómunka, mint egy-egy statikusabb vagy visszafelé tekintő tendencia. Mindaz, ami az érzelmek és alkotó feltalálások közvetítésének, nyelvének, beépülésének problémáit segíti megérteni. A magam részéről az objektivitásnak olyan vágyképével közelíték a művekhez, a Bajai Nagy István Művészeti Egyesület Szintézis c. tárlatához amit a jelenkori ismeretem alakított ugyan ki, de hozzá megerősítéseket nem a múltból, hanem az alkotók személyéből keresek.

Az első és meghatározó jellemzője e művészeti csoportosulásnak: gyökereik, emlékeik – a szó valódi értelmében – kultúránk iránti vonzódásuk. A művészetben, a művészettel mintha szellemi megváltást, spirituális felemelkedést remélnének és várnának a kortárs irracionális, a kirekesztés, a gyűlölködés, a félelem, a háborúskodás embertelenségével szemben.

Érzéseik, látásmódjuk, vizuális üzeneteik, közléseik szintézise, színesztéziája, szimbolizmusa, szinkretizmusa színes kaleidoszkópja jelenik meg a falakon és a térben a NIME kiállításában.

A szintézis klasszikus hagyományainak birtokosaiként az európai modern művészeti diskurzus szereplőiként jelennek meg alkotásaikkal A. Bak Péter, B. Mikli Ferenc, Farkas László, Rendes Béláné és Sipos Loránd. A helyi, történeti vagy emocionális atmoszférák sajátos átírataikban az ábrázolt valóságresz-
letek organikusan megfogalmazott, nyers, de cselekményes formában jutnak kifejezésre. A látás egyszerűsége és az ártatlanság

Kubatov Tamara

minősége, mint valamiféle erkölcsi kapcsolat köti össze láthatatlanul alkotásaikat. Egyfajta intellektuális művelettel megpróbálnak visszatérni belső életükbe, titkos belső tereikbe és így kísérlik meg kifejezésre juttatni, amit látnak, amit láttak.

Ezeknél a műveknél esszenciálisabb, tartózkodóbb és kritikusabb előadás jellemzi Kántor József, Mészay Mészáros Gábor és Kis-Tóth Ferenc munkáit. A tradicionális formák széttörésére majd új konstrukciók, rekonstrukciók felépítésére irányuló impulzusokból merítkeznek az alkotófolyamat által. A realizmus

prózai átíratát készítő szürrealizmustól kapott formajelek, ábrázolásmódok jellemzik műveik kompozícióit, tereit. Munkáikban organikusan együtt él a tradíciók tisztelete, a tradicionális közösségek hagyományainak, értékeinek felmutatására és megőrzésére tett kísérlete. Izgalmas látni, ahogyan középúton maradnak az absztrakció és az objektivitás között, a tárgyakat, az élet szereplőit és a valóság viszonylatait leképező módszerek között. A látható valóság referenciái megmaradnak munkáikon, a formai és színbeli allúziók élettel töltik meg képeiket, plasztikus alkotásaikat. Az organikus, a geometrikus, népi és urbánus részletek, szimbólumok, a sematikus szerkezet iránti érzékenység éppoly jellemző munkáikra, mit a kortárs közösségi élet szimbolikus jelenetei és tárgyai, erőteljes ritmusai és átható színei iránti fogékonyságuk.

Jászberényi Matild, Csanádi Judit, Farkas L. Zsuzsa, Fodor Ilda, Farkas Zsuzsanna, Klossy Irén, Megyer Márta kompozícióikban a látható valóság elemei közül válogatva a tér és idő dimenzióit egy negyedik dimenzióval: személyes szinesztéziájuk szövetszálaival fonják körbe. Egyszerre használnak fel archaikus természeti és humán jelképeket saját maguk által létrehozott egyedi jelképrendszereket. Szinte minden alkotásuk egy-egy sajátos vegetáció: földi és égi, anyagi és szellemi formációkat alkotnak, olykor olyan geometrikus jeleket is, amelyeket mindig

Farkas L. Zsuzsa

Harmath István

jól szerkesztett, jól megkomponált keretekben helyeznek el. A szabadság, a nyitottság, a groteszkbe hajló őszinteség, olykor a népi, olykor az urbánus hagyomány szimbólumai, a kötetlen emocionalitást kifejező jelek uralják felületeiket. Figurativitás, nonfigurativitás, dekorativitás, anyag és szellem kicsi és nagyméretű démonjai népesítik be alkotásaikat. Energikus színekkel, nemegyszer megfoghatatlan jelentésű, már-már kaballisztikus olvasatokat is sejtető grafikai jelekkel (nyomokkal) követve azokat. Szelíden csapongnak műveikkel az absztrakció és a természetelvű objektivitás, valamint a fantasztikus, néhol ornamentális figuráció között.

Papp Nikolett

Nem hagyták érintetlenül a nappalok és az éjszakák, az ébrenlét és az álom vizionárius képei, komplementer teljessége Harmath Ica, Harmath István, Nemes István alkotásait. A képzelőerő gazdagsága, az őszinte gondolat, a tiszta beszéd és a mély kötődés köti össze számomra láthatatlan, de szoros szálakkal művészetüket. Számukra a művészetnek az életre azonnali hatást tevő jelenségnek kell lennie, ami nem azért hatásos, mert tudományos analízisek és érzékkutatások eredményeit integrálja, vagy egyszerűen racionális érveket használ, hanem mert egy erőteljesen, a művész által közvetített atmoszférával rendelkezik, amely a valóságban működő oksági kapcsolatokkal, az objektív evilág törvényeivel és az anyagiakkal is szemben áll.

Az élet jeleivel csordultig teltek Papp Nikolett, Kubatov Tamara és Vidovits Iván munkái. A különböző kultúrák és civilizációk sajátosságainak, különlegességeinek, tartalmának, szerkezetének adottságok, lehetőségek, választások, kényszerek szülte minősége munkáikon keresztül jól körülhatárolható. Az európai művészet története a kultúrák találkozásának, összetartozásának és a szintézisnek a lehetőségét rejti magában anélkül, hogy a sajátosan egyéni, egyedi értékeket elutasította volna. A kultúrák szellemi megalapozásához azonban a civilizáció szolgáltatja az anyagot, megkerülhetetlen előnyök, hozamok vagy hátrányok termékeként. E bábeli gazdagság ezerszínű pillanatait rögzítik a művészek vásznaikon. Igazán izgalmas folyamat, ahogyan a közönséges témák, tárgyak belépnek a művészet „meg-

Farkas L. Zsuzsa

szentelt csarnokaiba”. Ahogyan a tárgyi, hétköznapi vagy szó-
rakoztatóipari képzettársítások követik a nézőben a festői meg-
jelenítéssel adódó találkozást. A termékben és az ábrázolásban
megjelenő műtárgy különállóságát megszüntetik az alkotók:
a tárgy értékének és funkciójának megmaradásával a művészeti
érték és műtárgyfunkciót kapcsolják össze.

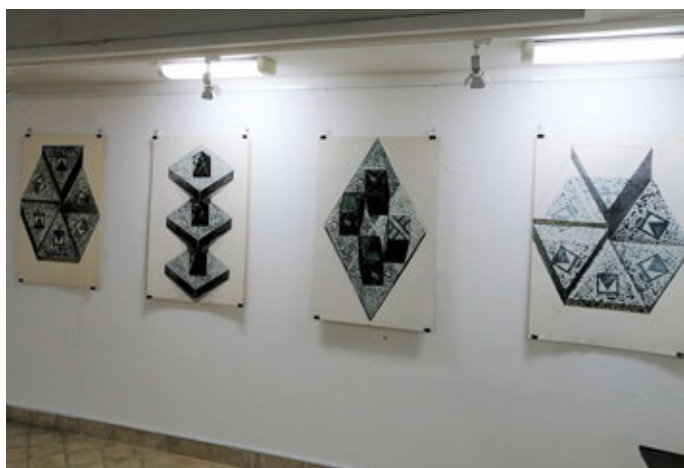
A festészet, a grafika, a szobrászat, a textilművészet, a fo-
tográfia mind-mind a tér és az idő szintézisének művészete.
Szemünk állandóan mozog (ha mégsem, akkor meghaltunk) és
mozgásával szintézist teremt a látható világban. A perspektíva
annak megfelelően változik, ahogyan nézünk, vagyis folyamato-
san. Amikor egy képet, szobrot, műtárgyat nézek, a következő
kérdések fogalmazódnak meg bennem: mit látok meg először?
mit látok meg másodsor? mit látok meg harmadszor? Amíg egy
fénykép mindent egyszerre lát, a szemünk nem. Időbe tellik,
mire mindent meglátunk – és ez a folyamat hozza létre a teret,
a művészet terét, a szintézis terét. A magam részéről az objektivi-
tásnak azzal a vágyképével közelíték a művekhez, a Bajai Nagy
István Művészeti Egyesület Szintézis című tárlatához amit a je-
lenkori ismeretem alakított ugyan ki, de hozzá megerősítéseket
nem a múltból, hanem az alkotók személyéből, művészetük és

356 | az alkotóközösség szintéziséből keresek.

ÚJPESTI
MŰVÉSZEK
TÁRSASÁGA

TÉR-JÁTÉKOK

*Szőnyi Krisztina kiállítása
Újpesti Polgár Centrum, Budapest
2020. március 13. – április 4.
megnyitotta: Szurcsik József*

EGYENSÚLY

Szőnyi Krisztina kiállítása

Ifjúsági ház, Újpest

2021. augusztus 25. – szeptember 18.

Köszönöm szépen a megtisztelő felkérést Krisztinának – nagyon örülök, hogy én nyithatom meg ezt a kiállítást. Krisztát régóta ismerem (sokszor találkoztunk kiállítás-megnyitókön pl. Újpesten, utoljára most hétfőn a Vízivárosi Galériában a Magyar Grafikusművészek Szövetségének kiállításán, ahol Krisztinának két szép alkotása is látható), de csak most ismertem meg alaposabban: a megnyitóra való felkészülésként augusztus 20-án meglátogattam az otthonában és egy igazán kellemes délutánt tölthettem vele. Sokat beszélgettünk, kifaggattam Krisztát a művészi pályájáról s a kiállítandó művekről és ebből állítottam össze a megnyitó beszéd anyagát

Kriszta nagyon színes, érdekes és kreatív ember: nemcsak művészként (elég csak a művei változatos témáira, a sokféle alkalmazott technikára és műfajra gondolni), de pl. a konyhában is az – olyan finom túrótortát készített, hogy el is kértem a receptjét.

Már korán eljegyezte magát a művészettel: a Kisképzőben tanult alkalmazott grafika szakon, majd a Képzőművészeti Főiskola sokszorosító grafika szakán folytatta tanulmányait s a diploma megszerzése után még három évig járt művészképzőbe. Sok kitűnő művésztanár hatott a pályájára pl. Birkás Ákos vagy Kocsis Imre. Közben két évig dolgozott a Magyar Diafilmgyártó Vállalatnál és két mesefilmet is készített. A tanulás mellett a Magyar Televízió Híradójában működött esti ügyeleti grafikusként. Több ösztöndíjat is elnyert, köztük a nagy presztízsű Derkovits-ösztöndíjat.

Krisztina hűséges típus – művésztanárként eddig két helyen dolgozott: először a székesfehérvári Tóparti Gimnáziumban, 2002-től mostanáig (majd' 20 éve!) egy hátrányos helyzetű gyerekeket felzárkóztató intézmény belső iskolájában tanít rajzot és művészettörténetet.

Művészi megbecsülését mutatja, hogy több művészeti egyesület (vezetőségi) tagja és az Újpesti Művészek Társaságának elnöke 2017-től.

1988-tól állít ki (már első kiállításán is a sárkány volt a vezérmotívum) és aktívan vesz részt a művészeti életben. Általában szorozatokat készít, és később is vissza-visszatér kedvenc témáihoz.

Lásd Kriszta honlapját: <https://szonyi-krisztina-art.webnode.hu>).

A sárkányos sorozattal Bodóczy István hatására még középiskolás korában a szadai művésztelepen kezdett foglalkozni, majd beleszeretett a keleti művészetbe. Különösen Hokusai művei hatottak rá – ezt bizonyítják pl. „A nagy hullám” című linómetszete és szitanyomata és az, hogy most is egy gyönyörű Hokusai-mű: „A nagy hullám” selyemre nyomtatott változata díszíti a szobája falát. A kalligráfia is foglalkoztatta, még könyvet is vett róla és ezt nézegetve jött rá, hogy számára a forma az érdekes, mivel nem érti a szöveget. Így jött létre a „mintha” sorozat”: ezek a művek úgy néznek ki, mintha keleti írásjelek lennének, de nem azok.

Geometrikus elemek nagy számban szerepeltek már korai munkáin (is) és azóta is sokféle technikát alkalmaz/ott (pl. rajz, rézkarc, hidegtű, linómetszet, színezés, ragasztás). „Az enyém” sorozat darabjai bögrét, kanalat, villát, székeket ábrázolnak. Ezzel a témával a válásakor kezdett foglalkozni. Nagyméretű bélyegeken pedig azt dokumentálta, merre jártak pl. Spanyolország, Velence képét örökítette meg lepecsételve, majd szöveges változatok is születtek. Az „Oszlopok” sorozat darabjai kövekből lettek, mert azonos motívumok szerepelnek rajtuk (tusrajzokon,

360 szitanyomatokon is).

Kriszta „grafomán”-nak nevezi magát – ha jól megnézzük a képeit, észre vehetjük, hogy sokszor tele vannak írva olyan írás-

jelekkel, amik nem léteznek (mintha szöveg lenne, de nem az) vagy létező szövegek, de olvashatatlanok a sokszoros átírás/megnyomás miatt. Tölg-Molnár Zoltán javasolta neki, hogy írja ki magából, ami foglalkoztatja s ezzel egy életre szóló programot adott a művésznőnek.

Krisztina művei általában fotó alapú alkotások: régen a fénymásoló segítségével manipulálta őket, ma már szitanyomatokat készít. Mostani kiállításának címe: Egyensúly. Az itt kiállított képek (egy kivételével) szitanyomatok, amik drága eljárással, a váci műhelyben Györffy Sándor segítségével készültek. Kriszta szereti manipulálni a fotókat: ezek a képek több oldalról vannak megnyomva, így összeadódik a hatásuk és nem lehet tudni, milyen lesz a végeredmény, ezért a véletlennek nagy szerepe van létrejöttükben. Krisztina így ír/t erről: „Szeretek kísérletezni és nyitott vagyok minden új dolog befogadására is. Ezért gyakran vagyok ösztönös és a véletlenszerű és ezek nagy hangsúlyt kapnak az alkotói folyamatban, így gyakran új, ismeretlen világok felé sodródok, amely felfedezésre vár, ahol a szabályok nem működnek vagy teljesen eltérőek. Ez egyszerre hihetetlenül inspiráló, izgalmas és kockázatos alkotói folyamat.”

Néhány gondolat a kiállított művekről: „A víz játéka” (2020) című kép: kétszer van megnyomva és fejjel lefelé egymáshoz illesztve, míg „A lánc játéka” című képen középen találkozik a két nyomat, kis elmozdulással. Nekem az élet folyamát idézik ezek a művek, ahol a kisebb elcsúszások/megbicsaklások ki-egyenlítődnek hosszú távon.

Az én kedvencem „A kő játéka” című kép, ami szintén két darabból van összerakva. Engem kukoricaszemekre vagy újkőkorszaki megalitikus építményekre emlékeztet. A „Töréspontok” című alkotásokat egy OTP-fiók összetört üvegteteje inspirálta. Ezek is manipulált fotók, írás van rajtuk több rétegben.

Újabb csoportot képviselnek a fekete-fehér/színes művek, ezek az izgalmas, kétrészes, fekete-fehér alkotások, amikre utólag lett a szín nyomva (pl. „A vonal”, „Citrom”).

Az „Egyensúly”: az egyetlen vegyes technikával készült alkotás (rézmetszet, linó rányomva és krétával rárajzolva), ami igen érdekes, sebzett felületeket eredményezett.

A kiállításon szereplő másik műcsoport a lebegő sárkányok. Ezek mozgalmas, nem sík, gyűrött felületek, amikre az írások/jelek tussal készültek. Számomra az ember szabadságvágyát jelképezik.

Végezetül szeretnék egy gondolatot idézni Kriszta ajánlásából a kiállításhoz, ami az ars poeticájának is felfogható: „[A mű] Az alkotó és a befogadó közös alkotása, hiszen az alkotó és a néző ekkor kapcsolódik össze egymással és a világgal is.” – Erre a közös alkotásra buzdítom a kedves közönséget és sok sikert kívánok nekik a kiállított művek felfedezéséhez, Krisztinának pedig a további alkotómunkához. Ezzel megnyitom a kiállítást.

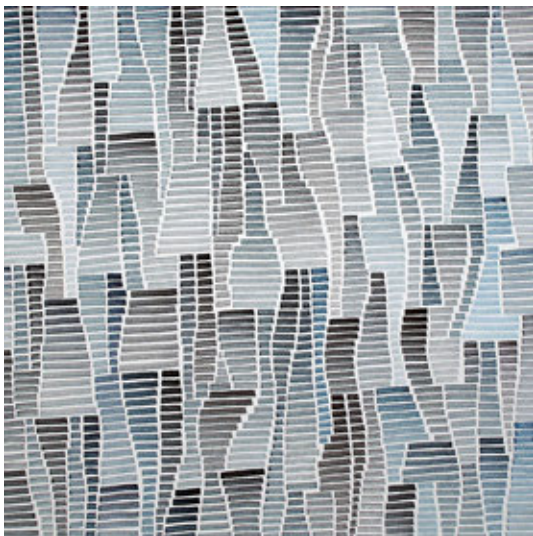
Katona Lucia
mű(vészet)kedvelő

SZABADON

*Csoportos tárlat és piktor piknik
2021. augusztus 28. – szeptember 18.
Megnyitotta: Katona Lucia*

Ódor Tünde Enéh

Dobos Éva

ÚJPESTI TÉLI TÁRLAT

Újpesti Polgár Centrum, 2021. december 17.

Megnyitotta: Barki Gergely

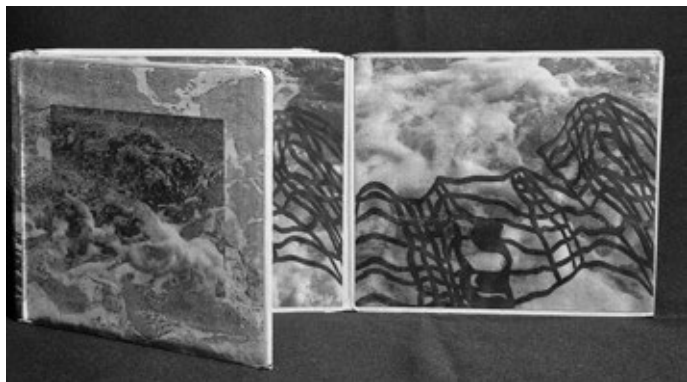
„Lassan, de biztosan”

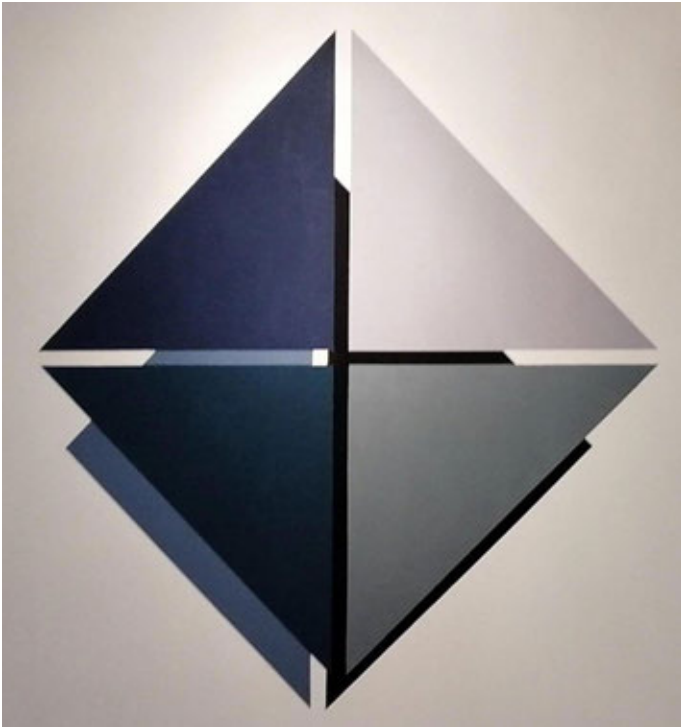
Vajon kire hatott, hogy Újpesten, a Baross utcában volt Lotz Károly műterme? Ki tudta, hogy a Vécsey utcában ki az a Perlmutter Izsák? Ki hallott afelől, hogy Telepy Károlynak háza volt Megyeren, hogy Kernstok Károly huzamosabb ideig élt Újpesten? Szőnyi István nevét ugyan egy utca is őrzi a településen, de ők mind – hasonlóan többi társukhoz – nem hozták mozgásba Újpest szellemi, kulturális életét.

Az igazi áttörést, az 1957-ben, Nagybányai Nagy Zoltán festőművész tanár vezetésével megalakult Derkovits Képzőművészeti Kör hozta el. Újpesti illetőségű, tradicionális, családi hagyományokkal rendelkezők vagy már újpestivé lett „gyűtmentek” lelkes csapata alakította, formálta a kört, amit az elődök érintetlenül hagytak.

Formálódott egy szellemi közösség, ahol az akkor szokásos metodika alapján ismerkedhettek meg a résztvevők a rajz, a festészet akkor még kizárólagosnak tartott értékrendjével. E tevékenység, a narratív, leíró jellegű, számba vett elemek át gondolt kijelölését tűzte ki célul.

A szemlélődés, elmélyülés, elvezetett a gondolatiság egyik axiómájának megfogalmazásához, hogy a művészet nem egyéb, mint önmagunk keresése. A megfogalmazás háttérében, egyfajta posztnagybányai világ, festőiség és értékrend húzódott, amely etalonként működött. Ez az „örök érték” meghatározta viszont

Nagy Imre Gyula

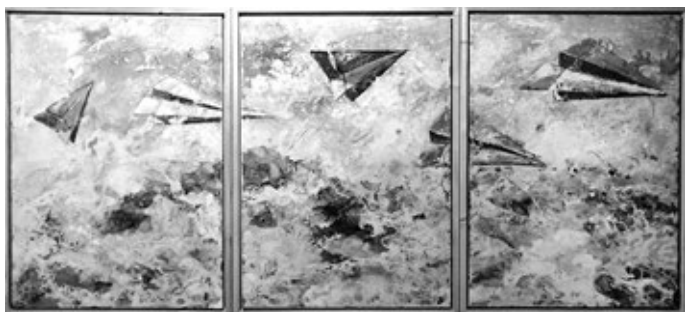
annak felismerését is, hogy a modernséget nem a különböző stílusjegyek elsajátítása és alkalmazása jelenti.

A Nagybánya által vezetett társaság így egy közvetlen, természetes szemléletű, és magától érthető, különösebb magyarázkodást nem igénylő világot teremtett. Jelentős fordulatot hozott az Újpest Galéria megnyitása, és az 1998-ban megalakuló Újpesti Művészek Társasága. Ha alapvetően nem is változott a szemlélet, de bővült több újdonsággal.

A város jelentős alkotójáról elnevezett díj, illetve pályázat, a közös kiállítások rendszerének kialakulása, még egy közös műterem működtetése is sikerült.

Aztán a didaktikus kiállítások sora, ahol a kényszerű és tényszerű állásfoglalásra volt hivatott a tagság csendélet, portré, tájkép, figurális ábrázolás terén.

Még korábban, elindult egy „kirajzás”. Művésztelepeken való részvétel, a szerzett ismeretségek alapján, külső helyeken bemutatkozások, majd a MAOE tagság megcélzása, s az egyre

Stork Dóra

gyarapodó egyéni kiállítások után a különböző művészeti társaságokhoz való tartozás igénye.

A kiállításokon megjelenő anyagok akár egyéni, akár csoportos bemutatás esetében, már nem csak a táj megjelenítését regisztrálták, azt az életteret, amely elsősorban az érzékszerveink által érzékelt, s korábban a leképezés alapját szolgálták.

A legjobbak (?) eljutottak oda, hogy a festő nem lefesti a látványt, a látható világot, hanem láthatóvá teszi, ahogy Paul Klee fogalmazta, s a reakció, azaz a mű maga, reflexió a valóságra. Az egyéni utak az idők folyamán polarizálódtak, s mindenki járta a maga útját, de épp ezzel járult hozzá az Újpesti Művészek Társaságának egyre erősödő szakmai hiteléhez. így jutottunk el a mai állapothoz, közvetve az idei Téli Tárlathoz.

A korábban zártkörű, erős lokálpatriotizmussal rendelkező mag – olykor elfáradt, vagy önmagát ismétlő alkotók mellé – egyre több „idegen” jelent meg először csak kiállítás megnyitónkon, majd kérte felvételét.

Jeles művészek, főiskolát végzett, aktív alkotók vállaltak – őszinte örömünkre – szellemi közösséget az Újpesti Művészek Társaságával. Ma már hivatalosan 110 taggal rendelkezik, s e mai kiállításra 54 alkotó jelezte részvételét.

Ez a „berajzás”, ha nem túl szerencsés kifejezés is, de a folyamat irányultságát feltétlen jelzi, a régi mag megújulásához is vezetett, egyfajta vérfrissítést hozott. „Legtöbbször hallgatni és csak a fontos dolgokról beszélni, de arról is keveset!” – intett az egykor rabszolgából lett Ókori filozófus, Epiktétosz.

Talán sikerült... s, talán az utókor hálásabb lesz, s nem feledi a mai alkotókat... ha betöltötték kulturális szellemi szerepüket.

IN MEMORIAM

IN MEMORIAM NÉMETH MÁTYÁS (1939–2021)

2021. május 28-án – temerini otthonában – elhunyt Németh Máttyás fotóriporter, festőművész. Szeretett Barátunk, a „délvidéki táj festője” nem ismeretlen az esztergomi művészetkedvelők körében. Több alkalommal csodálhattuk meg alkotásait városunkban, különböző galériák kiállításain, legutóbb 2015-ben, az esztergomi TÁR-LAK Szalonban, 2017-ben Párkányban, a Városi Múzeumban.

Németh Máttyás fotográfus, fotóriporter és festőművész Temerinben született 1939-ben. Gyermekkorától a szülőföld szerelmese volt, e tájat ábrázolta leggyakrabban fényképein és festményein. 1970-től 1993-ig a Magyar Szó című újvidéki napilap szerkesztőségének fotóriportereként dolgozott. Fényképeinek, grafikáinak és festményeinek reprodukciói nemcsak a lapban, hanem könyvekben és egyéb kiadványokban is rendszeresen megjelentek. Szinte megszállottként járta a délvidéki tanyavilágot, Temerin utcáit, hogy bemutassa a tanyai életet, a falusi építészet remekeit, és azt a világot, amely már eltűnőben van. Fekete-fehér fényképei, fotógrafikái a mindennapi élet jelenségeit, szereplőit örökítették meg. Festéssel már több mint fél évszázada foglalkozott: a hatvanas évek kezdetétől napjainkig, fáradhatatlanul rajzolta, festette kedvenc motívumait. Legkedvesebb művészeti technikái: a grafika, az akvarell és az olaj volt. Szülővárosa – Temerin – után a legfontosabb számára az Árpád-kori főváros, Esztergom volt, ahogy emlegetni szokta, a „szíve csücske”. Először a fényképeit, fotógrafikáit tekinthették meg városunkban, majd az olajképeiből nyílt kiállítása Dorogon és az esztergomi Dobó Galériában. Az esztergomi akvarellekből egy egész sorozatot készített, amelyet külön kiállítás keretében

368 láthattunk. A képeken nagy szeretettel ábrázolta városunk jellegzetességeit. Ezekben – többek között – megjelenik a Kis-Duna, Szentgyörgymező és a dúsán virágos, régi Széchenyi tér. Alkotá-

sainak nagy része a délvidéki rónát idézi. Finoman kidolgozott részletek, érzékenység, tónusgazdagság jellemzi a festményeket. A színárnyalatok gazdagsága, a képszerkesztés lenyűgöző a nézőt. Elénk tárul a vízpartok, az árterek ligeterdőinek vadregényes, csodálatos világa. Tükröződő vízfelületeket, magányosan, vagy csoportosan álló fákat örökített meg különböző évszakokban, a sarjadó fűztől a korhadó fatörzsekig. Egy alkalommal így jellemezték munkásságát „...ennyi szépség és harmónia láttán az alkotói tehetséget a mélységes hazaszeretet ihleti. A csend és a nyugalom vágya uralja a képek hangulatát.” Egyik alapítója volt az 1976 óta működő TAKT-nak (létrejöttkor: Temerini Amatőr Képzőművészeti Találkozó, később: Temerini Alkotóműhely és Képzőművészeti Tábor). 1970-től volt tagja az újvidéki Branko Bajic Fotoklubnak, 1985-től az UPIDIV azaz a Vajdasági Képzőművészek és Formatervezők Egyesületének, 2018-ban csatlakozott a Muravidék Baráti Kör Kulturális Egyesülethez.

Több önálló kiállítása volt szülővárosában és más vajdasági településen. Képeit kiállította Magyarországon, Ausztriában, Németországban és Ausztráliában. Ezen kívül számtalan közös kiállításon vett részt fényképeivel és festményeivel Szerbia-szerte. Festményei megtalálhatók különböző képzőművészeti magángyűjteményekben Szerbiában, Magyarországon, Ausztriában, Németországban, Franciaországban, Angliában, Litvániában, Ausztráliában, Japánban és Kaliforniában. Nagy megtiszteltetésnek vette, hogy 2019-ben, a magyar kultúra napján, megkapta az életműdíjnak számító Magyar Életfa díjat.

Szeretett, és tisztelt Barátunktól Wernke Bernát költő سراival búcsúzunk: „ő az, ki elhozta Temerin idelehelét – terjen-gő szemének csodásba kergetett érintési menetét... ki futtában találkozik csak az itteniekkel... de beléjük rögződik tartósba fényeivel, fellegekig csúsztatva húzó színeit... ide teremtve, a Dél-Alföld remekeit.”

Szabó Lászlóné

IN MEMORIAM SIPOS LÁSZLÓ

(1943. július 23 – 2022. augusztus 2)

Hetvenkilenc esztendő – ennyi adatott meg Sipos Lászlónak, hiszen nyolcvanadik élet-évébe éppen csak hogy belépett, s életútja már is lezárult. Akkor, amikor a Kolozsvári Magyar Napok keretében éppen a jeles képzőművész életéről és munkásságáról a Magyar Művészeti Akadémia felkérésére készült dokumentumfilm bemutatására készültek.

A 2022. augusztus

14-i premieren immár

csak a képsorok idézik felejthetetlen alakját, művészi krédóját, munkáinak sajátos világát, egyedi hangnemét.

Kerek öt évvel ezelőtt a Barabás Miklós Céh népszerű Farkas utcai székháza – akkor még létezett és prosperált – nyújtott otthont a művész Arcok és álarcok című, nagy sikerű kiállításának, azoknak a bizarr harmóniáknak, amelyek magabiztosan és majdhogynem varázslatosan uralták a teret.

De lehet-e a harmónia bizarr – tehetnénk fel jogosan a kérdést. Lehet, ha Sipos Lászlóról van szó, aki művészeti vonatkozásban sohasem ismert lehetetlent. Festői mundaiba öltöztetett harmóniaelmélete kiállta az idők próbáját. Hiszen értékrendet teremtett. Összetéveszthetetlen. Múló divatoktól független. Amelyben a látszólagos összevisszaság sajátos rendezői elvek mentén teremti meg azt az összhangot, ami alkotásainak sava-borsát adja, és immár véglegesen lezárult életművének egységét biztosítja.

Kondor Bélával együtt vallotta, hogy megpróbál divat ellen és divatokkal harcolva értékrendet létrehozni. a művésznek
370 | ugyanis törvényt kell alkotnia, ha nem akarja, hogy mások törvényei igázzák le. És megalkotta a maga művészi corpus jurisát, a bizarr harmóniák sajátos törvénytárát. Azt az alkotóelemei-

ben jellegzetes, nagyrészt állandó összetevőkből álló rendszert és kapcsolatrendszert, amelynek működtetéséhez a művészi és gondolati tisztánlátás egyaránt nélkülözhetetlen.

Gondolati konstruktivizmus. Képi világot, láthatót, kitapinthatót teremteni az elvont gondolat köré. Parabolát, allegóriát kreálni egy életérzéshez, a kor kiváltotta szorongásokhoz.

Filozofikus festészet az övé. Realitásból eredeztetett, majd-hogynem tudományos alapossággal felépített művészi világ, de ugyanakkor álomvilág is, amit a művész nagyvonalú eleganciával kínált fel nekünk. Hol szarkasztikus humorral, kíméletlen éleslátással, esetenként joviális összekacsintással, hol pedig sejtelmesen finom lírával, gyöngédséggel

Egy új világ ez. Papírmadaras-halás, kakasos, „emberiesített” lovakkal benépesített, koronás Krisztusokból, csángó és

reneszánsz madonnákból, cipzár szájú bohócokból, bekötött szemű mágusokból, palackból kiengedett szellemekből, papírcsákós tábornokokból, üvegkoronás királynőkből, bajuszos múzsákból álló ismeretlenül is ismerős új világ.

A képi kifejezésforma távol esik a szavakba foglalhatótól, így a látványon túli tartalom csupán töredékesen értelmezhető. Innen a megannyi lehetséges olvasat változatossága, talányossága, amely a művész lényéből fakadó istenhitből eredeztethető sajátos szakralitásban nyert teret. .

A siposi festői eszköztár, a színek, formák, faktúrák együttese pedig olyannyira egyedi, amennyire a textilszakot végzett grafikus festői alkatából, bámulatos anyagismeretéből, mívességéből és korlátokat nem ismerő képzelőerejéből kitellett.

Sipos László elment, és hiánya pótolhatatlan. Hiszen a Barabás Miklós Céhnek nem csupán alapító-, de oszlopos tagja volt. Erdély-központú, de európai szintű munkássága, segítőkészsége példaértékű. A csoportos BMC-kiállítások nélküle eddig elképzelhetetlenek voltak. Kimagasló munkái mellett, baráti gesztusai, hasznos tanácsai szolgáltak útmutatásul. Amiket nem feledünk. Aminthogy szeretetre méltó lénye, művészi világa is bennünk él tovább. Nyugodjon békében!

Németh Júlia

ARCHÍVUM

1996/1-2

1996/3-4

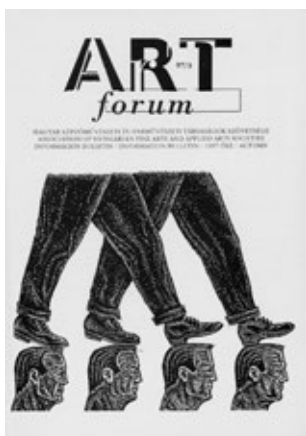
1997/1

1997/2

1997/3

1997/4

1998/1

1998/2

1998/3

1998/4

1999/1

1999/2

1999/3

1999/4

2000/1

2000/2

2000/3

2000/4

2001/1

2001/2

2001/3

2001/4

2002/1

2002/2

2002/3

2002/4

2003

2004

2005

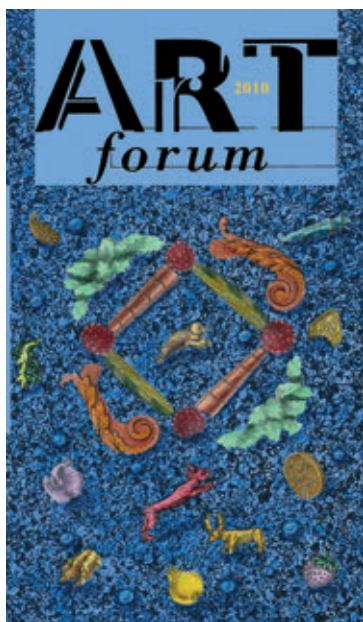
2006

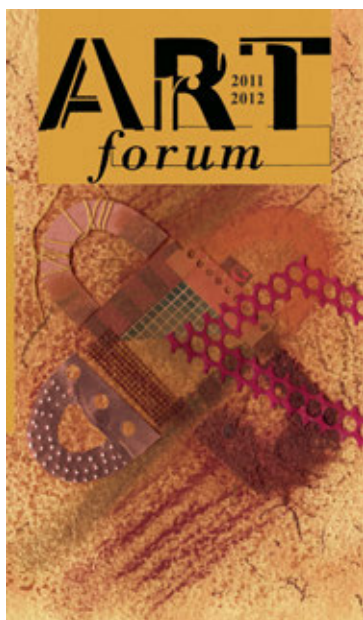

2009

2010

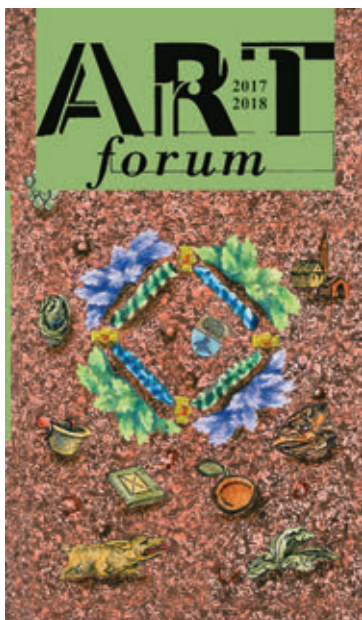
2011-2012

2013-2014

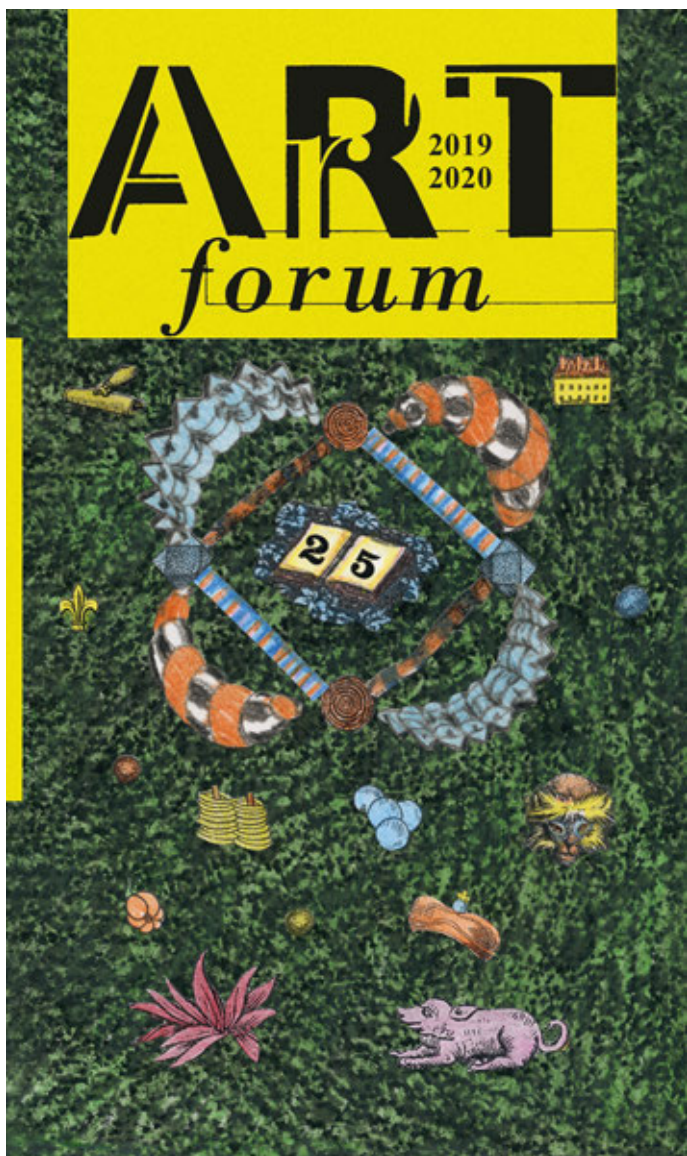

2015-2016

2017-2018

2019-2020

TAGEGYESÜLETEK

MAGYAR KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI TÁRSASÁGOK SZÖVETSÉGE
ASSOCIATION OF HUNGARIAN FINE ARTS AND APPLIED ARTS SOCIETIES
MKITSZ / AHFAAAS

Alapítva/ *Founded*: 1994

Székhely: 1046 Budapest, Ugró Gyula sor 17.
Telefon: 06-30 957-9067
E-mail: ferenclobler@icloud.com
Elnök: Lobler Ferenc
Tagok száma: 22 tagegyesület
Bírósági végzés: 60883/6610/1995
Adószám: 18077342-1-41
Bankszámlaszám: 11705008-20443755

MAGYAR GRAFIKUMMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGE (MGSZ)
ASSOCIATION OF HUNGARIAN GRAPHIC ARTISTS (AHGA)

Alapítva/ *Founded*: 1992
 Azonosító / *Identity*: **01**

Székhely: 1013 Budapest, Attila út 35. 3. em. 1.
Telefon: 06-20 581-2879
E-mail: mgsz.grafikusmuveszek@gmail.com
Elnök: Kiss Zoltán
Tagok száma: 252
Bírósági végzés: 69196/4753/1992
Adószám: 18009963-1-41
Bankszámlaszám: 11705008-20425577

MAGYAR FESTŐK TÁRSASÁGA (MFT)
SOCIETY OF HUNGARIAN PAINTERS (SHP)

Alapítva/ *Founded*: 1995
 Azonosító / *Identity*: **02**

Székhely: 1025 Budapest, Eszter u. 21.
E-mű l: sinko.istvan@yahoo.com
Honlap: www.magyarfesteszet.hu
Elnök: Sinkó István
Tagok száma: 290
Bírósági végzés: 6559/1995
Adószám: 18077335-1-41
Bankszámlaszám: 11705008-20443968

MAGYAR SZOBRÁSZ TÁRSASÁG (MSZT)
SOCIETY OF HUNGARIAN SCULPTORS (SHS)

Alapítva/ *Founded*: 1995
 Azonosító / *Identity*: **03**

Levelezési cím: 1406 Budapest, Pf.: 93
Székhely: 2000 Szentendre, Bokréta u. 2/4.
Elnök: Márkus Péter
Mobil: 06-30 452-3598
E-mail: petermarkus@gmail.com
Tagok száma: 250
Bírósági végzés: 6245/1995
Adószám: 18069833-1-41
Bankszámlaszám: 11707024-20350077

MAGYAR VÍZFESTŐK TÁRSASÁGA (MVT)
SOCIETY OF HUNGARIAN AQUARELLISTS (SHA)

Alapítva / Founded: 1994
 Azonosító / Identity: **04**

Levelezési cím: 9700 Szombathely, Kálvária u. 63, D/5
 Mobil: 06-30 957-9067
 Elnök: Lobler Ferenc
 E-mail: ferenclobler@icloud.com
 Tagok száma: 80
 Bírósági végzés: 60208/5881/1994
 Adószám: 18013083-1-18
 Bankszámlaszám: 11706016-20758994

MAGYAR ILLUSZTRÁTOROK TÁRSASÁGA (MIT)
SOCIETY OF HUNGARIAN ILLUSTRATORS (SHI)

Alapítva / Founded: 1994
 Azonosító / Identity: **05**

Levelezési cím: 1031 Budapest, Torma Károly út 21.
 Elnök: Sárkány Győző
 Mobil: 06-30 494-4000
 E-mű l: sarkany.gyozo@gmail.com
 Tagok száma: 50
 Bírósági végzés: 6157-1994
 Adószám: 18066490-1-41
 Bankszámlaszám: 11705008-20438012

MAGYAR MŰVÉSKÖNYVALKOTÓK TÁRSASÁGA (MMAT)
HUNGARIAN ARTIST'S BOOK ASSOCIATION (HABA)

Alapítva / Founded: 1995
 Azonosító / Identity: **06**

Levelezési cím: 1118 Budapest, Kaptárkó u. 2
 Telefon: 06-20 243-2917
 Elnök: Szirányi István
 E-mail: mmat.artbook@gmail.com
 Blog: <http://mmat-artbook.blogspot.com>
 Honlap: mmatartbook.wordpress.com
 Tagok száma: 41
 Bírósági végzés: 6558/1995
 Adószám: 18077359-1-41
 Bankszámlaszám: 11705008-20443834

FOLYAMAT TÁRSASÁG (FT)
PROGRESSION SOCIETY (PS)

Alapítva / Founded: 1991
 Azonosító / Identity: **11**

Levelezési cím: 1121 Budapest, Karthauzi u. 4/A
 Telefon: 395-3516
 Mobil: 06-30 412-8103
 Elnök: Nyerges Éva
 E-mail: evanyerges52@gmail.com
 Tagok száma: 28
 Bírósági végzés: 3973/91
 Adószám: 18013090-1-43
 Bankszámlaszám: 11712004-20221304

SYMPOSION TÁRSASÁG (ST) SYMPOSION SOCIETY (SYS)

Alapítva / Founded: 1994
Azonosító / Identity: 12

Székhely: 1012 Budapest, Vérmező u. 8. II/1.
Mobil: 06-30 9767-444
Elnök: Paczona Márta
E-mű l: symposiontarsasag@gmail.com
Képviselők: HAász Ágnes, Fűrjesi Csaba,
Maczkó Erzsébet, Péter Ágnes
Tagok száma: 55 • Bírósági végzés: 6134/1994
Adószám: 18067783-1-43
Bankszámlaszám: 11702012-21449376

FIATAL IPARMŰVÉSZEK STÚDIÓJA EGYESÜLET (FISE) STUDIO OF YOUNG ARTISTS IN APPLIED ARTS (SYAAA)

Alapítva / Founded: 1982
Azonosító / Identity: 15

Levelezési cím: 1054 Budapest, Kálmán Imre u. 16.
Telefon/fax: 311-3051 • Mobil: 06-30 212-1312
E-mű l: iroda@fise.hu
Honlap: www.fise.hu
Elnök: Mascher Róbert DLA
Tagok száma: 340
Bírósági végzés: 2829/1990
Adószám: 19638744-1-41
Bankszámlaszám: 11705008-20436133

KAPOS ART KÉPZŐ- ÉS IPARMŰVÉSZETI EGYESÜLET (KAPOS ART) KAPOS ART ASSOCIATION (KAA)

Alapítva / Founded: 1990
Azonosító / Identity: 16

Levelezési cím: 7400 Kaposvár, Toldi Miklós u. 7.
Elnök: Vörös András • Mobil: 06-20 936-7316
Ügyvezető titkár: Halmos Klára • Mobil: 06-20 983-9685
E-mail: info.kaposart@gmail.com, kaposart@gmail.com
Web: www.kaposart.hu
Tagok száma: 52
Bírósági végzés: Pk.60.139/1990
Adószám: 19192503-1-14
Bankszámlaszám: 10403909-39000581

BELVÁROSI MŰVÉSZEK TÁRSASÁGA (BMT) DOWNTOWN ARTISTS SOCIETY (DAS)

Alapítva / Founded: 1994
Azonosító / Identity: 19

Levelezési cím: 1051 Budapest, József nádor tér 9.
Telefon: 06-20 311-4717, 06-20 914-7072
E-mű l: kpblbi@yahoo.co.uk
Website: www.nadorgaleria.hu
Elnök: Kovács Péter Balázs
Tagok száma: 65
Bírósági végzés: 6104/94
Adószám: 18066407-1-41
Bankszámlaszám: 11705008-20437901

MŰHELY MŰVÉSZETI EGYESÜLET KECSKEMÉT (MMEK) WORKSHOP ART ASSOCIATION KECSKEMÉT (WAAK)

Alapítva / Founded: 1992
Azonosító / Identity: 20

Levelezési cím: 6000 Kecskemét, Lajtha László u. 4.
Székhely: 6000 Kecskemét, Rákóczi út 1.
Telefon/fax: (06-76) 325-742
Mobil: 06-20 429-9824
Elnök: Majoros Gyula • E-mail: majorka07@gmail.com
Tagok száma: 83
Bírósági végzés: 359/92
Adószám: 19049467-1-03
Bankszámlaszám: 11732002-20315210

VESZPRÉMI MŰVÉSZ CÉH (VMC) VESZPRÉM ART CORPORATION (VAC)

Alapítva / Founded: 1989
Azonosító / Identity: 21

Székhely: 8200 Veszprém, Vár u. 17.
Levelezési cím: 8200 Veszprém, Cseri u. 23.
Mobil: 06-30 512-8532
E-mail: kulcsara53@gmail.com
Elnök: Kulcsár Ágnes (céhmester)
Tagok száma: 40
Bírósági végzés: 399/89
Adószám: 18919903-1-19
Bankszámlaszám: 72900037-10501193

SZÉKESFEHÉRVÁRI MŰVÉSZEK TÁRSASÁGA (SZMT) SZÉKESFEHÉRVÁRI ARTISTS SOCIETY (SZAS)

Alapítva / Founded: 1992
Azonosító / Identity: 26

Székhely: 8000 Székesfehérvár, Vörösmarty tér 8.
Levelezési cím: 8000 Székesfehérvár, Oskola u. 10.
Telefon: kedd–péntek 10–18 óráig 06-22 340-364
E-mail: muveszek@gmail.com
Honlap: feharvarart.hu
Elnök: Ujházi Péter • Ügyintéző: Vadász Imre
Tagok száma: 56
Bírósági végzés: 760/92
Adószám: 19098162-1-07
Bankszámlaszám: 10102952-14324219

BARABÁS MIKLÓS CÉH – KOLOZSVÁR (BMC) BARABÁS MIKLÓS GUILD (BMG)

Alapítva / Founded: 1994
Azonosító / Identity: 27

Levelezési cím: 400015 Cluj-Napoca, str. Bibescu nr. 15.,
Romania
Elnök: Kolozi Tibor
Tel.: 0740-038352
E-mail: tkolozi@gmail.com
Tagok száma: 150
Bírósági végzés: 2213/1994 (Cluj)
Adószám: 8540421
Bankszámlaszám: BCR Cluj 472181603000

ART 9 – FERENCVÁROSI KÉPZŐMŰVÉSZEK EGYESÜLETE (ART 9)
ART 9 – ASSOCIATION OF FERENCVÁROS ARTISTS (ART 9)

Alapítva/ *Founded*: 1998
 Azonosító/ *Identity*: **28**

Levelezési cím: 1093 Budapest, Lónyay u. 34., II/15.
Mobil: 06-20 581-2879
E-mail: art9egyesulet@gmail.com
Elnök: Kiss Zoltán • *Ügvezető alelnök*: Balázs Imre Barna
Tagok száma: 41
Bírósági végzés: 7966/1998
Nyilvántartási szám: 01-02-0007966
Adószám: 18233126-1-43
Bankszámlaszám: 62900177-11591874

MAGYAR ELEKTROGRÁFIAI TÁRSASÁG (MET)
HUNGARIAN ELECTROGRAPHIC ART ASSOCIATION (HEAA)

Alapítva/ *Founded*: 2001
 Azonosító/ *Identity*: **33**

Székhely: 1116 Budapest, Adony u. 8. V/24.
Mobil: 06-20 503-7240, *Honlap*: www.computerart.hu
E-mail: elektrografia.art@gmail.com, *Elnök*: HAász Ágnes
 www.facebook.com/Magyar-Elektrografiai-Társaság-
 MET-625387047521602/
E-mail: haasz.agnes@gmail.com
Tagok száma: 101
Bírósági végzés: 10588/2003 • *Adószám*: 18244645-1-43
Bankszámlaszám: 11600006-00000000-39086527
 MET Galéria, H-1117 Budapest, Bölcső u. 9. fsz.sor 1.

TYPOSZALON MAGYAR TIPOGRÁFUSOK EGYESÜLETE
ASSOCIATION OF HUNGARIAN TYPOGRAPHERS

Alapítva/ *Founded*: 2004
 Azonosító/ *Identity*: **38**

Székhely: 1024 Budapest, Keleti Károly u. 20/b
Telefon/fax: 316-7068 • *Mobil*: 06-20 312-4884
E-mail: bornemisza.rozi@freemail.hu
Honlap: www.typoszalon.hu
Elnök: Bornemisza Rozi
Tagok száma: 120
Bírósági végzés: 109236/2004
Adószám: 18114940-1-41
Bankszámlaszám: 11702043-21456602

BICSÉRDI NEMZETKÖZI MŰVÉSZTELEP EGYESÜLET (BNME)
BICSERDI INTERNATIONAL ART COLONY ASSOCIATION (BIACA)

Alapítva/ *Founded*: 2007
 Azonosító/ *Identity*: **39**

Székhely: 7623 Pécs, Mártírok u. 42.
Telefon: 06-73-472-299 • *Mobil*: 06-30 263-2180
E-mű l: hbarakonyi@freemail.hu
Elnök: H. Barakonyi Klára
E-mail: hbarakonyi@freemail.hu
Tagok száma: 22
Bírósági végzés: 60199/2007/6
Adószám: 18330591-2-02
Bankszámlaszám: 50700073-11035068

MURAVIDÉK BARÁTI KÖR KULTURÁLIS EGYESÜLET (MBKKE)
MURAVIDÉK FRIENDS CULTURAL ASSOCIATION (MFCA)

Székhely: 2085 Pilisvörösvár, Szent János u. 8.
Telefon: 06-26-330-204 • *Mobil:* 06-30 271-2903
E-mail: muravidek@freemail.hu
Honlap: www.muravidek.eu, www.evid.hu
Elnök: Ruda Gábor • *E-mail:* rudagabor@hotmail.com
Tagok száma: 202
Bírósági végzés: 60009/1998
Adószám: 18679078-1-13
Bankszámlaszám: 11742245-20054386

Alapítva/Founded: 1997
Azonosító/Identity: 40

BAJAI NAGY ISTVÁN MŰVÉSZETI EGYESÜLET (NIME)
BAJAI NAGY ISTVÁN ART SOCIETY (NIAS)

Székhely: 6500 Baja, Arany János utca 1.
Elnök: Farkas Zsuzsa
Mobil: 06-70 333-9255
E-mail: bajainime@gmail.com
Tagok száma: 18
Bírósági végzés: 60229/2010
Adószám: 18211683-1-03
Bankszámlaszám: 11732033-20055538

Alapítva/Founded: 2011
Azonosító/Identity: 41

ÚJPESTI MŰVÉSZEK TÁRSASÁGA (ÚMT)
ÚJPEST ARTISTS SOCIETY (NAS)

Levelezési cím: 1046 Budapest, Ugró Gyula sor 17.
Elnök: Szőnyi Krisztina • *Mobil:* 06-20 993-0162
Alelnök: Bakos Mónika, Kasza László
E-mail: umt.ujpestimuveszek@gmail.com
Honlap: ujpesti-muveszek-tarsasaga.webnode.hu
Tagok száma: 110
Bírósági végzés: 01-02-0008164
Adószám: 18091791-1-41
Bankszámlaszám: 1170404007-20196219

Alapítva/Founded: 1998
Azonosító/Identity: 42

Lezárva: 2022. december 15.

A kiadvány megjelenését lehetővé tették:

MAGYAR MŰVÉSZETI
AKADÉMIA

H·U·N·G·A·R·T
VIZUÁLIS MŰVÉSZETI KÖZÖSÉG
SZAKFELTÖLTŐ TÁRSASÁGA EGYETEMISTÁJ

